

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра поліцейського права**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ
ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Навчальний посібник

**Київ
2020**

УДК 351.741(477)
О641

Авторський колектив:

Басс В.О., Білик В.М., Братель С.Г., Варивода В.І., Гусєва К.А., Дрозд О.Ю.,
Золотарьова Н.І., Євдокимов Д.А., Квітка Я.М., Константинов С.Ф., Кудря В.О.,
Куліков В.А., Либаш М.К., Лов'як О.О., Луговий І.О., Павлівський М.К.,
Радзівон С.М., Риндюк І.І., Терещенко В.В., Ткаченко Н.М., Шевчук Г.В.

Рецензенти:

Безпалова О.І. – завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

Волкова Ю.І. – начальник відділу організації дорожнього руху Управління патрульної поліції у м. Києві Департаменту патрульної поліції Національної поліції

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії внутрішніх справ
02 червня 2020 року (протокол № 12)*

О641 **Організаційно-правові основи діяльності Національної поліції**
[Текст]: навч. посіб. / [авт.кол.: В.О. Басс, В.М. Білик, С.Г. Братель та ін.; за ред. В.А. Кулікова]. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 294 с.

ISBN 978-617-7862-54-2

У навчальному посібнику розглянуто основні положення Закону України «Про Національну поліцію», правові засади застосування поліцейських заходів, поняття, зміст публічної безпеки та порядку, особливості несення служби поліцейськими, поліцейське реагування на заяви та повідомлення громадян, організацію діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки й порядку під час проведення масових заходів, дисципліну та законність у діяльності поліції, соціальний захист поліцейських тощо.

Посібник розраховано на аудиторію здобувачів вищої освіти закладів системи МВС України, а також у системі первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції.

Зміни в законодавстві враховано станом на 1 червня 2020 року.

ISBN 978-617-7862-54-2

УДК 351.741(477)

100-річчю НАВС присвячується...

Кафедру адміністративної діяльності (нині – кафедра поліцейського права) НАВС було створено в липні 1998 року з метою покращення викладання дисциплін, пов'язаних із підготовкою фахівців для органів і підрозділів МВС України, діяльність яких спрямована на забезпечення верховенства права в роботі органів і підрозділів МВС України щодо виконання адміністративних функцій у сфері охорони прав і свобод громадян, інтересів суспільства й держави, підтримання публічної безпеки й порядку, упровадження європейських стандартів у діяльність правоохоронних органів.

2018 року підрозділ було перейменовано на кафедру поліцейського права. Це стало наслідком клопіткої діяльності Юрія Івановича Римаренка, який працював на кафедрі з 1999-го по 2006 рік, доктора філософських наук, професора, академіка Української академії політичних наук, члена-кореспондента Академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата премій у галузі науки. За його ініціативою реабілітовано такі напрями юриспруденції, як поліцейське право та поліцейстика.

В умовах сьогодення викладання навчальних дисциплін кафедра спрямовує на забезпечення верховенства права в діяльності правоохоронних органів, упровадження в практичну діяльність європейських стандартів діяльності поліції.

Дисципліни охоплюють питання правового регулювання організації та діяльності служби чергових частин, патрульної поліції, спеціальної поліції, поліції особливого призначення, превентивної діяльності, служби дільничних офіцерів поліції, поліції охорони, а також інших служб та підрозділів органів Національної поліції.

Реалізуючи програми викладання дисциплін, кафедра підтримує тісний зв'язок з практичними органами Національної поліції, у яких запозичують для запровадження в освітній процес позитивний досвід роботи за функціональною спрямованістю. Також відбувається організація ознайомчої та навчальної практики курсантів і слухачів у базових територіальних органах та підрозділах Національної поліції.

Науково-педагогічні працівники кафедри беруть активну участь у розробленні та рецензуванні проектів законодавчих актів і відомчих нормативних документів, надають методичну допомогу в організації підготовки особового складу органів Національної поліції.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	8
1. Поняття, завдання та принципи діяльності поліції.....	8
2. Система поліції та статус поліцейських.....	20
3. Повноваження поліції.....	40
РОЗДІЛ 2. ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ, ЇХ ВИДИ, ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ.....	45
1. Поняття, види та вимоги до поліцейських заходів.....	45
2. Превентивні поліцейські заходи.....	57
3. Поліцейські заходи примусу.....	84
РОЗДІЛ 3. ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ, ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ.....	95
1. Поняття публічного порядку, публічної безпеки та правопорядку, їх взаємозв'язок. Складові елементи публічного порядку.....	95
2. Поняття громадського місця, класифікація громадських місць.....	110
3. Участь громадськості в охороні публічного порядку.....	114
РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ.....	119
1. Поняття та види масових заходів, їх загальна характеристика. Правове регулювання діяльності поліції щодо охорони публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів.....	119
2. Організація діяльності та завдання особового складу підрозділів Національної поліції під час проведення масових заходів.....	129
3. Концепція запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів.....	139
4. Особливості забезпечення публічного порядку під час проведення футбольних матчів.....	162
РОЗДІЛ 5. НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ. ПОЛІЦЕЙСЬКЕ РЕАГУВАННЯ НА ЗАЯВИ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ ГРОМАДЯН.....	163
1. Основні обов'язки та повноваження поліцейського під час несення служби.....	163
2. Організація діяльності підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу відокремлених структурних підрозділів (відділів, відділень) територіальних органів Національної поліції України.....	171

3. Підготовка до несення служби, інструктаж нарядів. Спорядження поліцейського.....	190
4. Основні форми та методи несення служби. Особливості патрулювання.....	192
5. Правові засади реагування поліцейського на заяви та повідомлення про правопорушення або події.....	200

РОЗДІЛ 6. ДИСЦИПЛІНА ТА ЗАКОННІСТЬ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	242
1. Поняття законності та службової дисципліни.....	242
2. Заохочення, як засіб підтримання службової дисципліни та його види.....	245
3. Дисциплінарні стягнення. Порядок проведення службових розслідувань.....	248

РОЗДІЛ 7. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.....	259
1. Правове регулювання соціального захисту поліцейських.....	259
2. Окремі аспекти соціального захисту поліцейських.....	262

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	278
ДОДАТКИ.....	289
ДАНІ ПРО АВТОРІВ.....	292

ПЕРЕДМОВА

У посібнику висвітлено правові й організаційні аспекти, зміст та основні напрями роботи органів і підрозділів Національної поліції, їхню структуру та повноваження, зміст й визначальні положення законодавчих і відомчих нормативно-правових актів у цій сфері. Стислий огляд теоретико-методологічних засад діяльності поліції сприятиме формуванню в правоохоронців знань, умінь і навичок, які мають відповідати професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад працівників Національної поліції та завданням, що стоять перед органами Національної поліції на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Під час підготовки навчального посібника авторський колектив урахував головні вектори розвитку й удосконалення роботи органів і підрозділів поліції у сфері забезпечення публічної безпеки, протидії злочинності, дотримання та забезпечення захисту прав людини, а також підвищення якості й доступності надання поліцейських послуг, прозорості діяльності поліції відповідно до стратегії розвитку системи МВС України та стратегії розвитку органів і підрозділів Національної поліції.

Посібник розраховано на аудиторію здобувачів вищої освіти закладів системи МВС України, а також систему первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції. Успішне й ефективне опанування поліцейськими теоретичного матеріалу, якісне застосування набутих знань, умінь і навичок є запорукою підвищення авторитету і довіри населення до Національної поліції.

РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1. Поняття, завдання та принципи діяльності поліції

Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Європейська інтеграція України зобов'язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав та свобод людини і громадянина, їх ефективний захист. Одним із таких завдань є утворення Міністерства внутрішніх справ як цивільного органу європейського зразка з функціонально виправданою управлінською системою, чітким розподілом повноважень між центральними органами виконавчої влади, оптимальним співвідношенням керівного та виконавчого складу.

Закон України «Про Національну поліцію» прийнятий 02 липня 2015 року № 580-VIII.

Цей Закон визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України.

Основною метою прийняття закону є створення Національної поліції в Україні – центрального органу виконавчої влади, який служитиме суспільству і призначений для охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Закон України «Про Національну поліцію» складається з 11 розділів та 107 статей.

Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Стаття 2 Закону визначає завдання поліції з надання поліцейських послуг у сферах:

1) **забезпечення публічної безпеки і порядку** – здійснюється в порядку, визначеному Розділом IV «Повноваження поліції» та Розділом V «Поліцейські заходи» коментованого закону;

2) **охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави** – поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, визначених Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, на підставах та в порядку, передбачених законом; поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції

поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені цим Законом; поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами. Поліція для забезпечення **охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави** застосовує заходи, визначені статтями 31-46 коментованого закону;

3) *протидії злочинності*;

4) *надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги* – дані заходи здійснюються в порядку, визначеному статтею 41 «Поліцейське піклування» коментованого закону.

У своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами.

Стаття дає перелік нормативно-правових актів України, які визначають правове положення поліції та регламентують її діяльність.

Відповідно додатку до Рекомендації Рес. (2001) 10 «Про Європейський кодекс поліцейської етики» діяльність поліції завжди повинна проводитися у відповідності з національним правом і міжнародними стандартами, визнаними країною. Законодавство про поліцію повинно бути доступним для громадськості, достатньо зрозумілим і точним, та, за необхідності, супроводжуватися чітким підзаконним регулюванням, яке також повинно бути доступними і зрозумілим для громадськості. На працівників поліції повинно поширюватися таке саме законодавство, що й на звичайних громадян, а винятки можуть бути виправдані лише необхідністю забезпечення належної роботи поліції в демократичному суспільстві.

Так, правовою основою діяльності поліції є: Конституція України від 28 червня 1996 року, Закон України «Про Національну поліцію», інші законодавчі акти України, рішення місцевих рад народних депутатів, прийняті у межах їх компетенції, нормативні акти Президента України і Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України, Декларація про державний суверенітет України та Загальна декларація прав людини, міжнародні правові норми, ратифіковані у встановленому порядку.

Передусім це закони, що являють собою нормативно-правові акти органу законодавчої влади, яким є Верховна Рада України. Закони регулюють найбільш важливі суспільні відносини, в тому числі й у сфері охорони конституційного правопорядку (забезпечення публічної безпеки та порядку поліцією), виражають волю та інтереси більшості населення, втілюють основні права людини, інші загальнолюдські цінності та мають найвищу юридичну силу щодо всіх інших правових норм.

Найважливішим за значенням і місцем у системі законодавства є Конституція України (Основний Закон), яка прийнята 28 червня 1996 р. та норми

якої регулюють систему економічних, політичних, соціальних, духовних та організаційних відносин у державі. Тому відповідні її норми є юридичною основою і для всієї діяльності поліції, чинного законодавства та правотворчості щодо питань забезпечення охорони конституційного правопорядку.

До законів, які регулюють конкретні питання суспільного та державного життя, належать: Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс, Кримінальний процесуальний та інші кодекси, Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 р., в якому дається конкретна нормативна регламентація правового статусу поліції; Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 р.; Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»; Закон України «Про дорожній рух» від 28 січня 1993 р. тощо.

Правовою основою для діяльності поліції є також підзаконні нормативно-правові акти компетентних органів, що видаються на підставі законів і для їх виконання.

Досить важливе місце в правовому регулюванні діяльності поліції також займають рішення Конституційного Суду України.

Відомчі акти МВС України забезпечують реалізацію діючих правових норм, регламентують діяльність поліції щодо забезпечення виконання покладених на неї завдань і обов'язків, використання наданих законом прав працівниками поліції.

Особливу групу правових документів становлять міжнародно-правові акти, призначені для забезпечення та захисту основних прав людини. До них належать міжнародно-правові акти, які містять правила діяльності, формулюють права та обов'язки відповідних суб'єктів конвенції – пакти, угоди, договори тощо; а також міжнародні документи, які норм і правил поведінки не містять, прав і обов'язків безпосередньо не формулюють – декларації, заяви, меморандуми. Прикладами таких документів є прийнята в 1946 р. Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадські і політичні права (1966 р.), який Україна ратифікувала в 1990 р., документи Всесвітньої конференції з прав людини (1993 р.). У своїй діяльності поліція враховує ці документи, а також норми, які містяться в Декларації про поліцію, Кодексі поведінки посадових осіб щодо підтримання правопорядку, у Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також інші норми, які регулюють питання здійснення правоохоронних функцій, дотримання прав і свобод громадян.

Міжнародні договори, угоди являють собою укладені й належним чином ратифіковані (схвалені, санкціоновані, затверджені) Україною юридичні документи, які становлять невід'ємну частину законодавства України та застосовуються в порядку, передбаченому для норм цього законодавства. Згідно з Законом України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. юридична сила таких договорів і угод залежить від того, яким органом вони ратифіковані.

Наприклад, міжнародне співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю ґрунтується на нормах міжнародного права і чинного законодавства

України, міждержавних і міжурядових договорах, двосторонніх відомчих угодах (Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 р.). З метою зміцнення та розвитку безпосередніх контактів з поліцією інших держав у боротьбі з незаконним обігом наркотиків та організованою злочинністю 8 вересня 1992 р. між Міністерством внутрішніх справ України та Федеральним міністром внутрішніх справ Австрійської Республіки укладена угода про співробітництво в цьому напрямку (наказ МВС України №564 від 1992 р.). Наказом МВС України 1993 р. затверджено угоди про співробітництво у боротьбі зі злочинністю між МВС України та МВС Республіки Хорватія, Італійської Республіки, Румунії тощо.

Принципи діяльності поліції — це основні положення, закріплені в Конституції й інших законах України, на яких базується устрій, порядок функціонування і повноваження органів Національної поліції.

Принципи діяльності поліції визначені Розділом II Закону:

- ст. 6. Верховенство права;
- ст. 7. Дотримання прав і свобод людини;
- ст. 8. Законність;
- ст. 9. Відкритість та прозорість;
- ст. 10. Політична нейтральність;
- ст. 11. Взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність.

Стаття 6. Верховенство права

1. Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

2. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Верховенство права закріплено в частині першій статті 8 Конституції України як загальноправовий принцип: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права». За змістом це один з найбагатогранніших правових принципів. Один з елементів принципу верховенства права втілено у статті 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Європейський суд з прав людини розкриває зміст принципу верховенства права через формулювання вимог, які він виводить з цього принципу. Однією з таких вимог є вимога про якість закону.

Верховенство права, інтерпретоване як пріоритетність у суспільстві насамперед прав людини, проявляється головним чином у таких рисах державного і суспільного життя:

- закріплення в конституційному та інших законах держави основних прав людини (закони, які їм суперечать, є неправовими);
- панування в суспільному та державному житті таких законів, які виражають волю більшості або всього населення країни, втілюючи при цьому загальнолюдські цінності та ідеали, насамперед права і свободи людини;

- урегулювання відносин між особою і поліцією на основі загальнодозвільного принципу: «Особі дозволено чинити все, що прямо не заборонено законом»;

- взаємна відповідальність особи та поліції.

Стаття 7. Дотримання прав і свобод людини

1. Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

2. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції.

3. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або відсутня необхідність подальшого застосування таких заходів.

4. Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо припинення таких дій та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про вищезазначені факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності.

У разі виявлення таких дій поліцейський зобов'язаний повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних злочинів, вчинених поліцейськими.

5. У діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Відповідно до статті 9 Загальної декларації прав людини, ніхто не може зазнавати безпідставного арешту та затримання.

Це положення більш конкретизоване в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, згідно зі статтею 9 якого нікого не може бути піддано свавільному арешту чи триманню під вартою, а також позбавлено волі інакше, як на підставах і відповідно до процедури, встановленої законом; тримання під вартою осіб, які чекають судового розгляду, не має бути загальним правилом, але звільнення може залежати від надання гарантій явки на суд, явки на судовий розгляд на будь-якій іншій його стадії і, за необхідності, явки для виконання вироку. Оскільки обвинуваченого не визнано судом винним, то відповідно до презумпції невинуватості має діяти презумпція залишення його на волі. На органах обвинувачення в такому разі лежить тягар доведення того, що

інший запобіжний захід не забезпечить належної поведінки обвинуваченого на волі та перешкоджатиме розслідуванню справи.

Стаття 3 Конституції України визначає, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Отже, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Наведене положення стисло відтворює зміст концептуальних засад преамбули Загальної декларації прав людини, чим, власне, і має обумовлюватись відповідність приписів Конституції України міжнародним стандартам прав людини. Принципово важливим є визнання людини соціальною цінністю, адже це означає, що людина є цінністю не тільки для самої себе, але й для всього суспільства (соціуму). Причому, оскільки ця цінність є найвищою, то жодне інше явище не може цінуватися суспільством вище, аніж людина, не може, так би мовити, перевершити її цінність. Усі інші соціальні цінності мають бути підпорядковані (субординовані) цінності людини.

Права і свободи людини – це певні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її нормального існування та розвитку в конкретно-історичному соціумі, які об'єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку суспільства і мають бути загальними й рівними для всіх людей. Відмінність між правами і свободами людини є не абсолютною, а відносною.

Президент України 25 серпня 2015 р. затвердив Національну стратегію у сфері прав людини. Затвердження Національної стратегії зумовлено необхідністю вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвого механізму захисту в Україні прав і свобод людини, вирішення системних проблем у зазначеній сфері.

Стратегія спрямована на об'єднання суспільства довкола розуміння цінності прав і свобод людини, які захищаються на основі принципу рівності та без дискримінації.

Метою реалізації Стратегії є забезпечення пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника під час визначення державної політики, прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Стратегія запроваджує системний підхід до виконання завдань та забезпечує узгодженість дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері прав і свобод людини, створює в Україні ефективний (доступний, зрозумілий, передбачуваний) механізм реалізації та захисту прав і свобод людини.

Законодавець створив модель взаємин поліції та громадян, яка забезпечує необхідний баланс між правами поліції та правами громадян. Відповідно до частини 2 статті 63 Конституції України підозрюваний, обвинувачений чи

підсудний має право на захист.

Гарантією дотримання прав громадян є те, що поліція діє неупереджено, а свої дії узгоджує лише з законом. Правовий статус поліції підкріплений положенням про неможливість виконання нею будь-яких дій або утримання від них, якщо вони суперечать чинному законодавству.

Стаття 21 Конституції України визначає, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Стаття 22 Конституції України передбачає можливість обмеження за допомогою закону багатьох прав людини за наявності певних підстав (наприклад, частина 3 статті 34, частина 2 статті 35, частина 1 статті 36). Тому коментоване положення слід розуміти так, що в Конституції (та й в інших законах) не може бути введено нові підстави правообмеження, крім тих, які вже конституційно закріплено.

Стаття 64 Конституції України наголошує, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією.

В умовах дії правових режимів воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27-29, 40, 47, 51, 52, 55-63 Конституції.

Розпорядження МВС України «Про додаткові заходи щодо недопущення випадків катування та жорстокого поводження в діяльності ОВС» від 31 березня 2011 року №329 визначає, що одним з пріоритетів діяльності поліції є неухильне дотримання прав людини при здійсненні правоохоронних заходів.

В діяльності поліції не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Стаття 8. Законність

Поліція діє лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що визначені Конституцією та законами України.

Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази.

Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Принцип законності – один з найважливіших принципів української правової системи, який має статус загальноправового принципу.

Законність – всеохоплююче поняття, його дія поширюється на всіх без винятку суб'єктів права, жоден з яких не може бути вилучений зі сфери дії законності.

Законність – це обумовлене закономірностями суспільного розвитку комплексне соціально-правове явище, яке складається з трьох взаємопов'язаних складових – принцип, метод і режим існування держави, що полягає в розумінні й суворому та неухильному виконанні всіма суб'єктами правовідносин вимог

законодавчих актів, які повинні відповідати принципу справедливості права, як у процесі правореалізації, так і в процесі правотворчості.

Принцип законності означає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи і службові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Таке визначення збігається з положенням статті 19 Конституції України.

Стаття 60 Конституції України визначає, що ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази.

За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність.

Заборона примушування здійснювати протизаконні дії має широкий сенс і повинна тлумачитися як заборона будь-яких незаконних дій одного суб'єкта права щодо іншого у стосунках між громадянами, органом виконавчої влади й органами місцевого самоврядування, між собою тощо. Примушування з метою здійснення правомірних дій може застосовуватися для забезпечення виконання юридичних обов'язків (наприклад, прийняття органом поліції, посадовою особою неправомірного нормативно- або індивідуально-правового акту).

Жодна юридично значуща дія в демократично-правовій державі не може бути поза сферою дії принципу законності. Виконання його вимог поліцією забезпечує правовий характер законодавства – правову основу правопорядку. Відносно правореалізації законність вимагає суворого додержання і виконання поліцією законів.

Стаття 9. Відкритість та прозорість

Поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України.

Поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку.

Поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законами України.

Поліція може оприлюднити (поширити) інформацію з обмеженим доступом лише у випадках та в порядку, визначених законами України.

Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на веб-порталі центрального органу управління поліції. Нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законами України.

Проекти нормативно-правових актів, які стосуються прав та свободи людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ.

Відкрита й прозора правоохоронна діяльність є одним із пріоритетів євроінтеграційних прагнень України.

Відкритість та прозорість поліції – це основні вимоги до ефективності діяльності поліції, сформованої демократичним шляхом.

Держава має забезпечити доступ громадян до публічної інформації в пасивний та активний спосіб, що передбачає не лише публікування та розповсюдження інформації про діяльність органів державної влади, а й надання громадянам публічної інформації на їхні запити.

Право на доступ до інформації є конституційним правом людини, передбаченим і гарантованим статтею 34 Конституції України, а також положеннями статті 10 Конвенції «Про захист прав та основоположних свобод людини», статті 19 Загальної декларації прав людини, статей 18 та 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права тощо.

Важливим кроком на цьому шляху стало прийняття Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року №2939-VI. Метою Закону є забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень, створення механізмів реалізації права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, зокрема поліції. Одним з головних показників рівня демократичності країни є забезпечення доступу до публічної інформації. Відомо, що простота і легкість отримання громадянами країни інформації про діяльність поліції є надійним індикатором цивілізованості й відкритості державного устрою країни.

Доступ до публічної інформації МВС України забезпечується шляхом надання інформації за запитами на отримання публічної інформації.

Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. закріплює право громадян України на інформацію та закладає правові засади інформаційної діяльності.

Право на інформацію забезпечується:

- обов'язком органів державної влади, а також органів місцевого і регіонального самоврядування інформувати про свою діяльність та прийняті рішення;
- створенням у державних органах спеціальних інформаційних служб або систем, що забезпечували б у встановленому порядку доступ до інформації;
- створенням механізму здійснення права на інформацію;
- здійсненням державного контролю за додержанням законодавства про інформацію тощо.

За режимом доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

Доступ до відкритої інформації забезпечується шляхом:

- систематичної публікації її в офіційних друкованих виданнях (бюлетенях, збірниках);
- поширення її засобами масової комунікації;
- безпосереднього її надання зацікавленим громадянам, державним органам та юридичним особам.

Інформація з обмеженим доступом за своїм правовим режимом поділяється на конфіденційну і таємну.

Конфіденційна інформація – це відомості, які перебувають у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.

До таємної інформації належить інформація, що містить відомості, які становлять державну та іншу передбачену законом таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі.

Секретна інформація – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані в порядку, встановленому Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

У Конституції України та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» закладено необхідні передумови для реалізації основних демократичних форм прямої участі громади у вирішенні місцевих справ. Зокрема, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» гарантує право на здійснення місцевих ініціатив, проведення громадських слухань і загальних зборів, створення органів самоорганізації населення, а також виборів і референдумів.

Стаття 10. Політична нейтральність

Поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від її політичних переконань та партійної приналежності.

Поліція у своїй діяльності є незалежною від рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань.

В органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, що мають символіку політичних партій, та проводити політичну діяльність.

Поліцейським заборонено висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження в політичних цілях.

Принцип політичного нейтралітету поліції означає, з одного боку, заборону відбору кадрів для поліції за їх політичними поглядами, а з іншого – обов'язок працівників поліції при виконанні службових повноважень залишатися політично нейтральними.

Стаття 36 Конституції України визначає, що політичні партії в Україні сприяють формуванню і виявленню політичної волі громадян, беруть участь у виборах. Членами політичних партій можуть бути лише громадяни України. Обмеження щодо членства в політичних партіях встановлюються виключно Конституцією і законами України. Заборону створення і діяльності організаційних структур політичних партій в органах виконавчої та судової влади і виконавчих органах місцевого самоврядування, військових формуваннях закріплено в частині третій статті 37 Конституції України.

У статті 6 Закону України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 року чітко встановлено, **що поліцейські не можуть бути членами політичних партій.**

У підрозділах поліції не допускається діяльність політичних партій,

рухів та інших громадських об'єднань, що мають політичну мету. Під час виконання службових обов'язків працівники поліції незалежні від впливу будь-яких політичних чи громадських об'єднань.

Тобто політична нейтральність поліції полягає в тому, що співробітник поліції під час виконання службових обов'язків повинен об'єктивно і неупереджено виконувати законні накази (розпорядження) осіб, яким він підпорядкований, незалежно від своїх особистих переконань; поліцейський не може демонструвати свої політичні погляди та вчиняти інші дії, що будь-яким чином можуть свідчити про його особливе ставлення до певних політичних сил, партій чи блоків; не має права утворювати політичні партії, блоки та бути їх членом, брати участь у страйках та акціях громадської непокори.

Крім того, поліцейському забороняється брати участь у передвиборній агітації. В органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, що мають символіку політичних партій.

Стаття 11. Взаємодія з населенням на засадах партнерства

Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на вирішення їхніх потреб.

З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Дотримання принципу взаємодії з населенням є однією з найбільш важливих умов покращення роботи поліції зі зміцнення правопорядку.

На рівні МВС України визнано неможливим виконання завдань у галузі правопорядку лише за рахунок персоналу та його технічного оснащення без активної допомоги з боку населення. Через це основним пріоритетом у роботі МВС України є встановлення виключно партнерських взаємовідносин з громадами в межах загальноновизнаного у світі підходу ***community policing***.

Відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р. громадяни України мають право створювати громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку та сприяння правоохоронним органам, а також їх посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань.

Ефективність роботи МВС України оцінюється за системою нових критеріїв, серед яких найбільш суттєвими є: якість реагування на повідомлення населення, якість стосунків громадян з персоналом МВС, активність поліцейського персоналу у вирішенні поточних проблем мешканців району, різноманітність заходів зі зміцнення правопорядку, інтенсивність

робочих зв'язків з органами самоврядування, державної влади, засобами масової інформації.

Порядок оцінки рівня довіри населення до поліції незалежними соціологічними службами визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 12. Безперервність

Поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час доби звернутися за допомогою до поліції або поліцейського.

Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

На території України поліцейський, незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу, в разі звернення до нього громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких зобов'язаний вжити заходів щодо попередження і припинення правопорушень, рятування людей, надання допомоги особам, які їй потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це найближчий підрозділ поліції.

Посадова особа поліції в разі перебування поза межами органу, в якому вона призначена, на території України в разі звернення до неї громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи громадській безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких зобов'язана вжити заходів щодо запобігання правопорушенням і їх припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які їй потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, та охорони місця події і повідомити про це найближчий орган поліції.

Стаття 5. Взаємодія поліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування

Поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

Взаємодії поліції з громадськими організаціями та населенням є однією з найбільш важливих умов покращення роботи поліції щодо зміцнення правопорядку. Громадські організації, які безпосередньо, самостійно чи спільно з поліцією забезпечують публічну безпеку та порядок, надають всіляку допомогу поліції в її правоохоронній діяльності. Крім цього, громадяни мають право безпосередньо особисто допомагати поліції в забезпеченні публічної безпеки та порядку й боротьбі зі злочинністю.

2. Система поліції та статус поліцейських

Відповідно до статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» систему поліції складають:

- 1) центральний орган управління поліцією;
- 2) територіальні органи поліції.

До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяльність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань.

У складі поліції функціонують:

- 1) кримінальна поліція;
- 2) патрульна поліція;
- 3) органи досудового розслідування;
- 4) поліція охорони;
- 5) спеціальна поліція;
- 6) поліція особливого призначення.

У системі поліції можуть утворюватися науково-дослідні установи та установи забезпечення.

Відповідно до положень цієї статті, до складу поліції входять наступні підрозділи:

1. Кримінальна поліція

Головне завдання кримінальної поліції – боротьба зі злочинністю. Діяльність кримінальної поліції будується за принципом спеціалізації, відповідно до особливостей кримінальних проявів у кожній окремій сфері народного господарства або специфіки суспільних відносин. На кримінальну поліцію покладено такі завдання:

- боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів;
- розкриття тяжких злочинів (насамперед, учинених злочинними групами);
- розкриття злочинів, учинених із застосуванням зброї, боєприпасів, вибухових і радіоактивних речовин, злочинів, пов'язаних з викраденням та угоном автотранспортних засобів;
- запобігання та викриття економічних злочинів, зокрема в кредитно-фінансовій і банківській системах, у сфері приватизації та зовнішньоекономічній сфері, торгівлі, паливно-енергетичному комплексі тощо.

2. Патрульна поліція

Головними завданнями патрульної поліції є:

- забезпечення публічного порядку і публічної безпеки; забезпечення безпеки осіб, захисту їх прав, свобод та законних інтересів; створення стану захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, нормальних умов життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ, організацій;
- запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням; попередження, виявлення і припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства в сім'ї, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню;
- взаємодія з суспільством: реалізація підходу «поліція та громада», що полягає у співпраці та взаємодії з населенням, громадськими організаціями,

іншими правоохоронними органами, органами публічної влади, з метою запобігання правопорушенням, забезпечення безпеки, зниження рівня злочинності, а також установа довірливих стосунків між поліцією та населенням;

- забезпечення безпеки дорожнього руху; організація контролю за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху.

3. Органи досудового розслідування

У статті 38 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що органами досудового розслідування є:

- а) слідчі підрозділи:
 - органів Національної поліції;
 - органів безпеки;
 - органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;
 - органів державного бюро розслідувань;
- б) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України.

4. Поліція охорони

7 листопада 2015 року відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» та Постанови Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 834 «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» було створено Департамент поліції охорони, а також управління і відділи поліції охорони в областях, як територіальні органи Національної поліції.

5. Спеціальна поліція

Головним призначенням спеціальної поліції є оперативне обслуговування об'єктів з особливими умовами роботи, що мають особливо важливе державне значення, забезпечення громадського порядку на об'єктах і територіях, які мають особливе значення або постраждали від стихійного лиха, екологічного забруднення, катастрофи. Підрозділи спеціальної поліції можуть створюватися Міністерством внутрішніх справ України з дозволу Кабінету Міністрів України.

6. Поліція особливого призначення

Підрозділи особливого призначення створені для вирішення завдань в умовах ускладнення оперативної обстановки, в надзвичайних ситуаціях, які є настільки небезпечними, складними та нетиповими, що можуть перевищити можливості основних сил поліції.

Відповідно до своїх функціональних повноважень підрозділи виконують такі завдання:

- запобігання, виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень;

- забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів;

забезпечення безпеки взятих під захист осіб, членів їх сімей, охорона адміністративних, державних будівель та інших об'єктів на підставах та в порядку, визначених законодавством України;

участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом».

Підрозділи «КОРД» складаються з організаційно поєднаних структурних підрозділів (відділів, відділень, секторів).

Залежно від специфіки функцій, посадових (функціональних) обов'язків, покладених на поліцейських, структурні підрозділи поділяються на два типи:

тип «А» (штурмові підрозділи) - відділи (відділення, сектори), які призначені для безпосереднього проведення спеціальних поліцейських операцій та інших заходів у сфері протидії злочинності, пов'язаних із підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських, імовірністю збройного опору, та служба в яких передбачає, що поліцейські повинні мати високий рівень фізичної підготовленості, професійної майстерності, зокрема володіння спеціальними тактичними навичками, а також вміння впевнено діяти в екстремальних умовах;

тип «Б» (підрозділи забезпечення) - відділи (відділення, сектори), призначені для забезпечення діяльності структурних підрозділів типу «А».

Підрозділи «КОРД» виконують такі завдання:

1) здійснення заходів у сфері протидії злочинності, які пов'язані з підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських, високою ймовірністю збройного опору та передбачають, що поліцейські повинні мати високий рівень фізичної підготовленості, професійної майстерності та вміння впевнено діяти в екстремальних умовах;

2) планування, підготовка та проведення спеціальних поліцейських операцій, спрямованих на:

затримання осіб, які чинять збройний опір, озброєних осіб, які погрожують застосуванням зброї та/або інших предметів чи застосовують її (їх), та інших осіб, протиправні дії яких загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

звільнення заручників;

3) затримання членів злочинних організацій та озброєних банд;

4) забезпечення в межах компетенції проведення уповноваженими органами (підрозділами) оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, які здійснюються щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину, за наявності достатніх підстав вважати, що проведенню цих заходів (дій) буде чинитися збройний опір;

5) участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом»;

6) участь відповідно до законодавства та в межах компетенції у здійсненні завдань і заходів із підготовки та ведення територіальної оборони України та/або підтримання правового режиму воєнного стану в Україні чи в окремих її регіонах.

Центральний орган управління поліції

Структуру центрального органу управління поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Штатний розпис (штат) поліції затверджує керівник поліції.

Кошторис поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Центральний орган управління (апарат)

(© Офіційний сайт Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/>)

- Керівництво.

Департамент забезпечення діяльності Голови.

Департамент карного розшуку (у складі кримінальної поліції).

Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми (у складі кримінальної поліції).

Департамент оперативної служби (у складі кримінальної поліції).

Департамент оперативно-технічних заходів (у складі кримінальної поліції).

Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами (у складі кримінальної поліції).

Департамент превентивної діяльності.

Управління оперативної підтримки.

Департамент «Корпус оперативно-раптової дії» (у складі поліції особливого призначення).

Департамент міжнародного поліцейського співробітництва.

Головне слідче управління (у складі органу досудового розслідування).

Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування.

Департамент інформаційно-аналітичної підтримки.

Правовий департамент.

Департамент кадрового забезпечення.

Департамент стратегічних розслідувань.

Управління комунікації.

Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку.

Управління внутрішнього аудиту.

Департамент управління майном.

Департамент документального забезпечення.

Управління вибухотехнічної служби (у складі поліції особливого призначення).

Управління режиму та технічного захисту інформації.

Управління дотримання прав людини.

Управління з питань запобігання корупції та проведення люстрації.

Відділ організації кінологічної діяльності.

Відділ спеціального зв'язку.

Сектор з питань пенсійного забезпечення.

Департамент кримінального аналізу (у складі кримінальної поліції).

Управління організації діяльності підрозділів поліції на воді та повітряної підтримки.

Управління дізнання (у складі органу досудового розслідування).

Департамент захисту інтересів суспільства і держави (у складі кримінальної поліції).

Міжрегіональні територіальні органи.

Головні управління поліції в областях України.

Підпорядковані державні установи.

Територіальні органи поліції

Територіальні органи поліції утворюються як юридичні особи публічного права в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах та як міжрегіональні (повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць) територіальні органи у межах граничної чисельності поліції і коштів, визначених на її утримання.

Територіальні органи поліції утворює, ліквідовує та реорганізовує Кабінет Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України на підставі пропозицій керівника поліції.

Структуру територіальних органів поліції затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Штатний розпис (штат) та кошторис територіальних органів поліції затверджує керівник поліції.

Керівники територіальних органів поліції призначаються на посади та звільняються з посад керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України.

Заступників керівників територіальних органів поліції призначає на посади та звільняє з посад керівник територіального органу поліції.

Керівником, заступником керівника територіального органу поліції може бути призначена особа, яка:

- 1) відповідає загальним умовам вступу на службу в поліцію;
- 2) має вищу повну юридичну освіту;
- 3) має стаж роботи в галузі права не менш як п'ять років;
- 4) має досвід роботи на керівних посадах не менше одного року.

Основні повноваження Міністра внутрішніх справ України у відносинах з поліцією

Міністр внутрішніх справ України:

1) забезпечує формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання поліцейських послуг та контролює її реалізацію поліцією;

2) забезпечує нормативно-правове регулювання діяльності поліції, погоджує та подає на розгляд Кабінету Міністрів України розроблені поліцією та Міністерством внутрішніх справ України проекти законів, актів Кабінету Міністрів України з питань діяльності поліції;

3) затверджує стратегічні програми діяльності та визначає пріоритетні напрями роботи поліції, шляхи виконання покладених на неї завдань, затверджує плани її роботи;

4) забезпечує виконання міжнародних договорів України, що належать до сфер діяльності поліції;

5) забезпечує ведення та використання баз (банків) даних, визначає порядок обміну інформацією між Міністерством внутрішніх справ України, поліцією та іншими центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України;

6) приймає рішення про розподіл бюджетних коштів, головним розпорядником яких є Міністерство внутрішніх справ України;

7) виконує інші обов'язки відповідно до цього та інших законів України.

Поліцейський

Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції.

Поліцейський має службове посвідчення та спеціальний жетон. Зразки та порядок видання службових посвідчень та спеціальних жетонів затверджує Міністр внутрішніх справ України.

Основні обов'язки поліцейського

Поліцейський зобов'язаний:

1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом.

Види відповідальності поліцейських

У разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону.

Підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, що затверджується законом.

Держава відповідно до закону відшкодовує шкоду, завдану фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу поліції, поліцейським під час здійснення ними своїх повноважень.

Однострій поліцейських

Поліцейські мають єдиний однострій. Поліцейський отримує однострій безоплатно. Зразки предметів однострою поліцейських затверджує Кабінет Міністрів України. На однострої поліцейського розміщується нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона.

Поліцейському заборонено знімати з однострою чи приховувати нагрудний знак, а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню її за допомогою технічних засобів.

Поліцейський, який виконує функції в цивільному одязі, зобов'язаний мати при собі нагрудний знак, передбачений цією частиною, крім випадків, коли наявність нагрудного знака перешкоджає проведенню негласної слідчої (розшукової) дії.

Поліцейським підрозділу спеціального призначення номер нагрудного знака додатково зазначається на однострої і на шоломі таким чином, щоб його було можливо прочитати або зафіксувати

за допомогою технічних засобів, крім випадків, коли такі поліцейські відповідно до рішень уповноважених осіб поліції виконують завдання в режимі секретності.

Правила носіння та норми належності однострою поліцейських затверджує Міністр внутрішніх справ України.

Опис і зразки предметів однострою поліцейських затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. №823.

До предметів однострою поліцейських належать: шапка-вушанка, шапка флісова, шапка зимова трикотажна, кашкет, кепі, берет, шапка-маска зимова,

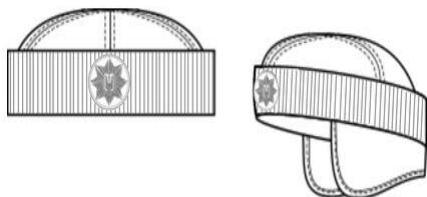
шапка-маска літня, пальто зимове, плащ, плащ жіночий, куртка зимова, напівкомбінезон зимовий, куртка демісезонна, костюм (куртка, брюки) спеціального призначення, плащ-накидка, костюм-дошовик (куртка, брюки), костюм (куртка, штани) маскувальний, халат маскувальний, костюм маскувальний, костюм (сорочка, брюки), брюки літні, комбінезон тактичний зимовий, комбінезон тактичний літній, костюм (кітель, брюки), костюм (кітель, спідниця) жіночий, брюки жіночі, костюм (куртка, брюки), спідниця літня, сорочка, джемпер, светр, сорочка трикотажна з короткими рукавами, фуфайка з довгими рукавами, фуфайка з короткими рукавами, фуфайка без рукавів, костюм флісовий (сорочка, штани), термобілизна (фуфайка, кальсони), галстук, галстук жіночий, кашне, рукавички, рукавички штурмові, шкарпетки, жилет спеціальний, жилет розвантажувальний, розвантажувальна поясна система з підсумками, рюкзак тактичний, мішок спальний, килимок теплоізолюючий, черевики з високими берцями, черевики, чоботи вологостійкі, ремінь для брюк, ремінь для поясного спорядження, ремінь для брюк синтетичний, спорядження поясне, ремінь парадно-вихідний, нарукавний знак «поліція», затискач до галстука, кокарда, філігранний ремінець, аксельбант, гудзики та погони.

ЗРАЗКИ ПРЕДМЕТІВ ОДНОСТРОЮ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

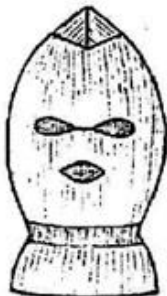
Шапка-вушанка для осіб вищого складу поліції

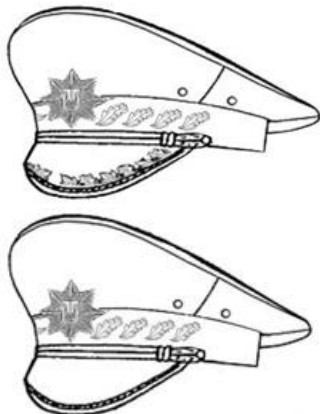
Шапка

Шапка-маска

Кашкет для осіб вищого складу

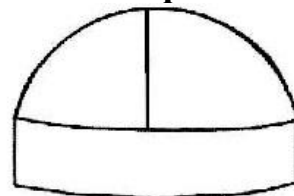
Кепі для осіб вищого складу поліції

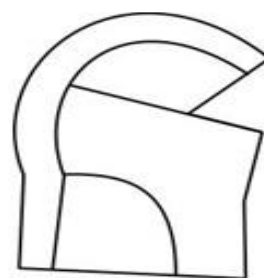
Шапка-вушанка

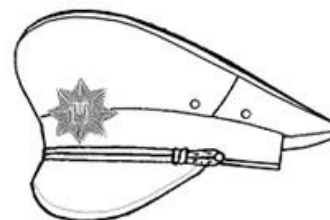
Шапка флісова

Шапка-маска літня

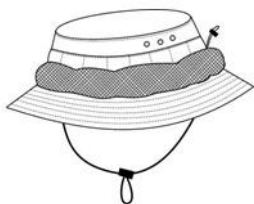
Кашкет

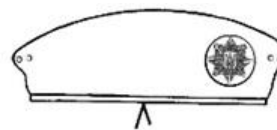
Кепі

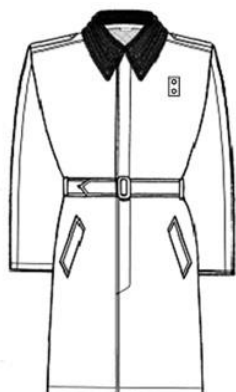
Панама

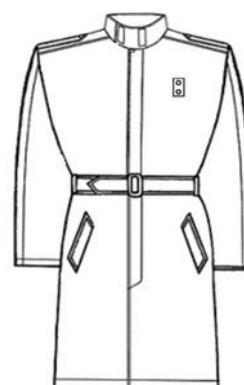
Берет

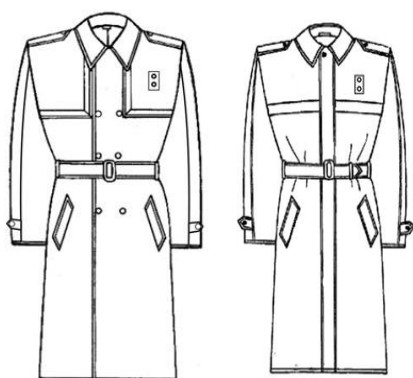
**Пальто для осіб вищого складу
поліції**

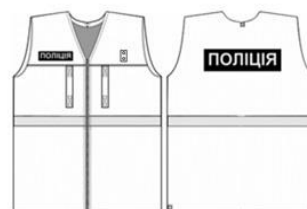
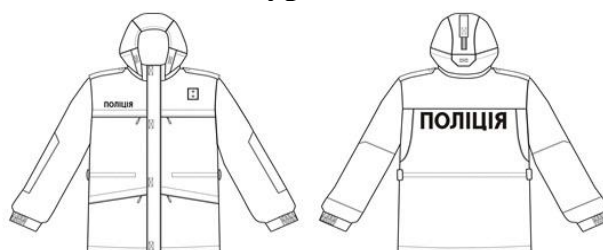
Пальто

Плащ Чоловічий/Жіночий

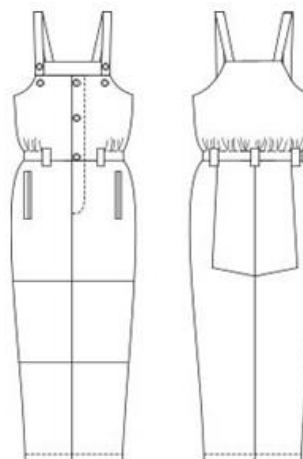
Куртка

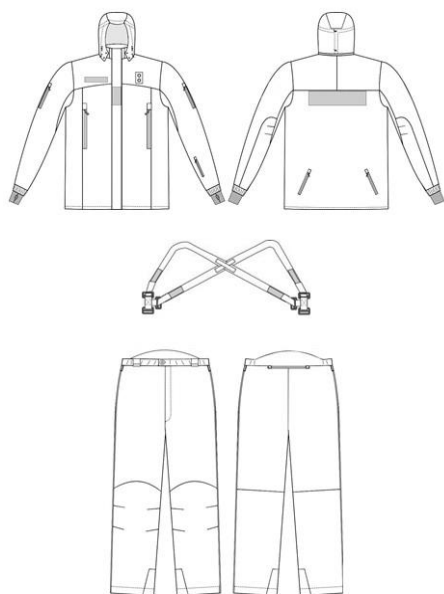
Куртка спеціальна

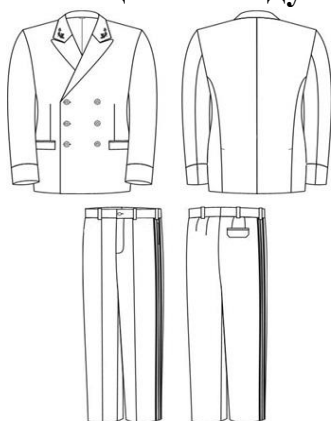
Напівкомбінезон

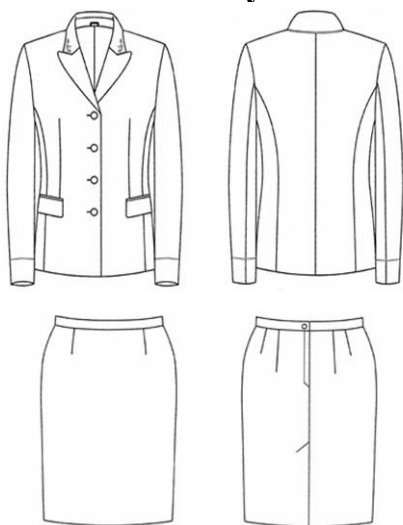
Костюм (куртка, брюки) утеплений

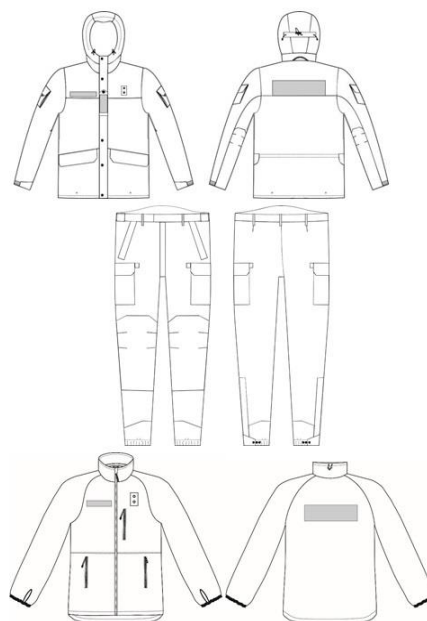
**Костюм (кітель, брюки)
для осіб вищого складу поліції**

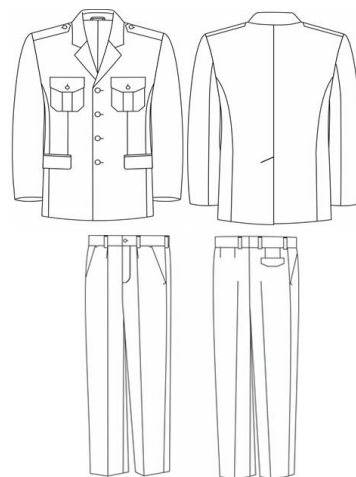
**Костюм (кітель, спідниця) для осіб
вищого складу поліції**

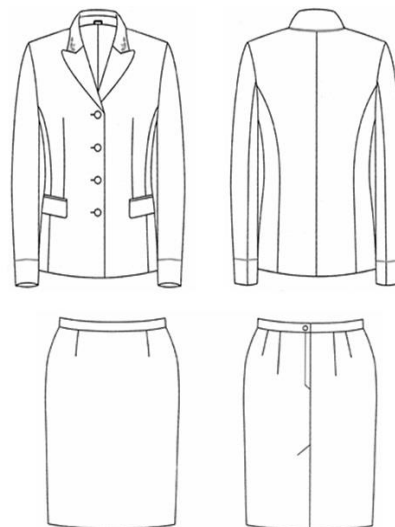
**Костюм (куртка, брюки)
спеціальний**

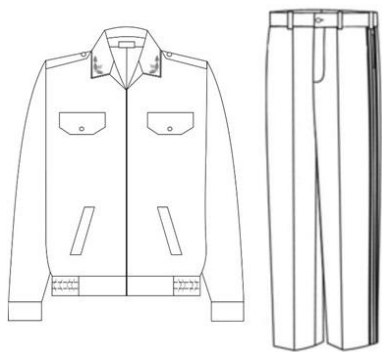
Костюм (кітель, брюки)

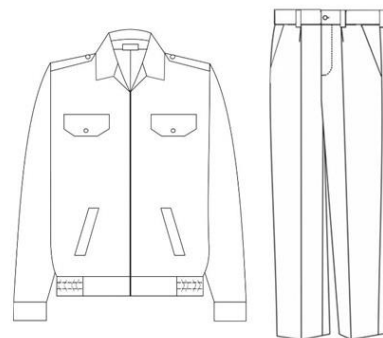
Костюм (кітель, спідниця)

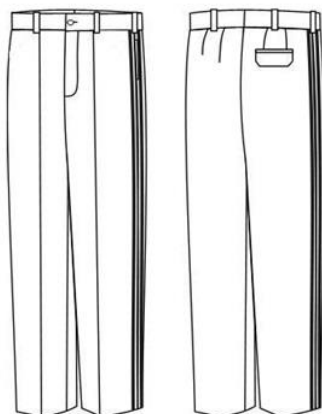
Костюм (куртка, брюки) для осіб вищого складу поліції

Костюм (куртка, брюки)

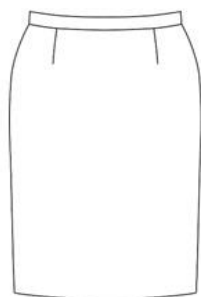
Брюки для осіб вищого складу поліції

Брюки

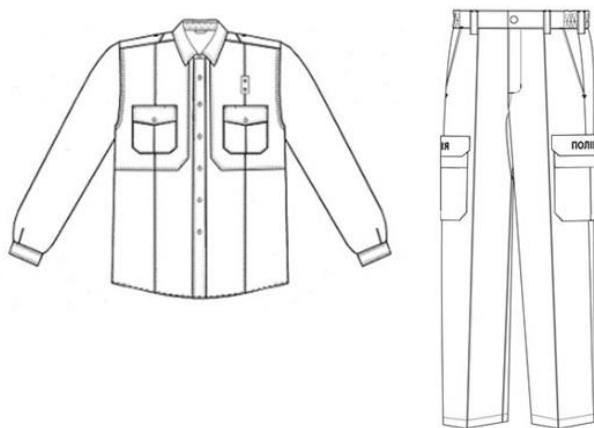
Спідниця

Шорти

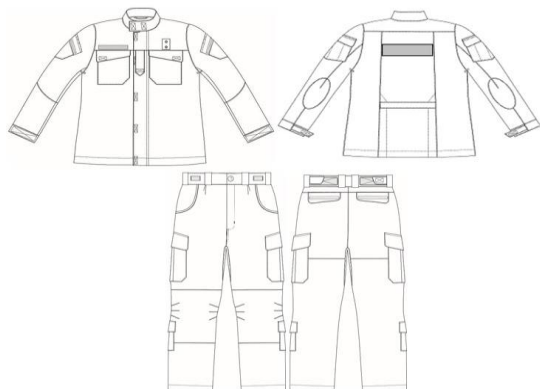
Костюм (сорочка, брюки)

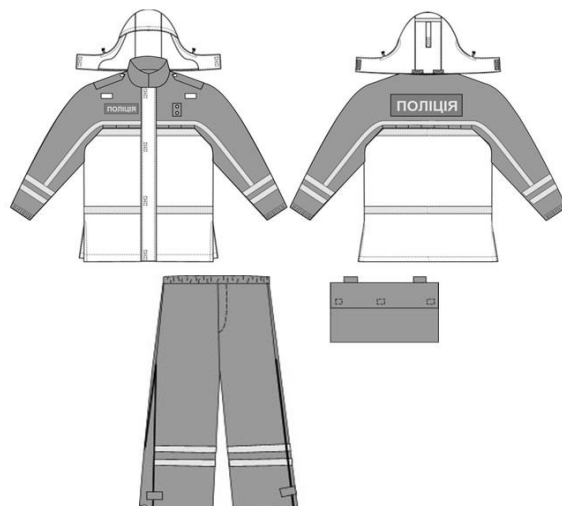
Костюм (сорочка, брюки) жіночий

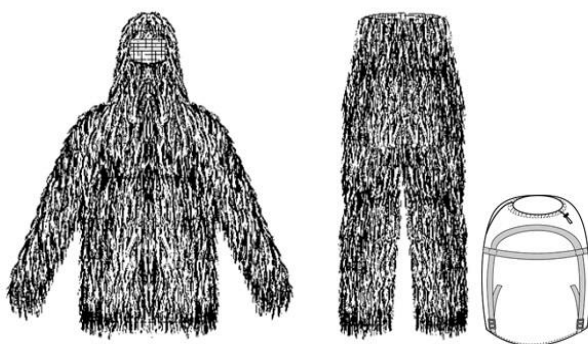
**Костюм (сорочка, брюки)
спеціальний**

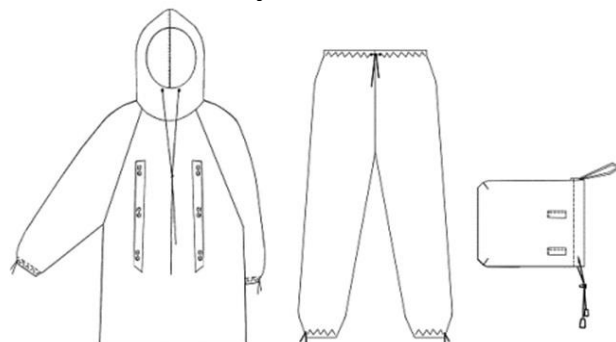
Костюм-дошовик

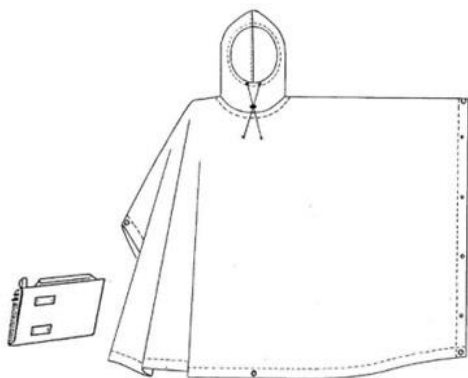
Костюм маскувальний

Костюм маскувальний зимовий

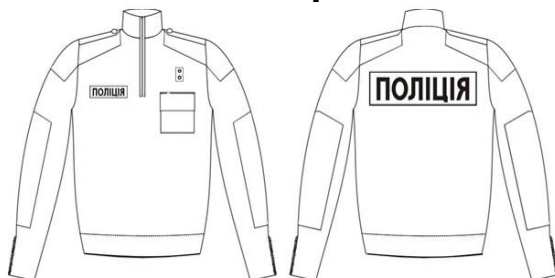
Плащ-накидка

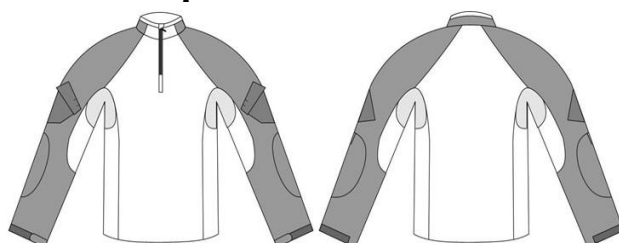
Куртка-ідентифікатор

Светр

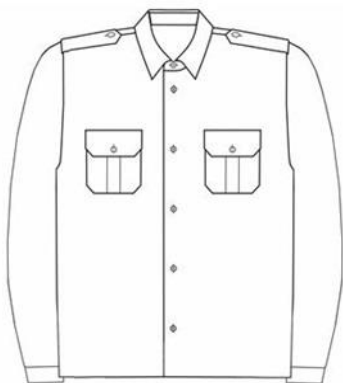
Сорочка спеціальна

**Сорочка для осіб вищого складу
поліції**

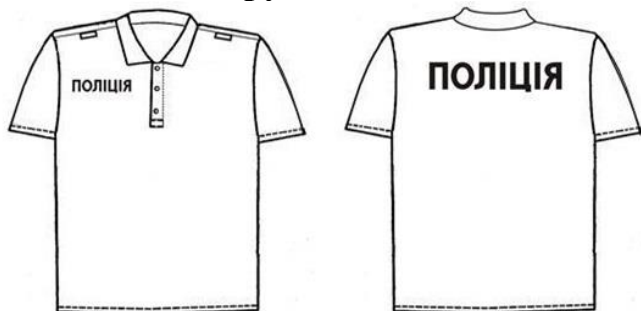
Сорочка

Сорочка літня

**Сорочка трикотажна з короткими
рукавами**

**Сорочка для осіб вищого складу
поліції з короткими рукавами**

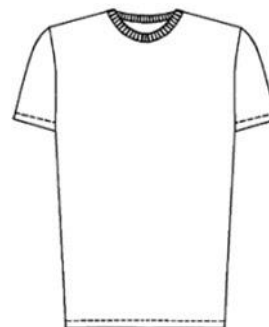
Сорочка з короткими рукавами

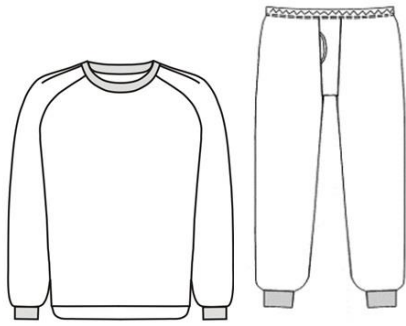
Сорочка літня жіноча

Фуфайка з короткими рукавами

Термобілизна

Галстук для осіб вищого складу поліції

Галстук

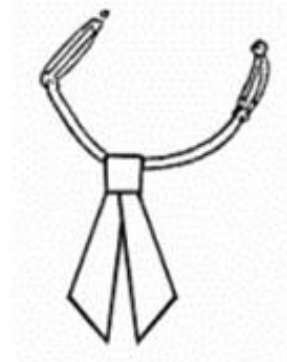
Зажим

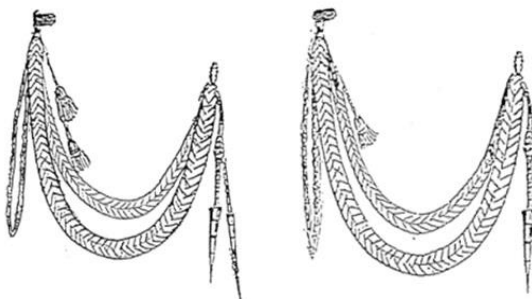
Галстук для осіб вищого складу поліції жіночий

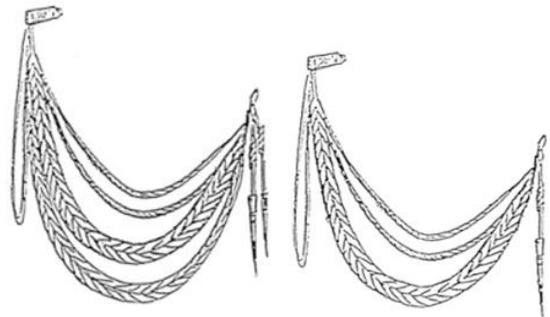
Галстук жіночий

Аксельбант для осіб вищого складу поліції

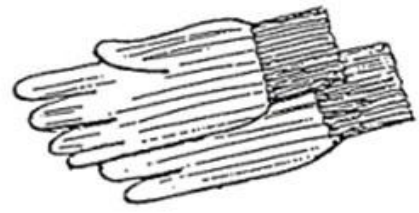
Аксельбант

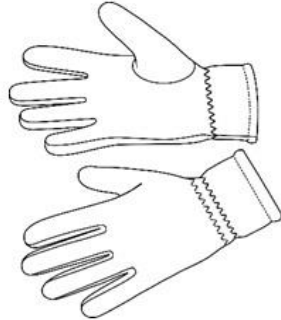
Рукавички шкіряні

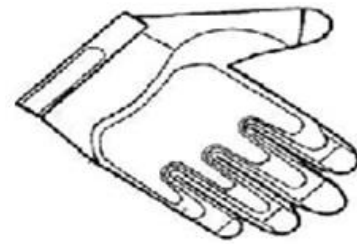
Рукавички трикотажні

Рукавички флісові

Рукавички штурмові

Черевики демісезонні

Черевики з високими берцями

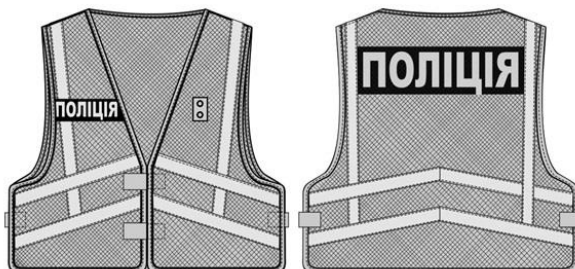
Черевики

Чоботи гумові

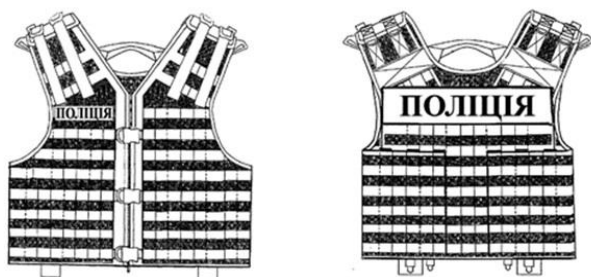
Жилет спеціальний

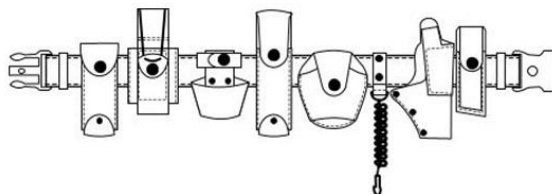
Жилет-ідентифікатор

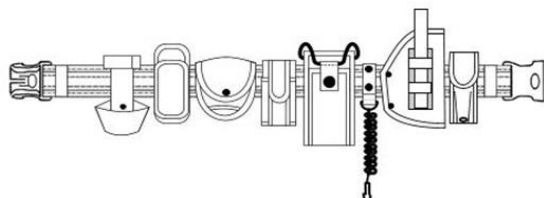
Жилет розвантажувальний

Спорядження поясне

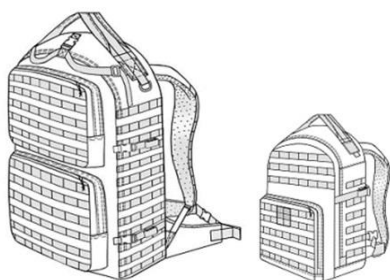
Спорядження поясне синтетичне

Ремінь для брюк синтетичний

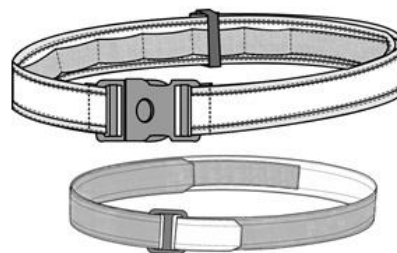
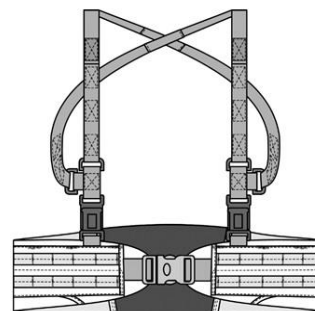
Рюкзак тактичний

Кокарда металева

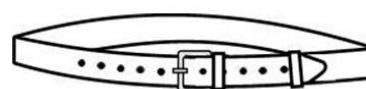
Ремінно-поясна система

Ремінь парадний

Ремінь для брюк

Рюкзак

Кокарда вишита

Гудзики

Нарукавний знак “Поліція”

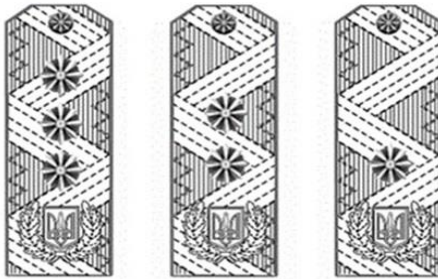
Нарукавний знак центрального органу управління поліції

Платформа ідентифікаційна

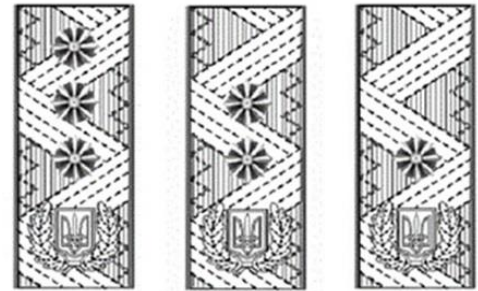
Погони для осіб вищого складу поліції

Генерал поліції
першого рангу

Генерал поліції
другого рангу

Генерал поліції
третього рангу

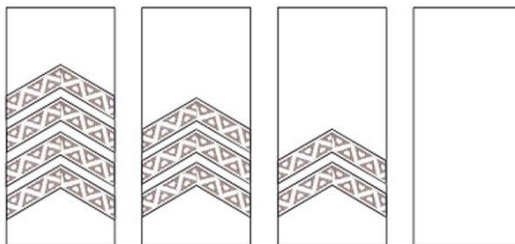

Генерал поліції
першого рангу

Генерал поліції
другого рангу

Генерал поліції
третього рангу

Погони

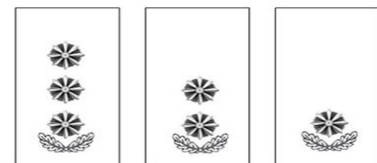

Старший
сержант поліції

Сержант
поліції

Капрал
поліції

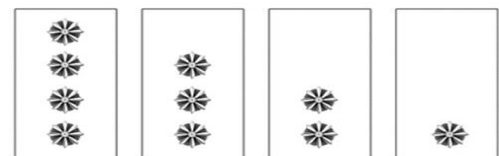
Рядовий
поліції

Полковник
поліції

Підполковник
поліції

Майор
поліції

Капітан
поліції

Старший
лейтенант
поліції

Лейтенант
поліції

Молодший
лейтенант
поліції

Вітання поліцейських під час перебування у строю

На вітання керівника або старшого за спеціальним званням "Слава Україні" всі поліцейські, які перебувають у строю, відповідають: "Героям слава". Якщо керівник або старший за спеціальним званням прощається, на його слова "Слава Україні" поліцейські відповідають: "Героям слава".

Керівник та заступники керівника поліції

Безпосереднє керівництво поліцією здійснює керівник поліції. Керівник поліції призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ України.

Керівник поліції має першого заступника та заступників.

Перший заступник та заступники керівника поліції призначаються на посаду та звільняються з посади Міністром внутрішніх справ України за поданням керівника поліції.

Керівником та заступниками керівника поліції може бути призначена особа, яка:

- 1) відповідає загальним умовам вступу на службу в поліцію;
- 2) має вищу повну юридичну освіту;
- 3) має стаж роботи в галузі права не менш як сім років;
- 4) має досвід роботи на керівних посадах не менш як п'ять років.

Основні повноваження керівника поліції

Керівник поліції:

- 1) очолює поліцію та здійснює керівництво її діяльністю, забезпечує виконання покладених на неї завдань;
- 2) у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцією Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції;
- 3) вносить на розгляд Міністра внутрішніх справ України пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання поліцейських послуг;
- 4) представляє у визначеному порядку поліцію у відносинах з іншими органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, іншими організаціями в Україні та за кордоном;
- 5) звітує перед Міністром внутрішніх справ України про виконання покладених на поліцію завдань і повноважень;
- 6) розподіляє обов'язки між своїми заступниками;
- 7) підписує накази поліції;
- 8) скасовує повністю чи в окремі частині акти територіальних органів поліції;
- 9) у межах повноважень надає доручення, обов'язкові для виконання поліцейськими, державними службовцями і працівниками поліції;

10) затверджує положення про самостійні структурні підрозділи апарату поліції;

11) приймає на службу та звільняє зі служби, призначає та звільняє з посад поліцейських відповідно до положень цього Закону;

12) призначає на посади та звільняє з посад у порядку, визначеному законом та іншими нормативно-правовими актами про державну службу, державних службовців апарату центрального органу управління поліції;

13) приймає на роботу та звільняє з роботи в порядку, визначеному законодавством про працю, працівників центрального органу управління поліції;

14) приймає у визначеному порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейських;

15) приймає у визначеному законодавством про державну службу порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців апарату центрального органу управління поліції;

16) приймає у визначеному трудовим законодавством порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників поліції;

17) у визначеному порядку вносить подання про представлення поліцейських, державних службовців апарату центрального органу управління поліції та працівників поліції до відзначення державними нагородами України;

18) присвоює спеціальні звання поліції відповідно до цього Закону;

19) присвоює ранги державних службовців відповідно до законодавства про державну службу;

20) вносить Міністру внутрішніх справ України пропозиції про утворення територіальних органів поліції, які є юридичними особами публічного права, у межах граничної чисельності поліцейських, державних службовців та працівників поліції і коштів, визначених на її утримання, а також щодо їх ліквідації, реорганізації Кабінетом Міністрів України;

21) утворює, ліквідовує, реорганізовує підприємства, заклади та установи, затверджує їхні положення (статuti), у визначеному порядку призначає на посади та звільняє з посад їх керівників, здійснює інші повноваження з управління об'єктами права державної власності, що належать до сфери управління поліції;

22) забезпечує дотримання визначеного Міністром внутрішніх справ України порядку обміну інформацією між Міністерством внутрішніх справ України і поліцією;

23) приймає у визначеному порядку рішення про розподіл бюджетних коштів, розпорядником яких є поліція;

24) виконує повноваження керівника державної служби в органі відповідно до законодавства про державну службу та здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону.

3. Повноваження поліції

Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- 2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- 3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- 4) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- 5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- 6) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;
- 7) розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;
- 8) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;
- 9) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- 10) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- 11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
- 12) здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;
- 13) видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху;
- 14) вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;
- 15) вживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлює особу за невідомим трупом;

16) забезпечує безпеку взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом;

17) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

18) вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;

19) здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;

20) здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

21) здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

22) здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

23) здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

24) сприяє забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

25) виконує в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України;

26) здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону;

27) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), здійснює привід осіб за рішенням тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, а також вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснює привід у виконавчому провадженні, здійснює розшук боржника чи дитини у виконавчому провадженні у випадках, передбачених законом або рішенням суду.

Залучення для проведення виконавчих дій працівників поліції здійснюється за вмотивованою постановою виконавця, яка надсилається керівнику територіального органу поліції за місцем проведення відповідної

виконавчої дії. Відмова у залученні поліції для проведення виконавчих дій допускається лише з підстав залучення особового складу даного територіального органу поліції до припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень, а також для подолання наслідків масштабних аварій чи інших масштабних надзвичайних ситуацій;

28) забезпечує інформування Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, про хід досудового розслідування, вжиття заходів для розшуку осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, для внесення даних до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

29) виявляє транспортні засоби особистого користування, тимчасово ввезені на митну територію України громадянами більш як на 30 діб та не зареєстровані в Україні у встановлені законодавством строки;

30) вживає заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортні засоби використовуються для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортні засоби передано у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили їх на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також заходів для виявлення неправомірного розкомплектування таких транспортних засобів.

Повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення

1. Поліція здійснює інформаційно-аналітичну діяльність виключно для реалізації своїх повноважень, визначених цим Законом.

2. Поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності:

1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України;

2) користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади;

3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;

4) здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями.

Поліція може створювати власні бази даних, необхідні для забезпечення щоденної діяльності органів (закладів, установ) поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу, а також міжвідомчі інформаційно-аналітичні системи, необхідні для виконання покладених на неї повноважень.

Діяльність поліції, пов'язана із захистом і обробкою персональних даних, здійснюється на підставах, визначених Конституцією України, Законом України «Про захист персональних даних», іншими законами України.

Поліція зобов'язана письмово інформувати митні органи про виявлення нецільового використання та/або передачі транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України чи поміщених у

митний режим транзиту, у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такі транспортні засоби на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також про виявлення розкомплектування таких транспортних засобів.

Формування інформаційних ресурсів поліцією

Поліція наповнює та підтримує в актуальному стані бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно:

- 1) осіб, щодо яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу;
- 2) виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень, осіб, які їх учинили, руху кримінальних проваджень; обвинувачених, обвинувальний акт щодо яких направлено до суду;
- 3) розшуку підозрюваних, обвинувачених (підсудних) осіб, які ухиляються від відбування покарання або вироку суду;
- 4) розшуку осіб, зниклих безвісти;
- 5) установлення особи невпізнаних трупів та людей, які не можуть надати про себе будь-яку інформацію у зв'язку з хворобою або неповнолітнім віком;
- 6) зареєстрованих в органах внутрішніх справ кримінальних або адміністративних правопорушень, подій, які загрожують особистій чи публічній безпеці, надзвичайних ситуацій;
- 7) осіб, затриманих за підозрою у вчиненні правопорушень (адміністративне затримання, затримання згідно з дорученнями органів правопорядку, затримання осіб органами досудового розслідування, адміністративний арешт, домашній арешт);
- 8) осіб, які скоїли адміністративні правопорушення, провадження у справах за якими здійснюється поліцією;
- 9) зареєстрованих кримінальних та адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, осіб, які їх учинили, та результатів розгляду цих правопорушень у судах;
- 10) іноземців та осіб без громадянства, затриманих поліцією за порушення визначених правил перебування в Україні;
- 11) викрадених номерних речей, цінностей та іншого майна, які мають характерні ознаки для ідентифікації, або речей, пов'язаних із учиненням правопорушень, відповідно до заяв громадян;
- 12) викрадених (втрачених) документів за зверненням громадян;
- 13) знайдених, вилучених предметів і речей, у тому числі заборонених або обмежених в обігу, а також документів з ознаками підробки, які мають індивідуальні (заводські) номери;
- 14) викрадених транспортних засобів, які розшукуються у зв'язку з безвісним зникненням особи, виявлених безгосподарних транспортних засобів, а також викрадених, втрачених номерних знаків;
- 15) виданих дозвільних документів у сфері безпеки дорожнього руху та дозволів на рух окремих категорій транспортних засобів;
- 16) зброї, що перебуває у володінні та користуванні фізичних і юридичних осіб, яким надано дозвіл на придбання, зберігання, носіння, перевезення зброї;

17) викраденої, втраченої, вилученої, знайденої зброї, а також добровільно зданої зброї із числа тієї, що незаконно зберігалася;

18) бази даних, що формуються в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності відповідно до закону.

Під час наповнення баз (банків) даних, визначених у пункті 7 частини першої цієї статті, поліція забезпечує збирання, накопичення мультимедійної інформації (фото, відео-, звукозапис) та біометричних даних (дактилокартки, зразки ДНК).

Поліція забезпечує внесення відомостей до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та здійснює підтримання таких відомостей в актуальному стані в межах, визначених законодавством.

Використання поліцією інформаційних ресурсів

Поліція має безпосередній оперативний доступ до інформації та інформаційних ресурсів інших органів державної влади за обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних».

Інформація про доступ до бази (банку) даних повинна фіксуватися та зберігатися в автоматизованій системі обробки даних, включно з інформацією про поліцейського, який отримав доступ, та про обсяг даних, доступ до яких було отримано.

Кожна дія поліцейського щодо отримання інформації з інформаційних ресурсів, передбачених статтями 26, 27 цього Закону, фіксується у спеціальному електронному архіві, ведення якого покладається на службу інформаційних технологій Міністерства внутрішніх справ України.

В електронному архіві фіксуються прізвище, ім'я, по батькові та номер спеціального жетона поліцейського, вид отриманої інформації, реєстр, з якого отримувалася інформація, час отримання інформації та інші дані, необхідні для ідентифікації поліцейського, який отримував інформацію з реєстрів.

Відповідальність за протиправне використання інформаційних ресурсів

Поліція вживає всіх заходів для недопущення будь-яких порушень прав і свобод людини, пов'язаних з обробкою інформації.

Поліцейські несуть персональну дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність за вчинені ними діяння, що призвели до порушень прав і свобод людини, пов'язаних з обробкою інформації.

Міністерство внутрішніх справ України у межах компетенції здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів під час формування та користування поліцейськими інформаційними базами (банками) даних у порядку, визначеному у статтях 26, 27 Закону.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ, ЇХ ВИДИ, ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ

1. Поняття, види та вимоги до поліцейських заходів

Відповідно до ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи можна класифікувати наступним чином:

- ***Поліцейські превентивні заходи та заходи примусу.***

Превентивний (лат. *praeventivus*) – запобіжний; той, що випереджає дії. Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

Примусовий – який здійснюється через натиск з чийогось боку, примушування. Поліція під час виконання повноважень, визначених законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

• ***Заходи реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України.***

Окрім поліцейських заходів зазначених в Законі України «Про Національну поліцію», поліція для виконання покладених на неї завдань вживає

заходів реагування на правопорушення, визначені ч. 2 ст. 131 КПК України а саме:

1. Виклик слідчим. Слідчий під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених КПК випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії.

Слідчий під час досудового розслідування має право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

Особа викликається до слідчого шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.

У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи або адміністрації за місцем її роботи.

Особа, що перебуває під вартою, викликається через адміністрацію місця ув'язнення.

Повістка про виклик неповнолітньої особи, як правило, вручається її батьку, матері, усиновлювачу або законному представнику. Інший порядок вручення повістки допускається лише у випадку, якщо це обумовлюється обставинами кримінального провадження.

Повістка про виклик обмежено дієздатної особи вручається її піклувальнику.

Повістка про виклик вручається особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду.

Повістка про виклик особи, яка проживає за кордоном, вручається згідно з міжнародним договором про правову допомогу, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого - за допомогою дипломатичного (консульського) представництва.

Особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прибути за викликом.

У повістці про виклик повинно бути зазначено:

- 1) прізвище та посада слідчого, який здійснює виклик;
- 2) найменування та адреса установи, до якої здійснюється виклик, номер телефону чи інших засобів зв'язку;
- 3) ім'я (найменування) особи, яка викликається, та її адреса;
- 4) найменування (номер) кримінального провадження, в рамках якого здійснюється виклик;
- 5) процесуальний статус, в якому перебуває викликана особа;
- 6) час, день, місяць, рік і місце прибуття викликаної особи;
- 7) процесуальна дія (дії), для участі в якій викликається особа;

8) наслідки неприбуття особи за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі можливість застосування приводу, та здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження;

9) передбачені поважні причини, через які особа може не з'явитися на виклик, та нагадування про обов'язок заздалегідь повідомити про неможливість з'явлення;

10) підпис слідчого, який здійснив виклик.

Поважними причинами неприбуття особи на виклик є:

1) затримання, тримання під вартою або відбування покарання;

2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення;

3) обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини);

4) відсутність особи у місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрядження, подорожі тощо;

5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад;

6) смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю;

7) несвоєчасне одержання повістки про виклик;

8) інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик.

Якщо підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, який був у встановленому порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення у розмірі від 0,25 до 0,5 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб

2. Привід. Відповідно до ст. 140 КПК привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час.

Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування - слідчим суддею за клопотанням слідчого. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали.

Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, осіб з інвалідністю першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей з інвалідністю, а також осіб, які згідно із цим Кодексом не можуть бути допитані як свідки. Привід співробітника кадрового складу розвідувального органу України під час виконання ним своїх службових обов'язків здійснюється тільки в присутності офіційних представників цього органу.

Виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів Національної поліції.

Ухвала про здійснення приводу оголошується особі, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу.

Особа, рішення про здійснення приводу якої прийнято слідчим суддею зобов'язана прибути до місця виклику в зазначений в ухвалі про здійснення приводу час у супроводі особи, яка виконує ухвалу.

У випадку невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дозволяють здійснити її супроводження до місця виклику. Застосуванню заходів фізичного впливу повинно передувати попередження про намір їх застосування. У разі неможливості уникнути застосування заходів фізичного впливу вони не повинні перевищувати міри, необхідної для виконання ухвали про здійснення приводу, і мають зводитися до мінімального впливу на особу. Забороняється застосування заходів впливу, які можуть завдати шкоди здоров'ю особи, а також примушення особи перебувати в умовах, що перешкоджають її вільному пересуванню, протягом часу більшого, ніж необхідно для негайного доставлення особи до місця виклику. Перевищення повноважень щодо застосування заходів фізичного впливу тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

У разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання.

3. Затримання осіб. КПК України передбачає три види затримання:

1) Законне затримання (ст. 207 КПК). Кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу:

- при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;
- безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

2) Затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК). Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

- якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;
- якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

3) Затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Це клопотання може бути подане:

1) одночасно з поданням клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою;

2) після подання клопотання про застосування запобіжного заходу і до прибуття підозрюваного, обвинуваченого до суду на підставі судового виклику;

3) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю.

Також поліція з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення *уповноважена вживати заходів реагування на правопорушення, визначених в ст. 259 та 260 КУпАП:*

1. Доставлення порушника.

Відповідно до ст. 259 КУпАП, з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в поліцію, штабу громадського формування з охорони громадського порядку чи громадського пункту з охорони громадського порядку поліцейським або членом громадського формування з охорони громадського порядку. Доставлення порушника з числа кадрових співробітників розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків здійснюється тільки у присутності офіційного представника цього органу.

При вчиненні порушень правил користування засобами транспорту, правил щодо охорони порядку і безпеки руху, правил спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, правил пожежної безпеки, санітарних норм на транспорті порушника може бути доставлено уповноваженою на те особою в поліцію, якщо у нього немає документів, що посвідчують особу, і немає свідків, які б могли повідомити необхідні дані про нього.

Доставлення порушника має бути проведено в можливо короткий строк. Перебування доставленої особи у штабі громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадському пункті з охорони громадського порядку, приміщенні виконавчого органу сільської, селищної ради не може тривати більш як одну годину, якщо не встановлено інше.

2. Адміністративне затримання особи.

Відповідно до ст. 261 КУпАП, про адміністративне затримання складається протокол, в якому зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого; час і мотиви затримання. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

3. Особистий огляд і огляд речей.

Відповідно до ст. 264 КУпАП, особистий огляд може провадитись уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції.

Особистий огляд може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуванням і в присутності двох понятих тієї ж статі.

Огляд речей може провадитись уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції. При вчиненні порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу поліцейські можуть провадити в установленому порядку огляд транспортних засобів.

Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

4. Вилучення речей і документів.

Відповідно до ст. 265 КУпАП, речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів Національної поліції. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей - реалізують. Вилучені орден, медаль, нагрудний знак до почесного звання СРСР, почесного звання Української РСР, Почесної Грамоти і Грамоти Президії Верховної Ради Української РСР, почесного звання України, відзнаки Президента України,

нагородна зброя, після розгляду справи підлягають поверненню їх законному володільцеві, а якщо він невідомий, надсилаються відповідно до Адміністрації Президента України. Вилучені самогон та інші міцні спиртні напої домашнього вироблення, апарати для їх вироблення після розгляду справи підлягають знищенню поліцейськими.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

5. Тимчасове вилучення посвідчення водія.

Відповідно до ст. 265⁻¹ КУпАП, у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник уповноваженого підрозділу тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія, у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

6. Тимчасове затримання транспортних засобів.

Відповідно до ст. 265⁻² КУпАП, у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою, четвертою, п'ятою та шостою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома)), статтями 122⁻⁵, 124, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132⁻¹, 206⁻¹ КУпАП, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, призначених для

зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора. При тимчасовому затриманні транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

7. Відсторонення осіб від керування транспортними засобами та огляд на стан сп'яніння.

Відповідно до ст. 266 КУпАП, особи, які керують транспортними засобами, річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія (судноводія) на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків.

У разі незгоди водія (судноводія) на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та

швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломірним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

- ***Інші заходи, визначені окремими законами.***

Наприклад, відповідно до ст. 18 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану», можуть вводитись додаткові заходи правового режиму надзвичайного стану у зв'язку з масовими порушеннями громадського порядку, у реалізації яких поліція приймає безпосередню участь:

1) запровадження комендантської години (заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень особи у встановлені години доби);

2) перевірка документів у громадян, а в необхідних випадках - проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян;

3) заборона призовникам і військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома відповідного військового комісаріату;

4) обмеження або тимчасова заборона продажу зброї, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин, а також алкогольних напоїв та речовин, вироблених на спиртовій основі;

5) тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів, а у підприємств, установ і організацій - також навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин;

6) заборона виготовлення і розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку;

7) регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого і колективного користування;

8) особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі;

9) порушення у порядку, визначеному Конституцією і законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських організацій в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Якщо поліцейського неможливо ідентифікувати за зовнішніми ознаками, він зобов'язаний пред'явити особі документ, що посвідчує його повноваження.

Вимоги до поліцейських заходів.

Відповідно до ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути *законним, необхідним, пропорційним та ефективним*.

Обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Поліцейські заходи є законними, якщо вони передбачені у відповідних нормативних документах України. Тобто визначені в законодавчих актах, які визначають перелік та порядок застосування поліцейських превентивних заходів та заходів примусу:

- фізичний вплив (сила);
- застосування спеціальних засобів;
- застосування вогнепальної зброї.

Так у відповідності із ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

В Законі України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» визначено, що наказ є формою реалізації службових повноважень керівника, згідно з якими визначаються мета і предмет завдання, строк його виконання та відповідальна особа. Наказ має бути чітко сформульований і не може допускати подвійного тлумачення.

Наказ, прийнятий на основі Конституції та законів України і спрямований на їх виконання, віддається (видається) керівником під час провадження ним управлінської діяльності з метою виконання покладених на нього завдань та здійснення функцій відповідно до наданих повноважень.

Віддавати (видавати) незаконний наказ або такий, що не пов'язаний із службовою діяльністю поліції або виходить за межі посадових (функціональних) обов'язків керівника, забороняється.

Керівник відповідає за відданий (виданий) наказ, результати його виконання, відповідність його закону.

Наказ, відданий (виданий) з порушенням вимог закону або з перевищенням повноважень, є недійсним та підлягає скасуванню прямим керівником.

Поліцейському забороняється виконувати злочинний або явно незаконний наказ. У разі одержання наказу, що суперечить закону, підлеглий не повинен виконувати його, про що зобов'язаний невідкладно в письмовій формі доповісти керівнику, який віддав (видав) наказ, та своєму безпосередньому керівникові, а в разі наполягання на його виконанні - письмово повідомити про це прямому керівнику.

Виконання поліцейським злочинного або явно незаконного наказу, а також невиконання правомірного наказу тягнуть за собою відповідальність, передбачену цим законом.

Наказ вищих органів, керівників, посадових та службових осіб не може бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Обраний поліцейський захід є **необхідним**, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є **пропорційним**, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Обраний поліцейський захід є **ефективним**, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Згідно ст. 3 Кодексу поведінки посадових осіб по підтриманню правопорядку, прийнятому Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1979 р. вони можуть застосовувати силу тільки в разі крайньої необхідності й у тій мірі, в якій це потрібно для виконання їхніх обов'язків.

У Кодексі поведінки зазначено мету, задля досягнення якої може бути застосована сила:

- 1) для попередження злочинів;
- 2) для проведення правомірного затримання правопорушників або осіб, які запідозрені у вчиненні правопорушення, або допомогу в такому затриманні.

Наголошується, що не може бути застосована сила, яка перевищує необхідні для цієї мети межі. Силою, що перевищує межу, необхідною для виконання завдань, слід визнавати таку силу, що завдала особі, яку затримують, шкоду, явно рівнозначну небезпечності посягання та обстановці захисту.

Щоб застосування сили було правомірним, необхідна наявність правової та фактичної підстав застосування сили, взятих в їх сукупності.

Поліцейський не нестиме відповідальності, що передбачена кримінальним законодавством, за нанесення шкоди особі, якщо його дії щодо застосування сили відповідали вимогам законодавства, яке регламентує дії в стані необхідної оборони. Згідно ст. 36 КК України під необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання

або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 Кримінального кодексу України.

Застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає не є перевищенням меж необхідної оборони і не наступає кримінальна відповідальність.

Також не є злочином заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності (стаття 39 КК України), тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

Перевищенням меж крайньої необхідності є умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

Для правомірності дій працівника поліції необхідно:

- щоб посягання було суспільно небезпечним, тобто таким, що стосується інтересів, які охороняються законом;
- посягання повинно бути наявним, тобто відбуватися в межах якогось часу. Воно починається з безпосередньої реальної загрози його виконання і закінчується в ту хвилину, коли перервано захистом або припинене самою особою, що посягає;
- посягання має бути дійсним, тобто існуючим об'єктивно, а не лише в уяві того, хто захищається;
- шкода повинна завдаватися тільки тому, хто посягає або затримується, а не стороннім особам;
- оборона допускається тільки у випадках, коли треба захистити інтереси громадян, суспільства або держави;
- захист не повинен перевищувати меж необхідності.

Поліцейський захід вживається виключно для виконання повноважень поліції, і повинен бути припинений, якщо:

- 1) досягнуто мету його застосування;
- 2) очевидно, що мету заходу неможливо досягнути;
- 3) немає необхідності в подальшому застосуванні такого заходу.

2. Превентивні поліцейські заходи

Як уже відзначалося, відповідно до ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію», поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Однією з найважливіших властивостей превентивних поліцейських заходів є їх профілактичний, попереджувальний характер, який відображено вже в самій назві цих заходів. Сутність превентивного впливу запобіжних заходів полягає, по-перше, в тому, щоб не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб, які до такої поведінки схильні, а по-друге, в усуненні причин, що сприяють вчиненню правопорушень, і створенні умов, які виключають протиправну поведінку. Слід також додати, що застосуванням превентивних заходів в ряді випадків забезпечується виявлення правопорушень, завдяки чому також здійснюється профілактичний вплив.

Превентивні поліцейські заходи мають на меті не дозволити скоєння протиправному вчинку, вони застосовуються, коли правопорушення тільки передбачається. Превентивні поліцейські заходи призначені для того, щоб припинити протиправний вчинок, не дозволити йому розвинутися, мінімізувати збитки.

Превентивні поліцейські заходи є засобами примусового впливу на різних осіб. Як цілком обґрунтовано вважає більшість авторів, незважаючи на яскраво виражений профілактичний характер, подібні заходи здійснюються в примусовому порядку, тобто в процесі односторонньої реалізації владних повноважень і тому безпідставними є спроби вважати їх заходами, позбавленими елементів адміністративного примусу.

Застосування превентивних поліцейських заходів працівниками поліції пов'язане з виконанням ними специфічних обов'язків профілактичного

характеру, і саме ця обставина відрізняє зазначені заходи від заходів примусу. Застосовуючи превентивні заходи, працівники поліції створюють тим самим необхідні умови для неухильного додержання законів, виявлення і припинення різних правопорушень, відвертають можливі посягання на суспільні відносини, які охороняються правом.

Ефективність застосування працівниками поліції превентивних заходів визначається, перш за все, ступенем досягнення мети, яку має той чи інший захід. Значення заходів, про які йдеться, саме і полягає в меті, яку вони переслідують. Перш за все, і це головне, ці заходи покликані попереджати, відвертати правопорушення.

Крім того, мета превентивних заходів, як частини адміністративної діяльності органів Національної поліції, полягає в наступному:

- забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;
- запобігання вчиненню правопорушень;
- виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення;
- забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях ;
- контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
- контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;
- запобігання та припинення насильства в сім'ї;
- контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

Перевірка документів особи

Відповідно до ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках:

- 1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особі є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

Поліцейському надано право вимагати пред'явлення особою двох видів документів: 1) тих, що посвідчують особу; 2) документів, що підтверджують відповідне право особи. При цьому, поліцейський може вимагати як один документ, так і певну їх сукупність залежно від обставин застосування коментованого поліцейського заходу.

Відповідно до ст. Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20.11.2012 року:

1) Документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України:

- а) паспорт громадянина України;
- б) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- в) дипломатичний паспорт України;
- г) службовий паспорт України;
- г) посвідчення особи моряка;
- д) посвідчення члена екіпажу;
- е) посвідчення особи на повернення в Україну;
- є) тимчасове посвідчення громадянина України;

2) Документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус:

- а) посвідчення водія;
- б) посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон;
- в) посвідка на постійне проживання;
- г) посвідка на тимчасове проживання;
- г) картка мігранта;
- д) посвідчення біженця;
- е) проїзний документ біженця;
- є) посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту;
- ж) проїзний документ особи, якій надано додатковий захист.

Документами, що підтверджують відповідне право особи, можуть бути: посвідчення водія; дозвіл на носіння, зберігання вогнепальної зброї; рецепт

лікаря на наркотичні засоби; дозвіл на перевезення небезпечних вантажів, дозвіл на встановлення спеціальних світлозвукових пристроїв, дозвіл на здійснення окремих видів господарської діяльності тощо.

Опитування особи

Відповідно до ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень.

Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. Тобто перебування особи в поліцейському приміщенні не є обов'язковою умовою для проведення опитування. Воно може бути проведено на вулиці, в житловому приміщенні, інших місцях.

Визначальним положенням є те, що надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації. Перш за все керуючись ст. 63 Конституції України, відповідно до якої особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Проведення опитування неповнолітніх допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого законного представника або педагога.

Відповідно до ст. 6 Сімейного кодексу України, правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Відповідно до ч. 2 Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року, педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 963 «Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників» до педагогічних працівників відносяться:

1. Директор, завідувач, завідувач філією, заступник завідувача філією з навчально-виховної (навчальної, виховної) роботи, начальник вищого навчального закладу I та II рівня акредитації, професійно-технічного навчального закладу, загальноосвітнього навчального закладу, навчального закладу для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, дошкільного навчального закладу, позашкільного навчального закладу (на якого поширюються умови оплати праці працівників установ і закладів освіти), навчально-методичної, методичної, науково-методичної установи, навчального закладу післядипломної освіти, приймальника-розподільника для дітей органу Національної поліції, притулку для дітей, центру соціально-психологічної реабілітації дітей, психолого-медико-педагогічної консультації, інклюзивно-ресурсного центру, ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти, навчально-виробничого (міжшкільного) комбінату (центру), школи-дитячого садка, інших

навчально-виховних комплексів (об'єднань); їх заступники з навчальної, виховної, навчально-виховної, методичної, виробничої, навчально-методичної, навчально-виробничої роботи; заступники директора з навчально-виховної, навчальної, виховної роботи центрів професійної, медичної, фізичної та соціальної реабілітації осіб з інвалідністю; ранньої реабілітації дітей з інвалідністю.

2. Завідувач: логопедичного пункту, інтернату при школі, заочного відділення школи, фільмотеки, навчально-консультаційного пункту, відділення навчального закладу, навчально-методичного кабінету (лабораторії); завідувач, керівник виробничої (навчальної) практики, фізичного виховання, навчально-виробничої (навчальної) майстерні, відділу (лабораторії, кабінету, частини) з основного напрямку діяльності, його заступник; завідувач навчальної (педагогічної) частини закладів охорони здоров'я та соціального забезпечення.

3. Вчителі, викладачі всіх спеціальностей, асистент вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним та інтегрованим навчанням, асистент вчителя-реабілітолога, старший викладач вищого навчального закладу I і II рівня акредитації, майстер виробничого навчання, педагог професійного навчання, старший вихователь, вихователь, асистент вихователя дошкільного навчального закладу, соціальний педагог по роботі з дітьми з інвалідністю, логопед закладу охорони здоров'я та соціального забезпечення, методист, педагог-організатор, практичний психолог, соціальний педагог, керівник гуртка, секції, студії, інших форм гурткової роботи; концертмейстер, художній керівник, культорганізатор, акомпаніатор, екскурсовод, інструктор з туризму закладів освіти; старший вожатий, вожатий, вихователь-методист, музичний керівник, інструктор з фізкультури, інструктор з праці, інструктор слухового кабінету, консультант психолого-медико-педагогічної консультації, старший керівник та керівник туристських груп (походу, екскурсії, експедиції) у позашкільних закладах; старший майстер у професійно-технічному навчальному закладі, перекладач-дактилолог; помічник директора з режиму, старший черговий з режиму, черговий з режиму у закладах освіти для громадян, які потребують соціальної допомоги і реабілітації.

Перед проведенням опитування особи поліцейський роз'яснює їй підстави та мету застосування поліцейського заходу, якщо це не перешкодить виконанню поліцією повноважень, покладених на неї законом.

Поверхнева перевірка

Відповідно до ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію», поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід включає три види дій: 1) здійснення візуального огляду особи, 2) проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом; 3) візуальний огляд речі або транспортного засобу.

Під візуальним оглядом особи, транспортного засобу або речі необхідно розуміти такий їх спосіб перевірки, який здійснюється за допомогою органів зору, з метою аналізу та оцінки ризиків щодо можливої виявлення ознак їх

причетності до вчинення правопорушення та/або отримання інформації, необхідної для виконання поліцейських повноважень (безконтактна поверхнева перевірка).

Поверхнева перевірка, що пов'язана з проведенням рукою по поверхні вбрання особи, є контактною, а значить, має проводитися поліцейським однієї статі з оглядуваною особою. У невідкладних випадках поверхневу перевірку особи може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу. Перелік відповідних приладів або засобів має бути визначений Міністерством внутрішніх справ. При цьому, відповідні технічні засоби повинні мати свідоцтво про реєстрацію та свідоцтво про його повірку.

Для здійснення поверхневої перевірки поліцейський може зупиняти осіб. При цьому, підставами для зупинення особи та, відповідно, її поверхневої перевірки є достатність вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.

Перелік видів майна, що не може перебувати у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України, затверджений постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471.

Підставами, які у своїй сукупності складають основу для прийняття рішення про необхідність зупинення та поверхневої перевірки особи, необхідно назвати: 1) наявність інформації, яку надано у встановленому порядку до поліції (поліцейському) у формі звернення (повідомлення); 2) наявність інформації, яка є результатом об'єктивної оцінки поліцейським слідів на особі, речі, транспортному засобі; 3) застання поліцейським особи при вчиненні правопорушення; 4) самостійне виявлення поліцейським ознак правопорушення при законній реалізації інших поліцейських заходів; 5) наявність фактичних даних, отриманих внаслідок реалізації оперативно-розшукових заходів.

Отже, зупинення особи є складовою поверхневої перевірки, адже остання, крім візуального огляду, навряд чи можлива без зупинення особи.

Особа, зупинена для проведення поверхневої перевірки, не може вважатися такою, що піддана адміністративному затриманню чи є затриманою у розумінні Кримінального процесуального кодексу України, адже поверхнева перевірка не може тривати більше, ніж декілька хвилин. При цьому, у разі виявлення слідів вчинення правопорушення, залежно від його виду, особа може бути піддана адміністративному затриманню (ст.ст. 261-263 КУпАП) або затриманою згідно із ст. 208 Кримінального процесуального кодексу України.

Перш ніж приступити до поверхневої перевірки, особі пропонується добровільно пред'явити наявні у неї при собі речі та документи, їх вміст, а також вміст транспортного засобу. В свою чергу, поліцейський має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону транспортного засобу.

При проведенні поверхневої перевірки необхідно забезпечити безпеку особи, збереження її здоров'я, дотримання честі та гідності. Ні в якому разі не

можна розголошувати відомості, що стали відомі поліцейському при проведенні поверхневої перевірки.

Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу полягає лише у візуальному оглядові речі та/або транспортного засобу або візуальному оглядові салону та багажника транспортного засобу.

Чинним законодавством передбачено вичерпний перелік підстав для проведення поверхневої перевірки речі або транспортного засобу, а саме:

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Невиконання особою вимог поліцейського тягне за собою відповідальність за ст. 185 КУпАП, а саме за злісну непокору законній вимозі або розпорядженню поліцейського.

При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський забезпечує їх схоронність та огляд відповідно до вимог статті 237 Кримінального процесуального кодексу України.

Так, відповідно до статті 237 КПК України, з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.

Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами КПК України, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи.

Для участі в огляді можуть бути запрошені потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження.

З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів.

Особи, у присутності яких здійснюється огляд, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду.

При проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування.

Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню

огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.

При огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

Зупинення транспортного засобу

Діяльність учасників дорожнього руху спрямована на реалізацію насущної суспільної потреби в просторовому переміщенні людей, предметів, засобів і продуктів їх праці в межах свободи пересування, в тому числі за допомогою транспортного засобу. При цьому, як уявляється, основним критерієм, що визначає якість задоволення вказаної вище потреби, є витрати часу. Натомість, будь-яка зупинка пов'язана з певною втратою часу, тобто обмеженням свободи водіїв щодо реалізації їхнього права на вільне пересування у визначений проміжок часу, що, в свою чергу, зумовлює закріплення вичерпного переліку підстав зупинки транспортного засобу.

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може зупиняти транспортні засоби у разі:

- 1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;
- 2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;
- 3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;
- 4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;
- 5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;
- 6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;
- 7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв;

10) якщо зупинка транспортного засобу, який зареєстрований в іншій країні, здійснюється з метою виявлення його передачі у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Закон визначає також випадки, коли поліцейський на має право, а зобов'язаний зупиняти транспортні засоби у разі:

1) якщо є інформація, що свідчить про порушення власником транспортного засобу митних правил, виявлені митними органами відповідно до Митного кодексу України, а саме: порушення строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту іншого транспортного засобу особистого користування, використання такого транспортного засобу для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, розкомплектування чи передачу у володіння, користування або розпорядження такого транспортного засобу особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту;

2) якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб, який зареєстрований в іншій країні, не зареєстрований в Україні у встановлені законодавством строки чи перебуває на території України з порушенням строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту, чи використовується для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, чи переданий у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту.

Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки.

Вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території

Відповідно до ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення.

Поліцейський може обмежувати або забороняти рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг у разі затримання осіб відповідно до закону, під час аварій, інших надзвичайних ситуацій, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей.

Кодексом цивільного захисту України визначено, що аварія – це небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження,

травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище. Надзвичайна ситуація – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю

Відповідно до ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

Згідно із ст. 260 КУпАП, у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, відповідно ст. 262 КУпАП може провадитися Національною поліцією: при вчиненні дрібного хуліганства, вчиненні домангтового насильства, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського, при прояві неповаги до суду, вчиненні незаконного доступу до

інформації в автоматизованих системах, порушення правил про валютні операції, правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин, незаконного продажу товарів або інших предметів, дрібної спекуляції, торгівлі з рук у невстановлених місцях, при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях чи появі у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією, при порушенні правил дорожнього руху, правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу, при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України, а також в інших випадках, прямо передбачених законами України.

Закон закріплює початок відліку часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях, яке рахується з моменту її фактичного затримання.

Згідно із ст. 263 КУпАП, адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години.

Осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України або до району проведення антитерористичної операції чи виїзду з них, порушили прикордонний режим, режим у пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила у контрольних пунктах в'їзду-виїзду, правила використання об'єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району, у територіальному морі, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також іноземців та осіб без громадянства, які не виконали рішення про заборону в'їзду в Україну, порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження - до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Варто зазначити, що з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено до штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадського пункту з охорони громадського порядку поліцейським. Але перебування доставленої особи у штабі

громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадському пункті з охорони громадського порядку, приміщенні виконавчого органу сільської, селищної ради не може тривати більш як одну годину, якщо не встановлено інше.

Відповідно до ч. 2 статті 261 КУпАП, про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляється її родичам, а на її прохання - також власнику відповідного підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу.

Про це в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, зазначаються число, місяць, рік та час, кого повідомлено і в який спосіб.

За неможливості поінформувати родичів та в разі відмови затриманої особи надати інформацію для їх повідомлення про це робиться відповідний запис затриманою особою та посадовою особою, яка склала протокол про адміністративне затримання, із зазначенням поважних причин.

Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляють його батьків або осіб, які їх замінюють. У протоколі про адміністративне затримання зазначаються час, дата повідомлення, кого повідомлено і в який спосіб.

У разі якщо затриманий потребує медичної допомоги, посадова особа органу поліції викликає швидку медичну допомогу. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються час надання медичної допомоги, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого закладу охорони здоров'я направлено затриманого.

Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються поліцейськими. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей - реалізують.

При вчиненні порушень, передбачених статтями 174, 190 - 195⁴ КУпАП, поліцейський має право вилучити нагородну, вогнепальну мисливську, пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду та холодну зброю, бойові припаси і спеціальні засоби самооборони.

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, частинами третьою, четвертою, п'ятою та шостою статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома)), статтями 122⁵, 124, 126, частинами першою,

другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132⁻¹, 206⁻¹ КУпАП, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора. При тимчасовому затриманні транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник відповідного уповноваженого підрозділу Національної поліції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та його місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації, а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду, або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

У разі якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво не перешкоджає дорожньому руху або не створює загрозу безпеці руху, крім розміщення транспортного засобу на місцях, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), такий транспортний засіб не може бути доставлений для зберігання на спеціальний майданчик. Випадки тимчасового затримання транспортного засобу та доставлення його для зберігання на спеціальний майданчик визначені частиною третьою статті 265⁻⁴ цього Кодексу. При тимчасовому затриманні транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу має бути обов'язково зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису). Інформація про тимчасове затримання транспортного засобу має невідкладно передаватися на абонентський номер рухомого (мобільного) зв'язку та на адресу електронної пошти, зазначені належними користувачами або особами, за якими зареєстровані транспортні засоби, відповідно до статті 279⁻⁴ КУпАП. У разі заподіяння транспортному засобу шкоди при його транспортуванні та/або зберіганні завдані збитки відшкодовуються за рахунок суб'єкта господарювання, що надає такі послуги, та/або відповідного страхового відшкодування, що здійснюється за правовідносинами обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає послуги із транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі їх тимчасового затримання

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

В той же час особа, яка керує транспортним засобом, річковим або маломірним судном і щодо якої є підстави вважати, що вона перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягає відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія (судноводія) на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, проводиться з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків.

У разі незгоди водія (судноводія) на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я не пізніше двох годин з моменту встановлення підстав для його здійснення. Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності поліцейського. Кожний випадок огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, у закладі охорони здоров'я реєструється в порядку, визначеному спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та

швидкість реакції, проведений з порушенням вимог цієї статті, вважається недійсним.

Направлення особи для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломірним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

Проникнення до житла чи іншого володіння особи

Право на недоторканність житла – це одне з основоположних прав людини. У статті 30 Конституції України зазначено, що в невідкладних випадках, пов'язаних з врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи. Такий «інший порядок» встановлено в частині 1 статті 38 Закону України «Про Національну поліцію» та статтях 233–237 Кримінального процесуального кодексу України.

Проникнення в житло чи інше володіння особи – це входження чи вторгнення фізично чи з використанням технічних пристроїв, здійснене всупереч волі особи, яка в ньому проживає чи ним користується.

Проникнення в житло без згоди особи є можливим у таких ситуаціях: при непередбачуваних надзвичайних обставинах; при захисті правопорядку.

У частині 1 статті 38 Закону України «Про Національну поліцію» конкретизовано такі випадки та вказано, що поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних з:

- 1) рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;
- 2) безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;
- 3) припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні.

Рятування життя людей чи майна як невідкладний випадок проникнення до житла полягає в тому, що загроза має бути реальною: крики про допомогу, постріли, погрози нападників. Проникнення в житло під час надзвичайних ситуацій без згоди осіб, які в ньому проживають, може здійснюватися при пожежах, землетрусах, обвалах, аваріях водопроводу, каналізації, при пошкодженні газопостачання тощо.

Проникати до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду можна при рятуванні життя людей та майна, у непередбачуваних чи надзвичайних обставинах.

Безпосереднє переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, означає слідування за особою безперервно протягом певного часу, без втрати переслідувачем переслідуваного з поля зору. Не є втратою з поля зору випадки, коли переслідуваний тимчасово ховається в якомусь укритті, у тому числі й у житлі чи іншому володінні особи, але переслідувач знає, що він там перебуває, а переслідуваний усвідомлює, що переслідування його не закінчилося.

Затримання безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення має місце тоді, коли часова і просторова ознаки знаходження особи щодо події і місця вчинення кримінального правопорушення дають підстави запідозрити особу в його вчиненні. Затримання особи під час її переслідування буде законним тоді, коли дії з переслідування були безперервними, суцільними та істотно не припинялися в часі.

Житлом особи є будь-яке приміщення, яке перебуває в постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення.

Під іншим володінням особи розуміється транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи (частина 2 статті 233 Кримінального процесуального кодексу України).

Про застосування проникнення до житла чи іншого володіння особи обов'язково складається протокол. Протокол – це документ про проведення певних дій, про їх зміст і наслідки.

У протоколі про проникнення до житла чи іншого володіння особи слід зазначати: місце і дату його складання; посади і прізвища осіб, які проводять дію; прізвища осіб, які брали участь у проведенні, роз'яснення їх прав й обов'язків; зміст проведеної дії, час її початку і закінчення; усі істотні обставини, виявлені при проникненні до житла чи іншого володіння особи.

Схематично типову структуру протоколу можна відобразити таким чином: назва протоколу; вступна частина (місце, дата, час проведення, особа, яка проводить проникнення, учасники, інформація про застосування технічних засобів фіксації); описова частина (приводи та підстави проведення дії, опис змісту та результатів проведення); заключна частина (спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу, зауваження і доповнення до протоколу, підписи учасників і посадової особи).

Перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ

Відповідно до ст. 39 Закону України «Про Національну поліцію», поліція в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України, може оглядати за участю адміністрації (керівництва) юридичних осіб, фізичних осіб (у тому числі фізичних осіб - підприємців) чи їх уповноважених представників приміщення, де знаходяться зброя, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила або порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з метою перевірки дотримання правил поводження з ними та правил їх використання.

Поліція може оглядати зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, що знаходяться у фізичних та юридичних осіб, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання та використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, з метою перевірки дотримання правил поводження з ними та правил їх використання.

Поліція відповідно до порядку, визначеного Міністерством внутрішніх справ України, вилучає зброю, спеціальні засоби, боєприпаси, вибухові речовини та матеріали, інші предмети, матеріали і речовини, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ, а також опечатує і закриває об'єкти, де вони зберігаються чи використовуються (у тому числі стрілецькі тири, стрільбища невійськового призначення, мисливські стенди, підприємства і майстерні з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, магазини, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування) у випадку виявлення порушення правил поводження з ними та правил їх використання, що загрожують громадській безпеці, до усунення таких порушень.

Поліція інформує відповідний орган Міністерства внутрішніх справ України в одноденний строк про кожен факт виявленого порушення правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання і використання яких визначено спеціальні правила чи порядок та на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

Відповідно до Наказу МВС України від 21.08.98 № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів», Національна поліція України роботу

щодо здійснення дозвільної системи організовує через свої структурні підрозділи:

- уповноважений підрозділ із контролю за обігом зброї центрального органу управління поліцією (УП ЦОУП);
- уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві;
- територіальні (відокремлені) підрозділи поліції в районах, містах, районах у містах (далі - територіальні підрозділи поліції).

Категорично забороняється залучати працівників дозвільної системи до виконання завдань, не передбачених їхніми функціональними обов'язками.

Основними завданнями органів поліції є запобігання порушенням порядку виготовлення, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення та використання вогнепальної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 мм та швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і холодної зброї (арбалети, луки з зусиллям натягу тятиви більше ніж 20 кг, мисливські ножі тощо), пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії (далі - пристрої), та патрони до них, основних частин зброї бойових припасів до зброї і охолощеної зброї, вибухових матеріалів і речовин, попередження випадків їх втрати, крадіжок, використання не за призначенням та з протиправною метою.

Контроль за дотриманням посадовими особами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та громадянами правил дозвільної системи органи поліції здійснюють шляхом обстеження таких об'єктів, погодження укладення трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів і матеріалів, проведення профілактичних заходів щодо попередження та припинення порушень правил дозвільної системи, а також притягнення осіб, що вчинили правопорушення, до відповідальності в порядку, встановленому законом.

Здійснюючи дозвільну систему, органи поліції відповідно до законодавства України видають міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання, що здійснюють діяльність з виробництва, ремонту, торгівлі вогнепальною зброєю не військового призначення, боеприпасами до неї, холодною та охолощеною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу, дозволи на придбання, зберігання, перевезення (через митний кордон України, територією України, транзит через територію України) й використання вогнепальної зброї, боеприпасів до неї, основних частин зброї, холодної зброї, охолощеної зброї, пневматичної зброї; пристроїв та патронів до них; вибухових матеріалів і речовин; на відкриття та функціонування

сховищ, складів і баз, де вони зберігаються, стрілецьких тирів і стрільбищ, мисливсько-спортивних стендів, а також підприємств і майстерень з виготовлення і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазинів, у яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, пристроїв та патронів до них; громадянам - дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної мисливської зброї, холодної, охолощеної, пневматичної зброї, пристроїв.

Застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису

Відповідно до ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію», поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;
- 2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

Інформація про змонтовану/розміщену автоматичну фототехніку і відеотехніку повинна бути розміщена на видному місці.

Порядок застосування такої автоматичної фото- і відеотехніки визначається, в першу чергу, наказом МВС України від 18.12.2018 року № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису».

Застосування працівниками поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, здійснюється з метою:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення;
- 2) охорони громадської безпеки та власності;
- 3) забезпечення безпеки осіб;
- 4) забезпечення публічної безпеки і порядку.

Порядок застосування портативних відеореєстраторів та карт пам'яті до них, їх облік, зберігання та видача відеозаписів.

Наказом керівника органу, підрозділу поліції призначається відповідальна особа з числа працівників органу, підрозділу поліції, на яку покладається відповідальність за:

- 1) зберігання, видачу та приймання портативних відеореєстраторів;
- 2) зберігання, видачу та приймання карт пам'яті;
- 3) зміну дати та часу на портативних відеореєстраторах;
- 4) облік, зберігання та видачу інформації, отриманої з портативних відеореєстраторів;

5) належне ведення відповідної документації.

Портативний відеореєстратор та карта пам'яті обліковуються з наданням відповідного інвентарного та номенклатурного номерів.

Портативні відеореєстратори та карти пам'яті зберігаються в приміщеннях органів, підрозділів поліції та видаються поліцейському під підпис у журналі обліку видачі, повернення портативного відеореєстратора та карт пам'яті, копіювання цифрової інформації, який зберігається в органі, підрозділі поліції.

У разі одночасного виходу на службу більше 30 поліцейських можливе використання відомості до Журналу обліку, що затверджується керівником органу, підрозділу поліції.

Після затвердження керівником органу, підрозділу поліції відповідальна особа передає Відомості до підрозділу документального забезпечення органу, підрозділу поліції, де вони реєструються, нумеруються, щотижня зшиваються та зберігаються до передання в архів.

Під час здійснення повноважень поліцейськими портативний відеореєстратор закріплюється на його форменому одязі на грудях (ближче до плечового суглоба) так, щоб не створювати перешкод діям поліцейського. У випадках, пов'язаних з необхідністю якісної фіксації подій, поліцейські можуть тримати портативний відеореєстратор у руках. Дозволяється закріплення портативного відеореєстратора на екіпіруванні (шоломі) або зброї, якщо їх конструкцією передбачені відповідні кріплення.

Включення портативного відеореєстратора відбувається з моменту початку виконання службових обов'язків та/або спеціальної поліцейської операції, а відеозйомка ведеться безперервно до її завершення, крім випадків, пов'язаних з виникненням у поліцейського особистого приватного становища (відвідування вбиральні, перерви для приймання їжі тощо). У процесі включення портативного відеореєстратора поліцейський переконується в точності встановлених на пристрої дати та часу.

Під час здійснення повноважень поліцейський забезпечує збереження та належні умови експлуатації виданого йому портативного відеореєстратора та не допускає його розряджання.

У разі пошкодження портативного відеореєстратора поліцейський негайно доповідає про це відповідальній особі та керівнику органу, підрозділу поліції.

Після прибуття до місця постійної дислокації портативний відеореєстратор або карта пам'яті передається відповідальній особі.

Під час приймання портативного відеореєстратора відповідальна особа проводить його візуальний огляд та за відсутності видимих пошкоджень приймає під підпис зазначений портативний відеореєстратор або карту пам'яті.

Відповідальна особа забезпечує безперебійне заряджання портативного відеореєстратора впродовж 4 годин та експорт інформації під час під'єднання до док-станції в автоматичному режимі або в інший спосіб, визначений виробником такого відеореєстратора.

У разі виявлення механічних пошкоджень портативного відеореєстратора або карти пам'яті відповідальна особа здійснює відповідний запис у Журналі обліку й письмово доповідає про цей факт керівнику органу, підрозділу поліції.

За необхідності портативний відеореєстратор може застосовуватися під час проведення поліцейськими навчальних занять та навчальних зборів зі службової підготовки з метою здійснення аналізу дій поліцейських.

Порядок застосування відеореєстраторів, встановлених на службових транспортних засобах.

Відеореєстратор може бути встановлений усередині салону службового транспортного засобу та/або зовні для максимальної фіксації навколишньої обстановки та/або внутрішньої частини салону в спосіб, що не заважає огляду водія.

Включення відеореєстратора здійснюється з моменту початку виконання службових обов'язків або спеціальної поліцейської операції, а відеозапис ведеться безперервно до її завершення, при цьому в процесі включення відеореєстратора поліцейський переконується в точності встановлених на пристрої дати та часу. Залежно від наявних режимів відеореєстратора та освітлення відеозапис здійснюється у відповідному режимі денної або нічної зйомки.

Порядок застосування автомобільних систем.

Автомобільні системи встановлюються на службових транспортних засобах ситуаційних центрів, командно-штабних автомобілях, спеціальному автотранспорті для перевезення затриманих та взятих під варту осіб.

У спеціальному автотранспорті, призначеному для перевезення затриманих та взятих під варту осіб, кількість відеокамер автомобільної системи визначається відповідно до технічних завдань та норм належності, затверджених у встановленому порядку.

Автомобільні системи спеціального автотранспорту включаються під час здійснення конвоювання з моменту поміщення затриманих та взятих під варту осіб до його камер.

Порядок застосування стаціонарних систем.

Стаціонарні системи органів, підрозділів поліції працюють у цілодобовому режимі.

Наказом керівника органу, підрозділу поліції призначається відповідальна особа, на яку покладаються:

- контроль за функціонуванням стаціонарної системи органу, підрозділу поліції;
- перегляд відеозаписів;
- копіювання та видача відеозаписів.

Копіювання та видача інформації із стаціонарної системи проводяться відповідальною особою на підставі письмового доручення керівника органу, підрозділу поліції або особи, яка виконує його обов'язки, про що робиться відмітка в Журналі обліку копіювання та видачі відеозаписів зі стаціонарної системи технічних приладів і технічних засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

У разі виявлення непрацездатності елементів стаціонарної системи користувач або черговий повідомляє відповідальну особу.

Під час ведення відеоспостереження з використанням стаціонарних систем у громадських місцях, окремих службових приміщеннях органів і підрозділів

поліції, у тому числі спеціальних приміщеннях, призначених для утримання затриманих та взятих під варту осіб, на видному місці встановлюється попереджувальний знак про проведення відеоспостереження.

Порядок застосування засобів фото- та відеозапису на безпілотних літальних апаратах (БпЛА).

Польоти БпЛА здійснюються відповідно до законодавства у галузі державної авіації України.

БпЛА можуть бути обладнані системами (однією або декількома) фото- і відеозапису залежно від технічних характеристик повітряного судна.

Кількість відеокамер та порядок їх використання на БпЛА (умови польотів, погодні умови, час доби тощо) визначаються згідно з керівництвом з льотної експлуатації БпЛА та/або згідно з інструкцією виробника.

Підготовка та розробка польотного завдання, у якому визначається початок та кінець роботи систем фото- і відеозапису, розміщених на БпЛА, здійснюються у порядку, визначеному законодавством, із дотриманням відповідних вимог, польотне завдання затверджує керівник органу підрозділу поліції.

Після виконання польотного завдання інформація з карти пам'яті або флеш-карти БпЛА експортується (переноситься) на носій інформації (карту пам'яті або флеш-карту) працівника поліції, який ставив завдання, про що робиться відмітка в польотному завданні.

Обов'язки працівника поліції, пов'язані із застосуванням технічних приладів і технічних засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

Під час виконання своїх повноважень поліцейським забороняються:

- 1) самовільне видалення відеозаписів з носіїв відеозапису, заміна цих носіїв, зміна їх системної дати та часу;
- 2) примусове виключення відеореєстраторів, у тому числі на вимогу сторонніх осіб;
- 3) перешкоджання здійсненню фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 4) використання носіїв відеозапису у випадках, не пов'язаних із здійсненням ними повноважень поліції;
- 5) копіювання, передання інформації з відповідних носіїв стороннім особам.

Загальний порядок зберігання та видачі відеозаписів.

Вивантаження відеозаписів з карт пам'яті портативних відеореєстраторів та відеореєстраторів, установлених на службових транспортних засобах, БпЛА, на сервер зберігання відеозаписів здійснюється шляхом приєднання карти пам'яті до спеціального обладнання в автоматичному режимі за допомогою спеціального програмного забезпечення або в інший спосіб, визначений виробником до такого сервера.

Відеозаписи автомобільних та стаціонарних систем зберігаються на сервері у визначений виробником спосіб.

Строк зберігання відеозаписів становить:

- 1) з портативних та відеореєстраторів, установлених у службових транспортних засобах, БпЛА, - 30 діб;

2) з автомобільної або стаціонарної системи залежно від технічних характеристик - не менше 30 діб;

3) у стаціонарних системах, які використовуються під час відбору кандидатів на службу до поліції, - 60 діб;

4) під час проведення поліцейськими навчальних занять та навчальних зборів зі службової підготовки - встановлюється керівником навчань.

Строк зберігання відеозаписів за рішенням керівника органу, підрозділу поліції може бути збільшено у разі використання їх у процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності, у рамках розслідування кримінального провадження та/або в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення, у разі фіксації надзвичайних подій за участю особового складу поліції, інших подій, якщо вони можуть бути використані в процесі службової діяльності органів, підрозділів поліції, під час проведення службових розслідувань.

Контроль за використанням технічних приладів і технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису, здійснює відповідальна особа, за інформацією, отриманою з їх допомогою, - безпосередньо керівник органу, підрозділу поліції.

Дозвіл на копіювання та видачу відеозаписів надається відповідальній особі виключно за рішенням керівника цього органу, підрозділу поліції.

Копіювання та видача відеозапису проводяться відповідальною особою на підставі відповідного письмового доручення керівника органу, підрозділу поліції або особи, яка виконує його обов'язки.

У разі копіювання та видачі відеозапису робиться відмітка в Журналі обліку копіювання та видачі відеозаписів зі стаціонарної системи або в Журналі обліку.

Відеозаписи або копії з них можуть бути надані за вмотивованими запитами органів державної влади, органів досудового розслідування, прокуратури, слідчого судді та суду, поліцейського та інших осіб у порядку, передбаченому законодавством України.

Передавання відеозаписів, отриманих з портативних та відеореєстраторів, установлених на службових транспортних засобах, БПЛА, автомобільних та стаціонарних систем для використання засобами масової інформації, а також поширення в мережі Інтернет, здійснюється з дозволу керівника органу, підрозділу поліції з дотриманням Закону України «Про захист персональних даних». Таке передавання здійснюється виключно з метою забезпечення безпеки та захисту інтересів громадян, суспільства і держави, а також з метою захисту гідності та честі працівника поліції.

Відеозаписи працівникам органу, підрозділу поліції видаються в тому вигляді, в якому вони були збережені на док-станції, - без коригування. Перегляд, аналіз відеозапису здійснюються працівником поліції, якому він виданий у встановленому цією Інструкцією порядку для виконання покладених на нього завдань в межах його повноважень.

Також, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 10 листопада 2017 р. № 833 «Про затвердження Порядку функціонування системи фіксації

адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» функціонує система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі. Порядок технічної експлуатації системи встановлюється МВС.

Посадові особи Національної поліції, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, використовують під час винесення постанов про накладення адміністративного стягнення інформаційні файли, які разом з винесеними постановами передаються до системи, для подальшого формування масиву даних Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

Інформування учасників дорожнього руху про фіксацію (фотозйомку або відеозапис) фактів адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху стаціонарними технічними засобами (приладами контролю) здійснюється не пізніше початку роботи таких технічних засобів (приладів контролю) на визначених місцях (ділянках вулично-дорожньої мережі) шляхом установлення відповідних дорожніх знаків на вулично-дорожній мережі, а також шляхом розміщення відповідних відомостей на офіційних веб-сайтах МВС та Національної поліції.

За допомогою системи фіксуються такі порушення Правил дорожнього руху:

- перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів;
- проїзд на заборонний сигнал світлофора;
- порушення правил зупинки і стоянки;
- порушення правил руху і зупинки на смузі для маршрутних транспортних засобів;
- порушення встановленої для транспортних засобів заборони виїзду на смугу зустрічного руху;
- порушення правил руху через залізничний переїзд;
- порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками.

Система складається з:

- автоматичної системи виявлення та фіксації шляхом фотозйомки або відеозапису подій, що містять ознаки адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, за допомогою технічних засобів (приладів контролю);
- автоматизованої системи обробки даних МВС, що є комплексом взаємопов'язаних методів і засобів збирання, збереження, обробки та надання даних про адміністративні правопорушення;
- підсистем взаємодії з Єдиним державним реєстром транспортних засобів, Реєстром адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та іншими інформаційними та інформаційно-телекомунікаційними системами МВС, відповідних органів державної влади, національного оператора

поштового зв'язку, а також з телекомунікаційними мережами операторів, провайдерів телекомунікацій.

Перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб

Відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», від 1 грудня 1994 року, адміністративний нагляд – це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції.

Адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Адміністративний нагляд встановлюється щодо повнолітніх осіб:

а) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

б) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

в) засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

г) засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

Адміністративний нагляд встановлюється терміном від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості.

У разі, коли є підстава вважати, що особа, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, залишається небезпечною для суспільства, адміністративний нагляд за поданням відповідного органу Національної поліції може бути продовжено у визначеному цим Законом порядку кожного разу ще на шість місяців, але не більше терміну, передбаченого законом для погашення або зняття судимості.

Адміністративний нагляд припиняється постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції:

а) у разі погашення або зняття судимості з особи, яка перебуває під наглядом;

б) достроково, якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання.

В інших випадках адміністративний нагляд автоматично припиняється:

а) після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом Національної поліції не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;

б) у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання;

в) у разі смерті піднаглядного.

Особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, зобов'язані вести законслухняний спосіб життя, не порушувати громадський порядок і додержувати таких правил:

а) прибути у визначений установою виконання покарань термін в обране ними місце проживання і зареєструватися в органі Національної поліції;

б) з'являтися за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

в) повідомляти поліцейських, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи, місця проживання чи перебування, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

г) в разі від'їзду в особистих справах з дозволу поліцейського в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися у відповідному органі Національної поліції.

До осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження:

а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);

в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Під час здійснення адміністративного нагляду суд за поданням начальника органу Національної поліції з урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки може змінювати (зменшувати або збільшувати) обсяг обмежень, передбачених цією статтею.

Поліцейське піклування

Відповідно до ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Поліцейське піклування має наслідком щодо:

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду - передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення та особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі - передання відповідному закладу;
- 3) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі - передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування.

Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними.

Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу. Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Протокол підписується поліцейським і особою. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі. Протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія - вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що

вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається особі чи органу, якому передається особа.

Про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи.

Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

3. Поліцейські заходи примусу

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» поліція під час виконання повноважень, визначених законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі спеціальні засоби:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;

- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії;
- 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені Законом України «Про Національну поліцію».

Не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального екіпірування).

Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

Порядок застосування поліцейських заходів примусу.

Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим або неможливим.

Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку.

Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Крім того, ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» зобов'язує поліцейського надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я.

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. поліцейські відносяться до осіб, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги і які зобов'язані надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані.

Така допомога може бути виражена в припиненні впливу пошкоджуючих факторів на потерпілого, в зупинці кровотечі, перенесенні потерпілого з небезпечної зони, виклику бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання допомоги відповідно до положень Закону України «Про екстрену медичну допомогу».

Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб

з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

Жінками з явними ознаками вагітності вважаються особи, які візуально можуть бути визнані вагітними (за об'єктивними ознаками сприймаються поліцейським як вагітні).

Малолітньою особою є дитина до досягнення нею 14 років (ч. 2 ст. 6 Сімейного кодексу України).

Ознаками обмежених можливостей можуть бути виражені ознаки інвалідності, якими визнаються такі каліцтва чи вроджені вади, з огляду на які особа не може створювати небезпеку життю чи здоров'ю поліцейського або інших осіб.

До осіб з ознаками старості можна віднести осіб, яких поліцейський може сприймати як неспроможних внаслідок вікових змін створювати небезпеку для життя та здоров'я поліцейського або інших осіб. Віковій категорії старості відповідають типові ознаки стану здоров'я людини, які визнаються соціальною нормою.

Застосування фізичної сили

Відповідно до ст. 44. Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Під заходами застосування фізичної сили слід розуміти дії поліцейського, що виявляються в застосуванні мускульної сили та механічного впливу на будь-який орган, частину тіла або весь організм правопорушника без допомоги спеціальних засобів і вогнепальної зброї, щоб припинити правопорушення, затримати порушника та відвести небезпеку, що загрожує життю і здоров'ю громадян.

До спеціальних прийомів боротьби (рукопашного бою) слід віднести кидки, удари, захвати, прийоми, звільнення від них, прийоми обшуку та конвоювання, блоки, відходи з лінії атаки, тощо. Вид засобу фізичного впливу та інтенсивність його застосування кожний поліцейський визначає самостійно, виходячи з оцінки обстановки, що склалася.

Фізична сила застосовується у разі крайньої необхідності, коли вичерпано інші заходи впливу на правопорушника, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього, а також з метою:

- забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб;
- припинення адміністративного правопорушення — протиправної, винної (умисної або необережної) дії чи бездіяльності, яка посягає на громадський

порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено відповідальність (ст. 9 КУпАП), або кримінального правопорушення - вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину (ст. 2 КК України);

– затримання особи, яка вчинила правопорушення.

Особливості застосування фізичної сили (вид прийому, тактика його застосування, інтенсивність впливу) залежать від низки обставин, які потребують належної оцінки під час контакту з правопорушником або особою, яка, за припущенням, може ним виявитися. До переліку останніх уявляється за можливе віднести: характер правопорушення; обставини, що склалися під час правопорушення (кількість правопорушників або можливість збільшення їх кількості, наявність у порушників зброї або підручних засобів, особливості місцевості з огляду на можливість втечі правопорушників); фізичний стан правопорушника (вік, стать, стан здоров'я, наявність ознак інвалідності, вагітності, антропометричні дані: зріст, вага, розвиток мускулатури; ступінь володіння навичками рукопашного бою; психічний стан, тощо).

Про підстави, обставини та наслідки застосування фізичної сили поліцейський повинен негайно довести до відома безпосереднього керівника письмовим рапортом. У рапорті працівник поліції вказує: коли, де, за яких обставин, щодо кого було застосовано фізичну силу, до яких наслідків це призвело, яку необхідну, зокрема, домедичну, допомогу надано потерпілому, де перебуває потерпілий (або транспортний засіб), наявність свідків та їх дані, а також зазначає дату складання рапорту й ставить особистий підпис. На підставі цього рапорту проводиться службове розслідування стосовно правомірності дій поліцейського.

Застосування спеціальних засобів

Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби, визначені цим Законом України «Про Національну поліцію».

Закон надає поліцейському повноваження застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

Зокрема, відповідно до наказу МВС України від 16.02.2016 № 105 «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції», поліцейські, яких вперше прийнято на службу в поліції, проходять професійну підготовку з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї і спеціальних засобів.

Також, відповідно до наказу МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», під час проведення занять з тактичної підготовки поліцейські зобов'язані відпрацьовувати ефективне застосування основних різновидів спеціальних засобів, які перебувають на оснащенні в органах поліції, та дотримання правил їх експлуатації.

Спеціальні засоби застосовуються поліцейськими з дотриманням наступних загальних правил:

- 1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:
 - а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;
 - б) під час затримання особи;
 - в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;
 - г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;
 - г) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 2) гумові та пластикові кийки застосовуються для:
 - а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
 - б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;
 - в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;
- 3) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, застосовуються для:
 - а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
 - б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;
- 4) засоби примусової зупинки транспорту застосовуються для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;
- 5) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для:
 - а) затримання особи;
 - б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;
 - б) електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії застосовуються для:
 - а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
 - б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;
- 7) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для:
 - а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;
 - б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа;

в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби застосовуються для:

а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей;

в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися;

г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

10) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, застосовуються для:

а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;

в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;

г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

є) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, застосовуються для:

а) забезпечення маскування дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) службовий собака застосовується під час:
а) патрулювання;
б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;
г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) службовий кінь застосовується під час:
а) патрулювання;
б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Поліції (поліцейському) заборонено:

1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шії, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;

4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;

5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;

6) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу.

Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора.

Допустимі параметри спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини визначаються уповноваженими установами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Правила зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів, що є на озброєнні поліції, визначаються нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України.

Застосування вогнепальної зброї

Відповідно до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої Наказом МВС України від 17.02.2016 № 70, вогнепальна зброя закріплюється за поліцейським, який склав Присягу на вірність Українському народові, завершив навчання у закладі (установі) та/або пройшов первинну професійну підготовку і направлений для подальшого проходження служби, а також склав заліки із знання матеріальної частини зброї, порядку і правил її застосування, заходів безпеки при поводженні з нею, виконав норматив з вогневої підготовки та вправу зі стрільби.

Згідно ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію», застосування вогнепальної зброї *є найбільш суворим заходом примусу*.

Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боєприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

Відповідно до наказу МВС України від 1.10.2018 № 828 «Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України», видавати та приймати зброю, боєприпаси, спеціальні засоби та засоби індивідуального захисту в органах (підрозділах) поліції має право оперативний черговий (або особа, яка тимчасово його замінює).

Підставами для видачі поліцейському зброї, боєприпасів, спеціальних засобів та засобів індивідуального захисту є:

- 1) витяги з наказів про видачу зброї, у тому числі для проведення навчально-тренувальних стрільб;
- 2) затверджені керівником органу (підрозділу) поліції розрахунки в книзі нарядів, складені на підставі графіків чергувань;
- 3) рапорти на ім'я керівника органу (підрозділу) поліції щодо видачі зброї окремим поліцейським для виконання службових завдань, чищення зброї (на підставі затверджених графіків) з резолюцією керівника про видачу;
- 4) рапорти на ім'я керівника органу (підрозділу) поліції щодо видачі зброї поліцейським інших органів (підрозділів) поліції, які перебувають у відрядженні, з резолюцією керівника про видачу, витяг з наказу про відрядження, службове посвідчення та облікова картка зброї та боєприпасів поліцейського, який виїжджає у службове відрядження;
- 5) затверджені керівником органу (підрозділу) поліції окремі відомості про видачу зброї під час уведення в дію спеціальних оперативних планів та визначення ступенів готовності.

За наявності підстав для видачі зброї, боєприпасів, спеціальних засобів та засобів індивідуального захисту оперативний черговий (або особа, яка тимчасово його замінює) видає поліцейським:

1) закріплену за поліцейським табельну вогнепальну зброю та боєприпаси - в обмін на картку-замісник за наявності підписів осіб, які їх отримують:

- у книзі нарядів - для виконання службових обов'язків чи проведення занять зі службової підготовки на строк не більше доби;

- у книзі видачі й приймання озброєння в інших випадках;

2) озброєння, закріплене за підрозділами (автоматична, спортивна, учбова зброя та боєприпаси до неї, оптичні прилади тощо), - за наявності підписів осіб, які їх отримують, у книзі видачі й приймання озброєння.

Заборонено видавати озброєння поліцейським, які перебувають у відпустці, відсторонені від посади, учинили діяння, що містить ознаки злочину, або щодо яких проводиться службове розслідування за фактом порушення службової дисципліни, чи за наявності інших обмежувальних умов, визначених законодавством України.

Постійне зберігання і носіння табельної вогнепальної зброї, боєприпасів і спеціальних засобів поліцейськими допускається:

1) поліцейськими апарату поліції - на підставі рішення керівництва Національної поліції України;

2) поліцейськими територіальних органів (міжрегіональних територіальних органів) - на підставі рішення керівників цих органів;

3) поліцейськими територіальних (відокремлених) підрозділів територіальних органів (міжрегіональних територіальних органів) у разі закріплення табельної вогнепальної зброї і боєприпасів - на підставі рішення керівників цих органів;

4) поліцейськими територіальних (відокремлених) підрозділів територіальних органів (міжрегіональних територіальних органів) у разі закріплення спеціальних засобів - на підставі рішення керівників цих підрозділів.

Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу, визначеного цією статтею.

Застосування вогнепальної зброї **без попередження** допускається:

- 1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;
- 2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;
- 3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;
- 4) якщо особа чинить збройний опір;
- 5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогненебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування.

Спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським.

Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб. Закон не називає випадків, в яких допомога може викликатися пострілом зі зброї. Виклик допомоги може здійснюватися на законних підставах у випадках, коли кому-

небудь загрожує небезпека, під час припинення злочинних дій та затримання злочинців. При цьому, постріли з вогнепальної зброї для подання сигналу тривоги здійснюються в безпечному для оточуючих напрямі.

РОЗДІЛ 3. ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ, ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

1. Поняття публічного порядку, публічної безпеки та правопорядку, їх взаємозв'язок. Складові елементи публічного порядку

Під впливом глобальних тенденцій демократизації та гуманізації суспільних відносин як в країнах Європейського Союзу, так і інших країнах світу в Україні також відбуваються якісно нові зміни в розбудові та розвитку держави, її політиці, соціальній, економічній та інших сферах, відповідно, і в правотворчості та правозастосуванні.

Сутність публічної безпеки і порядку як об'єкта адміністративно-правової охорони залишається недослідженою, зважаючи на відсутність законодавчого тлумачення поняття публічної безпеки та порядку, зокрема, у Законі України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р., де воно вперше з'явилося, і, відповідно, термінологічної узгодженості з іншими нормативно-правовими актами, де наразі використовуються усталені юридичні конструкції «громадська безпека» і «громадський порядок»; тим самим спричинено законодавчу колізійність у сфері забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку. У той же час європейська та світова юридична практика свідчить про виправданість використання поняття публічної безпеки та порядку та його схвальне сприйняття міжнародною спільнотою. Тому сказане обумовлює не лише актуальність дослідження публічної безпеки і порядку під час масових заходів як об'єкта адміністративно-правової охорони, але й внесення необхідних змін у чинне законодавство з метою його гармонізації й усунення наявних недоліків.

Варто зазначити, що в Конституції України жодного разу не вживається поняття «публічна безпека» чи «публічний порядок». Натомість, використовується термін «громадський порядок». Зокрема, у п. 17 ст. 92 Конституції України зазначається, що виключно законами України визначаються основи національної безпеки, організації Збройних Сил України і забезпечення громадського порядку. Також у ст. 34 Конституції України, у якій закріплюється право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, відмічається можливість обмеження здійснення цих прав законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку. Аналогічно в ст. 39, яка встановлює право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, звертається увага на те, що обмеження реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку. Тобто конституційно громадський порядок позиціонується за своєю значимістю нарівні з національною безпекою в державі.

Проте, в Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV поняття «громадської безпеки» та «громадського порядку» не згадуються. Тлумачиться лише сутність «національної безпеки», під якою законодавець розуміє захищеність життєво важливих інтересів людини і

громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам. Дане визначення є занадто широким і загалом складним для розуміння, проте, з його аналізу можна дійти висновку, що громадська безпека і порядок є важливою складовою національної безпеки, яка характеризує інтереси суспільства.

У свою чергу, в Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» від 14.03.2016 р. № 92/2016 зазначається, що одним із основних завдань сектору безпеки і оборони є забезпечення громадської безпеки. При цьому, до завдань розвитку сектору безпеки і оборони віднесено: 1) ефективне виконання Національною поліцією України як центральним органом виконавчої влади функцій у сферах протидії злочинності, зокрема, організованих, та забезпечення громадського порядку; 2) підвищення спроможностей Національної гвардії України до виконання завдань із підтримання громадської безпеки, охорони громадського порядку тощо.

Проте, у цьому ж документі проголошено, що метою розвитку Міністерства внутрішніх справ України на сучасному етапі є його становлення як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку та ін. Національна поліція України як центральний орган виконавчої влади служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Її головними завданнями є надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку. Як бачимо, законодавець одночасно використовує поняття як громадської безпеки і порядку, так і публічної безпеки і порядку, не розмежовуючи і не пояснюючи їх при цьому. Проте, оскільки дані терміни, наприклад, були застосовані по відношенню до

одного й того ж державного органу — Національної поліції України, можна стверджувати, що в даному випадку вони використані синонімічно.

Аналогічно в Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 26 травня 2015 року № 287/2015 зазначено, що Національна поліція як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовуватиметься через Міністра внутрішніх справ України, виконуватиме функції у сферах протидії злочинності, зокрема, організованих, та забезпечення громадського порядку; для підтримання громадського порядку на місцях органи місцевого самоврядування створюватимуть у межах власних бюджетів муніципальну поліцію тощо.

У той же час у Законі України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII прямо вказується на те, що Національна поліція України — це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Це також свідчить про ототожнення досліджуваних термінів, яке при цьому вважаємо необґрунтованим, зважаючи на відсутність відповідного пояснення та їх невживаність у Конституції України.

Більш того, підтвердженням синонімічного вживання й розуміння публічної та громадської безпеки й порядку є вже сама назва Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку» від 10.08.2016 р. № 773, хоча в Законі України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 р. № 876- VII надалі використовуються терміни «громадська безпека», «громадський порядок» (ст.ст. 1, 2 та ін.).

Крім того, «новомодні» поняття публічної безпеки і порядку вже містяться у деяких нормативних актах, хоча й також без законодавчого тлумачення й при одночасному вживанні з усталеними конструкціями «громадської безпеки» та «громадського порядку». Зокрема, у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» від 28.10.2015 р. № 878 зазначається, що Міністерство внутрішніх справ України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку та ін. Аналогічно у Законі України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII вказується, що Міністр внутрішніх справ України забезпечує формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання поліцейських послуг, та контролює її реалізацію поліцією.

Отже, законодавець синонімічно вживає поняття публічної (громадської) безпеки і порядку, що призводить до колізійності чинного законодавства. На цій проблемі наголошують і інші правознавці. Зокрема, В.Г. Фатхутдінов стверджує, що вживання терміну «публічний» в контексті дослідження обмежене лише науковою сферою і не має свого аналогу й уживаності в законодавчому обігу, оскільки функціонування його в чинних нормативно-правових актах України не зафіксовано.

Натомість, на думку І.В. Зозулі, законодавець у Законі України «Про Національну поліцію», вживаючи терміни «публічна безпека» та «громадська безпека», не тільки не ототожнює їх, але й відносить термін публічної безпеки до базових, оскільки саме її підтримує Національна поліція, відповідно, її забезпечення є завданням поліції. Термін громадської безпеки й громадського порядку відноситься до другорядних, технічних, реалізація яких відбувається застосуванням з боку поліції виключно спеціальних засобів вилученням зброї, застосуванням засобів фото- і кінозйомки, відеозапису тощо.

Варто погодитися з В.Г. Фатхутдіновим стосовно того, що історія вживання термінів «громадська безпека» і «громадський порядок» тягнеться ще з радянських часів, тому зрозумілим є прагнення новаторів до модернізації. При цьому, при розробці концепції Закону «Про Національну поліцію» його автори спиралися на досвід, накопичений зарубіжними країнами, насамперед США, Франції, Великої Британії, Німеччини, разом із чим механічно була перенесена й термінологія. Вищесказане обґрунтовує нагальність з'ясування сутності поняття публічної безпеки та порядку.

Оскільки в жодному нормативному документі офіційно не тлумачиться поняття публічної безпеки і порядку, вважаємо доречним спершу звернути увагу на офіційне визначення громадської безпеки і порядку, що міститься в Законі України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» від 08.07.2011 р. № 3673-VI, а саме:

□ громадська безпека — це стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру під час підготовки та проведення футбольних матчів, за якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки;

□ громадський порядок — це сукупність суспільних відносин, що забезпечують нормальні умови життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ і організацій під час підготовки та проведення футбольних матчів шляхом встановлення, дотримання і реалізації правових та етичних норм [40].

З практики застосування термінів, слів та словосполучень у юриспруденції випливає, що публічний порядок (порядок громадський) — це система суспільних відносин, урегульована правовими та моральними нормами та націлена на гарантування громадської безпеки та громадського спокою, належних умов функціонування державних і недержавних організацій, захист гідності та честі громадян. З цього приводу В.Г. Фатхутдінов слушно

підкреслює, що домінантою у розумінні прикметника «публічний» є те, що асоціюється із поняттями «відкритий, прилюдний, гласний», а у прикметника «громадський» — те, що базується на суспільних, соціальних відносинах. Тому, коли йдеться про «публічний порядок» і «публічну безпеку», можна говорити про забезпечення стану безконфліктності лише в обмеженій локації, без екстраполяції на суспільні відносини, із чим не можемо абсолютно повністю погодитися.

Проте, у тлумачному словнику української мови зазначається, що «громадський» — це той, який виникає, відбувається в суспільстві або стосується суспільства, зв'язаний з ним; суспільний; належний усій громаді, усьому суспільству; колективний; призначений для загального користування; у якому бере участь весь колектив; який добровільно обслуговує різні сторони життя колективу. Натомість, «публічний» — той, що має місце в присутності людей, публіки; призначений для відвідування чи користування широкими масами; прилюдний; громадський. Як бачимо, у загальному розумінні «публічний» і є «громадським».

У загальному розумінні під публічним порядком розуміють урегульовану правовими та іншими соціальними нормами певну частину суспільних відносин, які складають режим життєдіяльності у відповідних сферах, забезпечують недоторканність життя, здоров'я та гідності громадян, власності та умов, що склалися для нормальної діяльності установ, підприємств, організацій, посадових осіб і громадян.

Поняття публічного порядку представляє собою категорію, яка складається з трьох основних елементів:

- зміст публічного порядку;
- засоби регулювання;
- мета встановлення публічного порядку.

У літературі наголошується на тому, що зміст публічного порядку складається з певної частини суспільних відносин, що утворилися в суспільстві, а також супутніх їх прояву умов та обставин. Необхідність чіткого ви-значення публічного порядку вимагає точного відмежування цієї сукупності суспільних відносин від усіх інших, що склалися в суспільстві. На сьогодні загальновизнано, що публічний порядок являє собою складне соціальне явище і його забезпечення вимагає комплексного підходу. Виходячи із норм чинного законодавства та практики діяльності правоохоронних органів, можна зробити висновок, що зміст публічного порядку складають на-ступні групи суспільних відносин:

- суспільні відносин, що забезпечують життя, здоров'я, честь і гідність громадян;
- суспільні відносини, що забезпечують збереження власності;
- суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян.

Обов'язковим елементом публічного порядку є засоби регулювання суспільних відносин, які складають зміст публічного порядку: правові, а також інші соціальні норми — норми моралі, звичаї, релігійні норми, прави-ла

громадянського співжиття. За їх допомогою встановлюються права та обов'язки учасників суспільних відносин, визначаються заборони на вчинення певних дій, а також можливість і порядок застосування санкцій. Крім того, за допомогою засобів регулювання формуються відповідні установи, покликані забезпечувати безперешкодну реалізацію суспільних відносин, що склалися, а також визначаються їх компетенція, сфера впливу.

Через правові норми регулюються найбільш складні та важливі суспільні відносини. Однак багатогранність суспільного життя не дозволяє всі суспільні відносини урегулювати правовими засобами. Багаточисельні суспільні відносини мають нескладний характер і в результаті повсякденного прояву не вимагають правового регулювання та застосування інших заходів державного забезпечення, а підтримуються громадською правосвідомістю, високою правовою культурою, правилами громадянського співжиття, що склалися, моральними нормами, звичаями.

Обов'язковим елементом публічного порядку є також визначення цілей суспільних відносин, що складаються, та їх регулювання. Такими загальними цілями публічного порядку виступають:

- забезпечення недоторканності життя, здоров'я, гідності та прав людини і громадянина;
- забезпечення недоторканності власності;
- підтримання необхідних умов нормальної діяльності підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян.

В адміністративно-правовій науці публічний порядок визначається у широкому та вузькому розумінні.

Публічний порядок у широкому розумінні – це вся система суспільних відносин, що склалися в даному суспільстві, тобто, це система урегульованих правовими та іншими соціальними нормами суспільних відносин, які складають режим життєдіяльності в державі, забезпечують недоторканність життя, здоров'я та гідності громадян, власності та умов, що склалися для нормальної діяльності установ, підприємств, організацій, посадових осіб і громадян.

У свою чергу, необхідність створення вказаного режиму життєдіяльності обумовила виникнення держави, а це, у свою чергу, викликало те, що важливим елементом публічного порядку в широкому розумінні виступає публічний порядок у політико-правовому розумінні, без якого неможливе упорядковане та системне життя людей в державі.

Існування публічного порядку в широкому розумінні як всієї сукупності суспільних відносин, що склалися в нашій незалежній державі, напевно, не викликає особливих заперечень. Тому деякі представники юридичної науки з тим, щоб виключити цю складну несталу термінологію, пропонують громадський порядок в широкому розумінні називати державним порядком, маючи на увазі державний та суспільний устрій, який склався, що вбачається цілком закономірним.

Публічний порядок у вузькому розумінні визначається як морально-правовий стан суспільства, при якому компетентні органи виконавчої влади шляхом поліцейського нагляду забезпечують безпеку і правомірну поведінку

громадян в публічних (громадських) місцях, вільне використання ними своїх прав і свобод, а також упорядження публічних (громадських) місць, яке сприяє трудовій діяльності та відпочинку громадян. Це не звужене поняття, а таке, що має об'ємний зміст і виступає у різних формах.

Публічний порядок у вузькому розумінні характеризується наступною сукупністю ознак:

- публічний порядок встановлюється в публічних (громадських) місцях, які є різними за призначенням та терміном використання;
- публічний порядок залежить від упорядкування публічних (громадських) місць;
- публічний порядок залежить від правомірної та моральної поведінки громадян;
- публічний порядок – це морально-правовий стан суспільства, який характеризується ознаками міцності та стабільності.

Складний, комплексний характер сфери публічного порядку і сфери публічної безпеки обумовлює необхідність існування різних способів їхньої охорони. В залежності від специфіки правового регулювання суспільних відносин в розглянутих сферах і характеру заходів, за допомогою яких охороняється публічний порядок і забезпечується публічна безпека, розрізняють наступні способи охорони: адміністративно-правовий, оперативно-розшуковий, кримінально-правовий і цивільно-правовий.

До системи заходів з охорони публічного порядку і забезпечення публічної безпеки належить:

- правове регулювання відносин в зазначених сферах, тобто прийняття компетентними органами законодавчих і інших нормативних актів, що регулюють поведінку людей в цих сферах життєдіяльності;
- їх реалізація, тобто втілення в життя державними органами і громадськими формуваннями правил цих актів.

Адміністративно-правова охорона публічного порядку представляє собою виконавчо-розпорядницьку діяльність органів публічного адміністрування, що складаються з встановлених обов'язкових правил поведінки, створення необхідних умов для їх виконання, а також здійснення адміністративного нагляду і вжиття заходів впливу.

Адміністративно-правова охорона – це діяльність, що здійснюється в трьох основних напрямках: нормотворчому – коли створюються закони й інші нормативні акти з адміністративно-правових питань охорони правопорядку; правозастосовчих – що визначені в проведенні в життя встановлених державою правил у сфері публічного порядку; правоохоронного – включаючи заходи забезпечення встановленого порядку і застосування заходів впливу до правопорушників.

Характеристика публічного порядку була б неповною без встановлення його співвідношення з таким поняттям, як правопорядок.

Правопорядок можна визначити як особливий стан суспільних відносин, упорядкованих за допомогою норм права. Як вже було зазначено, суспільні відносини, які є складовими публічного порядку, регулюються і нор-мами права,

і правилами громадянського співжиття, і нормами моралі, і релігійними нормами, і звичаями. А суспільні відносини, які складають правопорядок, регулюються тільки нормами права і є, по суті, правовими відносинами.

Зрештою, поняття «публічний порядок» в широкому розумінні (державний порядок) та поняття «публічний порядок» у вузькому розумінні ширше за поняття «правовий порядок», оскільки публічний порядок у вузькому розумінні включає в себе більш широке коло суспільних відносин за способом їх регулювання.

Публічний порядок — це система суспільних відносин, які складаються і розвиваються в публічних місцях під впливом правових та соціальних норм, спрямованих на забезпечення нормального функціонування установ, організацій, громадських об'єднань, праці й відпочинку громадян, повагу до їх честі, людської гідності та громадської моралі.

Завданням охорони публічного порядку є припинення порушень та притягнення винних до відповідальності, а також попередження порушень і, тим самим, створення сприятливих умов для реалізації громадянами своїх конституційних прав і свобод. Охорона публічного порядку передбачає застосування державою та громадянами системних заходів щодо недопущення порушень публічного порядку.

Заходи щодо забезпечення охорони публічного порядку включають в себе:

- 1) прийняття нормативних актів, що визначають завдання охорони публічного порядку;
- 2) формування системи державних органів, до повноважень яких належить забезпечення публічного порядку та його охорона;
- 3) надання правових можливостей інститутам громадськості брати участь у охороні публічного порядку та здійснювати контроль за державними органами з цього приводу;
- 4) діяльність уповноважених органів державної влади та громадських організацій щодо реалізації змісту нормативних актів із забезпечення охорони публічного порядку.

Правові засади охорони публічного порядку об'єднують положення нормативно-правових актів, що визначають компетенцію і повноваження, завдання і функції органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських формувань у сфері охорони публічного порядку:

1. Правові норми, що безпосередньо регулюють питання організації охорони публічного порядку. Вони містяться в Законах України «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» тощо..

2. Правові норми, які опосередковано регулюють забезпечення публічного порядку. Їх можливо знайти у Законах України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» тощо.

3. Охоронні правові норми, які гарантують забезпечення публічного порядку та визначають наслідки протиправних дій, спрямованих на порушення публічного порядку. Це загальні правила та конкретні склади правопорушень і злочинів які посягають на публічний порядок і безпеку, які містяться у Кодексі України про адміністративні правопорушення та Кримінальному кодексі України.

4. Правові акти, які визначають діяльність уповноважених державою органів, що працюють у сфері забезпечення охорони публічного порядку. Наприклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878 Положення про Міністерство внутрішніх справ України.

5. Правові акти, що гарантують можливості брати участь у охороні публічного порядку інститутам громадськості. Наприклад, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 року № 1872 Типовий статут громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону.

6. Підзаконні акти уповноважених державою органів, спрямовані на правове регулювання охорони публічного порядку. Наприклад, Наказ МВС України від 10 грудня 2016 р. № 1560 «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності».

7. Локальні акти (плани, розрахунки, накази) місцевих органів виконавчої влади, громадських формувань із урегулювання повсякденних питань охорони публічного порядку.

Зміст категорій «законність», «правопорядок», «публічний порядок», «публічна безпека», їх співвідношення складають сутність заходів із забезпечення прав людини та повноважень органів державної влади в суспільстві, вірне їх поєднання формує концепцію діяльності поліції. Забезпечення цих понять є визначальними основами діяльності Національної поліції.

Категорії «законність» і «правопорядок» є вихідними основами життєдіяльності суспільства. Законність є правовим режимом точного виконання чинних законів усіма суб'єктами права (державними і недержавними, колективними та індивідуальними), при додержанні законності забезпечуються права і виконуються обов'язки людиною, державою і громадянським суспільством.

Результатом законності визнають правопорядок — стан буття держави, суспільства та громадян, які реалізують правові норми в системі суспільних відносин і діють правомірно, тобто демонструють правову (правомірну) поведінку.

Правопорядку притаманні наступні риси: не порушення загальноправових заборон; безперешкодне здійснення правового становища людини і громадянина, державних і громадських інституцій; реалізація учасниками правовідносин суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків; невідворотність юридичної відповідальності правопорушників у разі невиконання обов'язків, порушення прав і законних інтересів.

Одним із важливих принципів законності і правопорядку є здійснення законів в інтересах людини і для забезпечення її прав: природних (невід'ємних) та закріплених у Конституції, міжнародних стандартах і законах України. Закон не повинен захищати інтереси частки населення: певної партії, нації чи групи людей. Забезпечити таку реалізацію норм законодавства мають усі державні органи, передусім правоохоронні, чільним представником яких є поліція.

Загрозою для забезпечення правопорядку є правопорушення як відображення протиправної поведінки. Кожне правопорушення конкретне, оскільки його чинить конкретний індивідуальний або колективний суб'єкт певний час, у певному місці.

Кожне скоєння правопорушення, яке посягає на права людини має тягти за собою відповідальність винної особи. Важливо не те, щоб винний був суворо покараний за скоєння правопорушення, а те, щоб жодне правопорушення не залишалося нерозкритим.

Публічний порядок – урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі. Сферу публічного порядку становлять переважно відносини, що виникають і розвиваються у громадських місцях, до яких належать насамперед місця спільного проживання, праці, відпочинку, а також спілкування людей з метою задоволення життєвих потреб.

Публічний порядок передбачає: а) всебічне правове і соціальне забезпечення громадського спокою, нормальних умов для праці, відпочинку й побуту людей, зокрема урегульованість цих відносин охоронними правовими нормами, передусім нормами адміністративного і кримінального права; б) забезпеченість охорони публічного порядку ефективною діяльністю правоохоронних органів та громадських формувань; в) наявність юридичної, а також моральної відповідальності за порушення публічного порядку.

Звичайно, зміст публічного порядку тісно переплітається зі змістом **публічної безпеки**, яка являє собою відносини, пов'язані з відверненням або ліквідацією шкідливих для життя і здоров'я людини наслідків, які викликані небезпечною для оточуючих поведінкою людей або дією стихійних сил природи. Відомо, що невиконання своїх взаємних обов'язків учасниками відносин може мати місце за обставин і з причин, які знаходяться за межами їх волі. Порушити нормальний порядок суспільного життя, суспільних відносин, що склалися, створити загрозу безпеці громадян та збереженню їх майна, порушити нормальну діяльність підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян можуть і такі обставини, як стихійні лиха: пожежі, повені, землетруси, епідемії тощо. До шкідливих наслідків можуть призвести непередумані організація вуличного руху, проведення масових заходів тощо.

Взаємозв'язок цих груп суспільних відносин в тому, що безумовне здійснення суспільних відносин сфери безпеки є обов'язковою умовою реального прояву відносин у сфері публічного порядку. *А тому необхідно визнати, що складовою частиною змісту публічного порядку є публічна безпека, яка також ґрунтується на суворому виконанні встановлених вимог учасниками відносин з*

метою попередження та ліквідації шкідливих наслідків стихійних сил природи чи інших небезпечних для суспільства явищ.

Так, міжнародна поліцейська енциклопедія визначає публічну безпеку як систему суспільних відносин, врегульованих правовими нормами з метою забезпечення безпеки особи, громадського спокою, сприятливих умов праці і відпочинку громадян, нормального функціонування державних органів, громадських об'єднань, підприємств, установ і організацій від загрози, що походить від злочинних та інших протиправних посягань, порушення порядку користування джерелом підвищеної небезпеки, предметами і речовинами, вилученими з вільного обігу, явищ негативного техногенного і природного характеру, а також особливих обставин.

Публічна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру, за якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки.

До сфери публічної безпеки належать відносини, пов'язані з дотриманням правил, що забезпечують безпеку:

- руху транспорту і пішоходів;
- правил здійснення будівельних і ремонтних робіт у громадських місцях;
- правил протипожежної безпеки;
- правил боротьби зі стихійними лихами, епідеміями, епізоотіями, епіфітотіями;
- правил користування предметами, які підпадають під ліцензійно-дозвільну систему.

Отже, публічну безпеку в сучасних умовах слід розглядати в широкому смислі слова як безпеку суспільства з урахуванням системного підходу та взаємозв'язку з усіма видами безпеки й існуючими загрозами безпеці. В такому випадку громадська безпека тісно пов'язана з безпекою кожної людини як члена цього суспільства, є складовим елементом національної, колективної, міжнародної та глобальної безпеки.

У вузькому розумінні публічна безпека – це стан захищеності духовних і матеріальних цінностей суспільства, встановленого порядку діяльності, майнових та немайнових прав його організації та прав і свобод кожної людини від зовнішніх та внутрішніх загроз, пов'язаних з протиправною діяльністю або бездіяльністю людей, який забезпечує умови для їх нормальної життєдіяльності та розвитку.

Для з'ясування сутності публічної безпеки важливо також встановити співвідношення цього поняття з поняттям “публічний порядок”. В юридичній літературі висловлювалися думки, що публічна безпека є складовою публічного порядку, але інші заперечували таке співвідношення цих двох категорій.

Зокрема, пропонується вважати, що публічна безпека охоплює публічний порядок. Деякі сучасні дослідники, характеризуючи публічний порядок як правову категорію, фактично не відрізняють його від публічної безпеки, уживаючи ці поняття як синоніми.

Полярність поглядів щодо співвідношення категорій “публічний порядок” і “публічна безпека” піддавалися критиці з боку практичних працівників, які

пропонували критерії розмежування злочинних і незлочинних посягань на громадський порядок.

Так, на думку І.П. Голосніченка, розмежовуючи категорії публічного (громадського порядку) і публічної (громадської) безпеки, в першу чергу слід визначити об'єкт правових відносин у сферах, які розглядаються, що дозволить більш чітко виділити відповідні адміністративні делікти. Серед ознак, які впливають на стан громадської безпеки є зовнішні обставини. Це – нормальна життєдіяльність людей та усунення негативних якостей, джерел підвищеної небезпеки та забезпечення цих відносин законами та іншими нормативно-правовими актами.

Публічна (громадська) безпека включає такі відносини, які попереджають або усувають шкідливі для життя та здоров'я людини наслідки, котрі можуть бути заподіяні в результаті дій людей штучним, або природним джерелом підвищеної небезпеки. Головна особливість відносин громадської безпеки залишається незмінною і полягає у тому, що вони на відміну від відносин публічного (громадського) порядку (які окрім нормативно-правового піддаються значному забезпеченню іншими соціальними нормами – звичаями, традиціями, тощо) мають або повинні мати чітку нормативно-правову регламентацію.

Отже, категорії “публічний порядок” і “публічна безпека” мають багато спільного, але вони не є тотожними. Ці дві соціально-правові категорії взаємопов'язані і доповнюють одна одну.

Треба звернути увагу й на те, що зараз в Україні вперше в Конституції закріплено положення, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а це вимагає перегляду значення та змісту категорії “особиста безпека”, яка, на нашу думку, є основним елементом публічної (громадської), національної, колективної, міжнародної та глобальної безпеки.

Тому забезпечення людині безпечних умов її існування, діяльності, розвитку є одним з найважливіших завдань суспільства і держави. В той же час кожна людина повинна брати участь у забезпеченні публічної (громадської), національної, регіональної, колективної, міжнародної, глобальної безпеки та дотримуватися загальнообов'язкових правил, моральних настанов.

У сучасній юридичній літературі можна зустріти різні погляди на розуміння публічної (громадської) безпеки. Аналіз дискусій, які ведуться в цій галузі, дозволяє виявити відсутність будь-якої єдності в поглядах на це питання.

Взагалі, поняття «публічна (громадська) безпека» – відносно нове для теорії та практики органів внутрішніх справ, що зумовлює відсутність єдиного трактування цього поняття. Якщо розглядати публічну (громадську) безпеку як одне із завдань поліції, яке законодавчо закріплене, то ретроспективний аналіз показує цікаву тенденцію в їх трансформації від забезпечення громадського спокою поліцією в XIX столітті до охорони публічного (громадського) порядку радянською міліцією в 60-80 роках XX століття, а також до забезпечення публічної (громадської) безпеки в діяльності поліції, пов'язане із забезпеченням публічного (громадського) порядку, вперше було внесене в законодавчі акти в період

проведення реформ в Україні (початок 90-х років) і практичне втілення його допускає широкий спектр наукових досліджень.

Словосполучення «публічна (громадська) безпека» складається з двох взаємодоповнюючих слів «публічна (громадська)» і «безпека». Слово «публічна (громадська)» широко застосовується в значенні, пов'язаному з суспільними відносинами. Тому необхідно значення слова «публічний (громадський)» пов'язувати з процесами, що відбуваються у стосунках і взаємодії між людьми, тобто в суспільстві.

Звернемося до тлумачення терміну «безпека». Він теж викликає багато суджень, які необхідно розглянути. В останні десятиріччя поняття «безпека» стало вживаним представниками багатьох верств населення України.

У Конституції України виділяють три основних різновиди безпеки: «безпека громадянина» (ст. 3), «громадська безпека» (статті 16, 36, 39, 92), «безпека держави» (статті 18, 37, 106). У Законі України «Про основи національної безпеки України» визначається національна безпека України – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Проблеми безпеки турбували суспільство з давніх часів. Розглядаючи виникнення і становлення самої ідеї безпеки, а також самого поняття, відзначимо що вперше згадку про це знаходимо у філософській і науковій спадщині Сходу в IV – VI століттях до нашої ери в працях Сунь-Цзи «Трактат про воєнне мистецтво», У-Цзи «Про мистецтво ведення війни», де були визначені положення, що є базовими у теорії забезпечення безпеки держави та людини. Пізніше Платон висловлює свої бачення безпеки. Поняття безпека за Платоном асоціюється з таким поняттям, як «допомога» і «спасіння». У часи Стародавнього Риму Цицерон стверджував, що з появою власності на землю виникає необхідність її охороняти і забезпечувати безпеку її власників, а в цілому – необхідність в системі забезпечення безпеки держави.

У наш час при визначенні поняття «безпеки» необхідно враховувати такі фактори: по-перше, що вона формується з соціально-економічних та інших основ держави, її інтересів і загроз, які реально існують; по-друге, безпека держави, суспільства і особистості повинна забезпечуватися у багатьох напрямках; по-третє, історично сформований підхід до забезпечення безпеки як захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, потребує перегляду, оскільки загроза може походити від реальних ситуацій внутрішнього життя держави і суспільства.

Розглядаючи соціально-політичне визначення громадської безпеки крізь призму складових понять, це поняття можна трактувати, як динамічно-стійкий стан стосовно несприятливих впливів, які постійно контролюються діяльністю спеціальних державних органів, що повинні створювати умови для розвитку навичок і реалізації соціально значимих потреб людини, її законних прав і свобод, забезпечуючи розвиток і збереження матеріальних та духовних цінностей суспільства, а також територіальну цілісність, суверенітет і конституційний устрій держави. У такому визначенні враховані всі елементи:

об'єкт (людина, суспільство, держава), суб'єкт (сформовані для цього органи), обставини загрози (несприятливі впливи), способи забезпечення (діяльність, направлена на підтримання динамічно-стійкого стану).

Таким чином, *публічний (громадський) порядок, правопорядок та публічна (громадська) безпека* являють собою органічно взаємопов'язані між собою соціальні явища, які обумовлюють єдність комплексу здійснюваних заходів щодо їх забезпечення та охорони.

Існуючі погляди на поняття публічної (громадської) безпеки і публічного (громадського) порядку, наведені вище, можна пояснити тим, що вони мають певну схожість. До схожості цих понять віднесемо наступні ознаки:

а) ці категорії мають складну соціальну природу, маючи в своїй основі певну сукупність суспільних відносин, які охороняються державою;

б) це найбільш суттєві і багаточисельні зв'язки у сфері суспільного життя, які мають загальні ознаки, що дозволяють співвідносити їх один з одним, наприклад такі, як захист прав, свобод і законних інтересів об'єкта зазіхання;

в) однорідність суспільних відносин, які утворюють кожне з понять, що розглядається і регулювання їх визначеними сукупностями норм, дозволяють розглядати ці відносини як схожі явища.

Отже, визначаючи співвідношення понять «публічний (громадський) порядок» і «публічна (громадська) безпека» їх можна співвідносити як динамічне і статичне поняття. Публічний (громадський) порядок – це динамічне явище, а публічна (громадська) безпека – це статичне явище, які взаємодоповнюють одне одного.

Наступною категорією, що підлягає розгляду є поняття охорони публічного/громадського порядку. Словникові джерела, вказують, що *охороняти, забезпечувати* – значить створювати надійні умови для здійснення чогось. Забезпечувати відносини публічного/громадського порядку - значить підтримувати такий стан суспільних відносин, що відповідав би нормам, які його регулюють. Тобто, діяльність по охороні відносин громадського порядку і полягає в тому, щоб створити належний стан суспільних відносин.

Перш ніж розглядати зміст охорони публічного/громадського порядку, необхідно зазначити, що під його охороною розуміють зумовлену закономірностями розвитку суспільства, здійснювану органами внутрішніх справ, іншими державними органами і громадськими організаціями при активній допомозі громадян, систему виховних, організаційних і правових заходів, спрямованих на забезпечення дотримання правил, які регулюють відносини людей у сфері суспільно-політичного життя та побуту, профілактику і припинення порушень, притягнення винних у порушенні встановлених правил до відповідальності, захисті прав і свобод громадян, інтересів держави і суспільства від злочинних та інших антисуспільних посягань.

Охорона публічного/громадського порядку може розглядатись як процес здійснення державними органами та громадськими організаціями заходів щодо забезпечення недоторканності громадян, захисту їх конституційних прав і свобод, власності та створення умов громадського спокою, нормальних умов функціонування державних органів, установ, підприємств, організацій всіх форм власності.

До цих заходів відноситься, по-перше, створення законодавчих і інших нормативних актів, що регулюють сферу охорони публічного/громадського порядку, і, по-друге, діяльність органів держави та громадських організацій по забезпеченню реалізації цих актів.

Завданням забезпечення публічного/громадського порядку і публічної/громадської безпеки є припинення порушень та притягнення винних до відповідальності, а насамперед, охорона публічного/громадського порядку покликана попереджати порушення, і тим самим створювати сприятливі умови для реалізації громадянами своїх конституційних прав і свобод.

Складовою частиною охорони публічного/громадського порядку є забезпечення публічної/громадської безпеки, яка передбачає чітке дотримання правил поведінки зі зброєю, боєприпасами, вибуховими, сильнодіючими, а також радіоактивними речовинами, правил дорожнього руху, протипожежних правил, правил техніки безпеки на підприємствах, будівництві, в науково-дослідних закладах, санітарних правил, правил безпеки при виконанні будівельних робіт тощо.

В юридичній науці охорону публічного/громадського порядку відносять до адміністративно-політичної діяльності держави, завданням якої є створення необхідних умов для нормальної взаємодії людей в процесі їхньої життєдіяльності.

З вищезазначеного випливає, що публічна безпека і порядок є невід'ємним об'єктом адміністративно-правової охорони, яка здійснюється за допомогою передбачених законодавством методів, форм, процедур, засобів, тощо. Сучасний стан законодавства у сфері публічної безпеки і порядку потребує уніфікації та гармонізації термінологічного апарату і офіційного визначення поняття публічної безпеки і порядку.

2. Поняття громадського місця, класифікація громадських місць

У зв'язку із тим, що досліджувана проблематика тісно пов'язана з місцем, де виникають суспільні відносини між людьми, то закономірно постає питання про те, що слід розуміти під публічним (громадським) місцем.

Етимологічного тлумачення словосполучення «громадські місця» у сучасній українській мові не існує, але окремо ці слова тлумачаться таким чином: прикметник «громадський» визначається, як такий, що 1) відбувається у суспільстві, або стосується суспільства, пов'язаний з ним, 2) належний усій громаді, усьому суспільству, колективний, 3) призначений для загального користування.

Визначення громадських місць міститься в деяких нормативно-правових актах України, при чому в більшості норм саме кримінального права, а не адміністративного. Недоліком, який спостерігається, є те, що жодним суб'єктом нормотворчості не наводиться визначення самого поняття, а лише перераховуються елементи, які входять до складу вказаного терміну.

У п. 5 ч. 3 ст. 13 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22.06.2002 р. дається орієнтовний перелік громадських місць, до яких належать клуби, кінотеатри, стадіони та інші. Проте словосполучення «та інші» не надає можливості стверджувати про вичерпність вказаного переліку, а отже, за своїм змістом містить поверхневий аналіз.

У Законі України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» дається наступне визначення громадського місця: громадське місце – частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони.

Забороняється куріння тютюнових виробів, а також електронних сигарет і кальянів:

- 1) у ліфтах і таксофонах;
- 2) у приміщеннях та на території закладів охорони здоров'я;
- 3) у приміщеннях та на території навчальних закладів;
- 4) на дитячих майданчиках;
- 5) у приміщеннях та на території спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд та закладів фізичної культури і спорту;
- 6) у під'їздах житлових будинків;
- 7) у підземних переходах;
- 8) у транспорті загального користування, що використовується для перевезення пасажирів;
- 9) у приміщеннях закладів ресторанного господарства;
- 10) у приміщеннях об'єктів культурного призначення;
- 11) у приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ;
- 12) на стаціонарно обладнаних зупинках маршрутних транспортних засобів.

Також, забороняється, крім спеціально відведених для цього місць, куріння тютюнових виробів:

- 1) у приміщеннях підприємств, установ та організацій усіх форм власності;
- 2) у приміщеннях готелів та аналогічних засобів розміщення громадян;
- 3) у приміщеннях гуртожитків;
- 4) в аеропортах та на вокзалах.

Наведене визначення містить низку недоліків, насамперед його конструкція включає різнопорядкові категорії: 1) територіальну дислокацію можливих громадських місць, обмежених лише територією будівлі, споруди чи їхніми частинами; 2) періодичність використання громадських місць; 3) неповний орієнтовний перелік таких місць; 4) за такого підходу до категорії громадських місць безпідставно не потрапляють відкриті частини території, призначені для спільного використання невизначеним колом осіб наприклад, вулиці, площі, сквери, дороги.

Термін «громадське місце» зустрічається в Кодексі України про адміністративні правопорушення, більше того, громадське місце визначається як обов'язкова ознака об'єктивної сторони конкретних правопорушень, а саме: ст. 173 (дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян); ст. 178 (розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді); ч. 3 ст. 181 (ворожіння в громадських місцях); ст. 182 (порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях), тобто громадське місце характеризується як місце вчинення адміністративного правопорушення та підлягає обов'язковому доказуванню.

Характеризуючи громадські місця, науковці називали різні істотні ознаки, що відображають предметний зміст цього поняття. Разом із тим визначальною ознакою поняття «громадське місце» називалася «суспільна значущість» для задоволення культурних, ідеологічних, політичних, естетичних, економічних та інших інтересів багатьох людей; «публічність громадських місць», що передбачає вільний доступ і їх спільне використання необмеженою кількістю людей.

Н.Ф. Кузнєцова розглядала громадський порядок як закріплений у нормах права і моралі певний порядок відносин у громадських місцях.

Подібні за змістом висловлювання містяться й у працях інших науковців, де з громадськими місцями пов'язувалося виникнення правовідносин з охорони громадського порядку.

А.Б. Агапов стверджує, що будь-які об'єкти реального чи потенційного місцезнаходження фізичних осіб: парк, стадіон, сквер - належать до громадських місць, навіть і в той момент, коли громадяни там відсутні, важливо, що вони гіпотетично можуть там знаходитися і стати випадковими свідками або учасниками протиправних дій у будь-який момент доби.

Проте теза щодо можливої відсутності громадян у громадському місці видається спірною, так як під час здійснення правопорушення в громадському місці буде дуже складно, а в деяких випадках і неможливо реалізувати положення ст. 272 КУпАП про залучення до участі у справі про адміністративні правопорушення свідків, адже інші докази (крім показань свідків), як свідчить практика, розгляду справ про адміністративні правопорушення посадовими особами практично не

використовуються, що опосередковано вказує на спірність цієї точки зору.

Ю.П. Бахрах під громадським місцем розуміє місце громадського користування, а також приміщення підприємств, установ, організацій, які здійснюють обслуговування населення; пляжі, вулиці, привокзальні площі, вокзали, стадіони, іподроми, кінотеатри тощо.

Ототожнення понять «громадське місце» та «місце громадського користування», на нашу думку, є не коректним. З метою розмежування вказаних термінів потрібно виходити з того, що місце громадського користування - це чітко визначений, відокремлений простір або будівля загального користування, яка надається особі на певний строк для задалегідь установлених цілей. Тобто, вказане поняття є дещо вузьким, ніж громадське місце, хоча й тісно з ним пов'язане.

Ф.Є. Колонтаєвський пропонує розуміти під громадським порядком систему суспільних відносин, що виникають та існують здебільшого в громадських місцях. Така система, на його думку, ґрунтується на дотриманні норм права й інших соціальних норм, спрямованих на забезпечення особистої безпеки громадян та громадської безпеки, створення сприятливих умов для нормального функціонування підприємств, установ, організацій і громадських організацій. Таке поняття громадського порядку відповідає потребам створення нормативних правових умов для праці та відпочинку людей, оснований на дотриманні прав і свобод людини та громадянина, повазі до їхньої честі, гідності, соціальної моралі. Громадський порядок - урегульована правовими й іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їхнє життя і здоров'я, повагу до честі й людської гідності, дотримання норм суспільної моралі. Специфіку громадського порядку становлять переважно відносини, що виникають і розвиваються в громадських місцях, до яких належать насамперед місця спільного проживання, праці, відпочинку, а також спілкування людей, з метою задоволення різноманітних життєвих потреб. Охорона громадського порядку здійснюється з метою запобігання правопорушенням, відновлення порушених прав і притягнення правопорушників до відповідальності.

У процесі адміністративно-правового регулювання термін «громадські місця» використовується для просторового визначення території виникнення та дії правовідносин, що становлять зміст громадського порядку, який є складовою правопорядку в державі. Тож громадські місця визначають як об'єкт адміністративно-правової охорони, проте громадський порядок охороняється й кримінально-правовими засобами, тобто може визначатися об'єктом і кримінально-правової охорони.

Отже, можна стверджувати, що головною особливістю, яка простежується в наукових працях учених, є те, що громадське місце - це територія, яка використовується для задоволення певних соціальних потреб (відпочинку, роботи, пересування) та є вільною у використанні для необмеженого кола осіб, тобто має публічний характер.

Саме ознака публічності дає змогу стверджувати, що громадським місцем може бути лише територія невиробничого й нежитлового призначення. Належність території до вказаних ознак свідчить про її вільний доступ і виникнення правовідносин із охорони громадського порядку, на відміну від території житлового

призначення, надання доступу до якої здійснюється на підставі рішення, згоди власника чи уповноваженої ним особи.

Із наведених позицій учених щодо правової природи громадського порядку випливає, що громадське місце є визначальною ознакою поняття «громадський порядок» і його просторовою основою, а отже, указані поняття не можуть визнаватися як тотожні, проте є взаємозалежними та взаємозумовленими. Громадський порядок свідчить про певний стан речей, зокрема про наявність таких суспільних відносин, де забезпечується захист прав і свобод людини та громадянина, дотримання норм суспільної моралі, приписів правових норм і ступеня їх реалізації в громадському місці. Громадське місце вказує на конкретну територію, де зазначений стан речей існує та забезпечується заходами державного примусу.

Отже, наведені позиції вчених щодо визначення правової природи поняття «громадське місце» та його взаємозв'язку із категорією «громадський порядок» дають змогу сформулювати такі ознаки:

1) громадське місце характеризується територіальною визначеністю, тобто територією, у межах якої здійснюється державне регулювання суспільних відносин з метою охорони громадського порядку, що гарантується заходами державного примусу. Забезпечення реалізації принципів поваги до життя і здоров'я людини та громадянина, мирного співжиття, дотримання ідей суспільної моралі на основі добровільного виконання вказаних загальнофілософських положень є ознаками соціальної, правової держави й забезпечується за допомогою заходів адміністративно-правового примусу;

2) громадське місце використовується з метою задоволення культурних, ідеологічних, політичних, естетичних, економічних потреб людини та громадянина, тобто тих потреб, які мають значення для широкого кола осіб. Справедливою видається думка про те, що громадські місця відіграють істотну роль у життєдіяльності суспільства й окремо взятої людини як ключового елемента соціуму. За філософського підходу можна стверджувати що, соціальне буття людини, її перебування в громадських місцях (відвідування культурно-масових, розважальних заходів; прогулянки по вулиці, бульвару, парку) становлять одну з основ її існування, тобто фактично кожен громадянин з метою задоволення та/або реалізації своїх різних внутрішніх і зовнішніх потреб є учасником суспільних відносин, що складаються в громадських місцях;

3) управління громадськими місцями та підтримання їх у належному стані, визначення їх переліку здійснюється відповідною територіальною громадою - сільською, селищною, міською радою;

4) громадське місце є публічним і знаходиться у вільному доступі для необмеженого кола осіб, незалежно від соціальної, групової чи іншої належності й без будь-яких спеціальних дозволів, проте у випадках, установлених законом, можливість знаходитись і використовувати громадські місця може бути обмежена (наприклад, у разі оголошення в державі воєнного стану та запровадження комендантського часу, набрання законного рішення суду щодо заборони проведення мітингу чи зборів). Указана ознака надає можливість стверджувати, що громадським місцем може бути лише територія невиробничого й нежитлового призначення, оскільки території виробничого чи іншого призначення, як правило, знаходяться в

приватній власності та потребують згоди до їх доступу від власника чи уповноваженої ним особи. Приватна чи виробнича сфера життя є відокремленою від суспільства й не містить публічних інтересів, а отже, у вказаних сферах не виникають і відносини із охорони громадського порядку;

5) у випадках, установлених законом, громадське місце визначається як обов'язкова ознака об'єктивної сторони конкретних правопорушень і підлягає обов'язковому доказуванню (наприклад, ст. ст. 173, 178, ч. 3 ст. 181, ст. 182 КУпАП).

3. Участь громадськості в охороні публічного порядку

Актуальним сьогодні є розширення участі громадян і їх об'єднань у охороні громадського порядку, протидії злочинності. З одного боку громадські утворення допомагають поліції у боротьбі із злочинністю, з іншого – сприяють більшій прозорості діяльності правоохоронних органів, здійснюють громадський контроль.

Виходячи з історичного досвіду діяльності добровільних народних дружин у часи Радянського Союзу, в Україні поширюється практика діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку.

Так, громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Правові та організаційні основи їх діяльності визначені Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».

Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» надає можливість створювати на засадах громадської самодіяльності зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння поліції, асоціації громадських формувань тощо (стаття 1 Закону).

Основними завданнями громадських формувань у сфері охорони публічного порядку є:

- надання допомоги органам поліції у забезпеченні публічного порядку і безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам;
- інформування органів поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;
- сприяння органам поліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх.

Громадські формування створюються і діють у взаємодії з правоохоронними органами, органами виконавчої влади та органами місцевого

самоврядування. Завдання перших — повсякденна організація, спрямування і контроль; других — координація діяльності громадських формувань (стаття 3 Закону). Громадські формування з охорони громадського порядку не є лише прерогативою місцевих органів влади. Територіальні підрозділи поліції можуть брати безпосередню участь в утворенні та сприянні діяльності таких формувань. Громадські формування діють загалом на тих принципах, що визначені для поліції: гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності членів цих формувань.

Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону не мають права займатися підприємницькою або іншою діяльністю з метою одержання прибутку.

Громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону набуває статусу юридичної особи з дати його державної реєстрації в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань». Для реєстрації громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону подаються рішення про його створення, підтримане відповідним органом Національної поліції чи підрозділом Державної прикордонної служби України, узгоджене з цими органами положення (статут), інформація про склад керівного органу, а також список членів формування.

Членами громадських формувань з охорони громадського порядку можуть бути громадяни України, які досягли 18-річного віку, виявили бажання брати участь у зміцненні правопорядку та здатні за своїми діловими, моральними якостями і станом здоров'я виконувати на добровільних засадах взяті на себе зобов'язання (стаття 12 Закону).

Члени громадських формувань з охорони громадського порядку отримують спеціальне посвідчення і нарукавну пов'язку.

Члени громадських формувань з охорони громадського порядку можуть проходити спеціальну підготовку в органах поліції, мають переважне право на вступ до навчальних закладів зі специфічними умовами навчання системи МВС, прийняття на службу в поліцію (статті 12, 18 Закону).

Складна і відповідальна служба з охорони публічного порядку може призвести до втрати життя і здоров'я задіяних осіб. Тому стаття 17 Закону передбачає спеціальні правові гарантії для членів громадських формувань: виплата допомоги при загибелі, каліцтві чи інвалідності при виконанні покладених завдань або внаслідок цього, збереження посади і середньої зарплати за основним місцем роботи на час тимчасової непрацездатності.

Члени громадського формування з охорони громадського порядку у спеціально передбачених випадках (визначених Законом України "Про Національну поліцію") можуть використовувати спецзасоби індивідуального захисту та самооборони, отримувати їх для виконання своїх завдань від базового органу поліції, отримувати дозвіл на придбання.

Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації мають право вирішувати питання щодо забезпечення діяльності громадських

формувань, надавати їм службові приміщення, необхідний інвентар та засоби зв'язку (стаття 19 Закону). Приміщення має бути надане в місячний строк після реєстрації громадського формування.

Основними формами взаємодії поліції і громадських формувань під час охорони публічного порядку можуть бути:

1. Спільна розробка і реалізація заходів щодо охорони публічного порядку і безпеки.
2. Узгодження самостійних дій щодо охорони публічного порядку.
3. Обмін інформацією, що являє спільний інтерес та стосується стану протидії злочинності.
4. Проведення громадськими формуваннями заходів за ініціативою підрозділів поліції.
5. Допомога з боку поліції громадським формуванням у проведенні заходів щодо охорони публічного порядку та ін.

З поміж різних форм взаємодії органів поліції з інститутами громадянського суспільства найбільш ефективними у боротьбі із злочинністю є саме профільні громадські утворення з охорони громадського порядку, адже їх члени мають повноваження на застосування спецзасобів, правообмежень у спеціальних випадках, загалом більш підготовлені до виконання правоохоронних завдань.

Конкретні форми та методи діяльності громадських формувань в охороні правопорядку та публічної безпеки визначені у статті 11 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»:

1) спільне з працівниками органів поліції патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливого вчинення правопорушень

2) участь в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів;

3) участь у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень.

Патрулювання здійснюється разом з поліцейськими патрульної служби та дільничними офіцерами поліції, щоденно на патрулювання заступає група членів формування, за їх допомогою в місті додатково забезпечується декілька маршрутів патрулювання, визначених планом органу поліції. Виходячи з досвіду функціонування взірцевих громадських формувань з охорони громадського порядку, діяльність громадських формувань організована і здійснюється залежно від пори року. У будні дні зимової пори члени формування задіяні до патрулювання з 17.00 до 24.00, літньої – з 18.00 до 01.00, у вихідні та святкові дні – з 19.00 до 02.00.

Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» передбачає спеціальні права членів громадських формувань з охорони громадського порядку під час виконання своїх обов'язків з

охорони громадського порядку після обов'язкового пред'явлення посвідчення члена громадського формування. Стаття 13 Закону дає їх детальний перелік:

1) вимагати від громадян додержання правопорядку, припинення адміністративних правопорушень і злочинів;

2) у разі підозри у вчиненні адміністративних правопорушень і злочинів перевіряти у громадян документи, що посвідчують їх особу;

3) спільно з поліцейськими затримувати і доставляти до органу поліції, штабу громадського формування з охорони громадського порядку або громадського пункту охорони порядку осіб, які виявили злісну непокору законним вимогам і не виконують вимог щодо припинення адміністративного правопорушення;

4) складати протоколи про адміністративні правопорушення;

5) входити до клубів, кінотеатрів, стадіонів, інших громадських місць і приміщень за згодою власника чи уповноваженого ним органу для переслідування правопорушника, який переховується, або припинення адміністративних правопорушень чи злочинів;

6) у невідкладних випадках використовувати транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям або громадянам (за їх згодою) для доставляння до лікувальних закладів осіб, що перебувають у безпорадному стані, а також осіб, які потерпіли від нещасних випадків або правопорушень і потребують термінової медичної допомоги;

7) у разі порушення водіями Правил дорожнього руху, створення реальної загрози життю або здоров'ю громадян вживати заходів до припинення цього правопорушення, здійснювати перевірку документів у водіїв на право користування та керування транспортними засобами, а також не допускати осіб, які не мають документів або перебувають у стані сп'яніння, до подальшого керування транспортними засобами;

8) під час виконання обов'язків члена громадського формування використовувати за власним бажанням свій або інший приватний автотранспорт за згодою власника або особи, у володінні якої він перебуває;

9) вести роботу серед населення щодо роз'яснення чинного законодавства;

10) застосовувати в установленому порядку заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

Щодо застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів індивідуального захисту та самооборони слід відзначити, що згідно статті 14 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» ці засоби можна застосовувати:

1) для самозахисту і захисту громадян від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю;

2) для припинення групових порушень громадського порядку та державного кордону;

3) для відбиття нападу на будівлі, приміщення державних і громадських організацій, підприємств, установ, транспортні засоби, а також громадян та їх особисту власність;

4) для затримання і доставляння до органу поліції, громадського пункту охорони порядку осіб, які вчинили адміністративні правопорушення чи злочини, продовжують заподіювати шкоду оточуючим громадянам або чинять опір;

5) для припинення в разі потреби опору працівникам поліції, іншим особам, які виконують службові або громадські обов'язки з охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю.

Обмеження застосовувати спецзасоби до певної категорії осіб відповідають аналогічним нормам для працівників поліції.

Виходячи з наведеного можливо передбачити збільшення форм та участі громадян в охороні громадського порядку. Розширення форм і методів участі громадськості у правоохоронній та правозахисній діяльності, поглиблення партнерських відносин з поліцією, передусім підрозділами превентивної діяльності, буде лише на користь як суспільству, так і державі. Таким чином не лише покращуються реальні показники роботи поліції, але і зростає довіра громадян до правоохоронних органів.

РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

1. Поняття та види масових заходів, їх загальна характеристика. Правове регулювання діяльності поліції щодо охорони публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів

У цьому підрозділі авторський колектив намагається розкрити зміст адміністративно-правового регулювання порядку проведення масових зібрань та проаналізувати деякі нормативно-правові акти, які регламентують цю проблематику.

У такому міжнародно-правовому акті, як Європейська Конвенція «Про захист прав людини та основоположних свобод», яка є частиною національного законодавства України згідно зі статтею 9 Конституції України, зазначено: «1. Кожен має право на свободу мирних зібрань та на свободу об'єднання з іншими, включаючи право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів. 2. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, які встановлені законом в інтересах національної або громадської безпеки, для охорони порядку або запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших осіб і є необхідними в демократичному суспільстві. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції або органів державного управління».

Відповідно до статті 39 Конституції України громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, закріплене в статті 39 Конституції України, є їх невідчужуваним і непорушним правом, гарантованим Основним Законом України.

Згідно з частинами другою та третьою статті 8 Основного Закону Конституція України має найвищу юридичну силу, норми Конституції України є нормами прямої дії. Тобто, вони застосовуються безпосередньо незалежно від того чи прийнято на їх розвиток відповідні закони або інші нормативно-правові акти.

Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, закріплене в статті 39 Конституції України, є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань,

на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. При здійсненні цих прав і свобод не повинно бути посягань на права і свободи, честь і гідність інших людей. За Конституцією України (частина перша статті 68) кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України.

Згідно з частиною другою статті 19 Конституції органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

На основі конституційних положень частиною третьою статті 24 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено, що органи місцевого самоврядування та їх посадові особи діють лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України, та керуються у своїй діяльності Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, а в Автономній Республіці Крим - також нормативно-правовими актами Верховної Ради і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, прийнятими у межах їхньої компетенції.

Згідно з підпунктом 3 пункту «б» частини першої статті 38 Закону вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку віднесено до делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Отже, реалізація органами місцевого самоврядування повноважень щодо забезпечення проведення, зокрема, мирних заходів – зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій - має здійснюватися виключно у межах повноважень, на підставі і у спосіб, визначений законом.

Слід констатувати, що чинне законодавство з питань організації і проведення мирних заходів є недосконалим. Зокрема, вимоги щодо порядку організації і проведення мирних заходів, строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, документів, які мають бути долучені до повідомлення про проведення мирного заходу, тощо на даний час законом не врегульовано.

При вирішенні порушених питань щодо порядку організації і проведення мирних заходів необхідно враховувати правову позицію, яку Конституційний Суд України висловив у своєму Рішенні від 19 квітня 2001 року № 4-рп (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання), у пункті 2 мотивувальної частини якого, розглядаючи питання щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій зазначив, зокрема, що проводити збори, мітинги, походи і демонстрації громадяни можуть за умови обов'язкового завчасного сповіщення про це органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування. Таке сповіщення має здійснюватися громадянами через організаторів масових зібрань. Завчасне сповіщення відповідних органів про

проведення тих чи інших масових зібрань – це строк від дня такого сповіщення до дати проведення масового зібрання.

Тривалість строків завчасного сповіщення має бути у розумних межах і не повинна обмежувати передбаченого статтею 39 Конституції України права громадян на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Такі строки мають слугувати гарантією реалізації цього права громадян. Упродовж цього строку зазначені органи мають здійснити і ряд підготовчих заходів, зокрема, для забезпечення безперешкодного проведення громадянами зборів, мітингу, походу чи демонстрації, підтримання громадського порядку, охорони прав і свобод інших людей. У разі необхідності органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування можуть погоджувати з організаторами масових зібрань дату, час, місце, маршрут, умови, тривалість їх проведення тощо.

Строк завчасного сповіщення має бути достатнім і для того, щоб органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування могли визначитися, наскільки проведення таких зібрань відповідає закону, та в разі потреби, згідно з частиною другою статті 39 Конституції України, звернутися до суду для вирішення спірних питань.

Виходячи з положень пункту 1 частини першої статті 92 Конституції України про те, що виключно законами визначаються права і свободи людини і громадянина та гарантії цих прав і свобод і що лише судом відповідно до закону може встановлюватись обмеження щодо реалізації права громадян на проведення масових зібрань (частина друга статті 39), Конституційний Суд України дійшов висновку, що визначення строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування з урахуванням особливостей мирних зібрань, їх форм, масовості, місця і часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання.

Також слід зазначити, що окремі аспекти щодо організації та проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій врегульовано статтями 280, 281 Кодексу адміністративного судочинства України, якими визначено особливості провадження у справах за адміністративними позовами суб'єктів владних повноважень про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання та про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання.

Зокрема, частинами першою, п'ятою статті 280 Кодексу передбачено, що органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування негайно після одержання повідомлення про проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо мають право звернутися до окружного адміністративного суду за своїм місцезнаходженням із позовною заявою про заборону таких заходів чи про інше обмеження права на мирні зібрання (щодо місця чи часу їх проведення тощо).

Суд задовольняє вимоги позивача в інтересах національної безпеки та громадського порядку в разі, якщо визнає, що проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій чи інших зібрань може створити реальну небезпеку заворушень чи злочинів, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей. У постанові суду зазначається спосіб обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання.

Згідно з частиною першою статті 281 Кодексу організатор (організатори) зборів, мітингів, походів, демонстрацій чи інших мирних зібрань мають право звернутися до адміністративного суду за місцем проведення цих заходів із позовною заявою про усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання з боку органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, повідомлених про проведення таких заходів.

Враховуючи недосконалість сучасного стану правового регулювання порядку організації і проведення мирних заходів, яке має наслідком негативну практику правозастосування, оскільки правові норми не сформульовані з достатньою чіткістю і неоднозначно тлумачаться суб'єктами відповідних правовідносин (в тому числі органами місцевого самоврядування), лише законодавче врегулювання порядку організації і проведення мирних заходів зможе усунути негативну практику, що склалася.

Доречним під час розгляду даної проблематики розглянути випадки обмеження права на мирні зібрання.

Слід зауважити, що згідно статті 39 Конституції України право на мирні зібрання може бути обмежене виключно судом – за поданням органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. При цьому таке обмеження (а не повна заборона) можливе лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Важливим є те, що інтереси охорони громадського порядку з метою захисту прав і свобод інших людей можуть бути причиною для обмеження мирного заходу лише тоді, коли така загроза є не уявною – теоретично допустимою, але ґрунтується на конкретних фактах чи даних про наявність реальної загрози порушенню прав і свобод інших людей (як приклад, ремонтні роботи на маршруті слідування вуличного походу, демонстрації тощо; вкрай несприятливі погодні умови – урагани, буревії, повені тощо; докази того, що раніше подібні мирні заходи носили немирний характер).

При цьому, згідно з практикою Європейського Суду по правам людини право на мирні заходи не може бути обмежене у випадку наявності іншої групи людей, які мають альтернативні погляди ніж організатори мирного заходу. В таких випадках влада має не забороняти запланований захід, але забезпечити реалізацію права на проведення також і альтернативного зібрання та охорону громадського порядку відносно усіх учасників.

Окрім зазначеного, іншим варіантом обмеження права на мирні зібрання може бути випадок, коли організатори мирного заходу за результатами консультацій (усних чи письмових) з органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування добровільно погодились з їх рекомендаціями щодо зміни місця, часу чи маршруту проведення мирного заходу у зв'язку з об'єктивними причинами, які заважатимуть його нормальному проведенню (як приклад, проведення раніше запланованих заходів, які за масовістю та місцем проведення не дозволяють проводити кілька заходів одночасно).

Досить цікавим є досвід зарубіжних країн у цій сфері. Зокрема, у Німеччині Закон про збори передбачає кримінальне покарання за виклик або провокування

масових заворушень, і навіть за намір здійснити таке діяння. Поправками до Кримінального кодексу передбачено кримінальне покарання за маскуванні особи, а саме - позбавлення волі на строк до 1 року. Також у 1989 році у ФРН набув чинності закон про боротьбу з тероризмом, який передбачає кримінальне покарання за поведінку під час демонстрацій і мітингів: носіння схованої зброї, маскуванні своєї зовнішності, використання захисних шоломів і щитів.

Жорсткі дії німецької поліції у Штутгарті в 2011 році та Франкфурті в 2012 році із застосуванням водометів та сльозогінного газу були навіть предметом критики таких організацій, як Amnesty International та Human Rights Watch.

У США питання проведення мирних зібрань регулюється законодавством штатів. Наприклад, в Нью-Йорку заявку на проведення мітингу треба подавати за 45 днів, у Лос-Анджелесі – за 40 днів. У деяких містах країни заборонено проведення мітингів у безпосередній близькості від урядових та адміністративних будівель.

У Франції за неповідомлення місцевої влади про проведення мітингу передбачені покарання у вигляді ув'язнення до 6 місяців і штрафу до 7.500 євро. Згідно з Кримінальним кодексом максимальні санкції передбачені для збройних учасників акції: до 5 років в'язниці і 75.000 євро штрафу. Для тих, хто приховував своє обличчя під час погромів - 3 роки в'язниці і 45.000 євро штрафу. Всі інші порушники можуть отримати до 1 року ув'язнення і 15.000 євро штрафу.

Отже, правоохоронні органи провідних країн світу надзвичайно жорстко реагують на будь-які порушення громадського порядку, які перетворюються або навіть мають намір перетворитися у масові заворушення.

Порядок подання повідомлень для проведення масових заходів в зарубіжних країнах має деякі особливості.

Великобританія. Основним законом, що регулює проведення походів і демонстрацій у Великобританії, є Закон про охорону громадського порядку в редакції від 1986 р. Згідно з його положеннями, проведення вуличних заходів санкціонується поліцією. Організатори зобов'язані звернутися до територіальної поліцейської дільниці із заявою не менше ніж за шість робочих днів до початку заходу. У повідомленні необхідно вказати дату, місце й час проведення акції, маршрут руху, прізвища та адреси організаторів. Найбільш суворі покарання – до 10 років в'язниці – передбачені для учасників масових заворушень. Провокації та підбурювання до насильства караються строком до шести місяців або штрафом до 5000 фунтів, причому мова в цьому випадку йде не про організаторів, а про учасників, викритих у протиправних діях.

Санкції для організаторів наступають, коли йдеться про порушення, що стосуються порядку проведення заходів – зокрема, порушення встановлених термінів подання повідомлення, неузгоджену зміну дати, часу й маршруту походів. У цих випадках організатори можуть бути покарані тюремним ув'язненням на строк до трьох місяців або штрафом, що не перевищує 1000 фунтів.

Федеративна Республіка Німеччина. Вуличні демонстрації та мітинги в Німеччині проводяться відповідно до Федерального закону «Про зібрання і походи» в редакції 1978 р. Цей документ встановлює повідомчий порядок

проведення подібних заходів. Більше того, законодавство ФРН допускає можливість проведення стихійних мітингів, якщо їх виникнення обумовлено недавніми подіями, що відбулися. Повідомлення про мітинг подається в місцеву поліцейську дільницю не пізніше ніж за дві доби до початку заходу. У повідомленні має бути вказана мета демонстрації та дані відповідальних осіб. Серйозні покарання у вигляді позбавлення волі на строк до одного року організаторам загрожують тільки в тому випадку, коли вони проводять заздалегідь спланований захід без повідомлення. У разі коли порушено заявлений порядок проведення походів, організатор карається штрафом або позбавленням волі строком до шести місяців. Примітно, що законом спеціально обумовлено, що якщо керівник заходу не в змозі домогтися виконання своїх розпоряджень, він зобов'язаний оголосити про припинення демонстрації. З цього моменту всі, хто не підкорився вимогам організаторів, потрапляють під визначення «особи, що діє проти громадського порядку» і несуть кримінальну відповідальність.

Італійська Республіка. Згідно з Конституцією Італії, громадяни мають право збиратися мирно і без зброї в будь-якому місці, враховуючи відкриті для публіки. Але якщо мова йде про демонстрації та мітинги в громадських місцях, то порядок їх організації регулюється Законом про охорону громадського порядку від 1975 р. Згідно з цим документом, організатори зобов'язані повідомляти місцеве поліцейське управління про запланований захід мінімум за три дні до його проведення. Параметри заявки цілком стандартні для європейських країн: у ній повинні бути зазначені організатори, цілі та характер маніфестації, час, місце та маршрут, склад і кількість учасників. Організаторам несанкціонованих мітингів, згідно з італійським законодавством, може загрожувати покарання у вигляді штрафу (максимальний розмір якого не обмежений: особливо до тих демонстрантів, що завдали матеріальної шкоди міській чи приватній власності, суд може призначити штраф, співрозмірний завданому збитку) або позбавлення волі на строк від одного до 12 місяців. На учасників масових заворушень поширюється кримінальне законодавство Італійської Республіки.

Канада. Останні події навколо канадських законів, що регулюють правила проведення мітингів, дуже показові. У Канаді, як і в США, питання організації демонстрацій перебуває у віданні місцевої влади. У лютому провінцію Квебек захлеснула хвиля маніфестацій студентів, протестуючих проти значного підвищення плати за навчання в університетах. Намагаючись покласти край акціям протесту, 18 травня місцевий парламент прийняв «драконівський» за місцевими мірками закон про проведення масових акцій. Згідно з ним, покаранню підлягає будь-який заклик до протестів у навчальних закладах, а про проведення масових заходів необхідно повідомляти владу не менше ніж за вісім годин до їх початку. Крім того, закон забороняє проводити будь-які масові зібрання ближче ніж за 50 м від навчальних закладів і передбачає значні штрафи для порушників: приватні особи – від 1000 до 5000 канадських дол., лідери студентських організацій – від 7000 до 35 000 канадських дол., для самих студентських організацій – від 25 000 до 125 000 канадських дол. Через три дні в

Монреалі почалися масові безлади та зіткнення протестувальників з поліцією, і за одну ніч було затримано близько 190 осіб.

У США законодавчі вимоги до проведення мітингів і маніфестацій перебувають у віданні влади штатів. Наприклад, у Нью-Йорку заявку на проведення мітингу треба подавати за 45, у Лос-Анджелесі – за 40, а у Вашингтоні – не менше ніж за 15 днів. У деяких містах заборонено проведення мітингів у безпосередній близькості від урядових і адміністративних будівель. У деяких містах існують обмеження протяжності маршруту походів, а в деяких, щоб отримати дозвіл, доведеться заплатити 300 дол. Несанкціоновані акції підпадають під визначення «публічні заворушення», що ставлять під загрозу громадський спокій. У поліції в такому випадку є право розганяти маніфестації та заарештовувати найбільш активних учасників. Максимальне покарання, яке може загрожувати учасникам несанкціонованих демонстрацій, – 10 років позбавлення волі. Але це тільки в тому випадку, якщо вони брали участь у заворушеннях зі зброєю. У переважній більшості випадків мітингувальники отримують покарання у вигляді адміністративного штрафу за створення перешкод для проходу людей та проїзду транспорту, максимальний розмір, якого становить 3000 дол.

Хоча в окремих штатах, наприклад у Техасі, за подібні дії можна потрапити до в'язниці на строк до шести місяців.

Французька Республіка. Порядок проведення демонстрацій встановлює Декрет-Закон 1935 (Décret-Loi 23-10-1935) у редакції 2000 р. Згідно з ним, організатори повинні подавати заявку на проведення мітингу в мерію або префектуру поліції не пізніше ніж за три дні та не раніше ніж за 15 днів до початку мітингу. У повідомленні мають бути вказані імена й адреси організаторів, місце, час проведення, очікувана кількість учасників, маршрут руху. Для тих, хто не хоче повідомляти місцеву владу про свої плани, передбачені покарання у вигляді ув'язнення до шести місяців і штраф до 7500 євро. Якщо під час несанкціонованої акції порушується громадський порядок, то набирає сили закону Кримінальний кодекс Французької Республіки. Згідно з ним, максимальні санкції передбачені для збройних учасників акції: до п'яти років в'язниці і штраф 75 000 євро. Для тих, хто приховував своє обличчя під час погромів, – три роки в'язниці і штраф 45 000 євро. Усі інші погромники можуть отримати строк до одного року та штраф 15 000 євро.

Японія. Порядок проведення походів і мітингів в Японії встановлюється «постановами про громадську безпеку» муніципальних органів влади. Практично всі вони мають стандартний набір вимог до організаторів мітингу. Подавати заявку в префектури необхідно за кілька днів до початку акції, у повідомленні необхідно вказати ім'я та адресу організатора, місце, час і маршрут походу, кількість учасників, переслідувані цілі, назви рухів і організацій, які планують взяти участь у заході. Організатори несуть відповідальність за недостовірність поданих відомостей або недотримання заздалегідь обумовлених вимог із проведення вуличної акції. За такий проступок їх чекають примусові роботи строком до одного року або штраф до 50 000 ієн. Несанкціоновані мітинги в Японії присікаються поліцією, а кримінальну відповідальність

мітингувальники несуть тільки в разі їхньої участі в масових заворушеннях і застосуванні насильства.

Термін «масові заходи» в законодавчих та інших нормативних актах України використовується тільки у зв'язку з правоохоронною діяльністю органів Національної поліції. Він широко застосовується як у відомчих нормативних актах, так і в службових документах органів поліції. Разом з тим, на сьогодні єдиного наукового визначення цього терміну не вироблено.

Конституція України гарантує реалізацію громадянами права на свободу мирних зібрань.

Відповідно до статті 39 Конституції громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Громадяни України можуть мирно, без зброї збиратися з метою вирішення особистих питань.

- Обмеження свободи мирних зібрань застосовується **виключно судом** на підставі Конституції України, якщо це є необхідним у демократичному суспільстві, і лише в інтересах національної безпеки та публічного порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

- Свобода мирних зібрань може бути обмежена з урахуванням принципу пропорційності лише до тієї міри, яка є мінімально необхідною для захисту вказаних інтересів.

- Обмеження свободи мирних зібрань застосовується виключно щодо конкретного мирного зібрання.

- Не допускається обмеження свободи мирних зібрань чи надання переваг у її здійсненні за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Обмеження свободи мирних зібрань можливе лише з таких підстав:

зібрання має на меті ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом;

необхідність захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України від незаконних посягань;

зібрання має на меті пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі;

запобігання реальній небезпеці застосування з боку організаторів та учасників зібрання фізичної сили, зброї та інших небезпечних засобів для заподіяння шкоди життю, здоров'ю або майну інших осіб;

установлення на відповідній території тимчасового обмеження щодо проведення мирних зібрань указом Президента України про введення

надзвичайного стану або воєнного стану, затвердженим Верховною Радою України відповідно до Конституції України та законів України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про правовий режим воєнного стану».

Свобода мирних зібрань може бути обмежена у спосіб:

- обмеження щодо місця проведення мирного зібрання;
- обмеження щодо часу чи тривалості мирного зібрання;
- обмеження щодо використання звукопідсилювальної апаратури чи інших джерел шуму;
- часткове обмеження щодо місця встановлення тимчасових споруд;
- заборона проведення мирного зібрання.

У широкому розумінні масовий захід визначається як організована дія (сукупність дій або явищ соціального життя) за участю великих мас людей, який проводиться в громадському місці у визначеному державою порядку з метою задоволення політичних, духовних, фізичних та інших потреб громадян.

Поняття «масові заходи» включає такі характерні ознаки:

- а) наявність великої маси людей;
- б) організованість дій;
- в) наявність цілей або однієї конкретно визначеної мети;
- г) наявність громадських місць;
- д) регламентація порядку проведення масових заходів.

• **Наявність великої маси людей** характеризується тим, що масові заходи різноманітної спрямованості привертають до себе увагу значної кількості людей, які в подальшому приєднуються до учасників цих заходів.

• Наявність великої маси людей характеризується тим, що масові заходи різноманітної спрямованості привертають до себе увагу значної кількості людей, які в подальшому приєднуються до учасників цих заходів.

• **Залежно від цілей**, масові заходи можуть бути спрямовані на задоволення політичних, культурних, духовних, професійних, спортивних та інших потреб великої кількості людей, які об'єднані загальними інтересами. Характерною особливістю тут є задоволення деякими групами громадян різноманітних потреб в одному заході. Одні, наприклад, у сфері виконання службових обов'язків (виступ артистів), інші групи задовольняють потреби у сфері вільного часу (публіка на культурних і спортивних заходах).

• Будь-які заходи зумовлюються перш за все проявом вольових відносин між людьми. При цьому зазначені відносини виникають і розвиваються не в кожній сфері їх діяльності, а тільки там, де стикаються інтереси багатьох громадян, тобто **в публічних місцях**.

• Досить важливою ознакою масових заходів є регламентація порядку їх проведення.

За змістом, масові заходи поділяються на:

- а) суспільно-політичні (збори, мітинги, демонстрації, вуличні походи, пікетування, страйки);
- б) культурно-просвітницькі (молодіжні фестивалі, народні гуляння, національні свята, міжнародні виставки, концерти популярних виконавців

тощо);

в) спортивні (олімпіади, міжнародні змагання з різних видів спорту тощо);
г) релігійні.

2) за масштабом: міжнародні; республіканські; регіональні; місцеві;

3) за способом виникнення: попередньо організовані, спонтанні;

4) за суб'єктами організації і проведення: організовані державними органами; громадськими об'єднаннями, включаючи міжнародні; релігійними організаціями;

5) за місцем проведення: в будинках, спорудах; на відкритій місцевості (зокрема на водній акваторії).

Масові заходи, як соціальні явища, породжують особливу обстановку на тій території, де вони проводяться. Цій обстановці властиві свої специфічні ознаки:

- порушується звичайний ритм життя району, міста або країни в цілому;
- масові заходи проводяться, як правило, на обмеженій території і за участю великої кількості людей;

- можливість швидкоплинної зміни оперативної обстановки;
- в даній обстановці стихійно формуються певні поза колективні угруповання, які здійснюють вплив на стан громадського порядку та громадської безпеки;

- під час проведення масових заходів можуть виникнути групові порушення громадського порядку, масові заворушення, бійки, пожежі та інші непередбачені обставини;

- не виключена можливість заподіяння збитків підприємствам, установам і організаціям, а також особистим та майновим інтересам громадян;

- утворюються сприятливі умови для активізації злочинних елементів.

За особливих умов порушується звичайний ритм життя населення окремих районів чи міст, можлива загроза для здоров'я та життя багатьох людей, виникають великі матеріальні збитки, дезорганізується робота державних установ, транспорту, зв'язку, загострюється соціальна напруженість, зростає рівень злочинності та інших порушень громадського порядку.

Аналіз діяльності правоохоронних органів по забезпеченню публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів дозволяє виділити такі заходи:

- визначаються межі території, на якій буде здійснюватися охорона публічного порядку;

- оточується зона проведення масового заходу, із якої випроводжуються особи, котрі не є його учасниками;

- обмежується доступ громадян на територію, що охороняється;

- встановлюється пропускний режим в зону проведення масового заходу;

- встановлюється у більшості випадків, особливий режим пересування в середині зони, де проводиться масовий захід;

- припиняється повністю або частково рух транспорту та пішоходів або змінюються маршрути їх руху, переносяться зупинки громадського транспорту, вводяться певні обмеження для пересування особистого транспорту, при

необхідності відключається контактна мережа міського електротранспорту, припиняється проведення деяких видів робіт (ремонтно-будівельних, монтажних та ін.).

2. Організація діяльності та завдання особового складу підрозділів Національної поліції під час проведення масових заходів

За організацію підготовки до проведення масових заходів відповідає заявлений представник організатора, його присутність на місці проведення заходів є **ОБОВ'ЯЗКОВОЮ** під час підготовки та їх проведення.

- Представники організатора масових заходів повинні мати відповідні посвідчення, завірені печаткою.

- Заходи можуть проводитися до 22.00. Початок і закінчення заходів повинні відповідати графіку руху транспорту загального користування.

- За організацію підготовки до проведення масових заходів відповідає заявлений представник організатора, його присутність на місці проведення заходів є **ОБОВ'ЯЗКОВОЮ** під час підготовки та їх проведення.

- Представники організатора масових заходів повинні мати відповідні посвідчення, завірені печаткою.

- Заходи можуть проводитися до 22.00. Початок і закінчення заходів повинні відповідати графіку руху транспорту загального користування.

Про проведення зборів, мітингу, вуличного походу або демонстрації робиться **ПОВІДОМЛЕННЯ** у відповідний центр надання адміністративних послуг.

- **Повідомлення про проведення заходу подається до:**

- виконавчого органу сільської, селищної, міської ради (крім міст Києва і Севастополя) – якщо мирне зібрання заплановано провести на території відповідного села, селища чи міста;

- районної (обласної) державної адміністрації – якщо мирне зібрання заплановано провести на території відповідного району, кількох районів або області;

- Київської або Севастопольської міської державної адміністрації – якщо мирне зібрання заплановано провести на території міст Києва чи Севастополя;

- Ради міністрів Автономної Республіки Крим – якщо мирне зібрання заплановано провести на території кількох районів Автономної Республіки Крим.

У разі якщо мирне зібрання планується провести за маршрутом, що пролягає по території кількох сіл, селищ, міст, областей, міст Києва та Севастополя, Автономної Республіки Крим, організатор мирного зібрання подає письмове повідомлення про його проведення відповідно до кожної районної, обласної державної адміністрації, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

- У повідомленні зазначається мета, форма, місце проведення заходу, маршрут проходження, час його початку та закінчення, передбачувана кількість

учасників, прізвище, ім'я, по батькові організаторів, місце їх проживання, номер контактного телефону, дата подачі повідомлення, необхідність (чи відсутність такої) використання звукопідсилюючої апаратури та відповідальні за дотримання публічного порядку.

Організатори заходів зобов'язані:

- Дотримуватись місця, часу, мети і форми проведення заходу, зазначених у повідомленні, а також оголосити про них як завчасно, так і на початку проведення заходу.
- Дотримуватись Правил благоустрою, щодо розміщення афіш, оголошень, реклами та інше.
- Забезпечувати безпеку учасників заходу у разі використання під час його проведення засобів підвищеної небезпеки (автомобілі, піротехнічні засоби, великогабаритні та висотні конструкції тощо).
- Забезпечувати дотримання учасниками заходів публічного порядку.
- Призупинити захід у разі вчинення його учасниками протиправних дій.
- Виконувати всі законні вимоги поліцейських та інших посадових осіб, які здійснюють функції щодо дотримання правопорядку.
- Повідомляти учасників про закінчення заходів.
- Мати розпізнавальний знак організатора заходів.
- Ознайомлювати учасників заходів, обслуговуючий персонал з вимогами Порядку (Правил) організації та проведення масових заходів, що затверджені рішенням відповідного органу місцевого самоврядування.
- Забезпечувати своєчасне прибуття учасників заходів, дотримання норм поведінки у публічних місцях.

Учасники заходів зобов'язані:

- Під час проведення заходів дотримуватись публічного порядку, виконувати всі законні вимоги організаторів, уповноважених ними осіб, поліцейських та інших посадових осіб, які здійснюють функції щодо дотримання порядку.
- Покинути територію, на якій ці заходи проводяться, і розійтись після їх закінчення, а також у тому разі, коли організатори заходів або службова особа, яка уповноважена здійснювати функції щодо дотримання правопорядку, оголошують про відмову у проведенні заходів на підставі відповідного рішення.

Основними завданнями органів Національної поліції в цих умовах:

- забезпечення безпечного проведення заходів;
- дотримання учасниками заходів законодавства України та встановлених правил поведінки;
- запобігання вчиненню кримінальних правопорушень і порушень публічного порядку та їх припинення;
- недопущення дестабілізації оперативної обстановки.

Варіанти охорони публічного порядку та безпеки, чисельність особового складу, що залучається, його оснащеність, форма одягу тощо визначаються відповідними рішеннями керівників, на території обслуговування яких проводяться масові заходи:

- **звичайний варіант несення служби** – при незначній чисельності учасників заходу та прогнозованому неускладнені оперативної обстановки;
- **посилений варіант несення служби** – при значній кількості учасників заходу або наявній інформації про можливі ускладнення оперативної обстановки.

Організація здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів покладається на територіальні органи та територіальні (відокремлені) підрозділи поліції Національної поліції, на території юрисдикції яких вони проводяться (далі - відповідальні органи поліції):

1) на головні управління Національної поліції (далі - ГУНП) в областях та м. Києві - у зв'язку з проведенням:

- масових заходів, якщо їх ступінь ризику оцінено як підвищений;
- «домашніх» футбольних матчів серед команд Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга» (далі - Прем'єр-ліга) та матчів серед національних збірних команд, а також фіналу розіграшу Кубка України;

2) на територіальні (відокремлені) підрозділи поліції (управління, відділи чи відділення поліції) - у зв'язку з проведенням:

- інших масових заходів, якщо їх ступінь ризику оцінено як звичайний;
- «домашніх» футбольних матчів серед команд Об'єднання футбольних клубів «Професіональна футбольна ліга України» (далі - ПФЛ);

3) на ГУНП спільно з територіальними (відокремленими) підрозділами - у зв'язку з проведенням:

- офіційних святкових і пам'ятних заходів загальнодержавного рівня, організованих органами державної влади та місцевого самоврядування;
- публічних релігійних заходів з нагоди великих релігійних свят (Різдво Христове, Великдень, Трійця).

Для здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів відповідальні органи поліції можуть у встановленому порядку залучати сили та засоби інших органів, установ та організацій відповідно до їх компетенції:

- міжрегіональних територіальних органів поліції;
- Національної гвардії України. Залучення військовослужбовців НГУ здійснюється відповідно до вимог Порядку організації взаємодії Національної гвардії України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки та порядку, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 серпня 2016 року № 773.

У разі необхідності, начальник ГУНП ініціює звернення до центрального органу управління поліції про залучення до забезпечення публічної безпеки та порядку, додаткових сил та засобів поліції з інших регіонів держави, постійний та перемінний склад навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

До здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів можуть **залучатися такі підрозділи:**

- 1) у зв'язку з проведенням масового заходу звичайного ступеня ризику:
 - підрозділи патрульної поліції;
 - зведені загони (групи) територіальних органів поліції;
- 2) у зв'язку з проведенням масового заходу підвищеного ступеня ризику:
 - позаштатні групи або підрозділи превентивної комунікації;
 - підрозділи патрульної поліції, у тому числі групи тактико-оперативного реагування та велопатрулі;
 - підрозділи поліції особливого призначення;
 - підрозділи поліції охорони;
 - конвойні підрозділи поліції;
 - кінологічні підрозділи поліції;
 - кавалерійські підрозділи;
 - навчальні заклади із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських;
 - військові частини, підрозділи НГУ, на які покладено функції з охорони громадського порядку та з конвоювання;
 - вищі військові навчальні заклади НГУ.

3 метою забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масових заходів відповідальні органи поліції здійснюють низку комплексних заходів, а саме:

- 1) організаційні - постійна співпраця та комунікація з представниками політичних сил, партій, власниками спортивних споруд, проведення з ними спільних робочих нарад, зустрічей і брифінгів, використання інформації, отриманої від оперативних підрозділів поліції (далі - оперативна інформація), моніторинг оперативної обстановки тощо;
- 2) підготовчі - починається з моменту отримання інформації про проведення масового заходу;
- 3) (практичні - охоплює не лише дії підрозділів, а й керування ними безпосередньо при проведенні масового заходу;
- 4) заключні (завершальні) - здійснюється шляхом згортання сил і засобів, зосередження їх у визначених пунктах (місцях постійної дислокації), а також підбиття підсумків.

Відповідальний орган поліції здійснює організаційні заходи щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях безвідносно до проведення конкретних масових заходів на території його юрисдикції.

До організаційних заходів належать:

- 1) постійна співпраця та комунікація з представниками політичних сил, партій проведення з ними спільних робочих нарад, зустрічей і брифінгів,

використання інформації, отриманої від оперативних підрозділів поліції (далі - оперативна інформація), моніторинг оперативної обстановки тощо;

2) взаємодія з власниками (операторами) стадіонів (спортивних споруд), які розташовуються на території юрисдикції відповідального органу поліції;

3) моніторинг оперативної обстановки у зв'язку з проведенням масових заходів на території юрисдикції відповідального органу поліції:

- узагальнення та аналіз відомостей щодо стану забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних місцях у зв'язку з попереднім проведенням масових заходів;

- збирання відомостей щодо запланованого проведення масових заходів.

У випадку отримання інформації про проведення масового заходу відповідальний орган поліції здійснює підготовчі заходи щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням цього заходу.

Основними джерелами інформації про заплановане проведення масштабного масового заходу є:

- офіційне повідомлення, яке надійшло від органу місцевого самоврядування, організатора масового заходу;

- результати моніторингу мережі Інтернет;

- отримана оперативна інформація.

Як показує практика, найбільш об'єктивною інформація може бути лише за умови одночасного використання всіх перелічених джерел.

При цьому особливістю футбольних матчів є те, що вони мають плановий характер, що, відповідно, дає можливість завчасно готуватися до них.

Підготовчі заходи здійснюються з урахуванням виду масового заходу.

До підготовчих заходів належать:

1) моніторинг оперативної обстановки у зв'язку із запланованим проведенням масового заходу:

- збирання та/або уточнення відомостей щодо запланованого заходу;
- проведення рекогносцировки в публічних (громадських) місцях, в яких заплановано проведення заходу;

2) взаємодія з іншими уповноваженими особами щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку:

- з організатором масового заходу;
- з органом місцевого самоврядування;
- з місцевою державною адміністрацією;
- з власником (оператором) стадіону (спортивної споруди);
- з учасниками масового заходу;

3) планування практичних заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу;

Збирання та/або уточнення відомостей щодо запланованого масового заходу здійснюється відповідальним органом поліції самостійно, а також у взаємодії з іншими учасниками забезпечення публічної безпеки та порядку.

Збиранню та/або уточненню підлягають відомості щодо:

1) дати, часу проведення масового заходу, публічного (громадського) місця, в якому заплановано його проведення;

2) виду масового заходу, його організатора та програми проведення, інтересів, з метою вираження чи задоволення яких він проводитиметься;

3) складу та кількості учасників масового заходу, у тому числі таких, що організовано прибуватимуть з інших регіонів (держав). Стосовно учасників заходу додатково збираються та/або уточнюються відомості щодо:

- у разі їх організованого прибуття з інших регіонів (держав) - кількості, виду транспортних засобів, якими вони прибувають, дати й часу їх виїзду та прибуття, місця їх розміщення, контактних осіб;

- у разі проведення футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу на території стадіону (спортивної споруди) - щодо кількості проданих глядачам квитків;

4) можливих загроз публічній (громадській) безпеці та порядку, життю та здоров'ю громадян у зв'язку з проведенням масового заходу. При цьому особлива увага звертається на збирання та/або уточнення відомостей щодо загроз виникнення масових заворушень, вчинення групових порушень громадського порядку чи застосування зброї з боку учасників масового заходу чи інших осіб.

Якщо ступінь ризику масового заходу попередньо оцінено як підвищений, то за рішенням керівника відповідального органу поліції чи його заступника до збирання та/або уточнення зазначених відомостей додатково залучаються працівники підрозділів кримінальної поліції;

5) інших обставин, які можуть зумовити зміну умов проведення масового заходу. При цьому особлива увага звертається на збирання та/або уточнення відомостей щодо:

- можливої присутності на заході осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;

- одночасного проведення в одному публічному (громадському) місці декількох масових заходів, у тому числі *контрзібрань*;

- суспільного резонансу, який може викликати проведення заходу, у тому числі неоднозначного сприйняття інтересів його учасників у суспільстві; прибуття на футбольний матч глядачів-уболівальників команди-гості в кількості, яка перевищує кількість виділених для них квитків.

Мета збирання та/або уточнення відомостей - перегляд попередньої оцінки ступеня ризику масового заходу та належна організація здійснення інших підготовчих заходів щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням цього заходу.

При надходженні інформації про те, що проведення масового заходу може створити реальну небезпеку заворушень чи вчинення кримінальних правопорушень, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей

подається відповідне клопотання до місцевих органів влади про звернення до суду з позовом щодо обмеження реалізації права на проведення масового заходу.

Рекогносцировка місць, у яких заплановано проведення масового заходу, обов'язково проводиться у зв'язку з проведенням заходу підвищеного ступеня ризику.

Метою рекогносцировки є:

уточнення особливостей відповідної території та стану її утримання, маршрутів руху транспортних засобів і пішоходів, місць паркування транспортних засобів і висадки (посадки) до них громадян;

визначення доцільності ініціювання перед іншими учасниками забезпечення публічної безпеки та порядку вжиття, відповідно до їх компетенції, заходів щодо попередження можливих загроз публічній безпеці та порядку, життю та здоров'ю громадян у зв'язку з проведенням заходу;

визначення попередньої розстановки сил і засобів відповідального органу поліції на відповідній території.

Взаємодія з організатором масового заходу передбачає:

участь у роботі організаційного комітету, утвореного його організатором, з метою контролю та координації підготовки та проведення заходу - якщо захід має характер найвизначнішого;

проведення спільної з організатором заходу наради з метою уточнення його програми, визначення порядку взаємодії під час проведення заходу та в разі виникнення загроз публічній безпеці та порядку, життю та здоров'ю громадян - якщо ступінь ризику заходу оцінено як підвищений;

погодження затвердження організатором заходу положення чи порядку його проведення, а також маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору - у разі проведення заходу за межами стаціонарного стадіону (спортивної споруди), зокрема на відкритій, у гірській чи лісовій місцевості, на шосейних чи інших видах доріг, річках, водоймищах тощо, якщо це може створити перешкоди дорожньому руху;

участь, за запрошенням організатора заходу, у складі утвореної ним робочої комісії у проведенні оперативно-технічного огляду стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території та складанні протоколу про можливість проведення на цьому об'єкті масового заходу - у разі проведення футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу на території стадіону (спортивної споруди). Якщо ступінь ризику заходу оцінено як підвищений, до проведення оперативно-технічного огляду стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території в установленому порядку залучаються працівники вибухотехнічного підрозділу ГУНП;

погодження чи ініціювання внесення організатором футбольного матчу змін до порядку розповсюдження квитків на захід. Такі зміни можуть передбачати вилучення з продажу частини квитків з метою обмеження доступу глядачів до окремих місць на трибунах стадіону (спортивної споруди), якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей;

ініціювання перед організатором футбольного матчу створення ним умов щодо безпечного розміщення глядачів-уболівальників команди-гості на території стадіону (спортивної споруди), що забезпечуватиме їх відокремлення від глядачів-уболівальників іншої команди з метою дотримання публічної (громадської) безпеки та порядку під час проведення заходу.

Взаємодія з органом місцевого самоврядування передбачає:

ініціювання перед органом місцевого самоврядування внесення змін до порядку організації руху транспортних засобів і пішоходів на відповідних ділянках вулично-дорожньої мережі у зв'язку з проведенням, у тому числі на прилеглий до стадіону (спортивної споруди) території— якщо проведення заходу може створити перешкоди дорожньому руху, у тому числі якщо при проведенні на території стадіону (спортивної споруди) футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу очікується повне заповнення цього об'єкту глядачами;

ініціювання перед органом місцевого самоврядування заборони чи обмеження продажу та/або споживання алкогольних напоїв на прилеглий до стадіону (спортивної споруди) території- якщо при проведенні на території цього об'єкту футбольного матчу, іншого офіційного спортивного змагання, масового спортивного чи культурно-видовищного заходу очікується повне його заповнення глядачами.

Взаємодія з місцевою державною адміністрацією передбачає:

ініціювання перед місцевою державною адміністрацією продовження роботи такого транспорту - якщо час закінчення масового заходу не відповідає графіку руху транспорту загального користування;

ініціювання перед місцевою державною адміністрацією вжиття заходів із благоустрою публічного (громадського) місця, в якому заплановано проведення масового заходу, за виключенням території стадіону (спортивної споруди) та прилеглої до нього (неї) території, - якщо в ході рекогносцировки зазначених місць виявлено їх неналежне утримання, що може зумовити зміну умов проведення масового заходу;

ініціювання перед місцевою державною адміністрацією здійснення заходів з організованого перевезення цих глядачів від/до залізничних вокзалів, автовокзалів (автостанцій) та аеропортів - якщо при проведенні футбольного матчу передбачається прибуття великої кількості глядачів-уболівальників команди-гості.

Взаємодія з власником (оператором) стадіону (спортивної споруди) передбачає:

ініціювання перед власником (оператором) стадіону (спортивної споруди), на території якого заплановано проведення масового заходу, вжиття заходів із благоустрою території цього об'єкта та прилеглої до нього території- якщо в ході рекогносцировки цих місць виявлено їх неналежне утримання, що може зумовити зміну умов проведення масового заходу;

погодження затвердження власником (оператором) стадіону (спортивної споруди), на території якого заплановано проведення футбольного матчу, плану забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку футбольного матчу

(далі - план стадіону (спортивної споруди) щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку).

Взаємодія з учасниками масового заходу передбачає:

інформування громадськості, у тому числі учасників заходу, про заплановані практичні заходи відповідального органу поліції щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу, у тому числі обмеження, які будуть або можуть бути запроваджені з цією метою стосовно учасників заходу;

участь, за запрошенням організатора футбольного матчу, у зустрічі з представниками об'єднань глядачів-уболівальників команди-господаря з метою налагодження з ними доброзичливих відносин.

Планування порядку здійснення практичних заходів щодо забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку в публічних (громадських) місцях у зв'язку з проведенням масового заходу передбачає:

1) визначення переліку необхідних практичних заходів, публічних (громадських) місць і тривалості їх здійснення;

2) проведення розстановки сил і засобів відповідального органу поліції у відповідних публічних (громадських місцях) і способу їх залучення для здійснення відповідних практичних заходів;

3) проведення розрахунку загального складу та чисельності сил і засобів відповідального органу поліції, які необхідно залучити для здійснення практичних заходів;

4) у разі необхідності, залучення додаткових сил і засобів в оперативне підпорядкування відповідального органу поліції;

5) визначення порядку управління та координації дій залучених сил і засобів відповідального органу поліції, їх взаємодії з іншими учасниками забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку;

6) визначення порядку матеріально-технічного, ресурсного та медичного забезпечення.

На підставі відпрацьованої інформації, в залежності від заходу можуть розроблятися **стратегічні, оперативні та тактичні плани** забезпечення публічної безпеки та порядку.

У стратегічних планах (доручення начальника ГУНП) зазначаються прізвища відповідальних керівників структурних підрозділів ГУНП та патрульної поліції, вказуються чіткі завдання з конкретними строками, щодо:

збирання та узагальнення відомостей про оперативну обстановку; постійного моніторингу сторінок ЗМІ та соціальних мереж Інтернету; підготовки сил та засобів до забезпечення правопорядку, оперативного перекриття території проведення заходу, організації роботи вибухотехнічних груп та кінологічних підрозділів;

переведення роботи ситуаційних центрів на надзвичайний (позаплановий) режим та організації взаємодії з іншими заінтересованими державними органами.

Далі розробляється операційний план забезпечення публічної безпеки та порядку (план-розрахунок), який складається з таких основних частин:

розрахунок сил і засобів;
розстановка сил і засобів за конкретними об'єктами (секторами, дільницями);
прізвища посадових осіб, які є старшими на об'єктах (секторах, дільницях);
завдання служб (підрозділів), які несуть службу на об'єкті (секторі, дільниці);
порядок організації взаємодії;
схема зв'язку;
порядок залучення резервів у разі ускладнення оперативної обстановки;
схема (схеми) забезпечення правопорядку з нанесенням усіх сил та засобів, у тому числі резервів.

Залучення сил і засобів міжрегіональних територіальних органів Національної поліції та/або їх територіальних (відокремлених) підрозділів до забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів підвищеного ступеня ризику здійснюється за узгодженням з керівниками цих органів або підрозділів на підставі письмового запиту начальника відповідного ГУНП.

Виділення сил і засобів міжрегіонального територіального органу Національної поліції та/або його територіальних (відокремлених) підрозділів підтверджується шляхом надсилання листа до відповідного ГУНП із зазначенням кількості виділених поліцейських та відомостей щодо їх старшого (звання, ПІБ, посада, контактні дані), кількості і видів транспортних та інших засобів тощо.

На цій підставі зазначені сили та засоби приймаються в оперативне підпорядкування начальника ГУНП та включаються до загального складу сил і засобів у операційному плані забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням заходу.

План забезпечення правопорядку підписує начальник управління превентивної діяльності ГУНП, погоджують заступник начальника ГУНП (куратор підрозділу превентивної діяльності), командування територіального управління Національної гвардії України (військової частини, підрозділу) (за необхідності), керівники управлінь патрульної поліції, поліції охорони та затверджує начальник ГУНП.

Після цього заступник начальника ГУНП (куратор блоку превентивної діяльності) або начальник управління превентивної діяльності на інструктивній нараді доводить порядок організації забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масового заходу всім без винятку службам і підрозділам, що залучаються.

Крім того напередодні проведення масового заходу керівники органів (підрозділів) поліції проводять інструктаж підпорядкованого особового складу з обов'язковим доведенням оперативної обстановки, візуальним поясненням (за допомогою схеми) місць несення служби, старшими на секторі, чіткими завданнями.

Під чіткими завданнями розуміється не лише готовність до виконання завдань керівника, а й право самостійно приймати рішення в разі ускладнення

оперативної обстановки в зоні відповідальності операційних та тактичних керівників.

3. Концепція запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів

Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706.

Мета – заміна застарілої моделі поведінки при ОПП. Модель має охопити всі можливі масові заходи.

Відповідно до статті 5 Конституції України носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в державі є народ, який здійснює владу безпосередньо і через вибраних представників в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, що діють від їх імені.

Основним законом України (стаття 39) громадянам гарантується право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, а обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

У рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001 (далі - справа № 1-30/2001) зазначається, що це право є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. При здійсненні цих прав і свобод не повинно бути посягань на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Право громадян на мирне зібрання, як і ряд інших, визначається Загальною декларацією прав людини, Міжнародним пактом про громадянські і політичні права, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

До завдань Національної поліції, передбачених статтею 2 Закону, належить

забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Поліція відповідно до покладених на неї завдань уповноважена здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень, уживати заходів щодо усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб, забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях (стаття 23 Закону).

Питання реалізації зазначених повноважень поліції стає особливо актуальним у разі проведення масових заходів у публічних місцях.

Основою поліцейської діяльності у зв'язку з проведенням таких заходів мають стати захист прав людини та повага до її гідності, що, у свою чергу, вимагає від поліції виконання своїх завдань шляхом надання послуг (сприяння), а не шляхом здійснення контролю, що характерно для держав з поліцією «тоталітарного режиму».

Проблеми, які потребують розв'язання. На сьогодні забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення заходів із масовою участю громадян стосується дуже широкого спектру їх видів, зокрема зборів, мітингів, походів, демонстрацій, пікетів, публічних релігійних заходів, публічних загальнодержавних святкових та пам'ятних заходів, заходів за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, масових спортивних або інших культурно-видовищних заходів, резонансних судових засідань тощо.

Ускладнює виконання завдань поліції під час масових заходів відсутність належного правового регулювання відносин з організації та проведення таких заходів.

На необхідність законодавчого регулювання визначення конкретних строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій громадян з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо зазначається в рішенні Конституційного Суду України у справі № 1-30/2001.

Інформація про масовий захід надходить до поліції не завжди своєчасно, інколи безпосередньо перед його початком у день проведення або безпосередньо після початку його проведення, що не дозволяє зібрати необхідну інформацію та здійснити оцінку ризиків масового заходу для належної підготовки до забезпечення публічної безпеки.

У свою чергу відсутність належної оцінки ризиків впливає на якість планування відповідних дій поліції і, як наслідок, зумовлює іноді непропорційне залучення сил поліції до проведення масових заходів. Низький рівень мобільності поліцейських сил також призводить до їх надмірного залучення.

Відсутність чіткого алгоритму забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масових заходів унеможливорює прийняття керівниками

різних рівнів (операційного та тактичного) обґрунтованих та ефективних рішень у конкретній ситуації. При цьому будь-які дії поліції мають узгоджуватися зі стратегічним командуванням сил поліції. Це потребує додаткового часу для розв'язання конфліктної ситуації, яка може виникнути, та провокує її подальшу ескалацію.

Мета і завдання реалізації Концепції.

Основною метою цієї Концепції є заміна застарілої реактивної моделі поведінки при забезпеченні публічної безпеки та порядку в разі проведення масових заходів новою, проактивно орієнтованою. Така модель має охоплювати всі можливі види масових заходів.

Досягти мети цієї Концепції можливо з урахуванням таких керівних принципів:

верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищою цінністю та визначається зміст і спрямованість діяльності держави з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;

дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародним договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації;

взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства та діалогу, спрямованої на задоволення законних потреб населення.

Проактивний підхід усебічно втілюється саме в скандинавській моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, а його запровадження в діяльності органів і підрозділів Національної поліції України буде дієвим засобом реалізації демократичних принципів у поліцейській діяльності, забезпечення основних прав і свобод громадян, особливо в реалізації їх права на свободу зібрань.

Запровадження скандинавської моделі дозволить побудувати ефективну систему управління та координації органів і підрозділів поліції, а також даси змогу розв'язувати конфліктні (кризові) ситуації на стадії їх виникнення та швидко вдатися до залучення поліції особливого призначення, адже застосування сили допускається тоді, коли застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Усі інші проактивні методи будуть використовуватися для того, щоб мінімізувати фізичний контакт між поліцією та учасниками заходу, що дозволить безконфліктно забезпечити правопорядок під час проведення масових заходів, що є одним із ключових пріоритетів у реформуванні поліцейської діяльності, а також зменшити напругу серед учасників масових заходів та суспільства в цілому.

Шляхи і способи реалізації Концепції.

1. Здійснення взаємодії поліції з організаторами і учасниками масових заходів на всіх стадіях підготовки та проведення заходів, зокрема, силами «поліції діалогу», що полягає в налагодженні ефективної комунікації між поліцією, організаторами масових заходів та їх учасниками для мінімізації

виникнення ризиків і конфліктній ситуації під час масових заходів, яка ґрунтується *на принципах*:

взаємної поваги та довіри поліції і населення;

забезпечення реалізації та дотримання законних прав і свобод громадян;

захисту прав людини і поваги до її гідності під час масових заходів.

2. Збільшення мобільності сил і засобів поліції під час забезпечення публічного порядку і безпеки при проведенні громадянами масових заходів шляхом більш активного використання транспортних засобів.

Це надасть можливість ефективніше реагувати на будь-які порушення публічного порядку під час масових заходів, оскільки дозволить розміщувати сили і засоби поліції з урахуванням заздалегідь визначеної потреби, а не концентрувати їх у певному місці.

Використання службового транспорту під час забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів для управління людськими потоками при великій кількості громадян шляхом розділення на різні групи та подальше їх супроводження з метою уникнення можливих правопорушень.

3. Мінімізація фізичного контакту поліцейських та учасників масових заходів для уникнення протистояння поліції з учасниками заходів, унеможливлення провокаційних дій окремих осіб. Такий підхід передбачає зменшення кількості поліцейських, залучених до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів, а також більш зручне розміщення поліцейських у службовому транспорті поряд із місцями проведення заходів.

Залучення значно меншої кількості поліцейських дозволить уникнути можливого травмування працівників поліції в разі вчинення правопорушень учасниками масових заходів.

Залучення поліцейських із числа підрозділів поліції особливого призначення до забезпечення безпеки та порядку під час масових заходів здійснюватимуться тільки в установленому законодавством порядку та після використання всіх можливих методів забезпечення правопорядку та припинення правопорушень.

4. Створення чіткої системи командування (управління) під час організації (підготовки) та безпосередньо під час забезпеченні публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масових заходів.

Філософія командування має включати здатність до ініціативи, незалежність та децентралізацію в прийнятті рішень, що досягається шляхом делегування повноважень. Завдяки цьому поліція може бути проактивною та керувати ситуацією для досягнення бажаного результату.

Командна структура має бути динамічною, оскільки вона змінюється згідно з розвитком поточної ситуації. При цьому всі рішення завжди мають узгоджуватися з принципами пропорційності та необхідності залучення мінімальної кількості поліцейських сил та засобів для досягнення цілей.

Відповідальним за забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масових заходів має бути лише один стратегічний керівник («золотий» рівень керівництва). Водночас залежно від обсягу операції із забезпечення публічної безпеки та її територіальності може бути залучено

більше ніж один операційний командир («срібний» рівень керівництва), а також декілька тактичних керівників («бронзовий» рівень керівництва) у підпорядкування конкретного операційного керівника.

Стратегічне командування («золотий» рівень керівництва) визначає цілі та межі повноважень для конкретної поліцейської операції, призначає ресурси для їх досягнення ефективним та законним шляхом; здійснює стратегічне командування шляхом делегування повноважень і має команду підтримки, що допомагає йому в прийнятті рішень.

Операційне командування («срібний» рівень керівництва) виконує стратегічний план та здійснює операційне командування шляхом делегування повноважень. Срібний керівник має необхідну кількість тактичних керівників у своєму підпорядкуванні. За необхідності операційне командування може мати команду підтримки.

Тактичне командування («бронзовий» рівень керівництва) виконує операційний план та здійснює тактичне командування шляхом делегування повноважень на визначеній території чи здійснення певних функцій;

5. Поєднання заходів із сприяння організаторам та учасникам масового заходу в його правомірному проведенні з урахуванням засад політичної нейтральності поліції, заборони будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками з одночасним ужиттям заходів із запобігання протиправним діям та ефективному розслідуванню в разі їх учинення.

Права людини можуть бути обмежені лише у випадках, визначених законом, із дотриманням принципів пропорційності та необхідності.

Для впровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, яка ґрунтується на найкращих європейських принципах забезпечення публічної безпеки та порядку, **потрібні:**

знання - володіння перевіреною інформацією про різні групи учасників зібрання. їх наміри, мету, цінності та засоби досягнення мети, а також відомостями про осіб, що можуть розглядатися як джерело ризику;

сприяння - стратегія поліції, спрямована, насамперед, на сприяння організаторам та учасникам мирного зібрання в досягненні їх правової мети в законний спосіб;

комунікація - спілкування з організаторами та учасниками мирного зібрання на всіх стадіях його підготовки та проведення з метою запобігання конфліктам, а також виникненню можливих правопорушень;

диференціація - розгляд учасників мирного зібрання не як натовпу, а як сукупності індивідумів, які можуть мати різні погляди, завдання, цілі та способи їх досягнення.

Основними шляхами запровадження скандинавської моделі забезпечення правопорядку під час масових заходів є:

1) вивчення передового досвіду скандинавських країн, зокрема забезпечення безпеки і порядку під час проведення масових заходів;

2) поступове впровадження набутих знань та навичок у діяльність

підрозділів з охорони безпеки та порядку із переорієнтацією на новітні підходи наявного кадрового складу поліції шляхом підготовки (перепідготовки) поліцейських (навчання, тренінги, практичні заняття тощо) для забезпечення отримання ними необхідних знань та досвіду, а також удосконалення професійних умінь і навичок забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів відповідно до найкращих європейських практик.

3) укомплектування вакантних посад в органах і підрозділах поліції, які беруть участь у забезпеченні публічної безпеки і порядку, з урахуванням відповідних вимог до знань, умінь, навичок кандидатів.

Реалізація цієї Концепції дасть змогу залучити на вакантні посади поліції кваліфікованих працівників, які зможуть на високому рівні та ефективно виконувати завдання з підготовки та впровадження ключових національних реформ, впливати на тенденції і розвиток діяльності поліції у сфері забезпечення публічного порядку і безпеки, у тому числі під час масових заходів;

4) розроблення чітких уніфікованих стандартних операційних процедур діяльності поліції за визначених стандартних обставин проведення масового заходу з урегулюванням їх нормативно-правовими актами або організаційно-розпорядчими документами. При цьому враховуються сучасні європейські тенденції, положення міжнародних документів та досвід у цій сфері правоохоронної діяльності.

Для належної підготовки та перепідготовки поліцейських до роботи за скандинавською моделлю залучаються фахівці (експерти, викладачі) іноземних держав. До складання науково-методичних матеріалів залучаються працівники науково-дослідних установ, вищих закладів освіти МВС, установ (закладів) НПУ, наукові консультанти науково-дослідних та освітніх закладів.

Очікувані результати.

Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів дозволить підвищити спроможність Національної поліції України в наданні поліцейських послуг у сферах відповідальності, вчасно і адекватно реагувати на виклики сьогодення з урахуванням глобальних тенденцій та найкращого міжнародного досвіду в цій сфері.

Скандинавська модель забезпечення безпеки і порядку під час масових заходів дозволить підвищити рівень довіри громадян до поліції та поліпшити ефективність роботи поліції в напрямі підготовки та реалізації ключових реформ, спрямованих на якісне забезпечення рівня безпеки громадян України.

Стандартні операційні процедури щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів: затверджено Головою Національної поліції України від 01 грудня 2019 р.

Ці стандартні операційні процедури розроблено відповідно до Конституції України, законів України «Про Національну поліцію», «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з

підготовкою та проведенням футбольних матчів», Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Загальної декларації прав людини, Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року № 341, Положення про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2025, постанови Верховної Ради України від 04 жовтня 2019 року № 188-IX «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України», наказу Міністерства внутрішніх справ України від 23 серпня 2018 року № 706 «Про запровадження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів», Порядку організації взаємодії Національної гвардії України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки та порядку, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 серпня 2016 року № 773.

Мета і завдання

Основною метою запровадження цих стандартних операційних процедур є заміна застарілої реактивної моделі поведінки при забезпеченні публічної безпеки та порядку в разі проведення масових заходів новою, проактивно орієнтованою, яка відповідає скандинавській моделі забезпечення правопорядку та враховує найкращі європейські практики і гарантує дотримання прав і свобод людини та громадянина.

Досягнення цієї мети можливе з урахуванням таких керівних принципів:

верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищою цінністю, а зміст і спрямованість діяльності держави визначається з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;

дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації;

взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства та діалогу, спрямованої на задоволення законних потреб населення.

Проактивний підхід усебічно втілюється саме в скандинавській моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, а його запровадження в діяльності органів і підрозділів Національної поліції України буде дієвим засобом реалізації демократичних принципів у поліцейській діяльності, забезпечення основних прав і свобод громадян, особливо в реалізації їх права на свободу зібрань.

Усі інші проактивні методи будуть використовуватися для того, щоб мінімізувати фізичний контакт між поліцією та учасниками заходу, що дозволить безконфліктно забезпечити правопорядок під час проведення масових заходів, що є одним із ключових пріоритетів у реформуванні поліцейської діяльності, а

також зменшити напруження серед учасників масових заходів та в суспільстві загалом.

Сфера дії. Ці стандартні операційні процедури поширюються на органи та підрозділи Національної поліції України, які залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів.

Визначення термінів і понять. У цих стандартних операційних процедурах терміни та поняття використовуються в такому значенні:

стандартні операційні процедури – методичні рекомендації щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів відповідно до скандинавської моделі;

стратегічне командування (золотий рівень керівництва) – рівень керівництва, який визначає цілі та межі повноважень для конкретної поліцейської операції, призначає ресурси для їх досягнення ефективним і законним шляхом, здійснює стратегічне командування шляхом делегування повноважень і має команду підтримки, яка допомагає йому в прийнятті рішень;

операційне командування (срібний рівень керівництва) – рівень керівництва, який виконує стратегічний план та здійснює операційне командування шляхом делегування повноважень. Срібний керівник має необхідну кількість тактичних керівників у своєму підпорядкуванні. За необхідності операційне командування може мати команду підтримки;

тактичне командування (бронзовий рівень керівництва) – рівень керівництва, який виконує операційний план і здійснює тактичне командування шляхом делегування повноважень на визначеній території чи здійснення певних функцій з метою недопущення порушень публічного порядку відповідно до найкращих європейських практик;

команда підтримки – група поліцейських з керівного складу, які за рішенням керівника (стратегічного та операційного) можуть бути залучені до процесу організації та забезпечення публічної безпеки і порядку з метою надання рекомендацій у сферах своєї компетенції (керівники оперативних служб, служб матеріального-технічного забезпечення, зв'язку та інші);

стратегічний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів – документ, який окреслює стратегічні наміри, загальні рішення, доступні ресурси, стратегію роботи з пресою, а також описує бажані результати реалізації заходів.

Однією з форм стратегічного плану може бути координаційна нарада перед початком планування безпекових заходів під головуванням стратегічного (золотого) рівня командування за участю керівництва залучених сил і засобів поліції, у тому числі операційного рівня, з метою окреслення всіх цілей та завдань, які необхідно вирішити для належного забезпечення правопорядку.

Також одним із видів стратегічного плану є організаційно-розпорядчий документ (наказ, доручення), розроблений та виданий центральним органом управління поліції або головного управління Національної поліції;

операційний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів – план, який чітко визначає стратегію, завдання, місця (зони відповідальності та відповідальних осіб), кількість поліцейських, які будуть залучатися до забезпечення правопорядку і розроблений на виконання стратегічного плану з метою реалізації його положень.

Операційний план розробляє та оформлює операційний (срібний) рівень керівництва з урахуванням вимог стратегічного керівництва. План підписує операційний командир, а затверджує – стратегічний командир;

тактичний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів (інструктаж) – план, який вербально чи письмово (за рішенням тактичного командира) пояснює поліцейським, як діяти в зоні своєї відповідальності згідно зі стратегічними намірами та операційним планом.

Концепція управління силами та засобами поліції під час забезпечення правопорядку в ході масових заходів.

З метою задоволення вимог суспільства й держави та виконання законних зобов'язань органи та підрозділи Національної поліції повинні розвиватися разом із суспільством та адаптувати методики захисту прав і свобод людини та громадянина відповідно.

Взаємодія теорії – принципів – методики найкращим чином описується як інтегрований підхід, що повинен бути базою для поліцейської діяльності. Таке розуміння теорії допомагає розвивати принципи, які забезпечать використання найбільш чітких і виправданих методів.

Сучасні теорії динаміки натовпу стали результатом визначення **стратегічних принципів (знання, сприяння, комунікація та диференціація)**, якими доцільно керуватися під час забезпечення правопорядку в ході масових заходів з метою безпечного їх проведення.

Поліція має подвійні зобов'язання: захищати права людини та обмежувати ці права. Права людини можуть обмежуватися лише у випадках, визначених законом, і ці дії повинні бути пропорційними та необхідними.

До забезпечення публічної безпеки та порядку можуть залучатися такі групи (наряди) поліцейських:

- наряди груп реагування патрульної поліції;
- наряди патрульної поліції;
- наряди територіальних відділів (відділень) поліції;
- групи превентивної комунікації (поліція діалогу);
- групи підрозділів поліції особливого призначення;
- групи підрозділів патрульної служби поліції особливого призначення;
- групи підрозділів тактико-оперативного реагування патрульної поліції;
- кавалерійські підрозділи;
- групи документування;
- кінологічні підрозділи;
- групи конвоювання затриманих;
- підрозділи вибухотехнічної служби;
- слідчо-оперативні групи;

групи поліцейських оперативних підрозділів;
групи аеропідтримки патрульної поліції;
групи аналітиків (спеціалізовані автомобілі ситуаційних центрів);
спеціальні підрозділи «КОРД»;
підрозділи поліції охорони;
підрозділи комунікації;
інші підрозділи поліції (залежно від завдань, поставлених керівником стратегічного рівня).

Найкращі європейські практики забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів відповідно до скандинавської моделі забезпечення правопорядку.

Проактивне забезпечення правопорядку завжди повинно переважати в діяльності Національної поліції України.

Кожен керівник зобов'язаний постійно оцінювати розвиток подій під час масового заходу, поведінку перехожих і, за необхідності, контрдемонстрантів, щоб якнайкраще володіти ситуацією для належного підтримання публічної безпеки і порядку.

Застосування кращих європейських практик під час забезпечення публічної безпеки і порядку можливе за умови постійного розроблення процедур, принципів та законодавства, які ґрунтуються на захисті та сприянні реалізації прав людини. Щоб відповідати вимогам демократичного суспільства, поліції, необхідно дотримуватися на практиці ключових принципів (знання, сприяння, комунікація та диференціація) під час забезпечення правопорядку.

Знання – володіння перевіреною інформацією про різні групи учасників зібрання, їх наміри, цілі, цінності та засоби досягнення мети, а також про осіб та групи осіб, що можуть розглядатися як джерело ризику.

Сприяння – стратегія поліції, насамперед, повинна бути спрямована на сприяння організаторам та учасникам масового зібрання в досягненні їх законної мети.

Комунікація – спілкування з організаторами та учасниками зібрання на всіх стадіях його підготовки та проведення для запобігання виникненню та ескалації конфліктів. Цей принцип є основним, адже саме підтримання належної комунікації представників влади, поліції та громадян допоможе сформулювати досить високий рівень довіри населення на всіх етапах масового заходу та уникнути вчинення правопорушень.

Диференціація – сприйняття учасників мирного зібрання не як натовпу, а як сукупності індивідів та окремих особистостей, які можуть мати різні цілі та завдання, зокрема вчинення правопорушень, та по-різному ставитися до поліції. Дотримання цього принципу дозволить швидко ізолювати громадян, які можуть порушити публічний порядок (можливих провокаторів та підбурювачів), від тих, хто поводить себе мирно та не має мети вчинити правопорушення, а тому поліція може здобути повагу та підтримку, що, у свою чергу, забезпечить підвищення рівня довіри населення до неї.

Загальні підходи до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів

Керівники, які організовують забезпечення публічної безпеки і порядку, повинні бути підготовленими та компетентними в операційній діяльності.

Керівники несуть відповідальність за результати операції в межах своїх повноважень та відповідно до законодавства України. За необхідності, вони повинні враховувати рекомендації спеціалістів інших служб та підрозділів з метою більш ефективного виконання покладених на них завдань.

Командна структура та делегування повноважень повинні відповідати потребам операції та бути достатньо мобільними для ефективного досягнення мети, забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина.

Тактика дій керівного складу поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів

Перед початком операції із забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів керівники визначають тактику поведінки та дій поліцейських, беручи до уваги її вплив на сприйняття діяльності поліції громадськістю та керуючись такими принципами:

верховенства права. Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

відкритості та прозорості. Поліція провадить свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України;

політичної нейтральності. Поліція забезпечує захист прав і свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності;

взаємодії з населенням на засадах партнерства. Діяльність поліції провадиться в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

Питання взаємодії (комунікації) органів та підрозділів поліції на стадії планування організації заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів

Під час забезпечення правопорядку в ході масових заходів поліція повинна:

- дотримуватися правила «без сюрпризів», яке полягає в повному володінні інформацією щодо масового заходу та можливих незапланованих ситуацій з метою вжиття превентивних заходів для мінімізації конфліктів під час їх проведення;

- здійснювати активну комунікацію з метою налагодження відносин з учасниками зборів і створення основи для запобігання майбутнім конфліктам. Для цього, за можливості, слід установити контакт та вести діалог з громадськістю на постійній основі;

- установити й підтримувати зв'язок з організаторами заходів та громадськістю чи іншими зацікавленими сторонами з метою зміцнення довіри та взаємодії;

- планувати й узгоджувати внутрішню та зовнішню комунікацію, уникаючи двозначності та використовуючи просту мову для більшої ефективності та доступності;

- використовувати систематичну взаємодію із засобами масової інформації як ефективний інструмент для роз'яснення громадськості та населенню дій поліції та попередження про можливі ускладнення й обмеження.

Внутрішня взаємодія (комунікація)

Для полегшення внутрішньої комунікації між різними рівнями керівництва під час втручання в процес організації підготовки та безпосередньо під час забезпечення публічної безпеки і порядку використовуються певні терміни і поняття. Важливо, щоб кожен керівник розумів їх значення і однаково використовував для досягнення єдиної мети – забезпечення безпеки громадян та сприяння реалізації їхніх прав і свобод.

Зовнішня взаємодія (комунікація). Поліція для повідомлення про свої наміри повинна використовувати різні способи. Зокрема, це можна робити в ході безпосередньої розмови з учасниками та організаторами масового заходу, за допомогою медійних ресурсів, у тому числі через мережу Інтернет на сторінках соціальних мереж, та іншими доступними способами.

Крім того, важливе значення відіграє невербальна комунікація, а саме манера поведінки та зовнішній вигляд поліцейських, їх екіпірування та додаткове спорядження чи обладнання, яке постійно перебуває в полі зору громадян, а тому може викликати додаткове зацікавлення та можливу негативну реакцію, що в свою чергу дає підґрунтя спровокувати конфлікт.

Комунікація з організаторами масових заходів

Поліція повинна підтримувати комунікацію з організаторами масових заходів, зокрема:

- сприяти, у межах компетенції, реалізації учасниками заходів їх прав і свобод;

- інформувати учасників заходів про заплановані дії поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масового заходу;

- роз'яснювати учасникам заходів підстави, мету та умови можливого чи фактичного запровадження поліцією обмежень (застосування превентивних поліцейських заходів) відповідно до законодавства;

- створювати позитивний імідж поліції, здійснювати посередництво у комунікації між громадськістю та поліцією, установлювати комунікативний контакт з представниками засобів масової інформації, органів державного управління та місцевого самоврядування.

Взаємодія із засобами масової інформації

Один із принципів демократичної поліцейської діяльності полягає в прозорості перед населенням.

Взаємодія із засобами масової інформації є важливим способом комунікації з широкою громадськістю і може бути засобом повідомлення населенню й учасникам масових заходів інформації про наміри поліції щодо ефективного сприяння цьому заходу.

Будь-який заздалегідь спланований або стихійний масовий захід повинен отримати широкий розголос у місцевій, а часто і ширшій громаді. Стратегія зв'язків з громадськістю включає медіа-стратегію, тому рекомендується належним чином використовувати підтримку, доступну для медіа-підрозділу (підрозділу комунікації).

Також поліція завжди повинна визнавати право журналістів бути присутніми на публічних зібраннях і вести про них репортажі.

Поліція має бути зацікавлена сприяти роботі журналістів під час масових заходів, оскільки це дозволяє підвищити шанси на об'єктивне висвітлення її ролі та дій у забезпеченні правопорядку та працює як позитивний досвід на майбутнє.

Пропорційна реакція поліції. Вихідною точкою для поліції при забезпеченні правопорядку під час масових заходів завжди має бути максимальне сприяння проведенню заходів. Це завдання може вирішуватися за допомогою різних інструментів та в процесі постійного діалогу.

Проте в деяких обставинах може виникнути необхідність застосування сили і засобів поліції. При цьому кожному керівникові треба пам'ятати, що будь-яке застосування сили завжди має бути винятком, а не нормою для поліцейської діяльності, та відбуватися пропорційно і відповідно до законодавства.

Керівники повинні враховувати, що будь-яке застосування сили в будь-якому контексті завжди повинно бути мінімально необхідним для відновлення публічної безпеки та порядку.

Перш ніж застосувати силу поліція повинна розглянути доцільність і наслідки цього заходу в контексті забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

Після використання сили, коли ситуація стала повністю контрольованою поліцією, уживається заходів, спрямованих на деескалацію та відновлення діалогу.

Поетапний підхід до забезпечення правопорядку під час масових заходів. Керівники кожного рівня повинні чітко розуміти цілі операції із забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів та бути готовими до застосування (демонстрації) сили, а також певних обмежень відповідно до законодавства для учасників акцій і громадян, при цьому максимально сприяти реалізації їх прав і свобод.

Керівники зобов'язані розглядати можливість демонстрації та застосування сил і засобів як метод запобігання вчиненню конфліктних ситуацій та їх уникнення, а також убезпечення пересічних громадян від можливих протиправних дій стосовно них.

Використання сили повинно бути виправданим, пропорційним та повною мірою відповідати законодавству України і міжнародним нормам, які ратифіковані в Україні.

Планування використання сили має базуватися на якісній оперативній інформації та результатах роботи оперативних підрозділів (служби розвідки).

Застосування сил і засобів поліції повинно бути мінімальним та здійснюватися винятково в екстрених ситуаціях з метою виконання покладених на поліцію завдань із забезпечення правопорядку.

Робота груп превентивної комунікації (поліція діалогу)

Підрозділи поліції превентивної комунікації (поліція діалогу) є найважливішим елементом, який застосовується з метою дотримання принципу «без сюрпризів».

Діяльність груп превентивної комунікації є базовим інструментом поступального підходу під час забезпечення публічної безпеки і порядку в ході масових заходів та найголовнішою складовою превентивної роботи поліції на стадіях підготовки і забезпечення правопорядку під час масових заходів.

Іноземний досвід роботи правоохоронних органів під час забезпечення публічної безпеки і порядку свідчить про те, що ключові принципи (знання, сприяння, комунікація та диференціація) повинні відображатися в усіх сферах та фазах поліцейської роботи (до, під час та після проведення масового заходу).

Новий для поліцейської діяльності в Україні інститут – поліція превентивної комунікації – має на меті підвищити ефективність і покращити якість співпраці між поліцією та громадянами і суспільством шляхом ведення ефективного діалогу та підтримання постійного спілкування з організаторами й учасниками масових заходів.

Робота груп превентивної комунікації під час масових заходів – це своєрідний ланцюг між керівництвом (командуванням) сил і засобів поліції та організаторами й учасниками демонстрацій чи інших акцій, у ході яких висловлюється суспільна думка.

Діяльність поліції діалогу спрямовується на підвищення ефективності співпраці між органами та підрозділами поліції, органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями та учасниками зборів, мітингів та інших масових заходів.

Поліція діалогу здійснює активну комунікацію з метою налагодження відносин з організаторами та безпосередніми учасниками зборів і створює основу для запобігання майбутнім конфліктам.

Робота діалогової поліції базується на спільній повазі та довірі між ними та групами, з якими вони співпрацюють. З цієї причини вони використовують лише відкритий діалог, а не спостереження чи збирання оперативної інформації, та максимально сприяють реалізації прав і свобод громадян на мирне зібрання і висловлення своєї думки під час проведення масових заходів.

Групи превентивної комунікації несуть службу в цивільному одязі та припиняють роботу за умови, що ескалації конфлікту чи правопорушення неможливо уникнути шляхом перемовин. При цьому керівництво (командування) з метою уникнення травмування працівників цієї групи вживає заходів щодо забезпечення належної безпеки перемовників у разі вчинення громадянами правопорушень під час масових заходів та організовує безпечні шляхи виведення їх з натовпу.

Система керування (управління) силами та засобами поліції, що залучаються до забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку під час масових заходів.

Принципи керування (управління). Термін «керування (командування)» треба розуміти як свідомий процес управління системою людей та ресурсами для досягнення певної мети. Це означає, що завдяки злагодженому керуванню (командуванню) певна організація буде мати можливість управляти різними ситуаціями.

Філософія командування повинна включати здатність до ініціативи, незалежність та децентралізацію (автономність) у прийнятті рішень на всіх рівнях командування. Ця філософія досягається шляхом відповідного делегування повноважень на різних етапах забезпечення публічної безпеки і порядку.

Тільки завдяки належному делегуванню повноважень поліція може бути проактивною і керувати ситуацією для досягнення бажаного результату.

Делегувати повноваження означає передати функції щодо вчинення певних дій, але обов'язково відповідно до стратегічних намірів (плану) і пропорційно до ситуації, не допускаючи при цьому порушень законності, честі та гідності громадян та надаючи їм максимальне сприяння.

Слід розуміти, що залежно від ситуації, яка може скластися, керівникам усіх рівнів необхідно переглядати свою правову позицію, цілі, операційний і тактичний плани, але в межах стратегічного плану, який є фундаментом забезпечення правопорядку та визначає його основні цілі.

Перегляд позиції має відбуватися поступово та з урахуванням усіх аспектів, зокрема встановлення узгодженості між поточною ситуацією та командною системою і постійного отримання аналітичних матеріалів для оцінки динаміки подій, що відбуваються.

З метою отримання повної інформації про захід треба також оперативно з'ясовувати відомості з додаткових джерел. Така система зворотного зв'язку дає можливість корегувати загальне розуміння ситуації.

Необхідно чітко визначати ролі, відповідальність, повноваження та ресурси, при цьому рівномірно їх розподіляти на кожному рівні та встановлювати, яким чином вони будуть співпрацювати.

Доцільним є застосування циклічної моделі прийняття рішень, яка ґрунтується на принципах необхідності та пропорційності та складається з таких компонентів:

- вивчення та аналіз всієї інформації;
- оцінювання всіх можливих ризиків та загроз;
- визначення та повне розуміння стратегічних намірів;
- постановка завдань поліції;
- вибір необхідної тактики;
- належне застосування тактики та її оцінювання в різних ситуаціях.

Усі рішення завжди повинні бути узгоджені з принципами пропорційності та необхідності застосування мінімальної поліцейської діяльності для досягнення стратегічних цілей та максимального сприяння громадянам у реалізації їх прав і свобод на мирні зібрання.

Структура керування (управління). Керівник, який отримав повноваження керувати операцією із забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів, здійснює управління (командування) іншими.

Єдина та чітка структура командування є початковим етапом в ієрархії відносин між командирами. Ця ієрархія буде забезпечувати ланцюг командування, коли повноваження та відповідальність розподілені в непорушній послідовності на різних рівнях командної структури. Це означає, що накази повинні передаватися вздовж ланцюга командної структури. Завдяки цьому повноваження та відповідальність розмежовані на різних етапах забезпечення правопорядку.

Під час заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку має бути лише один стратегічний (золотий) командир. Водночас, залежно від обсягу операції та її територіальності, може бути залучено більше ніж одного операційного (срібного) командира, а в його підпорядкування – декількох тактичних командирів.

Така структура керування силами і засобами є особливо важливою в ситуації, коли до забезпечення публічної безпеки і порядку залучають сили і засоби поліції з інших регіонів держави, оскільки від управління залежить ефективне виконання цілей стратегічного плану забезпечення правопорядку.

Стратегічне командування визначає цілі та рамки для конкретної поліцейської операції, призначає ресурси для досягнення цілі ефективним та законним шляхом. Стратегічне командування здійснює свої функції через делегування повноважень і має команду підтримки, яка допомагає йому в процесі прийняття рішень.

Операційне командування втілює стратегічний план та здійснює операційне управління через делегування повноважень. Операційний командир має в підпорядкуванні декілька (залежно від ситуації) тактичних (бронзових) командирів у своєму підпорядкуванні. Якщо необхідно, операційне командування може мати команду підтримки безпосередньо на місцях проведення масових заходів.

Тактичне командування здійснює тактичне управління виконує через делегування повноважень та несе відповідальність за певну територію чи функцію. Тактичний (бронзовий) командир визначається як командир взводу чи командир групи.

Аналіз загроз та оцінка ризиків. Аналіз загроз та оцінка ризиків є невіддільною частиною процесу прийняття рішень на всіх етапах планування, підготовки та забезпечення публічної безпеки і порядку у зв'язку з проведення масових заходів.

Володіння інформацією є основою процесу аналізу та оцінки та являє собою результат збирання відомостей з різних джерел (відкритих і закритих), у тому числі оперативних. Ретельне вивчення й оцінка наявної інформації про

майбутній захід та осіб, які його планують і підтримують, а також історії попередніх подібних зібрань дозволяє керівникам (командирам) правильно та максимально ефективно оцінити потенційні ризики і загрози, пов'язані з масовим заходом, та ефективно залучити ту кількість поліцейських, яка необхідна для забезпечення правопорядку.

Робота ситуаційного центру (команда підтримки командування (управління). З метою забезпечення належної взаємодії між залученими силами і засобами під час забезпечення публічної безпеки і порядку у зв'язку з проведенням масового заходу підвищеного ступеня ризику діяльність ситуаційного центру організовується в надзвичайному (позаплановому) режимі.

До роботи в ситуаційному центрі залучаються керівники служб, поліцейські яких виконують завдання, пов'язані із супроводженням масового заходу.

Ситуаційний центр за допомогою представників залучених служб за напрямками діяльності забезпечує:

- цілодобовий моніторинг оперативної обстановки;
- збирання, накопичення, обробку й аналіз інформації (у тому числі зі ЗМІ, соціальних мереж, камер відеоспостереження, стримінгу), необхідної для підготовки та прийняття управлінських рішень;
- підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів та візуально-презентаційних документів;
- оперативний обмін інформацією з іншими заінтересованими органами державної влади.

Керівник ситуаційного центру забезпечує своєчасну доповідь стратегічному керівникові про стан забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масового заходу.

Завдання та відповідальність керівництва у фазі підготовки (планування) заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів. Загалом керівники всіх рівнів мають підтримувати взаємодію з організаторами масового заходу у фазі підготовки (планування) заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів.

Забезпечення тісної та всебічної взаємодії дає змогу повно та всебічно розуміти, як використовувати основні принципи проведення масових заходів (знання, сприяння, комунікація та диференціація).

Повноцінне розуміння ситуації дозволяє спиратися на модель прийняття рішень та оцінку ризиків і загроз, щоб максимально ефективно досягти поставлених завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку.

Стратегічний рівень керівництва в найкоротший строк повинен ініціювати взаємодію та співпрацю з операційним командиром, щоб ефективно спланувати заходи із забезпечення правопорядку, а також роботу з аналізу та оцінки ризиків і загроз, що, у свою чергу, допоможе у прийнятті рішення.

Стратегічний рівень керівництва несе відповідальність на всіх етапах проведення безпекових заходів.

Стратегічне командування розробляє стратегічний план, який містить:

- стратегічні (загальні) наміри для масового заходу, включаючи рішення стосовно стилю роботи поліції під час забезпечення охорони заходу;
- визначення ключових принципів забезпечення публічної безпеки і порядку: знання, сприяння, комунікація та диференціація;
- оцінку та аналіз ризиків і загроз;
- командну структуру;
- загальні рішення на етапі планування;
- основні цілі забезпечення правопорядку з метою максимального сприяння громадянам під час масового заходу;
- стратегію роботи (перед, під час та після проведення заходів);
- план комунікації для внутрішнього та зовнішнього спілкування: підтримка контакту з іншими організаціями;
- рекомендації щодо відповідного реагування в разі зміни обстановки;
- можливі обмеження відповідно до законодавства України;
- рішення про ресурси, вибір методу всієї операції з метою досягнення цілей, встановлених економічно ефективним та законним способом.

Операційний рівень керівництва, беручи за основу стратегічний план, ***розробляє операційний план з метою:***

- роз'яснення вимог та реалізації стратегічного плану, методів та способів забезпечення правопорядку під час масового заходу;
- визначення цілей охорони публічного (громадського) порядку, ґрунтуючись на стратегічних намірах і операційних можливостях впливу на розвиток подій, координації та управління необхідними ресурсами протягом заходу, підготовки інструктажу та залучення відповідного штату працівників;
- перевірки відповідності оперативних планів стратегічним намірам та зіставлення цих планів зі стратегічним командуванням;
- аналізу забезпечення застосування сил і засобів поліції та їх пропорційності масовому заходу;
- підготовки інструктажу для тактичного рівня з роз'ясненням стратегічних намірів, рекомендацій чи функціональних обмежень;
- переконання в тому, що вся відповідна інформація, яка стосується масового заходу, передана стратегічному командуванню або його команді підтримки.

Тактичний рівень керівництва проводить інструктаж сил та засобів поліції, у разі необхідності розробляє тактичний план, який базується на стратегічних намірах операції та цілях поліції, та:

- забезпечує чітке розуміння стратегічних намірів та реалізації операційного плану;
- здійснює управління ресурсами, розміщеними в певній географічній зоні чи наділеними певними функціями;
- приймає рішення в межах своєї зони відповідальності;
- інструктує офіцерів, які перебувають під його командуванням, згідно зі стратегічними намірами та оперативним планом;

- забезпечує передачу відповідної інформації оперативному командуванню.

Завдання та відповідальність керівництва у фазі реалізації (виконання) заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів.

Стратегія діяльності поліції «без сюрпризів» під час забезпечення публічного порядку повинна бути керівним принципом для всіх рівнів командування, що означає повну та всебічну взаємодію з організаторами, учасниками та пересічними громадянами з метою роз'яснення дій поліції.

Основні принципи (знання, сприяння, комунікація та диференціація) є керівними на всіх рівнях та протягом усього часу проведення масового заходу.

Стратегічне керівництво під час реалізації (виконання) заходів із забезпечення правопорядку під час масових заходів:

- несе повну відповідальність за хід операції;
- стежить за процесом забезпечення публічного порядку під час масового заходу з метою неухильного дотримання вимог законодавства та забезпечення основоположних прав і свобод людини та громадянина;
- переглядає в разі зміни оперативної обстановки стратегічні наміри для ефективного реагування;
- на вимогу операційного керівництва сприяє забезпеченню відповідними ресурсами для належного виконання покладених завдань;
- підтримує постійну взаємодію з організаторами зібрання та іншими зацікавленими сторонами.

Операційне керівництво в межах своєї компетенції:

- несе відповідальність за реалізацію операційного плану;
- сприяє проведенню заходу як організаторами, так і учасниками;
- оцінює та, у разі необхідності, адаптує цілі правоохоронних заходів і тактики, що застосовуються;
- переконується, що тактичні командири підтримують зв'язок відповідно до стратегічних намірів та операційного плану;
- здійснює спостереження за діями та станом залучених працівників поліції;
- забезпечує належне збереження доказів можливих правопорушень і переконується, що всі без винятку кримінальні інциденти зафіксовано та проводиться відповідна перевірка;
- забезпечує оперативну передачу відповідної інформації стратегічному командуванню;
- передає відповідну інформацію тактичному командуванню.

Тактичне керівництво:

- здійснює управління підпорядкованими силами та засобами;
- несе відповідальність за дії поліцейських, які перебувають під його командуванням;
- повідомляє операційному командирові про будь-яке застосування сили;

- забезпечує належне фіксування, збереження та передавання до слідчих підрозділів усіх наявних доказів правопорушень у зоні його відповідальності, зокрема пов'язаних з можливими неправомірними діями поліцейських;
- приймає в межах повноважень рішення, у тому числі про надання дозволу на використання певної поліцейської тактики чи відмову в її застосуванні;
- переконується, що відповідну інформацію передано до операційного командування та підпорядкованих поліцейських;
- стежить за станом підпорядкованих поліцейських.

Завдання та відповідальність керівництва після проведення (завершення) масових заходів.

Після закінчення публічного заходу поліція продовжує виконувати свої обов'язки щодо забезпечення публічної безпеки і порядку до повного розосередження учасників заходів.

Важливо забезпечити спостереження та переконатися в тому, що інциденти попереджено, оскільки велика кількість людей буде залишати територію за короткий час, використовуючи транспортні засоби або прогулюючись в одному напрямку.

Крім того, необхідно продовжувати спілкування з організаторами і після заходу для узагальнення отриманого досвіду. Далі необхідно передати управління ситуацією територіальним підрозділам поліції для забезпечення постійної присутності.

Стратегічне керівництво:

- пересвідчується, що наявні докази, необхідні для ефективного розслідування в майбутньому, збережені належним чином;
- переконується, що записи стратегічних рішень збережені (за необхідності);
- пересвідчується, що проводиться інструктаж (дебрифінг) для залучених працівників поліції. У разі потреби поліцейським надається необхідна допомога;
- консолідує повний рапорт (звіт) за підсумками заходу з отриманими висновками та рекомендаціями.

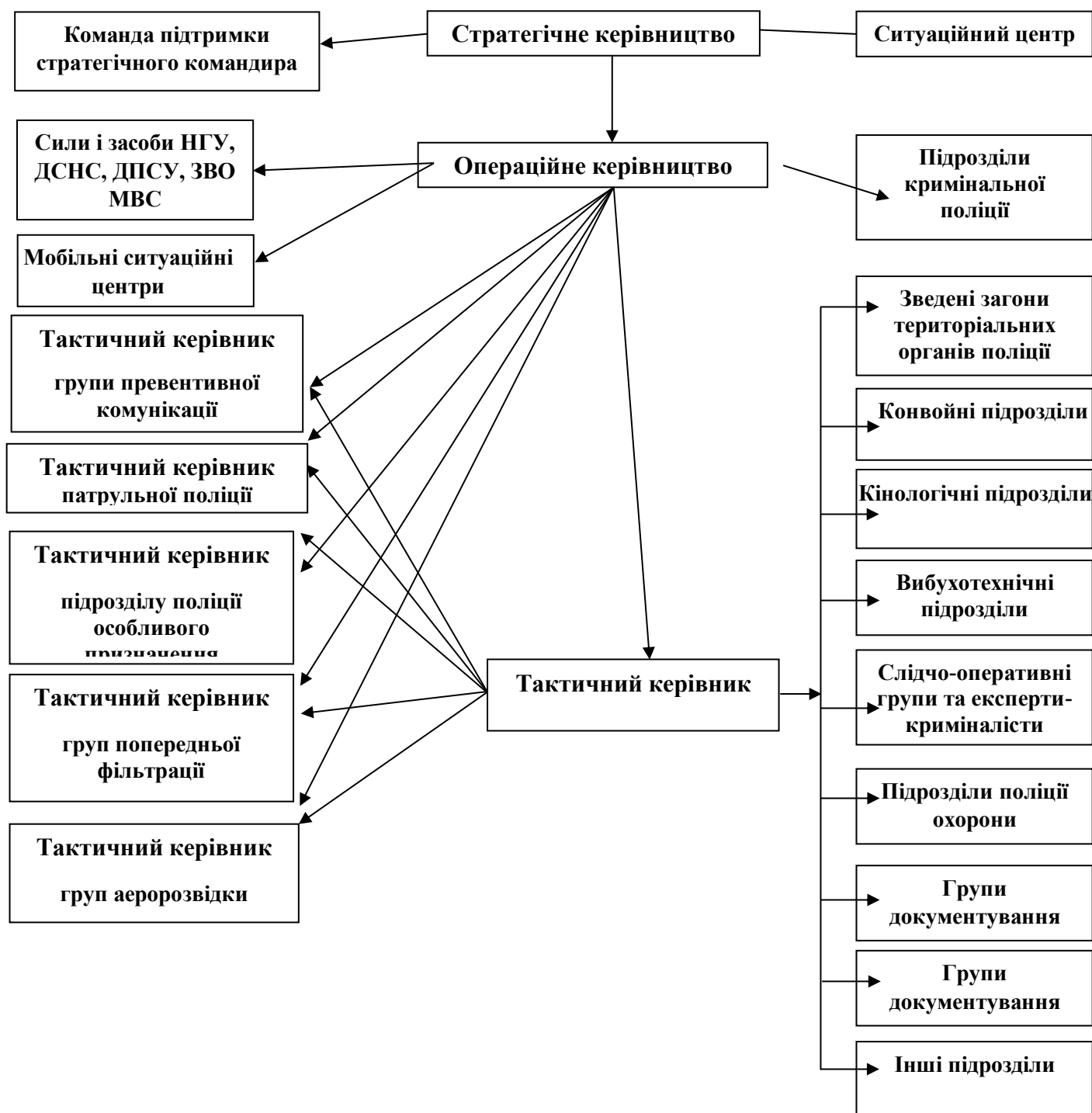
Операційне керівництво:

- забезпечує контроль за транспортуванням та супроводом до відділів/відділень поліції затриманих осіб;
- пересвідчується, у разі вчинення правопорушень, у тому, що здійснюється збирання доказів та ведеться розслідування відповідно до законодавства;
- контролює присутність поліцейських у місцях скупчення людей, коли вони розходяться після завершення заходу (зупинки громадського транспорту, метрополітен тощо);
- здійснює збирання інформації від тактичного командування, обробляє її перед тим, як передати стратегічному командуванню для підбиття підсумків.

Тактичне керівництво:

- проводить інструктаж (дебрифінг) підлеглих;
- пересвідчується, що застосування сил і засобів поліції під час заходу належним чином зафіксовано та передано операційному командуванню для подальшого встановлення обставин;
- переконується, що підлеглим після заходу надано необхідну допомогу (за потреби).

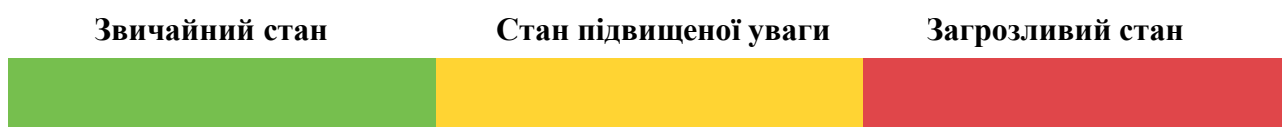
СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ КЕРУВАННЯ (УПРАВЛІННЯ)

СТАН ПОДІЙ (ОПЕРАЦІЙНИЙ БАРОМЕТР)

Кольоровий код стану подій існує для того, щоб простим і швидким способом окреслити ситуацію в певний час у певному місці. Його не слід плутати з оцінкою картини (імовірності виникнення) загрози.

Кольоровий код стану подій розділено на три рівні: зелений, жовтий та червоний. Зелений вказує на спокійний (звичайний) стан, жовтий – на стан підвищеної уваги, червоний – на загрозовий стан.

Мал. 1. Барометр стану

Кольоровий код стану подій використовується для того, щоб визначити та вказати яким є стан у певному місці саме в той час, коли надійшло повідомлення або отримано інформацію про це. Насамперед, оцінку стану здійснює саме та посадова особа, яка є відповідальною за дії в певному місці, наприклад, керівник поліцейської операції, керівник підрозділу або групи, але цією особою може бути і виконавець особливих доручень, якщо йдеться про більш обмежену зону дії.

Повідомлення про кольоровий код стану подій повинно доповнюватися та супроводжуватися більш конкретним описом ситуації, наприклад, скільки осіб перебувають у певній зоні або на певному місці, яка їх поведінка тощо.

Зелений колір свідчить про те, що стан подій спокійний, не відбувається або немає нічого, що вказувало би на якесь миттєве погіршення ситуації із правопорядком.

Жовтий колір вказує на те, що напруження в місці проведення масового заходу зростає та потребує підвищеної уваги. Це, наприклад, може обумовлюватися тим, що ситуація рухається в напрямку виникнення або ескалації конфлікту і змінюється на гіршу. Це може бути викликано також наявністю чинників, які здатні миттєво вплинути на ситуацію, змінивши її так, що виникне конфлікт із заподіянням ушкоджень та застосуванням насильства. Наприклад, учасники демонстраційної ходи, які поведуться спокійно, можуть зазнати нападу супротивників та опонентів, що мають протилежні погляди і перебувають поруч.

Червоний колір свідчить про те, що відбуваються сутички, спалахи насильства, конфлікт уже в розпалі. Те, що окремі особи почали завдавати тілесні ушкодження іншим, застосовувати силу кидати окремі предмети в супротивників, опонентів або навіть поліцейських, не повинно розглядатися як загрозовий стан (червоний колір). Але якщо учасники всієї демонстрації або значна їх частина (великі групи) почали численні бійки, тобто масово завдають один одному побої та ушкодження, або пішли на штурм із застосуванням сили/насильства чи в наступ, то це вказує на загрозовий стан. Колір може бути червоним навіть якщо поліція вважає, що вона зможе втримати ситуацію під

контролем та впоратися з нею. Таким чином, це не означає існування невідповідностей у будь-якій нормі.

Важливо звернути увагу на те, що оповіщення згідно з показниками барометра стану вказує на ситуацію (забарвлення) лише тільки в конкретній зоні або певному місці. Це означає, наприклад, що під час масових демонстрацій (кількість учасників – понад 1000 осіб) забарвлення стану в її передній частині може бути зеленим, а у «хвості» – фактично переростати в червоне. Тому дуже важливо, щоб працівник поліції, який доповідає про забарвлення стану та описує його, також повідомляв, у якій зоні це все відбувається (стану в якому місці це забарвлення стосується), якщо це не можна зрозуміти з його попереднього повідомлення.

Іншим чинником, на який також необхідно звернути увагу, є те, що ділянка стану жовтого кольору – дуже значна та широка, тому що вона позначає та описує все, що може відбуватися у проміжку між спокійним станом та повним хаосом. Тому особливо важливо під час передавання повідомлень про стан жовтого кольору вказувати ще причини та підстави саме такого визначення. Але якщо стан зеленого або червоного кольору, дуже корисно буде разом із повідомленням про забарвлення стану в певному місці надавати в будь-якій можливій формі додатковий опис подій, які відбуваються саме в той час. З цієї причини повідомлення про забарвлення стану завжди повинно містити додатковий стислий опис подій, тобто картини стану.

Ці три рівні кольорового коду стану подій не слід плутати з оцінкою картини загрози, яку роблять перед проведенням публічного заходу, свята чи іншої події або безпосередньо в її ході.

Оцінка картини загрози здійснюється за п'ятибальною шкалою – має п'ять рівнів. При цьому «одиниця» свідчить про повну відсутність загрози, а «п'ятірка» – про надзвичайно високий рівень виникнення загрози. Картина загрози також повідомляється на підставі двох параметрів – ризик та небезпека/серйозність. Перший із них вказує на оцінений ризик виникнення загрозової ситуації або того, що відбудуться небезпечні події, а другий – на те, якими масштабними можуть, за оцінками поліції, бути негативні наслідки, якщо ці небезпечні події матимуть місце.

Це означає, що картина загрози перед проведенням певного масового заходу, свята або публічної події може бути повідомлена як «чотири – чотири», але під час їх проведення не відбувається нічого особливого, не виникає жодної з оцінених загроз, унаслідок чого зберігається зелене забарвлення стану.

Якщо оцінка картини загрози виявилася невдалою, теоретично може бути так, що картину загрози повідомили як «один – один», а під час заходів або свят відбуваються серйозні сутички та великі масові заворушення зі спалахами насильства, через що забарвлення стану стає червоним.

У переважній більшості випадків, коли застосовується спеціальна тактика дій поліції, картина загрози зазвичай оцінюється як «три – три» та вище. Під час проведення масових заходів, свят і урочистих подій часто траплялися випадки, що забарвлення стану змінювалося між зеленим та жовтим, але згодом в окремих випадках і певних місцях змінювалося на червоне.

4. Особливості забезпечення публічного порядку під час проведення футбольних матчів

Законодавство у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів базується на Конституції України і складається з Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів, а також із законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про участь громадян у охороні громадського порядку і державного кордону», «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» та інших нормативно-правових актів.

Закон «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» визначає організаційно-правові особливості забезпечення безпеки та порядку у зв'язку з підготовкою та проведенням на території України футбольних матчів, що організовуються відповідно до національних та міжнародних вимог.

Забезпечення громадського (публічного) порядку та (публічної) громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів здійснюється на принципах:

- 1) законності;
- 2) запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку глядачів, антисоціальним та расистським проявам;
- 3) пріоритетності превентивних заходів;
- 4) формування доброзичливих відносин між всіма суб'єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення футбольних матчів;
- 5) взаємної поваги та пошуку компромісних рішень;
- 6) відкритості та гласності;
- 7) відповідальності за виконання прийнятих зобов'язань.

Футбольний матч проводиться на території спортивної споруди, призначеної для занять футболом.

Під час проектування, будівництва, реконструкції, утримання та експлуатації спортивної споруди, призначеної для занять футболом, повинні дотримуватися вимоги щодо її безпеки, встановлені відповідно до закону.

Вимоги щодо безпеки спортивної споруди, зокрема, передбачають:

- 1) відповідність технічного стану споруди її цільовому призначенню;
- 2) наявність інфраструктури, необхідної для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, у тому числі для надання невідкладної допомоги;
- 3) відповідність споруди нормам пожежної безпеки, будівельно-архітектурним, санітарно-гігієнічним, екологічним нормам.

Кожна спортивна споруда, призначена для занять футболом, повинна відповідати таким критеріям:

- 1) мати розроблені та затверджені у встановленому законодавством порядку стратегію забезпечення громадського (публічного) порядку та

(публічної) громадської безпеки, правила (інструкції) дотримання громадського порядку та громадської безпеки (у тому числі правила поведінки глядачів), план евакуації;

2) мати приміщення (не менше двох) з функцією пункту невідкладної або першої медичної допомоги з необхідним обладнанням та легким доступом з приміщень споруди і прилеглої території;

3) передбачати чіткий розподіл глядацьких місць на відокремлені частини (сектори);

4) мати відокремлену ложу для почесних гостей з окремим входом;

5) бути обладнаною системою відеоспостереження за територією споруди і прилеглими територіями, а також технічними засобами фіксації результатів відеоспостереження;

6) бути обладнаною системою громадського оповіщення;

7) бути обладнаною диспетчерським пунктом з можливістю управління системою відеоспостереження, телефонним зв'язком та системою гучного мовлення;

8) бути обладнаною інформаційними табло та стендами з правилами поведінки глядачів, планом евакуації (українською та англійською мовами);

9) передбачати шляхи проїзду спеціальної техніки, у тому числі автомобілів органів внутрішніх справ, швидкої медичної допомоги та підрозділів ДСНС, а також місця для їх паркування;

10) мати обладнання, необхідне для використання електронного квитка, у тому числі систему турнікетів;

11) мати кімнати зберігання або камери схову предметів, заборонених для пронесення на територію споруди, у разі їх вилучення;

12) мати приміщення для роботи поліції та окреме приміщення для тимчасового тримання правопорушників на час проведення футбольного матчу;

13) мати приміщення для роботи координаційного штабу.

З метою забезпечення громадського порядку та громадської безпеки відповідно до закону до спортивних споруд можуть встановлюватися також інші критерії.

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки при підготовці до проведення футбольного матчу здійснюється на підставі стратегії забезпечення громадського порядку та громадської безпеки спортивної споруди, а також плану забезпечення громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу.

Стратегія забезпечення громадського порядку та громадської безпеки затверджується у встановленому законодавством порядку щодо кожної спортивної споруди окремо і переглядається не рідше одного разу на три роки.

На підставі стратегії забезпечення громадського порядку та громадської безпеки перед кожним футбольним матчем у встановленому законодавством порядку розробляється план забезпечення громадського порядку та громадської безпеки футбольного матчу, у якому передбачаються забезпечення належних технічних норм, медичного обслуговування, евакуації, розподіл обов'язків між

операторами спортивної споруди, організаторами матчу і спеціальними суб'єктами забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

Суб'єкти забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з проведенням футбольних матчів

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з проведенням футбольних матчів **покладається на:**

- *оператора спортивної споруди;*
- *організатора футбольного матчу;*
- *спеціальних суб'єктів забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;*
- *футбольні клуби;*
- *місцеву державну адміністрацію та орган місцевого самоврядування.*

Завданнями органів поліції є:

1) забезпечення громадського порядку на прилеглий до спортивної споруди території, шляхах евакуації глядачів та в громадських місцях населеного пункту, в якому проводиться футбольний матч, до, під час та після закінчення матчу, а також на маршрутах руху організованих груп глядачів;

2) розроблення з урахуванням ступеня ризику, отриманої інформації про очікувану чисельність глядачів і оперативної обстановки в день проведення футбольного матчу плану заходів щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки із зазначенням чисельності сил і засобів органів внутрішніх справ (поліції), що залучаються для здійснення зазначених заходів, їх розстановки на відповідній території, а також резерву сил і засобів для застосування в разі вчинення глядачами протиправних дій, що загрожують життю та здоров'ю людей, зокрема на території спортивної споруди;

3) своєчасне встановлення з урахуванням оперативної обстановки, але не пізніше ніж за чотири години до початку футбольного матчу, контролю за прилеглою до спортивної споруди територією;

4) реагування на протиправні дії глядачів безпосередньо на трибунах спортивної споруди та припинення таких дій за письмовим зверненням організаторів футбольного матчу чи керівника служби безпеки в разі неможливості їх припинення силами служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) та обслуговуючого персоналу. У бланку такого звернення, що розробляється оператором спортивної споруди за участю представника відповідного органу внутрішніх справ, повинна бути передбачена можливість внесення прізвища та ініціалів представника органу внутрішніх справ, до якого воно адресоване, дати і часу звернення, прізвища та ініціалів працівника служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) та проставлення його підпису.

Рішення про введення на територію спортивної споруди, у тому числі на її трибуни, поліції приймає спеціально уповноважений працівник органів внутрішніх справ, який визначає відповідно до закону порядок і межі застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів.

Глядачі мають право відвідувати футбольні матчі для їх перегляду за умови дотримання законодавства та правил поведінки на території спортивної споруди.

Глядачі зобов'язані:

- 1) дотримуватися правил поведінки на території спортивної споруди, інших вимог щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;
- 2) виконувати законні вимоги стюардів, волонтерів, працівників служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), правоохоронних органів щодо дотримання законодавства, а у разі виникнення надзвичайної ситуації або пожежі - вимоги плану евакуації;
- 3) інформувати стюардів, волонтерів, працівників служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу), органів поліції про виявлені загрози громадському порядку та громадській безпеці для їх негайного усунення.

Глядачам забороняється:

- 1) перебувати на території спортивної споруди у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;
- 2) користуватися на території спортивної споруди джерелами відкритого вогню;
- 3) проносити на територію спортивної споруди та/або використовувати вогнепальну, холодну чи іншу зброю, колючо-ріжучі предмети та предмети, що можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень, боєприпаси, вибухові речовини, піротехнічні вироби, легкозаймисті речовини, їдкі речовини, інші предмети, засоби і речовини, обіг яких обмежено законодавством та які визначені правилами поведінки на території спортивної споруди;
- 4) проносити та/або вживати на території спортивної споруди алкогольні, слабоалкогольні напої або пиво у скляній тарі.

Прохід на територію спортивної споруди забороняється глядачам, які:

- 1) не мають відповідного квитка;
- 2) відмовляються від огляду працівниками поліції, служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) або представниками обслуговуючого персоналу спортивної споруди, який проводиться у встановленому порядку;
- 3) порушують встановлені правила щодо пронесення на територію спортивної споруди відповідних предметів або речовин;
- 4) перебувають у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;
- 5) не досягли 14-річного віку і перебувають без супроводу дорослого.

У разі виявлення на території спортивної споруди глядача, якому заборонений прохід на неї, ця особа у встановленому законодавством порядку виводиться за межі спортивної споруди.

РОЗДІЛ 5. НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ. ПОЛІЦЕЙСЬКЕ РЕАГУВАННЯ НА ЗАЯВИ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ ГРОМАДЯН

1. Основні обов'язки та повноваження поліцейського під час несення служби

Ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. визначає основні обов'язки поліцейського

Поліцейський зобов'язаний:

- 1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;
- 2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;
- 3) поважати та не порушувати прав і свобод людини;
- 4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;
- 5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;
- 6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможлиблюють його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом.

Стаття 23 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. визначає основні повноваження поліції

Поліція відповідно до покладених на неї завдань під час несення служби:

- здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

- вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;
- у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;
- доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;
- вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
- здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;
- вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;
- вживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлює особу за невпізнаним трупом;
- у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;
- вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;
- здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;
- здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї,

спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

– здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин.

Виконання інших (додаткових) повноважень може бути покладене на поліцію виключно законом.

Також, *патрульний має право:*

1) вимагати від особи дотримання закону; пояснити особі, що вчинені нею дії, є незаконними; у разі невиконання законної вимоги патрульного вжити передбачені законом заходи;

2) перевірити документи, що посвідчують особу, якщо існує достатньо підстав уважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) при здійсненні патрулювання на транспортному засобі включити спеціальні світлові, звукові сигнали, а також з метою забезпечення безпеки дорожнього руху у виняткових випадках не дотримуватися вимог Закону України «Про дорожній рух»;

4) тимчасово обмежити або заборонити доступ особам до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей, а також для проведення окремих слідчих заходів.

При виконанні службових обов'язків патрульний зобов'язаний:

1) поважати і не порушувати права та свободи людини;

2) обмежувати права людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;

3) звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук. Також патрульний повинен пояснити причину застосування певного поліцейського заходу;

4) під час спілкування з особою чітко дотримуватися норм етики поліцейського;

5) під час здійснення перевірки документів дбайливо ставитися до них: не псувати, не робити в них записів або позначок;

6) попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху їх руху, та вжиті заходи для її усунення;

7) у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати безпосереднього та прямого керівників і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання;

8) надавати допомогу особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їх життя та здоров'я;

9) на місці ДТП вжити заходів, які встановлені законодавством для з'ясування причин, що призвели до скоєння такої пригоди, і кваліфіковано розібратися в обставинах порушення правил дорожнього руху і ДТП, надати громадянам допомогу в транспортуванні ушкодженого транспортного засобу;

10) виявити і затримати транспортний засіб: що перебуває в розшуку; водій якого втік з місця скоєння ДТП; який є знаряддям злочину або правопорушення;

11) під час проведення ремонтно-будівельних та інших видів робіт на вулицях і дорогах контролювати дотримання правил безпеки дорожнього руху;

12) надати допомогу (у період, коли патрульний не виконує певне спеціальне завдання) водію у разі несправності його транспортного засобу;

13) на підконтрольній території володіти інформацією про розташування торгових центрів, виробництв, інших організацій та закладів;

14) після закінчення роботи поінформувати безпосереднього керівника про її результати.

Відповідно до встановлених завдань патрульний зобов'язаний знати:

1) чинні закони та інші нормативно-правові акти, пов'язані з виконанням його службових обов'язків;

2) вулиці, дороги та інші ділянки території, що за ним закріплена, з метою затримання підозрюваного;

3) маршрути громадського транспорту;

4) дані правопорушників, що перебувають у розшуку, а також характерні ознаки для ідентифікації викрадених речей та транспортних засобів;

5) правила зв'язку та обміну інформацією з черговою службою;

6) на закріпленій за патрульним території знати місця дислокації та номери телефонів органів Національної поліції та інших правоохоронних органів, медичних установ, місця знаходження організованих автостоянок, станцій техобслуговування та інших об'єктів сервісу.

Патрульному заборонено:

1) порушувати правила дорожнього руху, якщо це не пов'язано з необхідністю виконання службової діяльності;

2) залишати без нагляду транспортний засіб на тривалий час, якщо це не є необхідно в умовах, що склалися;

3) спілкуватися з людьми, перебуваючи в транспортному засобі, давати вказівки чи побажання учасникам дорожнього руху незрозумілими жестами, використовувати гучномовець або спеціальні сигнали не за призначенням;

4) передавати транспортний засіб, технічне обладнання, спецзасоби та пристрої, вогнепальну зброю іншим особам (за винятком випадків, обумовлених службовою необхідністю);

5) перевозити на службовому транспортному засобі третіх осіб, а також багажу, за винятком випадків, передбачених законодавством;

6) спати в транспортному засобі;

7) на власний розсуд відхилятися від встановленого маршруту і змінювати режим робочого часу;

8) залишати без нагляду в службовому транспортному засобі затриманих осіб;

9) під час виконання службових обов'язків відвідувати кафе, бари, ресторани, клуби, якщо це не викликано службовою необхідністю.

2. Організація діяльності підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу відокремлених структурних підрозділів (відділів, відділень) територіальних органів Національної поліції України

На території районів, міст, районів у містах, де не створено підрозділи патрульної служби Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, поліцейські послуги надаються відокремленими структурними підрозділами головних управлінь Національної поліції в областях (далі – відділи, відділення поліції), які функціонують за новою структурною побудовою.

Структурна побудова відділів та відділень поліції ґрунтується на створенні принципово нових (нетипових для колишніх органів внутрішніх справ) підрозділів патрульної поліції, кожен з яких складається з 4 однакових за штатною побудовою секторів реагування патрульної поліції (далі – СРПП) та сектору превенції.

Очолює патрульну поліцію заступник начальника відділу (відділення) – керівник патрульної поліції.

СРПП цілодобово забезпечують оперативне реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, у межах компетенції здійснюють їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів.

Також СРПП виконують функції чергових частин шляхом покладання на окремих, визначених начальником СРПП, працівників чергової зміни обов'язків інспектора-чергового та помічника чергового, при цьому в таких відділах, відділеннях поліції чергова частина, як самостійний підрозділ, ліквідується.

Сектор превенції організовує заходи із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху, координує діяльність дільничних офіцерів поліції, забезпечує роботу дозвільної системи, а також проводить профілактику злочинності у дитячому середовищі (ювенальна превенція).

Відділ (сектор) моніторингу створюється виключно у відділах поліції та здійснює, в межах своєї компетенції, функції щодо координації, аналізу, планування, контролю та узгодження дій відділу поліції та відділень поліції у складі «куща» з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання поліцейських послуг.

Також до штату підрозділів моніторингу включений працівник, який здійснює функцію інформування населення про діяльність поліції (прес-офіцер).

Діяльність підрозділу моніторингу спрямовує і контролює безпосередньо начальник відділу поліції.

Штатна чисельність підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу вираховується згідно з визначеним навантаженням та формується з

наявного тимчасового штату відділів та відділень поліції, а також шляхом перерозподілу штатної чисельності апарату ГУНП.

Комплектування посад працівників підрозділів патрульної поліції та відділень моніторингу здійснюється переважно за рахунок працівників колишнього блоку «громадської безпеки», «штабних», кадрових підрозділів, підрозділів забезпечення тощо.

Патрульна поліція

Підрозділ патрульної поліції складається з 4 секторів реагування патрульної поліції та сектору превенції. Очолює патрульну поліцію заступник начальника відділу (відділення) поліції – керівник патрульної поліції.

Порядок створення секторів реагування патрульної поліції:

1) сектори реагування патрульної поліції (далі – СРПП) утворюються у відділах, відділеннях поліції ГУНП, на території обслуговування яких не передбачено створення підрозділів патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України;

2) для кожного відділу, відділення поліції необхідна кількість груп реагування патрульної поліції (далі – ГРПП) визначається наступним шляхом:

а) мінімальна кількість ГРПП утворюється з розрахунку 1 ГРПП на 25 тис. населення;

б) оптимальна кількість ГРПП розраховується з урахуванням коефіцієнту, помноженого на мінімальну кількість необхідних ГРПП (таблиця додається) ($K=1+((1/\text{щільність}) \cdot 100 - 1)/3$, де K – коефіцієнт, 100 – максимально допустима щільність населення, а 3 – різниця між максимальною і мінімальною щільністю населення в різних областях України);

3) до складу ГРПП призначається не менше 2-х працівників (як правило інспектор та поліцейський);

4) орієнтовна штатна чисельність ГРПП повинна складати для відділу поліції – близько 40 % від загальної штатної чисельності підрозділу, для відділення поліції – близько 60 %.

5) начальник відділу, відділення з урахуванням змін оперативної обстановки на території обслуговування (на час курортного періоду; у зв'язку з необхідністю проведення оперативно-профілактичного відпрацювання; для перекриття каналів надходження зброї, у тому числі із зони АТО (блокпости); у зв'язку з введенням надзвичайного стану, епідеміями, необхідністю виставлення карантинних та інших постів тощо) може клопотати перед начальником ГУНП про тимчасове збільшення кількості ГРПП та інших нарядів поліції шляхом тимчасового покладання цих обов'язків на працівників інших структурних підрозділів, відділів, відділень поліції, або залучення додаткових сил та засобів.

Організація роботи секторів реагування патрульної поліції:

1) до патрульної поліції (як відділу, так і відділення поліції) входять 4 СРПП та сектор превенції;

2) СРПП несуть службу цілодобово (у чотири зміни по 12 год. кожна);

3) функції чергової частини передаються до СРПП;

4) у кожному відділі, відділенні формуються чотири однакових за штатною побудовою СРПП №1, 2, 3, 4 (кожен сектор – це окрема чергова зміна), до складу якої входять:

- начальник СРПП (старший чергової зміни) є штатним відповідальним від керівництва, здійснює керування силами та засобами, які знаходяться на чергуванні, та забезпечує їх взаємодію з іншими підрозділами поліції;

- заступник начальника СРПП (посада вводиться у разі створення 5 і більше ГРПП) або старший інспектор-черговий, за якими функціонально закріплюються обов'язки чергового відділу, відділення;

- помічник чергового;

- інспектори, поліцейські – не менше двох у разі створення однієї ГРПП;

5) за необхідності в складі СРПП можуть створюватися додаткові наряди для виконання завдань із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху;

6) наряди, сформовані для забезпечення публічної безпеки і порядку з числа приданих сил, включаються до розрахунку сил і засобів чергової зміни, під час несення служби організаційно підпорядковуються начальникові відповідного СРПП та керуються ним;

7) територія обслуговування відділу, відділення поліції поділяється на зони реагування з урахуванням кількості населених пунктів, специфіки регіону, запитів територіальних громад, щільності населення, особливостей наявного дорожнього сполучення тощо, та заноситься до Плану дислокації нарядів патрульної поліції, який затверджується начальником відділу (відділення) та є складовою Плану комплексного використання сил та засобів;

8) за кожною зоною реагування закріплюється не менше ніж одна ГРПП, при цьому закріплення ГРПП за зоною реагування є умовним, а рішення про направлення конкретної ГРПП на місце події приймає начальник СРПП;

9) керівники відділів (відділень) поліції створюють умови для належного виконання працівниками СРПП покладених на них завдань та функцій, забезпечують їх автотранспортом у робочому стані (іншими транспортними засобами: велосипедами, мотоциклами, катерами тощо), необхідною кількістю пального, одностроєм, засобами озброєння та індивідуального захисту, засобами зв'язку та іншими технічними засобами згідно із нормами належності, робочим місцем, оргтехнікою, канцелярським приладдям, доступом до інформації та інформаційних ресурсів МВС та Національної поліції, інших органів державної влади з обов'язковим дотриманням Закону України «Про захист персональних даних», забезпечують матеріальне стимулювання їх ефективної роботи.

Основні завдання ГРПП:

1) служіння суспільству, реалізація концепції «поліція та громада»;

2) забезпечення публічної безпеки і порядку;

3) охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави;

4) протидія правопорушенням;

5) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин, або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Функції ГРПП:

1) своєчасне реагування на заяви й повідомлення про вчинені правопорушення та інші події з метою прибуття на місце події у найкоротший термін;

2) припинення правопорушень, надання допомоги громадянам, які її потребують;

3) встановлення на місці події обставин вчинення правопорушення, інформування про результати перевірки уповноваженого працівника СРПП;

4) вжиття заходів щодо встановлення особи, яка вчинила правопорушення, та її затримання у порядку, визначеному законодавством;

5) охорона місця вчинення кримінального правопорушення до прибуття слідчо-оперативної групи з метою збереження речових доказів та інших слідів;

6) встановлення свідків та очевидців учинення правопорушення та отримання первинної інформації про обставини його скоєння;

7) у разі необхідності надання практичної допомоги членам слідчо-оперативної групи (далі – СОГ) у здійсненні заходів щодо розкриття кримінального правопорушення в найкоротший термін;

8) розгляд звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;

9) складання у межах компетенції протоколів про адміністративні правопорушення та здійснення у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення;

10) патрулювання території обслуговування з метою проведення превентивних заходів з попередження та виявлення правопорушень, забезпечення безпеки дорожнього руху, публічної безпеки та порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, інших публічних місцях;

11) наладження та підтримка партнерських стосунків з населенням, територіальними громадами, органами влади для ефективного виконання поліцейських функцій та підвищення рівня довіри громадян до поліції;

12) надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

13) запобігання та припинення насильства в сім'ї;

14) доставляння, у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

15) здійснення контролю за дотриманням правил дорожнього руху його учасниками та правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, регулювання дорожнього руху;

16) проведення заходів контролю за місцем проживання громадян – власників мисливської вогнепальної зброї, спеціальних засобів та боєприпасів до

них з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил її зберігання та використання;

17) проведення профілактичної роботи з особами, які у встановленому законом порядку знаходяться на профілактичних обліках поліції, з метою здійснення функції превенції щодо таких осіб;

18) у разі необхідності забезпечення виконання ухвал слідчого судді, суду, органу досудового розслідування щодо приводу підозрюваного, обвинуваченого або свідка;

19) взаємодія з населенням з метою отримання інформації про проблеми, які хвилюють громадян та вирішення яких відноситься до компетенції поліції; відомостей про осіб, які, можливо, причетні до скоєння правопорушень тощо;

20) виявлення та затримання транспортних засобів, що розшукуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

21) контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документування (у тому числі за допомогою засобів фото- та відеофіксації) виявлених недоліків та порушень у цій сфері для подальшого інформування відповідальних працівників сектору превенції відділу, відділення поліції;

22) своєчасний облік результатів діяльності ГРПП та наповнення відомчих баз (банків даних) шляхом збирання мультимедійної інформації (фото, відео-, звукозапис) та біометричних даних, у тому числі дактилокарт осіб, які затримані за підозрою у вчиненні правопорушень;

23) виявлення та затримання транспортних засобів, що розшукуються, організація, у випадках, передбачених законом, їх доставляння до відділів, відділень поліції чи/або на спеціальні майданчики та стоянки для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

24) виявлення перешкод у дорожньому русі, вжиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення та забезпечення інформування про це учасників дорожнього руху, обмеження або перекриття, у визначених законом випадках, дорожнього руху для забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я.

Порядок реагування ГРПП на повідомлення про правопорушення, або іншу подію:

1) працівникам поліції, які перебувають у складі ГРПП, у разі отримання інформації про правопорушення або іншу подію необхідно невідкладно прибути на місце події:

– час прибуття у містах складає до 5 хв. – за умови перебування ГРПП на дільниці, визначеній для несення служби, та до 7 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої дільниці;

– час прибуття у сільській місцевості складає до 15 хв. – при перебуванні ГРПП на ділянці, визначеній для несення служби, та до 20 хв. – у разі, якщо задіяна ГРПП з іншої ділянки;

– у випадку ускладнення погодних умов, дорожньої обстановки та особливостей місцевості або виникнення інших непередбачуваних обставин загальний час прибуття ГРПП на місце вчинення правопорушень та інших подій не повинен перевищувати часу, мінімально необхідного для подолання відстані від місця перебування наряду до місця події;

2) старший групи РПП, яка першою прибула на місце події, негайно інформує начальника СРПП (заступника начальника СРПП, старшого інспектора) про прибуття та візуальне обстеження місця події та у подальшому доповідає про вжиті заходи з охорони місця події, стан здоров'я осіб, які отримали тілесні ушкодження, ступінь пошкодження об'єктів, майна, заходи, вжиті для встановлення особи правопорушника та його затримання, необхідність направлення на місце події СОГ, та іншу інформацію;

3) ГРПП вживають необхідних заходів для забезпечення охорони місця події;

4) за наявності на місці події заявника або інших осіб – учасників події працівники ГРПП з'ясовують їхній стан здоров'я (за необхідності надають домедичну допомогу постраждалим або викликають швидку медичну допомогу) та уточнюють обставини вчинення правопорушення; обов'язково з'ясовують у заявника номер телефону та e-mail, а також зручний для нього спосіб отримання відповіді про результати розгляду його заяви чи повідомлення (поштою, на електронну скриньку, за допомогою стаціонарного або мобільного телефонного зв'язку);

5) ГРПП повинні встановити свідків, прикмети осіб, які вчинили правопорушення, вжити заходів для їх затримання;

6) при реагуванні на кримінальні правопорушення ГРПП, після прибуття СОГ, за необхідності, повинні виконувати усні доручення старшого СОГ;

7) при реагуванні на повідомлення, що не містять ознак кримінального правопорушення, працівники ГРПП вживають, у межах повноважень, вичерпних заходів для розгляду його по суті, забезпечують повне та всебічне вивчення інформації, збір необхідних матеріалів (відбирають пояснення, складають рапорти та довідки), за необхідності, складають протокол про адміністративне правопорушення, здійснюють у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення, оформляють офіційне застереження або попередження, проводять профілактичні бесіди тощо;

8) якщо подія не потребує проведення додаткової перевірки, старший ГРПП складає рапорт, у якому викладає обставини події, вжиті заходи та зазначає результати розгляду звернення, готує письмову відповідь громадянину про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення.

План-завдання ГРПП:

1) розроблення позмінних планів-завдань СРПП здійснюється сектором превенції за результатами аналізу оперативної обстановки з урахуванням графіку відпрацювання підоблікових осіб, запланованих масових заходів та іншої

інформації щоденно (з понеділка по четвер – на наступну добу, у п’ятницю – на наступні три доби);

2) позмінні плани-завдання СРПП затверджуються заступником начальника – керівником патрульної поліції та передаються до СРПП;

3) на підставі позмінного плану-завдання начальник (заступник начальника) СРПП формує плани-завдання для кожної ГРПП або іншого наряду, який входить до складу чергової зміни;

4) керівник патрульної поліції (відділу, відділення поліції) забезпечує контроль за розробленням плану-завдання;

5) у плані-завданні зазначаються конкретні заходи для виконання кожною ГРПП, зокрема щодо:

- проведення на території обслуговування превентивних заходів з метою попередження вчинення правопорушень, забезпечення публічної безпеки та порядку, заходів, передбачених планами проведення цільових операцій, та спеціальних оперативно-профілактичних заходів тощо;

- патрулювання території відповідно до розроблених маршрутів з метою попередження та виявлення правопорушень;

- перевірка місць масового скупчення людей з метою отримання інформації про проблеми, які хвилюють громадян та вирішення яких відноситься до компетенції поліції, а також отримання відомостей про осіб, які можуть бути причетними до вчинення правопорушень тощо;

- перевірка осіб, які знаходяться на профілактичних обліках підрозділів поліції;

- здійснення перевірок за місцем проживання громадян – власників мисливської вогнепальної зброї, спеціальних засобів з метою забезпечення дотримання ними встановлених правил її зберігання та використання;

- забезпечення публічної безпеки під час проведення масових заходів;

6) начальником СРПП до плану-завдання можуть вноситися коригування в залежності від особливостей оперативної обстановки, а також поточних доручень керівника патрульної поліції.

Звіт про результати роботи СРПП:

1) після завершення чергування старший ГРПП (іншого наряду) доповідає начальникові СРПП про результати роботи за зміну та стан виконання визначених планом-завданням заходів із наданням підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо);

2) начальник СРПП робить відповідні відмітки у формалізованому плані-завданні та передає його до сектору моніторингу (сектору превенції) для подальшого аналізу і узагальнення.

Приймання-передача чергування:

1) приймання-передача чергування СРПП здійснюється самостійно;

2) після завершення чергування старший ГРПП (іншого наряду) доповідає начальникові СРПП про результати роботи за зміну та стан виконання визначених планом-завданням заходів із наданням підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо);

3) начальник СРПП робить відповідні відмітки у формалізованому плані-завданні та передає його до сектору моніторингу (сектору превенції) для подальшого аналізу і узагальнення;

4) про наявність проблемних питань, що виникли під час приймання-передачі чергування, начальники СРПП доповідають керівнику патрульної поліції та діють за його вказівками.

Взаємодія ГРПП з дільничними офіцерами поліції:

1) працівники ГРПП під час виконання своїх обов'язків повинні взаємодіяти з дільничними офіцерами поліції, здійснювати обмін інформацією про проблеми, які хвилюють громадян та вирішення яких відноситься до компетенції поліції, інформацією про осіб, які можуть бути причетними до скоєння правопорушень тощо;

2) у разі необхідності проводять спільні патрулювання території обслуговування;

3) надають допомогу дільничним офіцерам поліції щодо здійснення превентивної діяльності при затриманні та доставлянні осіб, які вчинили правопорушення, у випадках і порядку встановлених законом;

4) координують дії під час реагування на заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події, а також під час розгляду звернень громадян у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян»;

5) про виниклу під час несення служби потребу у проведенні спільних з дільничними офіцерами заходів старший ГРПП доповідає начальникові СРПП та діє за його вказівками;

6) не допускається залучення ГРПП дільничними офіцерами поліції до проведення спільних заходів, якщо цей захід може бути проведений ними самостійно, а також у разі, якщо це ставить під загрозу виконання інших пріоритетних для ГРПП завдань, потребує залишення на тривалий час зони реагування (без перекриття іншим нарядом), необґрунтовано може призвести до перевитрат пального тощо.

Начальник СРПП:

1) на підставі позмінного плану-завдання здійснює розстановку особового складу СРПП за видами нарядів (чергова частина, ГРПП, інші наряди);

2) формує план-завдання кожної ГРПП та інших нарядів на зміну;

3) є керівником чергової зміни, здійснює управління всіма працівниками СРПП, а також приданих сил, які входять до складу чергової зміни;

4) під час чергування виконує функції відповідального від керівництва відділу, відділення поліції;

5) несе персональну відповідальність за роботу всіх працівників СРПП, ефективність виконання покладених на них завдань та функцій;

6) може виконувати обов'язки працівників ГРПП, інших нарядів чергової зміни, а також чергового, якщо це не перешкоджає виконанню ним функцій управління нарядами чергової зміни;

7) проводить інструктаж ГРПП перед заступанням на чергування, під час якого передає старшим ГРПП плани-завдання на чергування, доводить стан оперативної обстановки на території обслуговування, орієнтування про розшук

злочинців та інших осіб, транспортних засобів тощо, а також вимоги щодо дотримання дисципліни та законності, професійної етики, правил особистої безпеки, додержання єдиного однострою поліцейських;

8) здійснює постійний моніторинг обстановки на території обслуговування щодо публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, з урахуванням оперативної обстановки може вносити зміни до планів-завдань ГРПП;

9) забезпечує додержання працівниками СРПП передбаченого актами МВС та Національної поліції порядку оперативного інформування про правопорушення та інші події, у тому числі інформує чергову частину ГУНП про кримінальні правопорушення та інші події визначених категорій;

10) у порядку, встановленому нормативними актами МВС та Національної поліції, організовує та контролює приймання, реєстрацію та реагування на повідомлення про правопорушення, інші події;

11) у разі отримання відомостей про порушення прав і свобод громадян, які зверталися до працівників поліції або доставлялися до відділу (відділення) або інших приміщень, вживає заходів щодо негайного припинення порушення та доповідає начальникові відділу (відділення) поліції для вжиття заходів реагування згідно з законом;

12) бере участь у розробленні плану комплексного використання сил і засобів, задіяних в забезпеченні публічної безпеки та порядку, за необхідності вносить пропозиції щодо його коригування;

13) у разі залучення приданих сил здійснює їх розстановку та забезпечує загальне управління ними;

14) контролює повноту і якість складання працівниками ГРПП та інших нарядів протоколів та інших матеріалів у справах про адміністративні правопорушення, подає адміністративні матеріали керівництву відділу (відділення) поліції для подальшого їх направлення до органів, уповноважених здійснювати розгляд та виносити по них рішення, у випадках та в порядку, визначених законом;

15) після завершення чергування підводить підсумки роботи СРПП, дає оцінку результатам роботи кожного працівника, визначає недоліки та заповнює формалізований план-завдання, який надає до сектору превенції.

Заступник начальника, старший інспектор – черговий СРПП:

1) при одержанні повідомлення про правопорушення чи іншу подію направляє на місце події ГРПП, закріплену за відповідною зоною реагування, або найближчий вільний наряд поліції, про що інформує начальника СРПП;

2) у разі одночасного надходження повідомлень про декілька правопорушень встановлює черговість реагування та в першу чергу направляє ГРПП на місце вчинення більш тяжкого правопорушення за своїми можливими наслідками;

3) вимагає від ГРПП прибуття на місце у максимально стислий термін, контролює виконання цих вимог, у тому числі з використанням наявних технічних засобів;

- 4) здійснює постійний обмін інформацією з ГРПП та підтримує зв'язок з ними;
- 5) контролює виконання ГРПП алгоритму дій, передбаченого для окремих видів правопорушень та ситуацій;
- 6) надає інформацію на запити працівників ГРПП, методичну та консультативну допомогу з питань проведення першочергових дій на місці події;
- 7) організовує забезпечення ГРПП та СОГ інформацією щодо вчиненого правопорушення (події), у тому числі з електронних масивів (банків даних) МВС та Національної поліції;
- 8) у разі необхідності направляє для допомоги ГРПП інші ГРПП або наявні наряди поліції;
- 9) вимагає від ГРПП якісного документування правопорушень, проведення повного комплексу першочергових дій з метою забезпечення можливості прийняття протягом чергування рішення щодо передачі матеріалів, що містять ознаки кримінального правопорушення, до слідчого підрозділу чи розгляду матеріалів без ознак кримінального правопорушення згідно із Законом України «Про звернення громадян» або Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- 10) в залежності від характеру вчиненого правопорушення (події) організовує прибуття на місце події нарядів слідчо-оперативної групи, працівників вибухотехнічних, експертних, кінологічних чи інших підрозділів, дільничних офіцерів поліції, організовує орієнтування інших підрозділів поліції з метою припинення правопорушення та затримання особи правопорушника, при необхідності забезпечує інформування Державної служби надзвичайних ситуацій, бригад швидкої медичної допомоги;
- 11) організовує взаємодію ГРПП з іншими структурними підрозділами відділу (відділення) поліції, недержавними охоронними структурами, громадськими формуваннями щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, оперативного реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події;
- 12) при отриманні від ГРПП та інших нарядів чергової зміни відповідного повідомлення організовує доставляння тимчасово затриманих транспортних засобів до відділів (відділень) поліції або на визначені спеціальні майданчики та стоянки;
- 13) у випадку отримання від ГРПП та інших нарядів зміни повідомлень про виявлені ними перешкоди в дорожньому русі, а також про запроваджені у зв'язку з цим працівниками ГРПП та інших нарядів обмеження або перекриття дорожнього руху забезпечує інформування про такі події відповідних працівників секторів превенції відділів (відділень) поліції, а також дорожніх та комунальних організацій, власників автомобільних доріг, які провадять діяльність на території обслуговування;
- 14) забезпечує реєстрацію в установленому порядку заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, які надійшли до відділу, відділення поліції, а також ведення Єдиного обліку;

15) забезпечує в установленому порядку видачу (приймання) працівникам ГРПП засобів озброєння, спецзасобів, екіпірування та зв'язку перед заступанням їх на чергування та після закінчення чергування;

16) організовує роботу із затриманими та доставленими до територіального органу особами, забезпечення їх конституційних прав і свобод;

17) за відсутності уповноважених працівників поліції у встановленому порядку приймає на зберігання вилучену, добровільно здану, знайдену зброю та боєприпаси до неї;

18) забезпечує контроль за своєчасним інформуванням центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про затримання осіб;

19) наповнює існуючі інформаційні пошукові системи (підсистеми), які використовуються для моніторингу криміногенної ситуації;

20) надає довідкові послуги при зверненні громадян із питань роботи поліції;

21) підтримує правила внутрішнього розпорядку у відділі, відділені поліції, у нічний час – контролює дотримання правил пожежної безпеки, санітарних норм у адміністративному будинку поліції та на прилеглій до нього території;

22) оповіщає населення населених пунктів, в яких не здійснюється цілодобове чергування територіальних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, про виникнення надзвичайних ситуацій;

Старший ГРПП:

1) здійснює безпосереднє керівництво особовим складом ГРПП, несе відповідальність за ефективність виконання працівниками ГРПП покладених на них завдань та функцій;

2) у разі отримання інформації про вчинення кримінальних, адміністративних правопорушень або інші подій невідкладно організовує оперативне реагування ГРПП;

3) забезпечує своєчасне (у максимально можливий короткий термін) прибуття ГРПП на місце подій та проведення в повному обсязі невідкладних першочергових заходів щодо документування вчиненого правопорушення;

4) у разі виявлення ГРПП ознак кримінального правопорушення доповідає заступникові начальника СРПП (старшому інспектору-черговому) про необхідність направлення СОГ на місце його вчинення;

5) забезпечує надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень та інших подій, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

6) за фактами вчинення правопорушень забезпечує у межах компетенції збір матеріалів для прийняття протягом зміни рішення про їх закінчення у порядку, визначеному Законом України «Про звернення громадян», КУпАП (некримінальні), або передачу до слідчого підрозділу (з ознаками кримінального правопорушення);

7) інформує заступника начальника (старшого інспектора) СРПП про необхідність доставляння транспортного засобу до відділу (відділення) поліції

або на спеціальний майданчик чи стоянку для зберігання тимчасово затриманих транспортних засобів;

8) інформує заступника (старшого інспектора) СРПП про виявлені перешкоди у русі транспортних засобів, вжиті працівниками ГРПП та інших нарядів заходи щодо їх усунення та забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я (обмеження або перекриття руху транспортних засобів тощо);

9) після закінчення чергування доповідає начальникові СРПП про результати роботи ГРПП за зміну із наданням відповідних підтверджуючих матеріалів (рапортів, пояснень, довідок, фото-, аудіо-, відеоматеріалів тощо) щодо виконання поставлених під час інструктажу завдань (відповідно до плану-завдання), а також результатів реагування на правопорушення та події;

10) перед заступанням на чергування отримує передбачену для особистого використання табельну (за необхідності – автоматичну) вогнепальну зброю, спеціальні засоби та екіпіровку, засоби зв'язку та індивідуального захисту, персонально відповідає за їх збереження.

Працівники ГРПП:

1) своєчасно реагують на всі звернення та повідомлення про вчинені кримінальні, адміністративні правопорушення або події, надають населенню всебічну допомогу, здійснюють профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) у межах своєї компетенції з метою охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовують поліцейські превентивні заходи, визначені статтями 31-41 Закону України «Про Національну поліцію»;

3) під час виконання повноважень у випадках і в порядку, передбачених статтями 43-46 Закону України «Про Національну поліцію», застосовують заходи примусу;

4) під час несення служби виконують покладені на них завдання та функції, усні та письмові доручення старшого ГРПП;

5) взаємодіють з іншими структурними підрозділами відділу, відділення поліції, що беруть участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку, а також з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку;

6) здійснюють контроль стану утримання дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, технічних засобів регулювання дорожнього руху, транспортних та пішохідних огорожень, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, документують (у тому числі за допомогою засобів фото- та відеофіксації) виявлені недоліки та порушення у цій сфері з подальшою передачею отриманих відомостей начальникові СРПП після закінчення зміни;

7) під час патрулювання виявляють перешкоди та ускладнення в дорожньому русі, вживають в межах компетенції заходів щодо їх усунення, а у визначених законом випадках здійснюють обмеження або перекриття руху транспортних засобів для забезпечення безпеки громадян, збереження їх життя та здоров'я;

8) на підставі отриманої з відповідних баз даних Національної поліції та МВС чи від громадян інформації виявляють і затримують розшукувані транспортні засоби, злочинців та інших осіб;

9) надають невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя чи здоров'я;

10) складають у межах своєї компетенції протоколи про адміністративні правопорушення та здійснюють у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення;

11) перед заступанням на чергування отримують передбачену для особистого використання табельну (за необхідності – автоматичну) вогнепальну зброю, спеціальні засоби та екіпіровку, засоби зв'язку та індивідуального захисту, персонально відповідають за їх збереження.

Сектор превенції патрульної поліції

Порядок створення сектору превенції патрульної поліції:

1) сектор превенції є структурним підрозділом патрульної поліції, який утворюється в кожному відділі, відділенні поліції. Безпосереднє керівництво сектором превенції здійснює заступник начальника відділу (відділення) – керівник патрульної поліції;

2) штатна структура сектору превенції складається з наступних посад: начальник, заступник начальника, старші інспектори, інспектори (із забезпечення публічного порядку, ювенальної превенції, дозвільної системи, дорожнього нагляду), старший дільничний офіцер поліції, дільничний офіцер поліції, помічник дільничного офіцера поліції;

3) оптимальна кількість дільничних офіцерів поліції для відділу, відділення поліції визначається з розрахунку 1 дільничний офіцер поліції на 7-12 тис. населення з урахуванням площі території, кількості населених пунктів, специфіки регіону, проблем територіальних громад;

4) кількість старших інспекторів, інспекторів (із забезпечення публічного порядку, ювенальної превенції, дозвільної системи, дорожнього нагляду) визначається за наступним принципом:

– інспекторів із забезпечення публічного порядку: 1 посада на 50-55 тис. населення;

– інспекторів ювенальної превенції: 1 посада на 10 тис. неповнолітніх осіб;

– інспекторів дозвільної системи: 1 посада на 1000-1200 власників вогнепальної зброї та спеціальних засобів (для відстрілу набоїв споряджених гумовими кулями, слезогінної та дратівливої дії);

– інспекторів дорожнього нагляду: визначається керівником відділу, відділення поліції у залежності від розвиненості дорожньо-транспортної мережі та кількості зареєстрованих транспортних засобів.

У разі перевищення визначених норм у кожному відділі, відділенні поліції можливе введення додаткових посад старших інспекторів.

У разі, коли фактичні параметри території обслуговування нижчі за встановлені норми, можливе введення оптимальної кількості посад старших інспекторів, інспекторів з покладанням на них об'єднаних функцій за напрямками роботи.

5) за дільничним офіцером поліції наказом начальника відділу, відділення поліції закріплюється адміністративна дільниця, якій надається відповідний порядковий номер, що вноситься до Плану комплексного використання сил і засобів;

6) територія адміністративної дільниці (її розміри та межі) визначається, а за необхідності уточнюється або переглядається (зменшується або збільшується), начальником відділу, відділення поліції за поданням начальника підрозділу патрульної поліції з обов'язковим урахуванням чисельності населення, яке проживає на дільниці, стану оперативної обстановки, особливостей території та адміністративного поділу міста (району), індивідуально диференційованої площі залежно від кількості населених пунктів, віддаленості їх між собою.

Завдання та функції сектору превенції:

1) організація заходів із забезпечення публічної безпеки, безпеки дорожнього руху, профілактики злочинності, у тому числі у дитячому середовищі (ювенальної превенції), координація діяльності дільничних офіцерів поліції, забезпечення роботи дозвільної системи;

2) забезпечення охорони прав і свобод людини, публічної безпеки і порядку, протидія злочинності;

3) організація проведення дільничними (старшими дільничними) офіцерами поліції особистого прийому громадян на території обслуговування та перевірки викладеної у їх зверненнях інформації;

4) організація превенції правопорушень на адміністративній території обслуговування, проведення профілактичних заходів у навчальних, дошкільних закладах та серед громади, здійснення ювенальної превенції;

5) взаємодія з ГРПП та надання їм допомоги під час реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, а також надання допомоги СОГ на місцях учинення кримінальних правопорушень;

6) налагодження співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування, активна участь у житті громади, у першу чергу в частині виявлення та вирішення проблемних питань у сфері публічної безпеки і порядку;

7) проведення профілактичної роботи з особами, які перебувають на профілактичних обліках поліції;

8) забезпечення та здійснення контролю за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

9) надання, у межах компетенції поліції, допомоги найбільш незахищеним верствам населення: престарілим, самотнім громадянам, дітям із

проблемних сімей, багатодітним, малозабезпеченим сім'ям, запобігання та мінімізація впливу кримінального елементу на таких громадян;

10) підготовка та надання до СРПП позмінного плану-завдання за результатами аналізу криміногенної ситуації з урахуванням графіка відпрацювання підоблікових осіб, запланованих масових заходів та іншої інформації щоденно (з понеділка по четвер – на наступну добу, у п'ятницю – на наступні три доби).

Функціональні обов'язки начальника сектору превенції:

1) організовує роботу сектору превенції, спрямовує і координує його діяльність щодо проведення профілактичної роботи на адміністративній території обслуговування;

2) здійснює координацію діяльності дільничних офіцерів поліції;

3) планує роботу сектору превенції, організовує та контролює виконання запланованих заходів, підготовку аналітичних матеріалів з основних напрямів службової діяльності;

4) здійснює контроль за прийняттям та своєчасним розглядом звернень громадян дільничними офіцерами поліції;

5) оцінює ефективність діяльності дільничних офіцерів поліції з урахуванням їх здатності успішно вирішувати в межах компетенції проблеми громади;

6) узагальнює та доповідає керівництву відділу, відділення пропозиції (рекомендації) за напрямками роботи сектору;

7) вносить керівництву відділу, відділення поліції пропозиції з питань забезпечення взаємодії з іншими структурними підрозділами відділу, відділення поліції, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку щодо забезпечення публічної безпеки і порядку;

8) забезпечує взаємодію дільничних офіцерів поліції з ГРПП та СОГ;

9) відповідає за стан службової дисципліни у секторі превенції.

Функціональні обов'язки старшого дільничного (дільничного) офіцера поліції:

1) вивчає та аналізує оперативну обстановку на закріпленій за ним адміністративній дільниці;

2) здійснює превентивну діяльність, спрямовану на запобігання учиненню правопорушень;

3) у визначених законом межах надає послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;

4) вживає заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя чи здоров'я;

5) виявляє причини та умови, що сприяють учиненню правопорушень, вживає, в межах компетенції, заходів щодо їх усунення;

6) у випадках, передбачених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень, у тому числі за порушення правил дорожнього руху його учасниками;

7) у відповідності до законодавства проводить заходи зі встановлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, здійснення ГРПП контролю за додержанням такими особами встановлених судом обмежень, вживає заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, які порушують встановлені правила адміністративного нагляду;

8) здійснює превентивну діяльність щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї;

9) у межах визначеної компетенції здійснює контроль за додержанням вимог законодавства щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів із запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі;

10) під час перебування на території обслуговування, за необхідності, проводить особистий прийом громадян та відповідно до компетенції здійснює перевірку інформації, викладеної в їхніх зверненнях;

11) здійснює контроль за дотриманням фізичними особами спеціальних правил і порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів до них у сфері забезпечення дозвільної системи;

12) координує свої дії з ГРПП, за погодженням з начальником СРПП відділу, відділення поліції залучає ГРПП для надання допомоги при затриманні та доставлянні осіб, які вчинили правопорушення, та в інших необхідних випадках;

13) підтримує комунікацію з населенням, громадами, органами місцевого самоврядування, керівниками підприємств, установ, організацій, навчальних та культурних закладів, громадськими формуваннями з питань профілактики правопорушень та забезпечення публічної безпеки і порядку;

14) за участю представників органів влади, місцевого самоврядування, громадськості проводить право-просвітницьку роботу серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів, населення, звітує на загальних зборах громад про стан правопорядку в населених пунктах;

15) у порядку, встановленому законодавством, веде облік осіб, які підлягають профілактичному впливу, координує роботу ГРПП щодо застосування превентивних заходів до осіб, які схильні до вчинення правопорушень та/або перебувають на профілактичних обліках поліції;

16) проводить превентивну роботу з учасниками дорожнього руху;

17) за необхідності надає практичну допомогу СОГ у здійсненні заходів, спрямованих на розкриття вчиненого кримінального правопорушення.

Функціональні обов'язки старшого інспектора (інспектора) ювенальної превенції:

1) у порядку та в спосіб, визначений законодавством, забезпечує додержання вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу над дітьми, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі;

2) запобігає вчиненню дітьми правопорушень, організовує індивідуальну превентивну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом, роботу з протидії втягненню дітей у злочинну діяльність, пияцтво, зайняття жебрацтвом та іншу протиправну діяльність;

3) організовує загальну превентивну роботу з дітьми, у тому числі за місцем проживання, у навчальних та виховних закладах;

4) вживає заходів з попередження жорстокого поводження з дітьми, учинення стосовно них насильства, у тому числі батьками, законними представниками, а також своєчасного вилучення дитини у разі загрози її життю і здоров'ю, влаштування її до спеціальних установ;

5) здійснює профілактику причин самовільного залишення дітьми домівок чи навчально-виховних закладів.

Функціональні обов'язки старшого інспектора (інспектора) дозвільної системи:

1) здійснює контроль за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту й активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система;

2) у межах компетенції у визначеному порядку організовує приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв;

3) забезпечує видачу та анулювання відповідно до законодавства дозволів на:

– придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи поліції;

– відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поводження з ними та їх застосування.

Функціональні обов'язки старшого інспектора (інспектора) із забезпечення публічного порядку:

1) щотижнево аналізує стан забезпечення публічної безпеки і порядку та вносить пропозиції керівництву сектору про перерозподіл і маневрування силами і засобами поліції, забезпечує узгоджене і ефективне їх використання у сфері охорони публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

2) організовує та забезпечує взаємодію з дільничними офіцерами поліції та ГРПП, що заступають на службу, з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, у тому числі під час проведення масових і спортивних заходів, залучення до участі в них керівників і працівників поліції інших структурних підрозділів;

3) щотижнево аналізує стан забезпечення публічної безпеки і порядку, результати несення служби ГРПП з цих питань;

4) здійснює моніторинг оперативної обстановки у зв'язку з проведенням на території обслуговування масових та спортивних заходів;

5) забезпечує взаємодію з організаторами та учасниками масових і спортивних заходів щодо недопущення ними порушень публічного порядку та дотримання законодавства;

6) в межах компетенції організовує роботу із залучення до забезпечення публічної безпеки і порядку членів об'єднань громадян і населення.

Функціональні обов'язки старшого інспектора (інспектора) дорожнього нагляду:

1) щомісячно здійснює узагальнення та аналіз відомостей про стан аварійності та дорожньо-транспортного травматизму на вулично-дорожній мережі території обслуговування, підготовку відповідних аналітичних матеріалів для доповіді керівництву відділу, відділення поліції з пропозиціями щодо запобігання скоєнню дорожньо-транспортних пригод та усунення причин і факторів, які негативно впливають на безпеку дорожнього руху та призводять до вчинення адміністративних правопорушень у цій сфері;

2) спільно з місцевими органами влади та громадськими організаціями забезпечує проведення профілактичної роботи щодо запобігання дорожньо-транспортному травматизму та порушенням правил дорожнього руху, у тому числі неповнолітніми, проводить роз'яснювальну роботу серед громадськості щодо положень законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху;

3) спільно з уповноваженими посадовими особами дорожніх і комунальних служб забезпечує внесення змін в організацію дорожнього руху на вулично-дорожній мережі, вжиття заходів щодо усунення перешкод у русі транспортних засобів і пішоходів у разі виникнення загрози безпеці дорожнього руху;

4) здійснює контроль за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі небезпечних, додержанням законодавства у зазначеній сфері;

5) здійснює перевірки стану дорожнього покриття вулиць і доріг, дорожніх споруд на них, транспортних та пішохідних огорожень, технічних засобів регулювання дорожнього руху, дорожньої розмітки, зовнішнього освітлення тощо, узагальнює надані СРПП матеріали з цих питань;

6) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, виносить рішення про застосування адміністративних стягнень, готує приписи щодо усунення недоліків, видає вимоги щодо внесення змін в організацію дорожнього руху, здійснює контроль за виконанням зазначених приписів та вимог;

7) розглядає пропозиції стосовно порядку проведення спортивних та інших масових заходів, які можуть створити перешкоди дорожньому руху, надає керівництву сектору пропозиції щодо їх погодження;

8) бере участь у комісійних обстеженнях доріг, вулиць і залізничних переїздів;

9) забезпечує співпрацю з власниками вулично-дорожньої мережі з питань обладнання автомобільних доріг і вулиць технічними засобами регулювання дорожнього руху та утримання їх у безпечному для дорожнього руху стані;

10) бере участь в огляді місць скоєння дорожньо-транспортних пригод з метою виявлення та фіксації незадовільних дорожніх умов, які безпосередньо призвели або сприяли скоєнню дорожньо-транспортних пригод чи вплинули на тяжкість їх наслідків;

11) готує відповідні матеріали та бере участь у роботі конкурсних комітетів, що утворюють органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, з підготовки та проведення конкурсів на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування;

12) забезпечує взаємодію, у тому числі оперативну, з ГРПП та дільничними офіцерами поліції щодо реагування на порушення правил дорожнього руху, здійснення контролю за станом утримання вулично-дорожньої мережі та технічних засобів регулювання дорожнього руху в належному стані, здійснення контролю за повнотою усунення недоліків у їх утриманні, виконанням виданих вимог та приписів;

13) здійснює розгляд звернень і скарг громадян, підприємств, установ, організацій з питань, що стосуються сфери забезпечення безпеки дорожнього руху.

3. Підготовка до несення служби, інструктаж нарядів. Спорядження поліцейського

Для проведення патрулювання щодня, перед заступанням на службу, проводиться підготовка, інструктаж і розподіл наряду.

Патрульні для виконання своїх службових обов'язків приходять на роботу на 45 хвилин раніше. При прибутті вони доповідають черговому і своєму командирові, звертаючись до нього за званням. Перед проведенням інструктажу співробітник чергово-збройового відділення запитує про стан здоров'я та інші

обставини, які заважають несенню служби, видає зброю, спорядження, засоби зв'язку, індивідуального захисту та спеціальні засоби, про що патрульний розписується в книзі служби нарядів. Спорядження зброї здійснюється за командою і під наглядом оперативного чергового або командира підрозділу в спеціально відведеному місці.

Екіпажі патрульної поліції за пів години до завершення своїх службових обов'язків, за погодженням із керівником, повертаються на місце дислокації. Патрульні, які повинні заступити на службу, приймають автотранспортні засоби від попередньої зміни. За процесом ведуть спостереження співробітники моніторингу та транспортного відділу (останній також перевіряє справність автотранспорту, кількість палива, обладнання та інші технічні показники).

Патрульні, які завершили виконання своїх службових обов'язків, повинні здати зброю та видане спорядження до чергової частини і передати безпосередньому керівникові документацію, складену за підсумками чергування.

Керівники роти доповідають відповідальним за чергування особам про готовність патрульних.

Право на проведення інструктажу мають керівник Департаменту патрульної поліції, його заступник, керівник територіального підрозділу патрульної поліції, його заступник і безпосередньо командири відповідних підрозділів.

Уповноважена на проведення інструктажу особа зобов'язана:

- 1) переконатися, що особовий склад є готовим, та в разі виявлення недоліків усунути їх;
- 2) перевірити знання особовим складом правил застосування покладених на нього повноважень, вогнепальної зброї та спеціальних засобів;
- 3) ознайомити особовий склад з наявною оперативною обстановкою на визначених територіях дії;
- 4) звернути увагу патрульних на необхідність приязно ставитися до людей, належно захищати їх права, а також нагадати правила особистої безпеки;
- 5) підбити підсумки несення служби за минулий період, зачитати накази про заохочення працівників, які відзначилися, вказати на недоліки, які мали місце під час несення служби;
- 6) аналізувати результати взаємодії екіпажів, підрозділів, які беруть участь в охороні публічного порядку та забезпеченні громадської безпеки;
- 7) оголошувати завдання для нарядів у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки.

Заступаючи в наряд, патрульний повинен мати охайний зовнішній вигляд та справне спорядження, носити однострій встановленого зразка, на якому прикріплений службовий жетон, а також мати при собі службове посвідчення, табельну зброю, отриману в установленому порядку, і володіти інформацією про оперативну обстановку на закріпленій території патрулювання.

Інструктаж закінчується розподілом особового складу та винесенням наказу про початок виконання службових обов'язків.

Особи, уповноважені проводити інструктаж, здійснюють розподіл наряду, про що робиться запис у службовому журналі чергової частини.

Час проведення інструктажів, службових нарад, учбових занять і підготовки техніки до її використання вважається службовим.

Особовий склад для несення служби призначається в будь-який час доби. Вихідні дні надаються за графіком, при цьому раз на місяць два вихідні повинні припадати на суботу та неділю.

Спорядження патруля:

- 1) ліхтар;
- 2) ручка;
- 3) олівець;
- 4) лінійка;
- 5) блокнот;
- 6) схема креслень для ДТП;
- 7) дальномір;
- 8) стрічка (сигнальна стрічка) для огороження місця події;
- 9) протоколи про адміністративні правопорушення;
- 10) протоколи про затримання;
- 11) листки паперу (формат А4);
- 12) мобільні пристрої радіозв'язку;
- 13) тактичний ремінь;
- 14) мобільний телефон;
- 15) портативний (нагрудний) відеореєстратор;
- 16) сумка.

Зброя та спецзасоби

Під час виконання своїх службових обов'язків патрульний повинен мати при собі:

- 1) вогнепальну зброю (пістолет) з двома запасними обоймами;
- 2) автоматичну вогнепальну зброю (у разі необхідності);
- 3) наручники (кайданки);
- 4) кийки;
- 5) газовий балончик;
- 6) засоби примусової зупинки транспортного засобу.

Зазначені засоби примусу (за винятком автоматичної вогнепальної зброї) патрульний повинен носити на спеціальному тактичному ремені.

4. Основні форми та методи несення служби. Особливості патрулювання

Основною формою організації охорони публічного порядку є принцип *комплексного використання сил і засобів в охороні публічного порядку (єдина дислокація)*.

Єдина дислокація – це узгоджена розстановка сил і засобів підрозділів патрульної поліції, поліції охорони, підрозділів превентивної діяльності (дільничних офіцерів поліції), поліції особливого призначення,

Національної гвардії України, інших сил поліції та громадських формувань за єдиним комплексним планом з метою ефективного їх використання в охороні публічного порядку, об'єктів народного господарства, а також у забезпеченні дорожнього руху на території населеного пункту, району.

Суть цієї форми полягає в тому, що, виконуючи свої безпосередні обов'язки, наряди (працівники) зазначених підрозділів у районі свого поста або маршруту обов'язково вирішують завдання з охорони публічного порядку на вулицях та в інших громадських місцях. У результаті забезпечується максимальне перекриття патрульними та постовими нарядами території міст та інших населених пунктів.

При розробці єдиної дислокації всю територію міста, району (в містах з районним поділом), іншого населеного пункту поділяють на зони, ділянки та маршрути патрулювання.

Як самотійні форми можуть застосовуватися:

- охорона публічного порядку за зональним принципом, принципом патрульної ділянки та за сітьовим графіком;
- патрулювання спеціальними мобільними групами для боротьби з найпоширенішими правопорушеннями, які скоюються в громадських місцях, а також у віддалених від органів поліції мікрорайонах, сільських районах тощо;
- виставлення постів у криміногенних місцях.

Патруль – наряд, що складається з працівників поліції, військовослужбовців, членів громадських формувань та інших громадян або у їх поєднанні, який виконує покладені на нього обов'язки з охорони публічного порядку на маршруті патрулювання, має визначене законодавством та іншими нормативно-правовими актами обмундирування та екіпіровку (знаки розрізнення, озброєння, спецзасоби).

Кожний орган поліції забезпечується двома примірниками плану комплексного використання сил і засобів з охорони публічного порядку: один – у черговій частині, другий – у начальника органу поліції або його заступника. Відповідні витяги з плану повинні бути у відділах (відділеннях) підрозділів превентивної діяльності, підрозділах патрульної поліції, поліції особливого призначення, поліції охорони, Національної гвардії України.

Форми взаємодії підрозділів при забезпеченні охорони публічного порядку

Основними формами взаємодії підрозділів, задіяних в охороні публічного порядку в системі єдиної дислокації, є:

- взаємний обмін між структурними підрозділами органів Національної поліції і підрозділами Національної гвардії України інформацією про стан оперативної обстановки насамперед з оперативними службами, діляничними офіцерами поліції;
- участь у проведенні щоденних та цільових інструктажів;
- проведення спільних навчально-тренувальних і практичних занять.

Територія дії

Сили і можливості патрульного на певній території визначаються відповідно до місця його дислокації та обов'язкових щоденних норм.

Дислокацією є певна територія, на якій здійснює свої обов'язки патрульний та яка розділена на квадрати і контрольно-пропускні пункти.

Схему дислокації розробляють і затверджують керівники відповідних органів патрульної поліції, враховуючи при цьому особливості території (наприклад, щільність населення). Кожний екіпаж повинен виконувати покладені на нього функції в закріпленому за ним квадраті або контрольно-пропускному пункті.

Екіпаж може складатися з двох або трьох патрульних.

Графік чергувань та режим робочого часу особового складу визначається керівником відповідного органу патрульної поліції. У разі необхідності виїзду екіпажу з квадрата дій, цей квадрат перекривають екіпажі із сусідніх квадратів. У разі необхідності або отриманні інформації від інших правоохоронних органів кордони квадратів можуть бути змінені.

Тимчасова відсутність патрульного на території його дії

Патрульний має право тимчасово залишити закріплену за ним територію в наступних випадках:

- 1) у разі виконання доручення начальника, заступника начальника, безпосереднього керівника або чергової служби. Зокрема, коли виникає необхідність відновити правопорядок, попередити вчинення злочину та інших правопорушень за межами території, що закріплена за патрульним;
- 2) під час переслідування підозрюваного з метою його затримання;
- 3) у разі нападу на осіб або проведення рятувальних операцій під час стихійного лиха;
- 4) перевезення правопорушників;
- 5) під час транспортування безпритульних неповнолітніх у відповідні органи;
- 6) з метою надання невідкладної медичної допомоги постраждалим;
- 7) у випадку несподіваної хвороби напарника: екіпаж повинен зв'язатися з черговим служби і безпосереднім керівником, щоб повідомити причину припинення маршруту.

Основні форми службової діяльності:

- 1) патрулювання на транспортному засобі;
- 2) піший патруль.
- 3) велопатруль.
- 4) кінні патрулі.

Автопатруль

Патрульні автомобілі оснащені:

- 1) стаціонарним пристроєм радіозв'язку;
- 2) гучномовцем;
- 3) спеціальним пристроєм освітлення;
- 4) спеціальними звуковими сигналами;
- 5) борткомп'ютером (планшет);
- 6) принтером;
- 7) вогнегасником;
- 8) аптечкою невідкладної медичної допомоги;

- 9) терміналом безготівкового розрахунку;
- 10) бронежилетом;
- 11) попереджувальними знаками.

Екіпаж складається з двох патрульних (у разі необхідності з трьох).

Патрулювання здійснюється «приховано» чи «відкрито».

«Відкрите» патрулювання здійснюється за допомогою автомобілів зі спеціальними знаками.

«Приховане» патрулювання здійснюється за допомогою службових автомобілів без спеціальних розпізнавальних знаків. Якщо під час виконання такого завдання патрульний не в однострої, він повинен мати при собі службовий жетон або службове посвідчення.

У разі патрулювання в автомобілі зі спеціальними знаками використовується наступна методика:

- з метою спостереження за дорожнім рухом здійснюється патрулювання в потоці інших транспортних засобів;
- з метою забезпечення безпеки дорожнього руху, враховуючи статистичний аналіз, автопатруль повинен зупинитися у громадських місцях підвищеної небезпеки таким чином, щоб його було видно іншим водіям.

Екіпажу патрульної поліції забороняється:

- перевезення вантажу і третіх осіб (за винятком випадків, передбачених законом);
- самостійно приймати рішення про зміну маршруту;
- залишати затриманих у машині без нагляду.

Піший патруль

Піше патрулювання здійснюється в громадських місцях.

Під час пішого патрулювання захист правопорядку на території проводиться в однострої зі спеціальним спорядженням, затвердженим у встановленому законодавством України порядку.

Патрульний обирає місце патрулювання таким чином, щоб забезпечити особисту безпеку і мати змогу контролювати ситуацію, зокрема попередити вчинення злочину та інших правопорушень.

Піший патруль постійно знаходиться на зв'язку з найближчим патрульним екіпажем, з черговою службою, щогодини повідомляє безпосередньому керівнику та черговій частині про своє місцезнаходження та обстановку на своїй території.

Регулювання дорожнього руху

Однією з найважливіших функцій патрульних є забезпечення безперебійного та безпечного дорожнього руху. Для запобігання ускладненням дорожнього руху патрульний повинен:

- 1) вивчити свою територію діяльності (квадрат, сусідні квадрати);
- 2) знати вулиці (шляхи) з високою ймовірністю виникнення ускладнень дорожнього руху та альтернативні маршрути;

3) за необхідності (наприклад, затор на перехресті, ДТП чи непрацюючий світлофор) забезпечити регулювання проїзду перехрестям, вказати на об'їзні маршрути руху;

4) обмежити дорожній рух у разі існування загрози безпеці громадян (стихійне лихо, пошкодження дороги тощо).

При здійсненні вказаних дій патрульний доповідає безпосередньому начальнику та черговому.

Переслідування та зупинення транспортних засобів

Вимога патрульного про зупинку транспортного засобу є обов'язковою для всіх учасників дорожнього руху. У разі невиконання таких вимог патрульний здійснює переслідування та зупинення транспортного засобу.

Правила здійснення переслідування:

1) під час переслідування транспортного засобу патрульний обов'язково вмикає відповідні світлові та сигнальні засоби на патрульному автомобілі;

2) про здійснення переслідування обов'язково повідомляє диспетчера (чергового) та безпосереднього керівника із зазначенням марки, моделі, кольору, державного номерного знаку переслідуваного транспортного засобу;

3) через гучномовець закликає водія переслідуваного транспортного засобу зупинитися;

4) про напрям і характер руху переслідуваного транспортного засобу систематично повідомляє чергового.

Не рекомендується допускати контакту транспортних засобів. Це може бути здійснено виключно в разі крайньої необхідності (наприклад, відвернення небезпеки для громадян) та після погодження безпосереднім керівником. Вогнепальна зброя може застосовуватися лише в крайніх випадках, і якщо патрульний переконаний в ефективності її застосування. Переважним способом зупинення транспортного засобу є його блокування іншими патрульними автомобілями, а завданням екіпажу, який здійснює переслідування, є постійне спостереження за ним.

Дозволяється порушення правил дорожнього руху лише за умови, що це не створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху і громадян.

Підстави для зупинення транспортного засобу:

1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;

2) якщо є очевидні ознаки, які свідчать про технічну несправність транспортного засобу;

3) якщо є інформація, яка вказує на причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, яка свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;

4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;

5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;

6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;

7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Алгоритм зупинення транспортного засобу:

1) безпосереднє зупинення транспортного засобу:

- гучномовцем;
- з використанням світлових сигналів (маячків);
- жестами (у виняткових випадках).

У будь-якому випадку дії патрульного повинні буди зрозумілі для учасників дорожнього руху, а вимога про зупинення завчасною та такою, що не змушує водія здійснювати різкі маневри.

Піший патрульний не може здійснювати зупинення транспортних засобів, крім випадків крайньої необхідності. При виявленні вчинення правопорушення піший патрульний передає відповідну інформацію, у тому числі щодо транспортного засобу, черговому та автопатрулям у відповідних квадратах.

Зупинення транспортного засобу здійснюється на максимально короткий період часу.

2) патрульний негайно, з дотриманням вимог щодо забезпечення власної безпеки, підходить до водія зупиненого транспортного засобу; водій та пасажир повинні залишатись у транспортному засобі;

3) патрульний вітається з водієм, повідомляє причину (підставу) зупинення;

4) патрульний перевіряє посвідчення водія та реєстраційний документ транспортного засобу, інші документи відповідно до законодавства;

5) патрульний здійснює інші необхідні дії, зокрема повідомляє про суть учиненого порушення правил дорожнього руху та складання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Виняткові обставини, за яких патрульний може попросити водія, а за потреби і пасажирів, вийти із транспортного засобу:

1) для усунення несправності транспортного засобу чи неналежного закріплення (перевезення) вантажу;

2) якщо виникає підозра щодо перебування водія в стані алкогольного (наркотичного) сп'яніння;

3) якщо виникає підозра щодо вчинення водієм та/або пасажирями транспортного засобу адміністративного або кримінального правопорушення;

4) для участі водія в розгляді справи про адміністративне правопорушення (якщо це необхідно);

5) у разі виникнення потреби в наданні допомоги іншим учасникам дорожнього руху;

6) за потреби здійснення повірки (порівняння) номерних знаків, інших номерів транспортного засобу (зокрема, серійного) з указаними в реєстраційних документах;

7) коли знаходження патрульного біля автотransпортного засобу суперечить правилам дорожнього руху або існує загроза його особистої безпеки.

Для спілкування з водієм, який вийшов з транспортного засобу, необхідно покинути проїжджу частину.

Забороняється, крім крайньої необхідності, зупинення транспортного засобу на підйомах, на мостах, естакадах, шляхопроводах, крутих поворотах та інших ділянках доріг з обмеженою оглядовістю чи в умовах недостатньої видимості.

Забезпечення особистої безпеки

З метою забезпечення особистої безпеки патрульному забороняється:

1) сідати до інших транспортних засобів, зокрема тих, які перевіряються, крім передбачених випадків, та за погодженням з безпосереднім начальником;

2) стояти поруч із транспортним засобом;

3) підходити до зупиненого транспортного засобу зі сторони фар;

4) стояти між особою та патрульним, чия безпеку він забезпечує.

Патрульний повинен використовувати максимально освітлену частину (ділянку) дороги (вулиці), використовувати фари патрульного автомобіля за потреби.

Не рекомендується обговорювати вчинене правопорушення, стоячи на проїзній частині.

Патрульний автомобіль повинен зупинятися позаду транспортного засобу, який зупинено, і бути готовим до запобігання можливим його маневрам.

Під час огляду транспортного засобу і спілкування з водієм необхідно обрати безпечну відстань, не випускати водія і пасажирів з поля зору, не повертатися спиною.

У випадку виявлення інформації про перебування осіб або транспортного засобу у розшуку, а також за будь-якої іншої потенційно загрозливої ситуації, патрульні займають позиції, які дозволять їм страхувати один одного, забезпечувати особисту безпеку та безпеку третіх осіб.

Про таку інформацію негайно повідомляється черговий та безпосередній начальник, уживаються заходи для затримання такого транспортного засобу та (або) водія (пасажирів).

Алгоритм дій патрульного під час наближення до зупиненого транспортного засобу:

1) наближатися до транспортного засобу ззаду, з боку водія або зі сторони пасажирів (за потреби);

- 2) оглянути салон крізь вікна, впевнитися у відсутності небезпеки;
- 3) зупинитися на безпечній відстані від транспортного засобу і водія;
- 4) постійно спостерігати за діями водія і пасажирів;
- 5) попросити водія зупинити роботу двигуна, за потреби включити світло в салоні;
- 6) документи від водія приймаються вільною рукою для збереження можливості користуватись вогнепальною зброєю у разі потреби;
- 7) патрульний, який сидить за кермом, залишається на місці і забезпечує безпеку свого напарника.

Координація дій з напарником. Зв'язок з іншими нарядами, командирами підрозділів

Ефективність роботи патрульного залежить від координації та комунікації з напарником, командиром, черговою службою, органами місцевого самоврядування та державними установами.

Патрульний повинен постійно співпрацювати з напарником. Рішення повинні прийматися спільно. У разі виходу одного патрульного з автомобіля, другий повинен спостерігати за ним для того, щоб надати допомогу в разі необхідності. Напарники не повинні відходити далеко один від одного, якщо для цього немає потреби.

У разі переслідування та затримання особи патрульні повинні розділити функції, щоб не виконувати одні й ті ж дії.

Патрульний за допомогою радіозв'язку постійно підтримує зв'язок з керівником (командиром) і черговою частиною. Щогодини патрульний повинен повідомляти про своє місцезнаходження і обстановку на своїй території. Після погодження з командиром, патрульний інформує чергову частину про вихід на перерву і фіксує час.

Патрульний зобов'язаний за допомогою радіозв'язку повідомляти черговій частині про порушення дорожнього руху, особу підозрюваного чи затриманий транспортний засіб. Патрульний передає інформацію щодо місця перебування, даних машини (номерні знаки, марку тощо).

Після проведення огляду на стан алкогольного сп'яніння водія транспортного засобу патрульний повідомляє черговій частині результати перевірки.

Після прибуття на місце події патрульний повідомляє прямого і безпосередньо керівника про: наявну ситуацію – злочини або адміністративні правопорушення, що були вчинені; вжиті заходи; кількість постраждалих або жертв; необхідність виклику карети швидкої допомоги, пожежної служби або додаткових екіпажів патрульних. Якщо були пошкоджені дороги, зовнішнє освітлення тощо, необхідно поінформувати місцеві органи влади та аварійно-рятувальні служби.

Патрульний підтримує особисто, а також через чергову службу зв'язок з найближчим територіальним органом поліції для того, щоб в разі необхідності оперативно та скоординовано відреагувати на вчинене правопорушення.

Типові помилки поліцейського під час несення служби:

- 1) відсутність постійного зв'язку з оперативним черговим;
- 2) порушення правила дорожнього руху, якщо це не пов'язано з необхідністю виконання службової діяльності;
- 3) залишає без нагляду транспортний засіб на тривалий час, якщо це не є необхідно в умовах, що склалися;
- 4) спілкується з людьми не по службовим питанням, перебуваючи в транспортному засобі;
- 5) дає вказівки чи побажання учасникам дорожнього руху незрозумілими жестами, використовує гучномовець або спеціальні сигнали не за призначенням;
- 6) передає транспортний засіб, технічне обладнання, спецзасоби та пристрої, вогнепальну зброю іншим особам (за винятком випадків, обумовлених службовою необхідністю);
- 7) перевозить на службовому транспортному засобі третіх осіб, а також багаж, за винятком випадків, передбачених законодавством;
- 8) відпочиває (спить) в транспортному засобі;
- 9) на власний розсуд відхиляється від установленого маршруту і змінює режим робочого часу;
- 10) залишає без нагляду в службовому транспортному засобі затриманих осіб;
- 11) під час виконання службових обов'язків відвідує кафе, бари, ресторани, клуби (якщо це не викликано службовою необхідністю).

5. Правові засади реагування поліцейського на заяви та повідомлення про правопорушення або події

Безпосередньо правовою основою реагування поліції на заяви та повідомлення громадян є ***«Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України»***, затверджена наказом МВС України від 27.04.2020 р. № 357 (далі – Інструкція).

Ця Інструкція встановлює порядок реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події (далі – правопорушення або події), а також оперативного інформування в центральному органі управління поліції, міжрегіональних територіальних органах Національної поліції України, територіальних органах поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві (далі – ГУНП), їх територіальних (відокремлених) підрозділах (далі – ТВП).

У цій Інструкції терміни вживаються в таких значеннях:

– автоматизовані робочі місця користувачів – робочі місця поліцейських та інших працівників, обладнані комп'ютерною технікою, у тому числі планшетними пристроями, які підключені до інформаційно-телекомунікаційної системи “Інформаційний портал Національної поліції України” (далі – система ІПП) відповідно до Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему

“Інформаційний портал Національної поліції України”, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03 серпня 2017 року № 676, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 серпня 2017 року за № 1059/30927, і призначені для автоматизації службової діяльності, реалізації повноважень щодо обробки інформації відповідно до наданого рівня доступу в системі ІППП;

- група реагування патрульної поліції (далі – ГРПП) – наряд патрульної поліції у складі не менше двох поліцейських, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативного реагування на них;

- диспетчер – старший інспектор з особливих доручень, старший інспектор, інспектор чергової частини (ситуаційного відділу) управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП (далі – УОАЗОР), уповноважений на здійснення управління нарядами поліції, у тому числі за допомогою автоматизованого робочого місця (далі – АРМ “диспетчер”) системи ІППП, з метою оперативного реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події;

- зона оперативного реагування наряду поліції – територія обслуговування, яка закріплена в системі ІППП за конкретними нарядами поліції. Зони визначаються керівництвом територіальних органів (підрозділів) поліції та затверджуються наказом;

- інформаційна довідка про правопорушення або подію – електронний або паперовий документ визначеної форми, адресований Голові Національної поліції України, начальникам ГУНП та/або ТВП, що містить опис правопорушення або події;

- наряд поліції – ГРПП, наряди патрульної поліції, поліції охорони, поліції особливого призначення, слідчо-оперативні групи, дільничні офіцери поліції, інші сформовані наряди (у тому числі спільні наряди поліцейських різних підрозділів) у складі, не менше двох поліцейських, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативного реагування на них;

- оперативне інформування – єдина система збирання, опрацювання та подання до чергової служби вищого рівня інформації про правопорушення або подію з метою організації контролю за встановленням і затриманням осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також оперативного реагування на надзвичайні ситуації;

- оперативне реагування – скоординовані дії чергової служби, нарядів патрульної поліції, ГРПП та інших нарядів, спрямовані на організацію невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на вказане місце події з метою припинення правопорушення, установлення особи та затримання ймовірного правопорушника, збереження слідів правопорушення, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції;

- орган (підрозділ) поліції – центральний орган управління поліції, міжрегіональні територіальні органи Національної поліції України, ГУНП, ТВП;
- підрозділ “102” – відділ служби “102” УОАЗОР, працівники якого за допомогою автоматизованого робочого місця працівника підрозділу “102” (далі – АРМ “оператор “102”) системи ІПНП у цілодобовому режимі здійснюють приймання екстрених викликів і реєстрацію повідомлень про правопорушення або події, що надходять телефоном за скороченим номером екстреного виклику поліції “102” (далі – скорочений номер “102”), а також за допомогою інших видів зв’язку;
- повторні заяви і повідомлення – заяви або повідомлення від одного або різних заявників щодо одного і того ж правопорушення або події;
- посадова особа, уповноважена на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень про правопорушення або події – працівники підрозділу “102”, старші зміни працівників підрозділів “102”, диспетчери, оперативні чергові ГУНП та ТВП, їх помічники;
- працівник підрозділу “102” – працівник відділу служби “102” УОАЗОР, діяльність якої спрямована на приймання екстрених викликів за скороченим номером “102” та електронних повідомлень заявників, у яких міститься інформація про правопорушення або події, а також їх реєстрацію за допомогою АРМ “оператор “102” в системі ІПНП;
- реєстрація правопорушення або події – фіксація інформації про правопорушення або подію в системі ІПНП та/або журналах з присвоєнням записам порядкових номерів;
- сектор реагування патрульної поліції (далі – СРПП) – підрозділ патрульної поліції, який цілодобово забезпечує оперативне реагування на повідомлення про правопорушення або події, у межах компетенції здійснює їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів;
- слідчо-оперативна група (далі – СОГ) – організаційна форма взаємодії слідчих (дізнавачів), працівників оперативних та інших підрозділів поліції з метою виявлення, фіксації, вилучення слідів кримінального правопорушення, речових доказів, установлення свідків та потерпілих, встановлення осіб, які його вчинили, з’ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Інші терміни в цій Інструкції вживаються в значеннях, наведених у Кодексі цивільного захисту України, Законі України “Про телекомунікації”, Правилах надання та отримання телекомунікаційних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2012 року № 295, Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженій наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23 травня 2017 року № 440, зареєстрованій у Міністерстві юстиції України 15 червня 2017 року за № 750/30618 (далі – Інструкція чергової служби), Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затверджені

наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08 лютого 2019 року № 100, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 05 березня 2019 року за № 223/33194 (далі – Порядок ведення єдиного обліку), Національному плані нумерації України, затвердженому наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 23 листопада 2006 року № 1105, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 07 грудня 2006 року за № 1284/13158.

З метою отримання телекомунікаційних послуг і оперативного реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події як кінцеве обладнання в органах (підрозділах) поліції використовуються телефони (стаціонарні, мобільні), радіостанції, планшетні пристрої та інші засоби зв'язку.

Строк оперативного інформування обчислюється з моменту надходження до органів (підрозділів) поліції первинних відомостей (повідомлення телефоном або іншими видами зв'язку, усної чи письмової заяви, матеріалів з інших правоохоронних органів тощо) про вчинення правопорушення або виникнення події.

З урахуванням отриманої від заявника (інших джерел) інформації про вид, ступінь тяжкості, стадію та наслідок правопорушення або події, їх завершеності (закінченості), часу, який минув після вчинення правопорушення або виникнення події, місця перебування правопорушника та його суспільної небезпеки, заяви (повідомлення) поділяються на такі, що:

- мають високий ступінь загрози особам та поліцейським (повідомлення категорії “Альфа”);
- потребують негайного оперативного реагування (повідомлення категорії “Бета”);
- відпрацьовуються в звичайному режимі (повідомлення категорії “Гамма”);
- не потребують оперативного реагування (повідомлення категорії “Дельта”).

До заяв і повідомлень з високим ступенем загрози особам та поліцейським (повідомлення категорії “Альфа”) належать:

1) повідомлення осіб, у змісті яких наявна інформація про злочини, які тривають і вчиняються із застосуванням (використанням) вогнепальної зброї, вибухових пристроїв або/та речовин (інших пристроїв, що можуть завдати фізичну шкоду правопорушнику та особам, які його оточують, а також про перебування (місцезнаходження, переховування) осіб, які їх скоїли, та вчинення ними збройного опору;

2) повідомлення, за якими введено поліцейські операції “Сирена”, “Грім”, “Заручник”.

До заяв і повідомлень, які потребують негайного реагування (щойно вчинені або тривають) (повідомлення категорії “Бета”), належать повідомлення осіб, у змісті яких наявна інформація про правопорушення або події за умови, якщо:

- на час отримання повідомлення вони тривають, тобто відбуваються (продовжуються) в реальному часі;

– з часу їх учинення до моменту отримання повідомлення минуло не більше 15 хвилин (правопорушення, яке щойно вчинене). З урахуванням географічних, демографічних, економічних, соціальних та інших особливостей населеного пункту, місцевості та/або місця вчиненого правопорушення або події, а також криміногенної ситуації в регіоні (районі, місцевості) за рішенням начальника ГУНП (особи, яка виконує його обов’язки) зазначений час може бути збільшено;

– наявна інформація про місцезнаходження особи, яка причетна до вчинення правопорушення або події;

– особи, які постраждали внаслідок правопорушень (подій) та/або нещасних випадків, перебувають у безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров’я, і потребують невідкладної допомоги поліції (далі – особи, які потребують допомоги) – незалежно від часу, який минув з моменту їх учинення до отримання поліцейськими (працівниками поліції) такого повідомлення.

До заяв і повідомлень, які відпрацьовуються в звичайному режимі (повідомлення категорії “Гамма”), належать повідомлення осіб, у змісті яких наявна інформація про правопорушення або події, які вчинені за відсутності умов, передбачених для відпрацювання повідомлень категорії “Альфа” та повідомлень категорії “Бета”.

До заяв і повідомлень, які не потребують оперативного реагування (повідомлення категорії “Дельта”), належать:

– заяви і повідомлення, у змісті яких відсутні будь-які ознаки правопорушення, а реагування на них не належить до повноважень поліції, звернення довідково-консультативного характеру;

– матеріали органу досудового розслідування поліції або інших правоохоронних органів, заяви про вчинені правопорушення або події, що надійшли до поліції поштою та не потребують невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на місце події з метою припинення правопорушення, збереження слідів злочину, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції.

Заяви і повідомлення, які не потребують оперативного реагування (повідомлення категорії “Дельта”), визначаються диспетчером.

Під час приймання та реєстрації заяв і повідомлень про правопорушення або події, організації та здійснення оперативного реагування на них посадовим особам, уповноваженим на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень про правопорушення або події, а також поліцейським нарядів поліції забороняється:

– заходити в систему ІПНП не під своїм логіном та паролем;

– надавати заявникам інформацію про місце проживання працівників поліції, інших правоохоронних органів, суду, їх особисті номери телефонів;

– надавати наявну в системі ІПНП інформацію стороннім особам, а також посадовим особам правоохоронних органів, яких працівник не може ідентифікувати.

Посадові особи, уповноважені на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень про правопорушення або події під час свого чергування, залишають розташування підрозділу лише з дозволу відповідного керівника.

Основні завдання органів (підрозділів) поліції щодо реагування на правопорушення або події та оперативного інформування чергових служб вищого рівня

Посадові особи органів (підрозділів) поліції під час реагування на правопорушення або події повинні:

1) незалежно від способу отримання інформації здійснювати направлення на місця подій сил і засобів поліції, необхідних для захисту прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяння їх реалізації;

2) підтримувати в постійній готовності сили і засоби поліції до реагування на правопорушення або події;

3) орієнтувати наряди всіх видів про вчинення кримінальних та інших правопорушень, прикмети осіб, які їх учинили, об'єкти посягань;

4) забезпечувати особисту безпеку громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, запобігання правопорушенням чи їх припинення, виявлення та затримання осіб, які їх учинили, усунення негативних наслідків правопорушень або подій;

5) здійснювати обмін інформацією та взаємодію з іншими правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності;

6) забезпечувати особисту безпеку працівників поліції, організацію їх навчання щодо дій у типових та екстремальних ситуаціях;

7) здійснювати оперативне інформування чергових служб вищого рівня, інших органів державної влади, підприємств, установ, організацій, до компетенції яких належить надання допомоги громадянам, які звернулися з відповідною заявою або повідомленням до органу (підрозділу) поліції;

8) забезпечувати ефективне використання засобів зв'язку, технічних засобів та службового автотранспорту, їх належне зберігання.

Заяви і повідомлення про правопорушення або події працівниками чергової служби органів (підрозділів) поліції реєструються в інформаційних ресурсах системи ПНП. У разі технічної несправності системи ПНП направлення нарядів поліції та керування ними здійснюється за допомогою інших видів зв'язку.

Наряди поліції з метою отримання завдань для реагування на повідомлення про правопорушення або події забезпечуються планшетними пристроями з програмним забезпеченням, інтегрованим до системи ПНП.

Працівники чергової служби з метою встановлення необхідної інформації про правопорушення або подію, забезпечення своєчасного та якісного реагування нарядами поліції за фактом їх учинення (виникнення) керуються Алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби (додаток 1 Інструкції).

Попередня кваліфікація кримінального правопорушення працівниками чергової служби здійснюється, виходячи з явних ознак цієї події та відомостей, унесених до системи ІПНП чи Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Поліцейський незалежно від місця перебування, територіального чи структурного підпорядкування після отримання доручення диспетчера або оперативного чергового щодо реагування на правопорушення або подію зобов'язаний негайно вжити всіх необхідних заходів щодо безумовного виконання такого доручення.

Організація роботи підрозділів ГУНП та їх посадових осіб, уповноважених на приймання і реєстрацію заяв і повідомлень про правопорушення або події та реагування на них

Робочі місця працівників підрозділів “102” та

диспетчерів розміщуються в приміщеннях ГУНП. Приймання екстрених викликів підрозділом “102” здійснюється централізовано зі всієї території обслуговування відповідного ГУНП. Кожен працівник підрозділу “102” і диспетчер чергової зміни забезпечується відповідним автоматизованим робочим місцем та повинен мати авторизований доступ до системи ІПНП.

Спеціалізоване програмне забезпечення АРМ “оператор “102” системи ІПНП, яке використовує працівник підрозділу “102”, працює в таких режимах:

- “прийом викликів” – режим, у якому надходять виклики;
- “обробка викликів” – режим, у якому здійснюється обробка заяв і повідомлень, а також заповнення електронних контурів у системі ІПНП;
- “перерва” – режим тимчасового припинення роботи або відпочинку працівника підрозділу “102”. При цьому виклики на це робоче місце не розподіляються.

Заяви і повідомлення про правопорушення або події до органів (підрозділів) поліції, крім скороченого номера “102”, можуть надходити за допомогою інших видів зв’язку, інтеграцію яких із системою ІПНП дозволено поліції, зокрема:

- у вигляді смс-повідомлень;
- електронною поштою;
- з мобільних додатків;
- з інших спеціалізованих програмно-технічних і технічних засобів.

В АРМ “оператор “102” зазначаються відомості про дату і час надходження заяви чи повідомлення, заявника (прізвище, ім’я, по батькові, дата народження, місце проживання (реєстрації), місце перебування, абонентський номер, стислий зміст заяви чи повідомлення, орган (підрозділ) поліції, до якого передано повідомлення, та інша інформація.

У разі припинення з технічних причин (несправність, збої) роботи АРМ “оператор “102” кожен працівник підрозділу “102” має бути забезпечений робочим зошитом, зареєстрованим у підрозділі документального забезпечення, для запису повідомлень про правопорушення або події. Передача прийнятої інформації диспетчеру та оперативному черговому в таких випадках здійснюється за допомогою телефонного або іншого виду зв’язку. Після відновлення роботи АРМ “оператор “102” працівник підрозділу “102” переносить прийняту інформацію про правопорушення або події з робочого зошита до системи ІПНП.

Прийняття викликів працівниками підрозділу “102” здійснюється державною мовою, а за бажанням заявника та можливостями працівника – тією мовою, якою розмовляє заявник.

Персональні дані осіб мають бути захищеними під час їх обробки. Порядок збирання, обробки, накопичення, зберігання персональних даних і доступ до них здійснюється відповідно до Закону України “Про захист персональних даних”.

Організація роботи працівників підрозділу “102” здійснюється згідно із затвердженим керівником УОАЗОР графіком чергування. Режим внутрішнього розпорядку затверджується керівником органу (підрозділу) поліції. Поліцейські, які залучені до чергування, несуть службу в однострої, цивільний персонал – з дотриманням ділового стилю одягу.

Усі переговори працівників підрозділу “102” з використанням відповідного кінцевого обладнання фіксуються багатоканальним цифровим реєстратором документування мовленнєвої інформації.

Безпосередньо перед заступанням на чергування працівник підрозділу “102” зобов’язаний перевірити технічний стан АРМ “оператор “102”.

Обов’язки посадової особи, уповноваженої на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень громадян про правопорушення або події, у разі надходження за скороченим номером телефону “102” заяви або повідомлення про правопорушення або подію:

1) забезпечувати протягом двох хвилин прийняття від заявника інформації про правопорушення або подію та її внесення до системи ІПНП. З об’єктивних причин цей строк може бути збільшено (алкогольне сп’яніння, хвилювання, мовні вади заявника, ненадання вичерпної відповіді на запитання тощо). У разі необхідності негайного реагування на правопорушення або події внесення та збереження інформації здійснюється раніше встановленого строку;

2) під час спілкування із заявником дотримуватися принципів професійної етики та моралі;

3) при надходженні повідомлень про факти вчинення домашнього насильства, злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості, а також інших злочинів запитати заявника, з оператором якої статі він бажає спілкуватися;

4) під час прийняття повідомлення про правопорушення або подію, спілкуючись із заявником, одночасно вносити отриману інформацію до системи ІПНП;

5) під час спілкування із заявником першочергово встановлювати та вносити до системи ІПНП інформацію про:

- вид правопорушення або події (визначається з урахуванням можливості настання найбільш тяжких наслідків) та попередню кваліфікацію;

- час, місце (адресу), обставини вчиненого правопорушення або події (у разі неможливості заявника назвати точну адресу вчинення правопорушення уточнити приблизну адресу, де вчинено правопорушення (район, напрямок в’їзду або виїзду з міста, розташовані поблизу магазини, торговельні центри, парки або інші орієнтири), на електронній мапі встановити маркер приблизного місця вчинення правопорушення та за його допомогою знайти найближчі орієнтири, які допоможуть зорієнтуватись заявнику);

- дані про потерпілого або заявника (прізвище, ім’я, по батькові, дата народження, реєстрація місця проживання, місце перебування, абонентський номер, а також чи потребує він або інші особи медичної допомоги;

- іншу необхідну інформацію, проставивши маркер події за територіальним місцем розташування підрозділу “102” в разі ненадання

заявником своїх установчих даних або адреси місця вчинення правопорушення або події;

- територію місця перебування заявника та місця вчинення правопорушення, якщо місце вчинення правопорушення або події не збігається з місцем перебуванням заявника;

6) унесену до системи ІПНП інформацію в електронному вигляді автоматично передавати для реагування працівникам поліції, уповноваженим здійснювати організацію реагування на правопорушення або події;

7) у разі пошкодження основних і резервних каналів передачі інформації в електронному вигляді відомості про правопорушення або подію передавати уповноваженим працівникам, використовуючи інші види зв'язку;

8) уносити до системи ІПНП інформацію про правопорушення або події, отриману за допомогою інших видів зв'язку, у текстовому, аудіо- або відеоформаті та передавати на розгляд відповідним працівникам поліції або оперативно-диспетчерським службам інших органів державної влади, уповноваженим здійснювати організацію реагування на них;

9) уносити до системи ІПНП первинну інформацію про правопорушення або події, які перебувають у стадії незавершеності та потребують негайного реагування;

10) у разі наявності технічних можливостей та необхідності залучати до спілкування із заявником у режимі конференції працівника поліції, уповноваженого здійснювати реагування на правопорушення або події та/або іншого працівника, визначеного керівником (старшим зміни), для уточнення інформації про правопорушення або подію;

11) після встановлення первинних даних зберегти в системі ІПНП початкові відомості, які направити відповідним працівникам поліції або оперативно-диспетчерським службам інших органів державної влади, уповноваженим здійснювати організацію реагування на правопорушення або події, повідомити заявника про виїзд наряду поліції та, за необхідності, продовжити з'ясування та доповнення первинних даних інформацією про:

- напрямок відходу правопорушників, пішки чи на транспортному засобі вони зникли, їх прикмети, номерні знаки та марку, модель транспортних засобів;

- наявність на місці вчинення кримінального правопорушення потерпілих, їх стан здоров'я та місце перебування. Якщо потерпілі потребують медичної допомоги, поінформувати про це службу екстреної допомоги "103", у разі отримання повідомлення про пожежу - службу екстреної допомоги "112" ("101");

- кількість правопорушників, їх прикмети, установчі дані (якщо відомо), наявність зброї;

- предмети (речі), якими заволоділи правопорушники та прикмети викраденого;

- сліди, які могли залишитися на одязі й тілах правопорушників;

- інші дані, які сприятимуть розкриттю правопорушення по гарячих слідах;

12) після внесення всіх додаткових необхідних даних до системи ІППП зберегти інформацію;

13) у разі звернення заявника мовою, якою не володіє посадова особа, уповноважена на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень громадян про правопорушення або події, ужити заходів щодо залучення іншого працівника, який володіє іноземною мовою (за можливості в режимі конференції). У разі відсутності таких працівників зачитати англійською мовою інформацію, спрямовану на встановлення даних заявника (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання (перебування), місце перебування (далі – установчі дані потерпілого або заявника), абонентський номер), суть події, про яку заявник хоче повідомити, а також роз'яснення, що його повідомлення буде записано та після перекладу йому зателефонують.

За наявності технічної можливості увімкнути заздалегідь записане вербальне повідомлення (роз'яснення) порядку дій заявника.

Зазначену інформацію в системі ІППП надіслати відповідним працівникам поліції, уповноваженим здійснювати організацію реагування на правопорушення або події, за місцезнаходженням підрозділу “102”;

14) невідкладно доповідати старшому чергової зміни про надходження скарг громадян на дії/бездіяльність працівників поліції, порушення їх прав і свобод, повторних звернень щодо неналежної організації реагування працівниками поліції на повідомлення та внести відповідну інформацію в систему ІППП;

15) у разі раптового переривання дзвінка негайно зателефонувати заявнику для з'ясування обставин події чи правопорушення. Якщо заявник не відповідає на дзвінок і виникла підозра про вчинення стосовно нього протиправних дій (крики, шум боротьби та інші ознаки), уносити до системи ІППП інформацію про те, що “зв'язок із заявником втрачено” та проставити відмітку “інформувати чергового”. Якщо адреса місця вчинення правопорушення та/або місця перебування заявника невідома, проставити маркер на електронній мапі за місцем розташування підрозділу “102”;

16) уносити до системи ІППП відомості про повідомлення підрозділів екстреної допомоги населенню за скороченим номером “112” (“101”, “103”, “104”) та передавати для реагування відповідним працівникам поліції або оперативно-диспетчерським службам інших органів державної влади, уповноваженим здійснювати організацію реагування на них;

17) негайно проставляти відмітку “інформувати чергового” для здійснення відповідного реагування, якщо під час прийняття заяви або повідомлення стало відомо про те, що заявник або особа, яка вчинила правопорушення, перебуває в розшуку;

18) якщо в заяві чи повідомленні йдеться про питання, що не належать до компетенції поліції, та про дії, що не містять ознак правопорушення, звернення має довідково-консультативний характер або в ньому не викладено суті порушеного питання, заявник висловлює особисте ставлення до події, що відбувається, не називає своїх персональних даних, ввічливо роз'яснювати заявнику його подальші дії. При цьому інформацію, викладену заявником,

необхідно внести до системи ІПНП (у разі достатності підстав надати події статус “без оперативного реагування”);

19) усі реквізити до системи ІПНП уносити державною мовою без скорочень (крім загальноприйнятих) з дотриманням правил правопису.

У разі надходження за скороченим номером “102” заяви або повідомлення про правопорушення або подію, які віднесені до категорій “Альфа” та “Бета”, крім обов’язків, визначених вище, посадова особа, уповноважена на здійснення прийому, опрацювання та реєстрацію заяв і повідомлень громадян про правопорушення або події виконує такі дії:

1) не пізніше ніж за 30 секунд з фактичного часу отримання інформації про правопорушення або події:

- проставляє у відповідному діалоговому вікні електронної картки “102” АРМ “оператор “102” системи ІПНП відмітку (позначку) про необхідність здійснення негайного реагування за отриманим повідомленням;

- уносить до електронної картки “102” лише початкову інформацію про вид правопорушення або події (визначається з урахуванням можливості настання найбільш тяжких наслідків) та місце його вчинення;

- зберігає електронну картку “102”, яка автоматично з відповідною позначкою надходить до диспетчера та оперативних чергових ГУНП і ТВП за місцем учинення правопорушення або події;

2) до 2 хв з часу надходження повідомлення:

- долучає (за потреби та наявності технічної можливості) до розмови із заявником диспетчера та/або оперативного чергового ГУНП у режимі конференц-зв’язку;

- з одночасним заповненням електронної картки “102” продовжує з’ясовувати в заявника (у тому числі разом з диспетчером та/або оперативним черговим ГУНП) його установчі дані або відомості про потерпілого, обставини правопорушення або події, кількість та прикмети осіб, причетних до його вчинення, наявність у них зброї, місце їх перебування або напрямок відходу, наявність осіб, які потребують допомоги, а також іншу актуальну інформацію, необхідну для вирішення службових завдань;

- за результатами опрацювання повідомлення повторно зберігає електронну картку “102” з унесеною інформацією про правопорушення або подію;

3) у разі необхідності продовжує з’ясовувати та доповнювати електронну картку “102” інформацією про обставини правопорушення або події, які мають значення для належної організації реагування на нього.

З об’єктивних причин строки опрацювання та передачі повідомлень про правопорушення або події визначених категорій може бути збільшено (алкогольне сп’яніння, хвилювання, мовні вади заявника, ненадання відповіді на запитання тощо).

Наведені в підпунктах 1, 2 пункту 12 розділу III Інструкції відомості та порядок їх з’ясування не є вичерпними, їх послідовність може бути змінено, проте вони повинні бути достатніми для належної та своєчасної організації

оперативного реагування на правопорушення або подію. У подальшому, за можливості, діє відповідно до пункту 11 цього розділу.

Якщо заявник застосовує ненормативну лексику, вдається до образ, закликів до розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі, працівник підрозділу “102”, який приймає виклик, роз’яснює, що за такі дії заявник може нести передбачену законом відповідальність, та має право припинити спілкування з ним і заблокувати на добу за допомогою технічних засобів прийняття від нього звернень. Одночасно працівник підрозділу “102” відображає в системі ІППІ інформацію про протиправні дії заявника, яку направляє для відповідного реагування уповноваженим працівникам поліції.

Працівник підрозділу “102” має право припинити спілкування з особою, яка не повідомляє інформацію про настання екстреної ситуації та/або необхідність отримання екстреної допомоги, своїми діями відволікає його від виконання покладених на нього обов’язків. При цьому факт надходження такого виклику фіксується в ІППІ.

Відмова в прийнятті та реєстрації повідомлень про правопорушення або події не допускається.

Обов’язки старшого зміни працівників підрозділу “102”:

1) організовувати та контролювати роботу підпорядкованої зміни працівників підрозділу “102”, зокрема вжиття працівниками підрозділів “102” заходів, насамперед віднесених до категорій “Альфа” та “Бета”. У разі потреби надавати необхідну допомогу підлеглим в опрацюванні повідомлень про правопорушення або події та організації реагування на них;

2) розподіляти час чергування працівників підрозділу “102” з урахуванням навантаження на них. У разі завантаження всіх працівників приймати заяви і повідомлення про правопорушення або події особисто, а також залучати працівників, які перебувають на перерві (відпочинку);

3) готувати інформацію про кількість одержаних упродовж чергування заяв і повідомлень осіб за скороченим номером “102”, утрачених дзвінків, повторних повідомлень, навантаження на працівників за добу;

4) здійснювати перевірки за скаргами і заявами осіб щодо неналежного виконання службових обов’язків працівників чергової зміни підрозділу “102”;

5) використовуючи багатоканальний цифровий реєстратор документування мовленнєвої інформації, здійснювати вибіркове прослуховування записів розмов працівників чергової зміни підрозділу “102” (не менше трьох розмов кожного працівника підрозділу “102”) та вживати заходів щодо вирішення проблемних питань (за результатами прослуховування ставить відповідну відмітку в електронній картці “102” про її прослуховування). У разі виявлення незареєстрованої інформації про правопорушення або подію зареєструвати її в установленому порядку та доповісти про це керівникові підрозділу “102”;

6) перевіряти якість заповнення (з дотриманням усіх необхідних вимог) та достовірність інформації, унесеної працівником підрозділу “102” до системи ІППІ;

7) уживати заходів щодо покращення стану прийому та опрацювання повідомлень осіб, а також усунення недоліків, допущених під час здійснення реагування на правопорушення або події, насамперед визначені категоріями “Альфа” та “Бета”;

8) забезпечувати ведення необхідної службової документації підрозділу “102”;

9) за наявності технічної можливості визначати абонентські номери заявників, які намагалися зателефонувати до підрозділу “102”, але з’єднання з якими не відбулося з різних причин. Доручати працівникам передзвонити на такі номери для з’ясування обставин правопорушення або події;

10) під час приймання-здачі чергування підбивати підсумки роботи працівників чергової зміни підрозділу “102” за добу, визначати позитивні та негативні тенденції в їх діяльності, про що доповідати керівникові підрозділу “102” та старшому зміни диспетчерів.

Обов’язки диспетчера:

1) перед заступанням на добове чергування перевіряти технічний та санітарний стан робочого місця, службову документацію, технічну справність оргтехніки, ознайомлюватися з оперативною обстановкою за минулу добу, брати на особистий контроль виконання нарядами поліції завдань, реагування на які здійснюється під час перезмінки, та не завершених;

2) перевіряти кількість нарядів, які заступають на чергування в зону оперативного реагування. У разі виявлення недостатності нарядів поліції в зоні оперативного реагування та інших недоліків доповідати старшому зміни або оперативному черговому для подальшого інформування керівництва ГУНП;

3) у системі ПНП перевіряти готовність до несення служби всіх нарядів поліції, які залучені до охорони публічної безпеки і порядку на території обслуговування, наявність та працездатність планшетних пристроїв, відповідність даних, унесених до системи ПНП відповідальними особами підрозділів поліції (прізвище старшого наряду, абонентський номер, режим несення служби, номерний знак службового транспортного засобу). У разі відсутності (несправності) планшетного пристрою, нестійкого рухомого (мобільного) зв’язку зв’язуватися з нарядом і здійснювати перевірку за допомогою наявних видів зв’язку;

4) контролювати проставлення нарядом поліції відмітки в системі ПНП про тимчасову недоступність та незалучення його до обслуговування викликів, якщо наряд поліції, що несе службу, тимчасово не може здійснювати реагування на правопорушення або події (технічна несправність службового автотранспорту, виконання створеного нарядом поліції службового завдання тощо).

Порядок дій диспетчера після отримання повідомлення про правопорушення або подію, що віднесені до категорії “Альфа”:

1) диспетчер до прибуття на місце події керівника органу, підрозділу поліції або іншої особи, відповідальної за організацію та координацію проведення першочергових заходів та невідкладних слідчих (розшукових) дій або проведення спеціальної (поліцейської) операції, не очікуючи надходження

уточнених відомостей, негайно (не пізніше однієї хвилини) в системі ПНП призначає та направляє на місце події наряди (наряд) поліції, насамперед поліцейських підрозділів поліції особливого призначення (інших нарядів поліції, спеціально створених для реагування на правопорушення або подію з високим ступенем загрози поліцейським). Їх кількість визначається з урахуванням наявної чисельності нарядів, виду, тяжкості та обставин правопорушення або події, а також іншої інформації про осіб, які його вчинили;

2) інформує оперативного чергового ГУНП про отримання повідомлення про правопорушення або подію вказаної категорії, відомі обставини їх учинення. Підтримує постійний зв'язок з черговою службою ГУНП та ТВП щодо обміну інформацією про правопорушення та необхідності залучення до реагування на цю подію додаткових сил поліції, інших підрозділів поліції, у тому числі спеціальних, підготовки орієнтувань тощо;

3) перевіряє зміст і повноту інформації про правопорушення або подію, за потреби з'ясовує в заявника додаткові відомості;

4) за наявності технічної можливості самостійно або за допомогою працівників інших підрозділів виводить на відеостіну (монітор) зображення з камер відеонагляду з місця події, прилеглої території;

5) визначає ймовірні напрямки руху транспортного засобу з особами, які вчинили правопорушення, оцінює час із моменту його вчинення та ставить завдання нарядам поліції з визначенням меж блокування населених пунктів, міст, районів, областей, а також маршрутів патрулювання;

6) контролює, у тому числі за допомогою можливостей системи ПНП, своєчасне отримання завдань нарядами поліції, їх прибуття на місце події (в інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним черговим) та маршрут руху, виконання поставлених завдань;

7) у разі відсутності вільного наряду поліції невідкладно (залежно від виду та тяжкості правопорушення або події) знімає з обслуговування необхідну кількість нарядів поліції, залучених до реагування на подію некримінального характеру або які не становлять значної суспільної небезпеки, та направляє їх для реагування на правопорушення або подію;

8) орієнтує в системі ПНП, а також за допомогою засобів радіозв'язку або телефоном (використовуючи селектор) наряди поліції та оперативних чергових інших підрозділів поліції (у тому числі суміжних областей - у разі вчинення правопорушень або подій у районах, що межують з іншими регіонами) про обставини вчинення правопорушення або події, прикмети правопорушників та напрямки їх відходу, марку, колір, номерний знак (якщо відомо) транспортного засобу, який викрадено чи використовується зловмисниками;

9) уживає заходів щодо направлення на місце події СОГ, працівників підрозділу кінологічної діяльності та/або вибухотехнічної служби, за потреби повідомляє підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104");

10) за необхідності залучає до реагування на повідомлення про правопорушення або подію наряди поліції із суміжних територій, які знаходяться найближче до місця події;

11) здійснює управління залученими до оперативного реагування на повідомлення нарядами поліції (поліцейськими) з метою виявлення ТЗ та затримання осіб, які ним керують;

12) інформує наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ІПП стосовно особи, що здійснила виклик наряду поліції, або інших можливих учасників правопорушення або події (наявність у власності зареєстрованої зброї, перебування в розшуку, категорію особи тощо);

13) з урахуванням наявної інформації про обставини правопорушення або події та осіб, які його вчинили, а також пропозицій поліцейських (їх керівників), які виконують завдання диспетчера, здійснює управління (маневрування) силами й засобами поліції з метою:

- підготовки до проведення спеціальних (поліцейських) операцій (у разі введення їх у дію);

- проведення пошукових заходів, спрямованих на виявлення (встановлення місцезнаходження) та затримання підозрюваних осіб або їх переслідування;

- перекриття (блокування) ймовірних шляхів відходу та місць можливого перебування або появи підозрюваних осіб, а також недопущення сторонніх осіб до визначеної поліцейськими території;

- перевірки осіб, які перебувають на місці події або прилеглій до неї території, а також у місцях можливого перебування або появи зловмисників;

- установлення очевидців правопорушення або події, виявлення слідів та знарядь злочину, викраденого майна, інших речей, що можуть сприяти встановленню осіб, які його вчинили;

14) постійно підтримує зв'язок із залученими нарядами поліції (поліцейськими), СОГ, координує та контролює виконання ними поставлених завдань з реагування на правопорушення або подію. Своєчасно доводить до них наявну інформацію про обставини правопорушення або події та осіб, які причетні до їх учинення, додатково наголошує на дотриманні поліцейськими заходів особистої безпеки;

15) подає оперативному черговому ГУНП (для подальшої доповіді начальникові ГУНП або особі, яка його заміщує) пропозиції щодо введення в дію поліцейських (спеціальних) операцій (“Грім”, “Заручник”, “Перехват”, “Сирена”);

16) при введенні в дію поліцейської (спеціальної) операції (“Грім”, “Заручник”, “Перехват”, “Сирена”) за дорученням оперативного чергового або керівника ситуаційного центру ГУНП здійснює маневрування (управління) силами та засобами поліції, контролює своєчасність виставлення постів та заслонів, періодично вибірково перевіряє обізнаність нарядів поліції, зокрема тих, які несуть службу на стаціонарних постах (дорожніх станціях патрульної поліції) та автошляхах, щодо прикмет злочинців, розшукуваного автомобототранспорту, а також виконує інші їх вказівки.

Порядок дій диспетчера після отримання повідомлення про правопорушення або подію (з відповідною позначкою про необхідність

здійснення негайного реагування на правопорушення або подію), які віднесені до категорії “Бета”:

1) після отримання від оператора електронної картки “102” з відповідною позначкою диспетчер, не очікуючи надходження уточнюючих обставин, негайно (не пізніше однієї хвилини) в системі ІПНП призначає та направляє на місце події (інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним черговим) наряди (наряд) поліції (наряди реагування поліції охорони залучаються лише за наявності вільних нарядів, які не здійснюють реагування на сигнал “Тривога” з об’єктів, що охороняються, на відпрацювання повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень та інших подій, що можуть викликати суспільний резонанс).

Кількість нарядів поліції, які залучаються до оперативного реагування, визначається з урахуванням їх наявної чисельності, виду, тяжкості та обставин правопорушення або події, а також іншої наявної інформації про осіб, які його вчинили;

2) перевіряє зміст і повноту інформації про правопорушення або подію, за необхідності з’ясовує в заявника необхідну додаткову інформацію;

3) контролює, у тому числі за допомогою можливостей системи ІПНП, своєчасне отримання завдань нарядами поліції, їх прибуття на місця події (інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним черговим) та виконання поставлених завдань;

4) орієнтує в системі ІПНП, а також за допомогою засобів радіозв’язку або телефоном (використовуючи селектор) наряди поліції та оперативних чергових інших підрозділів поліції (у тому числі суміжних областей у разі їх учинення в районах, що межують з іншими регіонами) про обставини вчинення правопорушення або події, прикмети правопорушників та напрямки їх відходу;

5) направляє на місце події СОГ, інших поліцейських та, за необхідності, повідомляє підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером “112” (“101”, “103”, “104”);

6) інформує наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ІПНП стосовно особи, що здійснила виклик наряду поліції, або інших можливих учасників правопорушення або події (наявність у власності зареєстрованої зброї, перебування в розшуку, категорію особи тощо);

7) здійснює маневрування залученими до оперативного реагування на правопорушення або подію нарядами поліції (поліцейськими) з метою перекриття можливих шляхів відходу та місць перебування підозрюваних осіб або їх переслідування;

8) постійно підтримує зв’язок із залученими нарядами поліції (поліцейськими), СОГ, координує та контролює їх роботу з виконання поставлених завдань з реагування на правопорушення або подію;

9) у найкоротший строк після отримання інформації про виконання завдання нарядом поліції вивчає обґрунтованість погодження оперативним черговим ТВП його електронного рапорту та, за наявності зауважень, дає поліцейським доручення щодо вжиття додаткових (необхідних) заходів, спрямованих на відпрацювання правопорушення або події.

При організації реагування на повідомлення про правопорушення або подію, які віднесені до категорій “Альфа” та “Бета”, у разі відсутності вільного наряду поліції у строк до трьох хвилин диспетчер:

1) знімає (за нагальної необхідності та, насамперед, для здійснення реагування на кримінальні правопорушення і події, які можуть викликати суспільний резонанс) з обслуговування наряд поліції (наряд поліції охорони - за умови наявності вільних нарядів, не залучених до реагування на сигнал “Тривога” з об’єктів, що охороняються), який здійснює обслуговування події некримінального характеру або яка не становить значної суспільної небезпеки, та направляє його за повідомленням з більшим ступенем суспільної небезпеки;

2) за необхідності та за погодженням зі старшим зміни диспетчерів (оперативним черговим ГУНП) до реагування на повідомлення про правопорушення або подію залучає наряди поліції із суміжних територій, які знаходяться найближче до місця події;

3) у разі неможливості призначити наряд поліції в системі ІППІ ставить відмітку “відсутній вільний наряд” та негайно повідомляє оперативного чергового органу (підрозділу) поліції, на території обслуговування якого зареєстровано правопорушення (подія), для вжиття заходів щодо направлення на місце події додаткового наряду або інших працівників поліції. Строк визначення та направлення додаткових нарядів або інших працівників поліції не повинен перевищувати десяти хвилин.

Порядок дій диспетчера після отримання повідомлення про правопорушення або подію, які віднесені до категорії “Гамма”:

1) отримавши інформацію про таке правопорушення або подію, у строк до двадцяти хвилин в системі ІППІ призначає та направляє на місце події наряд поліції або окремого поліцейського;

2) у разі відсутності вільного наряду поліції у строк до десяти хвилин уживає заходів щодо направлення на місце події (з повідомленням оперативного чергового) СОГ, нарядів поліції охорони (за умови наявності вільних нарядів, не залучених до реагування на сигнали “Тривога” з об’єктів, що охороняються), інших поліцейських або будь-яких інших нарядів;

3) якщо не вистачає вільних нарядів поліції, за нагальної необхідності знімає з обслуговування наряд поліції, який здійснює обслуговування події некримінального характеру і яка не становить значної суспільної небезпеки, та направляє його за повідомленням з більшим ступенем суспільної небезпеки;

4) якщо немає можливості призначити інший наряд поліції, у системі ІППІ проставляє відмітку “відсутній вільний наряд” та негайно повідомляє про це оперативного чергового органу (підрозділу) поліції, на території обслуговування якого зареєстрована подія, для вжиття заходів щодо направлення на місце події додаткового наряду або інших працівників поліції. Строк визначення та направлення додаткових нарядів або інших працівників поліції не повинен перевищувати десяти хвилин;

5) за необхідності та за погодженням з диспетчерами (оперативними черговими) інших адміністративних районів до реагування на повідомлення про

правопорушення або події залучає наряди поліції із суміжних територій, які перебувають найближче до місця події;

6) у разі надходження заяви чи повідомлення, які за ознаками є повторними і не є скаргою на дії чи бездіяльність працівників поліції та не відрізняються за змістом від попередніх, приєднує їх до раніше зареєстрованих;

7) перевіряє зміст і повноту інформації про правопорушення або подію, своєчасність отримання завдань нарядами поліції, а також, за необхідності, телефоном з'ясовує в заявника необхідну додаткову інформацію;

8) у разі необхідності з використанням системи ІППП передає інформацію про вчинене правопорушення та прикмети підозрюваних осіб іншим диспетчерам;

9) орієнтує за допомогою можливостей системи ІППП, засобів радіозв'язку або телефоном (використовуючи селектор) усі наряди поліції та оперативних чергових інших підрозділів поліції про обставини вчинення правопорушення, прикмети правопорушників та напрямки їх відходу;

10) направляє на місце події СОГ та, за необхідності, повідомляє підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104");

11) інформує наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ІППП особи, що здійснила виклик наряду поліції, або інших можливих учасників правопорушення або події (наявність у власності зареєстрованої зброї, перебування особи в розшуку тощо);

12) постійно підтримує зв'язок із залученими нарядами поліції, СОГ, контролює роботу всіх нарядів поліції з виконання поставлених завдань щодо організації реагування на правопорушення або події;

13) контролює роботу всіх нарядів поліції в зоні оперативного реагування за допомогою можливостей системи ІППП, перевіряючи інформацію, що надходить із планшетних пристроїв, закріплених за службовими автомобілями (трек маршруту та місце перебування наряду або СОГ, отримання ними завдання, підтвердження прибуття та виконання завдання). Інформацію про виявлені недоліки в роботі нарядів поліції з реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події доповідає старшому зміни;

14) при отриманні заяв чи повідомлень про кримінальні правопорушення, надзвичайні ситуації та інші події, які можуть викликати широкий суспільний резонанс (далі – резонансне кримінальне правопорушення або надзвичайна подія), негайно проставляє відповідну відмітку в системі ІППП та інформує оперативного чергового ГУНП;

15) у разі припинення з технічних причин роботи системи ІППП (технічна несправність апаратури, збій програмного забезпечення) організовує направлення нарядів за допомогою радіо- або інших видів зв'язку, фіксуючи свої дії в робочому зошиті.

Порядок дій диспетчера після отримання повідомлення про правопорушення або подію, які не потребують негайного реагування та віднесені до категорії "Дельта":

1) отримавши повідомлення (електронну картку “102”) про правопорушення або подію вказаної категорії, перевіряє зміст та повноту інформації, а також, за необхідності, телефоном з’ясовує в заявника необхідні додаткові відомості;

2) надає заявнику роз’яснення щодо подальших дій та, у разі необхідності, орієнтовного часу прибуття поліцейських на місце події, про що зазначає в примітках;

3) при значному навантаженні на диспетчерів такі повідомлення, за їх дорученням, можуть опрацьовуватися працівниками чергової служби ТВП. У таких випадках вони оформлюються у вигляді направлення завдань, за результатами опрацювання яких працівники чергових служб ТВП складають електронні рапорти із зазначенням ужитих заходів. У разі встановлення працівниками чергової служби ТВП під час опрацювання такого повідомлення ознак правопорушення (або події, що належить до компетенції поліції) вони доповідають про це диспетчерові, який у визначеному порядку на місце події (інше місце) направляє наряд поліції для здійснення реагування;

4) у разі відсутності в змісті заяви чи повідомлення будь-яких ознак правопорушення та у випадках, коли реагування на них не належить до повноважень поліції, диспетчер в ІПНП проставляє відповідний статус “без оперативного реагування”;

5) матеріали органу досудового розслідування поліції або інших правоохоронних органів, інформація за заявами про правопорушення або подію, що надійшли до поліції поштою та не потребують невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на місце події з метою припинення правопорушення, збереження слідів злочину, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції, реєструються в системі ІПНП, диспетчер проставляє відповідний статус “без оперативного реагування” та передаються відповідним структурним підрозділам поліції для розгляду та прийняття рішення.

Диспетчер, отримавши повідомлення визначеної категорії та оцінивши ситуацію, яка склалася, за наявності достатніх підстав уповноважений змінити категорію події, установлену оператором “102”.

Обов’язки старшого зміни диспетчерів:

1) організовувати та контролювати роботу чергової зміни диспетчерів;
2) здійснювати розподіл диспетчерів за зонами обслуговування;
3) розподіляти час чергування диспетчерів з урахуванням навантаження на них. У разі завантаження диспетчерів залучати тих, які перебувають на перерві (відпочинку);

4) уживати заходів щодо дотримання дисципліни і внутрішнього розпорядку працівниками підпорядкованої зміни;

5) надавати необхідну допомогу підлеглим в організації реагування на правопорушення або події;

6) уживати заходів щодо усунення недоліків, допущених під час здійснення реагування на правопорушення або події;

7) подавати довідкову інформацію, яка стосується обслуговування виклику, у разі звернення поліцейських та вирішувати питання щодо залучення до реагування додаткових сил і засобів поліції (за необхідності);

8) інформувати оперативного чергового ГУНП про надходження скарг громадян на дії/бездіяльність працівників поліції, порушення їх прав і свобод, повторних звернень щодо неналежної організації реагування поліцейських на правопорушення або події та вживати заходів щодо усунення наявних недоліків;

9) уживати заходів щодо встановлення фактів призначення нарядам поліції завдань, не пов'язаних із виконанням службових обов'язків. Інформацію про всі недоліки, допущені працівниками нарядів поліції та СОГ під час реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події, а також про всі випадки безпідставного призначення завдань нарядам поліції вносити до системи ІПНП;

10) узагальнювати інформацію про недоліки в роботі підрозділів "102", диспетчерів, чергових служб і нарядів поліції з реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події, яку щодня під час приймання - здачі чергування окремим рапортом доповідати начальникові УОАЗОР (особі, яка виконує його обов'язки).

Обов'язки оперативного чергового територіального (відокремленого) підрозділу ГУНП щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування чергової частини вищого рівня

Оперативний черговий ТВП, заступаючи на чергування разом із відповідальним по ТВП (начальником СРПП), має перевірити наявність у нарядів поліції та працездатність планшетних пристроїв, відповідність даних, унесених у розстановку нарядів поліції: прізвище старшого наряду, абонентський номер, режим несення служби, номерний знак службового автомобіля тощо. У разі відсутності (несправності) планшетного пристрою, нестійкого рухомого (мобільного) зв'язку оперативний черговий має зв'язатися з нарядом поліції за допомогою телефону або радіозв'язку та здійснити перевірку.

Отримавши телефоном повідомлення про правопорушення або подію (електронне повідомлення від працівника підрозділу "102" через систему ІПНП), оперативний черговий ТВП зобов'язаний:

1) ознайомитися зі змістом повідомлення та діяти, керуючись Алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби, що додається;

2) невідкладно зареєструвати заяву чи повідомлення в системі ІПНП (у журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події (далі – журнал ЄО) – у разі тимчасової відсутності технічних можливостей для внесення таких відомостей до системи ІПНП);

3) за погодженням з диспетчером направити на місце вчинення правопорушення або події наряд поліції, окремих працівників, а у разі вчинення кримінального правопорушення - СОГ;

4) контролювати виконання завдань нарядами поліції та СОГ, які направлялися диспетчерами на відпрацювання правопорушення або події;

5) при отриманні від наряду поліції, який прибув на місце події, інформації про наявність ознак кримінального правопорушення невідкладно направити на місце події СОГ, доповісти відповідальному по ТВП (начальнику СРПП), начальнику ТВП або особі, яка виконує його обов'язки, та внести відповідну інформацію до системи ІППП;

6) у разі надходження телефонного повідомлення від диспетчера про відсутність вільних нарядів і неможливості організації реагування силами наявних добових нарядів доповісти начальнику ТВП або особі, яка виконує його обов'язки, та відповідальному по ТВП (начальнику СРПП), які визначають додаткові сили і засоби, що необхідно залучити для реагування на ці повідомлення, та дають доручення щодо їх направлення на місця подій;

7) повідомити підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером "112" ("101", "103", "104"), інші правоохоронні органи та органи державної влади (у разі необхідності);

8) при отриманні повідомлення про правопорушення або подію телефоном або під час особистого звернення заявника до підрозділу поліції, самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення правопорушення або події:

- з'ясувати час, місце (адресу), спосіб та інші обставини правопорушення або події, абонентський номер та установчі дані потерпілого або заявника;

- створити електронну картку "102" ІППП протягом визначеного в підпункті 1 пункту 10, підпунктах 1, 2 пункту 11 розділу III Інструкції часу (залежно від категорії повідомлення);

- унести самостійно або організувати внесення інформації про отримане повідомлення до системи ІППП;

- направити за погодженням із диспетчером на місце події наряд поліції, окремих працівників, а в разі вчинення кримінального правопорушення - СОГ;

- з'ясувати в заявника необхідну додаткову інформацію для вжиття заходів щодо встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

- видати під час особистого звернення заявника до поліції відповідний талон-повідомлення єдиного обліку про прийняття і реєстрацію заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення та іншу подію, форма якого визначена додатком 5 до Порядку ведення єдиного обліку, або за наявності технічної можливості, відправити заявнику смс-повідомлення чи електронною поштою інформацію про реєстраційний номер повідомлення;

9) контролювати своєчасне прибуття нарядів поліції на місце вчинення кримінального правопорушення та оперативне отримання інформації, необхідної для інформування чергової служби вищого рівня;

10) здійснити орієнтування всіх нарядів поліції про обставини вчинення кримінального правопорушення, прикмети правопорушників та напрямки їх відходу. Організувати надсилання електронною поштою орієнтувань з прикметами осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, викраденого майна тощо;

11) інформувати наряди поліції про результати перевірок за інформаційними ресурсами системи ІПП стосовно особи, що здійснила виклик поліції, особи, щодо якої здійснено виклик, адреси виклику або іншої особи (наявність у власності зареєстрованої зброї, чи перебуває в розшуку, категорія особи);

12) контролювати виконання визначених завдань із відпрацювання вчиненого правопорушення шляхом підтримання зв'язку із залученими нарядами поліції та СОГ. У разі відсутності в нарядів поліції планшетних пристроїв організувати внесення до системи ІПП інформації про результат їх виїзду;

13) опрацювати отриману під час чергування інформацію про правопорушення або події та на її основі підготувати добове зведення, яке подати керівництву ТВП та заінтересованим структурним підрозділам;

14) перевірити наявність у системі ІПП відмітки щодо необхідності інформування про подію центрального органу управління поліції. За наявності такої відмітки чергова служба вищого рівня інформується в системі ІПП автоматично в електронному вигляді. У разі відсутності технічної можливості проставлення таких відміток або тимчасової неможливості передачі даних про вчинені резонансні кримінальні правопорушення чи надзвичайні події інформація до чергової служби вищого рівня передається телефонним або іншим видом зв'язку;

15) доповісти про отримання повідомлення про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію, які мали місце на території обслуговування ТВП, начальникові ТВП, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному по ТВП (начальнику СРПП), а також повідомити чергову службу вищого рівня.

При організації реагування на правопорушення або події нарядом поліції з використанням планшетних пристроїв оперативний черговий ТВП повинен:

1) отримавши від наряду поліції в системі ІПП електронний рапорт про результати відпрацювання виклику, у найстисліший строк опрацювати його зміст, за наявності зауважень зазначити їх у вільному полі розділу або погодити його;

2) роздрукувати остаточно сформований електронний рапорт про подію та підготувати проект відповіді заявникові (за необхідності);

3) про підготовлені матеріали доповісти керівнику ТВП до закінчення чергової зміни для їх розгляду та прийняття рішення згідно із законодавством;

4) інформацію щодо розгляду повідомлення про правопорушення або подію внести до системи ІПП та надіслати відповідь заявнику в зазначений ним спосіб (поштою, на електронну скриньку, телефоном).

Обов'язки оперативного чергового ГУНП щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування чергової частини вищого рівня

Оперативний черговий ГУНП є старшим оперативним керівником усіх працівників чергової служби ГУНП, чергових служб ТВП, а також усіх нарядів поліції (у тому числі міжрегіональних територіальних органів), які виконують на території обслуговування завдання з охорони публічної безпеки і порядку, запобігання правопорушенням та їх припинення, установлення та затримання осіб, що їх учинили, а також подолання наслідків надзвичайних ситуацій.

Порядок дій оперативного чергового ГУНП після отримання повідомлення про правопорушення або подію, які віднесено до категорій “Альфа” та “Бета”:

1) організовує оперативне збирання інформації про обставини правопорушення (події), результати вжитих заходів з його припинення та документування, установлення та затримання правопорушників, постраждалих осіб та наданої їм допомоги тощо;

2) контролює прибуття нарядів поліції на місце події (інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним черговим), виконання ними завдань, пов’язаних зі здійсненням оперативного реагування на правопорушення (подію) (насамперед, інформація про які подається до центрального органу управління поліції);

3) доручає (у разі необхідності) працівникам диспетчерської служби, оперативним черговим територіальних відділів (відділень) поліції та нарядам поліції (поліцейським) здійснення визначених ним заходів, спрямованих на припинення правопорушення (події), установлення та затримання осіб, які їх учинили тощо;

4) організовує моніторинг та використання в розкритті кримінального правопорушення (установленні обставин події) інформації, що надходить до ГУНП із систем відеоспостереження, які знаходяться в місцях учинення правопорушення або події, можливого перебування правопорушників та за напрямками їх відходу тощо;

5) уводить у визначеному порядку в дію на території регіону або окремих його районів (територій) оперативний план проведення поліцейської (спеціальної) операції (“Сирена”, “Грім”, “Заручник”, “Перехват”) залежно від виду правопорушення, його обставин та осіб, які його вчинили;

6) далі діє відповідно до вимог пункту 3 розділу V Інструкції.

При отриманні інформації про резонансні кримінальні правопорушення або надзвичайні події, які мали місце на території оперативного обслуговування, оперативний черговий ГУНП зобов’язаний:

1) перевірити наявність відмітки в системі ПНП щодо необхідності інформування про подію центрального органу управління поліції. За наявності такої відмітки чергова частина Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України (далі - чергова частина поліції) інформується в системі ПНП автоматично в електронному вигляді. У разі відсутності технічної можливості або тимчасової неможливості передачі даних в електронному вигляді інформація про правопорушення або подію передається до чергової частини поліції телефонним або іншим видом зв’язку;

2) негайно доповісти начальникові ГУНП, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному по ГУНП, начальникові УОАЗОР. Поінформувати керівників та чергових працівників заінтересованих структурних підрозділів поліції та, за необхідності, чергових органів державної влади. Інформація про надзвичайні події за участю працівників поліції негайно доповідається начальникам територіального підрозділу Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України, інспекції з особового складу управління кадрового забезпечення ГУНП та територіального управління Державного бюро розслідування;

3) організувати оперативне збирання інформації про правопорушення або подію, а у разі необхідності, керуючись Алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби, направити на місце вчинення кримінального правопорушення СОГ ГУНП, працівників кінологічного та вибухотехнічного підрозділів, повідомити підрозділи екстреної допомоги населенню за скороченим номером “112” (“101”, “103”, “104”), інші правоохоронні органи та органи державної влади. Інформувати керівників ТВП міжрегіональних територіальних органів поліції у разі вчинення правопорушень або виникнення подій, реагування на які належить до їх компетенції, про необхідність направлення їх представників на місце події;

4) надати до відповідних територіальних органів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Служби безпеки України інформацію про надходження до органів (підрозділів) поліції заяв і повідомлень про надзвичайні ситуації, правопорушення або події, які загрожують державній безпеці України або можуть викликати суспільний резонанс;

5) контролювати своєчасне прибуття нарядів поліції на місце вчинення кримінального правопорушення, отримання відомостей, необхідних для підготовки інформації до чергової служби вищого рівня;

6) витребувати інформацію з ТВП щодо реагування СОГ та інших нарядів поліції на правопорушення або подію, ужиті заходи щодо припинення правопорушення, виявлення та затримання підозрюваних осіб;

7) опрацювати отриману під час чергування інформацію про правопорушення або події та на її основі підготувати добове зведення, яке надати керівництву ГУНП та заінтересованим структурним підрозділам ГУНП.

Після отримання повідомлення про правопорушення або подію телефоном чергової служби або самостійного виявлення з іншого джерела обставин, які можуть свідчити про вчинення правопорушення або події, оперативний черговий зобов'язаний:

1) з'ясувати час, місце (адресу), спосіб та інші обставини вчиненого правопорушення або події, абонентський номер та установчі дані потерпілого або заявника;

2) організувати внесення інформації про отримане повідомлення до системи ПІНП та направлення диспетчером наряду поліції, на території обслуговування якого вчинене правопорушення або виникла подія.

При особистому зверненні заявника до ГУНП оперативний черговий організовує прийняття заяви про правопорушення або подію, унесення

відомостей до системи ПНП, контролює направлення диспетчером ГУНП наряду поліції, на території обслуговування якого вчинене правопорушення або подія, а також повідомляє заявнику реєстраційний номер звернення та видає талон-повідомлення.

За результатами добового чергування оперативний черговий узагальнює інформацію про недоліки в роботі підрозділів “102”, диспетчерів, чергових служб і нарядів поліції з реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події, яку щодня під час приймання-здачі чергування окремим рапортом доповідає начальникові ГУНП (особі, яка виконує його обов’язки).

Обов’язки оперативного чергового Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування керівництва поліції

Оперативний черговий чергової частини поліції є старшим оперативним керівником усіх нарядів та працівників поліції, залучених до реагування на правопорушення або події, забезпечення публічної безпеки і порядку, запобігання правопорушенням та їх припинення, установлення та затримання осіб, що їх учинили, а також подолання наслідків надзвичайних ситуацій.

Оперативний черговий чергової частини поліції, отримавши від чергової служби ГУНП (або з інших джерел, у тому числі шляхом ініціативного пошуку та моніторингу засобів масової інформації) інформацію про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію, зобов’язаний:

1) негайно доповісти Голові Національної поліції України, першому заступникові та заступникам Голови Національної поліції України (відповідно до розподілу функціональних обов’язків), відповідальному по центральному органу управління поліцією, начальникові Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України (далі – ДОАЗОР), поінформувати керівників заінтересованих структурних підрозділів центрального органу управління поліції та чергових цих підрозділів;

поінформувати чергового Державного бюро розслідувань про події та правопорушення у військових формуваннях, організаціях, установах і підприємствах, у тому числі оборонно-промислового комплексу, суб’єктах господарської діяльності незалежно від форм власності – виконавцях державного оборонного замовлення, підприємствах – зберігачах цінностей мобілізаційного резерву тощо, у тому числі щодо катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, інших кримінальних правопорушень, досудове розслідування яких віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань.

У разі технічної можливості інформування здійснюється в електронному вигляді;

2) організувати оперативне збирання інформації про правопорушення або подію та результати реагування на них;

3) опрацювати отриману під час чергування інформацію про правопорушення та події, підготувати добове зведення, яке подати керівництву поліції, заінтересованим структурним підрозділам центрального органу управління поліцією, відповідним органам державної влади.

Після отримання повідомлення про правопорушення або подію, яке надійшло телефоном або іншим шляхом, чи самостійного виявлення з іншого джерела обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, оперативний черговий чергової частини поліції зобов'язаний організувати внесення інформації про отримане повідомлення до системи ІПП та проконтролювати направлення диспетчером ГУНП, на території обслуговування якого вчинено правопорушення або сталася подія, наряду поліції.

Під час особистого звернення заявника до центрального органу управління поліції оперативний черговий чергової частини поліції повинен організувати прийняття заяви про правопорушення або подію, унесення відомостей до системи ІПП, проконтролювати направлення диспетчером ГУНП, на території обслуговування якого вчинено правопорушення або сталася подія, наряду поліції, а також повідомити заявнику реєстраційний номер звернення та видати талон-повідомлення.

Обов'язки керівників органів (підрозділів) поліції щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування чергової служби вищого рівня

За організацію реагування на повідомлення про правопорушення або події, достовірність, повноту і своєчасність подання інформації до чергової служби вищого рівня, інших органів державної влади відповідають начальники органів (підрозділів) поліції або особи, які виконують їх обов'язки.

З метою організації належного реагування на правопорушення або події, подолання наслідків надзвичайних ситуацій, забезпечення взаємодії з іншими правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, своєчасного інформування на місця подій виїжджають:

1) начальники ГУНП або особи, які виконують їх обов'язки, – під час отримання повідомлень, віднесених до категорії “Альфа”, а також про вбивства, розбої, кримінальні правопорушення, учинені із застосуванням вогнепальної зброї чи вибухівки, та правопорушення або події, які можуть викликати суспільний резонанс;

2) відповідальні по ГУНП, начальники ТВП або особи, які виконують їх обов'язки, – під час отримання повідомлень про кримінальні правопорушення або події, які можуть викликати суспільний резонанс, та особисто з місця події доповідають оперативному черговому ГУНП, начальникові ГУНП або особі, яка виконує його обов'язки;

3) інші особи керівного складу ГУНП, ТВП – у випадках, передбачених Інструкцією чергової служби та Алгоритмом орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби.

За фактами невіїзду начальників органів (підрозділів) поліції або осіб, які виконують їхні обов'язки, інших посадових осіб органів (підрозділів) поліції на місця вчинених кримінальних правопорушень або подій, визначених підпунктами 1 - 3 пункту 2 розділу VII Інструкції, призначаються та проводяться службові розслідування.

У разі неможливості негайного реагування силами добового наряду на отримані повідомлення про правопорушення або події начальник органу (підрозділу) поліції або особа, яка виконує його обов'язки, визначає додаткові сили і засоби, які необхідно залучити до реагування на ці повідомлення, та дає доручення оперативному черговому щодо їх направлення на місця подій.

При отриманні доповіді оперативного чергового про надходження анонімного повідомлення щодо загрози безпеці громадян, знищення (пошкодження) об'єктів власності або можливого вчинення терористичного акту начальник органу поліції, особа, яка виконує його обов'язки, або відповідальний від керівництва органу поліції (з урахуванням інформації, отриманої від підрозділів кіберполіції, карного розшуку, вибухотехнічної служби, інших підрозділів поліції) приймає рішення про порядок реагування (види, кількість нарядів, які потрібно направити на місце події, та необхідність проведення евакуаційних заходів).

Обов'язки окремих посадових осіб органів (підрозділів) поліції, які здійснюють планування сил та засобів, залучених до реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події

Щотижня (рекомендовано щоп'ятниці на наступний тиждень) старші служб ГУНП, ТВП, відповідальні посадові особи управлінь патрульної поліції Департаменту патрульної поліції Національної поліції України (далі – УПП), органів поліції охорони Національної поліції України (далі – УПО) надають до чергової частини затверджені графіки чергування поліцейських підпорядкованих служб, що заступають у складі нарядів поліції, на наступний тиждень.

Заміна поліцейського, за необхідності, проводиться на підставі вмотивованого рапорту керівника служби, завізованого керівництвом ГУНП, ТВП, УПП чи УПО відповідно.

Відповідальні по ТВП (начальники СРПП), відповідальні посадові особи управлінь превентивної діяльності (далі – УПД) ГУНП, УПП, УПО щодня, до заступання на службу нарядів, уносять до системи ІППП перевірені відомості про наряди поліції (у тому числі СОГ), які будуть чергувати.

Керівники УПД, УПП, СРПП з огляду на наявну штатну чисельність працівників, які виконують функції з охорони публічної безпеки і порядку, ураховуючи оперативну обстановку, визначають максимальну кількість нарядів, які можуть вийти на службу. Ця кількість фіксується в системі ІППП.

Керівники підрозділів превентивної діяльності ТВП щодня вносять до системи ІППІ інформацію стосовно дільничних офіцерів поліції (прізвище, ім'я, по батькові, абонентський номер, місцезнаходження поліцейської станції, територія обслуговування тощо) та контролюють своєчасність її оновлення.

Відомості про наряди поліції та поліцейських, які вносяться до ІППІ, повинні мати такі реквізити:

- 1) дата, час початку та час закінчення несення служби;
- 2) ID планшетного комп'ютера (за наявності);
- 3) прізвища та абонентські номери поліцейських складу патруля;
- 4) регіон (ГУНП), орган (підрозділ) поліції, до якого належить наряд поліції, та територію (відділ, відділення поліції), де буде працювати наряд поліції;
- 5) служба, з працівників якої створено наряд поліції (ГУНП, територіальні відділи поліції (ТВП), підрозділи поліції особливого призначення (ППОП), патрульна служба поліції особливого призначення (ПСПОП), УПП, УПО, ГРПП, СОГ, НГУ, дільничні офіцери поліції (ДОП), підрозділи поліції на воді та в повітрі (УПВП));
- 6) лінія роботи, яку буде виконувати наряд поліції (патрулювання міста, району, водойми (ПМР), патрулювання автошляхів (ПА), робота в складі слідчо-оперативної групи (СОГ), робота на стаціонарних постах (СП), патрулювання у складі груп швидкого реагування (ГШР), несення служби у складі груп тактико-оперативного реагування (ТОР), чергування у складі добового наряду чергової частини (ЧЧ) чи як відповідального (ВП), несення служби поліцейськими ювенальної превенції (ЮП), безпека дорожнього руху (БДР) та інші види нарядів);
- 7) тип патруля (піший, авто, кінний, велосипедний, мотопатруль, інформування, патрульний катер);
- 8) повна назва патруля, його радіопозивний та номер зони несення служби;
- 9) зміна (1 – у разі несення служби в денну зміну, 2 – у разі несення служби в нічну зміну, 3 – у разі несення служби в добовому режимі).

При отриманні від оперативного чергового інформації про надходження анонімного повідомлення щодо загрози безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності або можливого вчинення терористичного акту керівник чи відповідальний працівник підрозділів кіберполіції, карного розшуку, вибухотехнічної служби, інших підрозділів поліції зобов'язані організувати, у межах компетенції, перевірку повідомлення та негайно (до 30 хвилин) подати результати перевірки та всю наявну інформацію начальникові органу, особі, яка виконує його обов'язки, або відповідальному від керівництва органу поліції.

Порядок дій нарядів патрульної поліції, груп реагування патрульної поліції та інших нарядів поліції, залучених до реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події

Працівникам, що перебувають у складі наряду патрульної поліції, ГРПП, УПО, іншого наряду поліції, залученого до системи оперативного реагування, у

разі отримання від диспетчера (оперативного чергового) завдання про здійснення реагування на правопорушення або подію, які віднесені до категорій “Альфа” та “Бета”, необхідно:

1) негайно виїхати на місце події (інше визначене диспетчером або оперативним черговим ГУНП місце);

2) за наявності планшетного пристрою проставити в системі ПНП відповідні відмітки про прийняття виклику, прибуття на місце події, закінчення виконання завдання, обставини правопорушення та результати реагування;

3) у разі введення в дію поліцейських (спеціальних) операцій (“Грім”, “Заручник”, “Сирена”) діяти відповідно до вимог Інструкції про організацію та порядок проведення поліцейських операцій щодо розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09 жовтня 2017 року № 841/ДСК, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України від 15 листопада 2017 року № 1399/31267;

4) оцінити обстановку, доповісти диспетчеру про прибуття та (за можливості) обставини події, перекрити можливі шляхи відходу злоумисників, обмежити доступ сторонніх осіб до місця події;

5) про всі зміни, які пов’язані з учиненням правопорушення та відбуваються в присутності поліцейських, доповідати (за можливості) диспетчерові (у тому числі з використанням заздалегідь розроблених кодованих слів) та діяти за його вказівками;

6) при безпосередньому контакті зі злоумисниками, дотримуючись особистої безпеки, ужити заходів для припинення правопорушення та їх затримання;

7) у разі перебування на місці події декількох нарядів поліції поліцейські мають розташовуватися так, щоб бачити один одного і при застосуванні вогнепальної зброї не опинитися на лінії вогню;

8) при застосуванні злоумисником(-ами) вогнепальної зброї стосовно поліцейських останні уповноважені діяти відповідно до вимог статті 46 Закону України “Про Національну поліцію”, знайти укриття, доповісти про ситуацію диспетчерові (оперативному черговому ГУНП) й чекати введення спеціальної поліцейської операції та прибуття на місце уповноважених для її проведення поліцейських.

Працівникам, що перебувають у складі наряду патрульної поліції, ГРПП, УПО, іншого наряду поліції, залученого до системи оперативного реагування, у разі отримання від диспетчера (оперативного чергового) завдання про здійснення реагування на правопорушення або подію, які віднесені до категорій “Гама” і “Дельта”, необхідно:

1) за наявності планшетного пристрою проставити в системі ПНП відповідні відмітки про прийняття виклику, прибуття на місце події, закінчення виконання завдання, обставини правопорушення та результати реагування;

2) за наявності на місці події осіб, які потребують медичної допомоги, викликати екстрену медичну допомогу, до прибуття якої вживати невідкладних заходів, спрямованих на врятування та збереження життя людини;

3) за наявності на місці події заявника (потерпілого) з'ясувати обставини правопорушення або події;

4) у разі підтвердження ознак учиненого кримінального правопорушення поінформувати диспетчера (оперативного чергового) про необхідність направлення СОГ та перебувати на місці події до її прибуття;

5) до прибуття СОГ забезпечити охорону місця події та слідів учиненого кримінального правопорушення, унеможливити доступ на місце події сторонніх осіб. За необхідності місце події огородити спеціальною стрічкою “поліція” та здійснювати заходи із забезпечення безпеки дорожнього руху. Після прибуття СОГ виконувати доручення старшого СОГ. У разі отримання нарядом поліції охорони до прибуття СОГ сигналу “Тривога” з об’єкта, що охороняється, повідомити про це диспетчера (оперативного чергового) для направлення на місце події найближчого наряду поліції, та здійснити негайне реагування на сигнал “тривога”;

6) установити потерпілих, свідків або очевидців кримінального правопорушення, прикмети осіб, які підозрюються в його вчиненні, та вжити заходів для їх затримання. Про прикмети правопорушників, напрямок їх руху (марка, модель транспортного засобу, номерний знак, інші характерні ознаки), об’єкти посягань поінформувати диспетчера (оперативного чергового) для орієнтування інших нарядів поліції;

7) у разі реагування на правопорушення або подію, які не містять ознак кримінального правопорушення, невідкладно забезпечити збирання необхідних матеріалів перевірки;

8) якщо заяви і повідомлення про правопорушення або події не потребують додаткової перевірки, за наявності планшетного пристрою поліцейський повинен увести до системи ІПП відомості про обставини події, ужиті заходи та зазначити, що звернення розглянуто на місці або відомості про подію не підтвердилися;

9) з’ясувати в заявника (потерпілого) абонентський номер та адресу електронної пошти, а також зручний для нього спосіб отримання відповіді про результати розгляду його заяви чи повідомлення.

Рекомендований час прибуття наряду поліції на місце події з моменту призначення наряду для реагування на правопорушення або подію (з урахуванням середньої швидкості руху автомобіля 40 - 50 км/год) складає:

1) у межах міста:

- до 7 хвилин – при перебуванні наряду в зоні оперативного реагування;
- до 10 хвилин – якщо залучено наряд з іншої (сусідньої) зони обслуговування;

2) у сільській місцевості:

- до 20 хвилин – при перебуванні наряду в зоні оперативного реагування;
- до 40 хвилин – якщо залучено наряд з іншої ділянки.

У разі ускладнення погодних умов, дорожньої обстановки та особливостей місцевості або інших непередбачуваних обставин загальний строк прибуття наряду поліції на місце вчинення правопорушення або події не повинен

перевищувати часу, мінімально необхідного для подолання відстані від місця знаходження наряду поліції до місця події.

Старший наряду поліції, який першим з'явився на місці події, зобов'язаний негайно поінформувати диспетчера (оперативного чергового) про прибуття та візуальне обстеження місця події, а в міру з'ясування обставин додатково надавати інформацію про заходи, які здійснено для охорони місця події, стан здоров'я заявника (потерпілого) та/або інших людей, пошкодження об'єктів, майна всіх форм власності, заходи, ужиті для встановлення та затримання осіб, які вчинили правопорушення, кількість інших нарядів поліції, які прибули на виклик, та іншу інформацію, яка, на думку поліцейського, є важливою для припинення/розкриття правопорушення.

Передавання завдання диспетчера з реагування на повідомлення про правопорушення або події одним нарядом іншому категорично заборонено.

За результатами виконання завдання старший наряду поліції повинен оформити результати реагування на правопорушення або подію в системі ІПНП, унісши до електронного рапорту корисну інформацію щодо осіб, речей, виконаних дій, а також фотозображення, що можуть сприяти в установленні осіб, які їх учинили, та/або вирішені інших службових завдань.

При отриманні нарядом поліції завдання диспетчера ГУНП (оперативного чергового ТВП) щодо здійснення оперативного реагування на правопорушення або подію під час виконання ним "службового завдання", його виконання негайно припиняється та здійснюються всі необхідні заходи щодо безумовного виконання доручення диспетчера ГУНП (оперативного чергового ТВП).

За відсутності (несправності) у наряді поліції планшетного пристрою, нестійкого рухомого (мобільного) зв'язку всі відмітки в системі ІПНП про призначення, прийняття, прибуття та виконання завдання, іншу необхідну інформацію за результатами реагування на правопорушення або події вносить диспетчер (оперативний черговий).

Порядок організації дій працівників слідчо-оперативної групи щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події

Працівникам та поліцейським, що перебувають у складі СОГ, у разі отримання від диспетчера (оперативного чергового) за допомогою планшетного пристрою або іншим шляхом завдання про здійснення реагування на правопорушення або подію, необхідно:

1) за наявності планшетного пристрою проставити в системі ІПНП відповідні відмітки про прийняття виклику, прибуття на місце події, закінчення виконання завдання, обставини правопорушення та результати реагування;

2) негайно виїхати на місце події. Рекомендований час збору до виїзду для основних і додаткових СОГ при чергуванні за місцем розташування підрозділу – до 5 хвилин; при перебуванні за місцем проживання (відповідно до пункту 14 розділу XIII Інструкції) – до 20 хвилин;

3) після прибуття на місце події слідчий (дізнавач) або уповноважена старшим СОГ особа негайно інформує оперативного чергового (диспетчера) про час фактичного прибуття, обставини та попередню кваліфікацію вчиненого

кримінального правопорушення, за наявності підстав – про залучення додаткових сил і засобів для документування обставин учиненого кримінального правопорушення;

4) після з'ясування обставин події слідчий (дознавач) або уповноважена старшим СОГ особа (за необхідності) додатково інформує оперативного чергового (диспетчера) щодо уточнення кваліфікації кримінального правопорушення. Після закінчення роботи на місці події старший СОГ доповідає про це оперативному черговому (диспетчеру) та діє за його вказівками;

5) на місці події члени СОГ та інші працівники поліції діють відповідно до вимог Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07 липня 2017 року № 575, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 31 липня 2017 року за № 937/30805 (далі – Інструкція з організації взаємодії);

6) після закінчення обслуговування виклику слідчий (дознавач) або уповноважена старшим СОГ особа за допомогою планшетного пристрою вносить до системи ІПНП детальну інформацію про результати виїзду на місце події та вжиті заходи, а також корисну інформацію щодо осіб, речей, виконаних дій, а також фотозображення, що може сприяти в установленні осіб, які учинили злочини, та/або вирішення інших службових завдань.

За відсутності (несправності) планшетного пристрою, нестійкого рухомого (мобільного) зв'язку інформацію в системі ІПНП про “призначення”, “прийняття”, “прибуття” та “виконання” завдання, результати виїзду на місце події та вжиті заходи вносить диспетчер (оперативний черговий) після доповіді слідчого (дознавача) або уповноваженого старшим СОГ працівника.

Порядок дій начальника сектору реагування патрульної поліції щодо реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування чергової служби вищого рівня

Начальник СРПП під час несення служби як відповідальний по ТВП здійснює загальне управління всіма нарядами поліції, які входять до складу чергової зміни.

З метою організації належного реагування на повідомлення про правопорушення або події, оперативного інформування чергової служби вищого рівня про їх учинення (виникнення) начальникові СРПП необхідно:

1) брати участь у проведенні інструктажу всіх нарядів поліції, які заступають на чергування, а за відсутності начальника ТВП – особисто проводити інструктаж нарядів поліції;

2) на підставі складених графіків чергування здійснювати розстановку працівників ГРПП та інших нарядів поліції;

3) доручати працівникам СРПП виконання інших завдань, покладених на сектор, зокрема щодо охорони адміністративної будівлі, конвоювання затриманих (у разі відсутності у штаті ТВП конвойного підрозділу), забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку під час виконання

судових рішень, проведення масових заходів, про що повідомляти диспетчера (оперативного чергового). Працівники нарядів поліції в разі отримання таких службових завдань повинні обов'язково вносити цю інформацію до системи ІППП за допомогою планшетного пристрою (за наявності);

4) забезпечити контроль за оперативним реагуванням на повідомлення про правопорушення або події, своєчасним прибуттям ГРПП, нарядів поліції на місця подій, ужиттям необхідних першочергових заходів з реагування;

5) підтримувати постійний зв'язок та обмін інформацією з нарядами поліції, які забезпечують реагування. Організовувати взаємодію СРПП з іншими підрозділами поліції, недержавними охоронними структурами, громадськими формуваннями, залученими до забезпечення публічної безпеки і порядку;

6) здійснювати комплекс заходів щодо запобігання надзвичайним подіям за участю нарядів поліції, недопущення порушення прав і свобод людини, випадків загибелі (травмування) працівників поліції під час виконання ними службових завдань у ході реагування на правопорушення або події;

7) забезпечувати особистий контроль за своєчасним оперативним інформуванням чергової служби вищого рівня про вчинені резонансні кримінальні правопорушення чи надзвичайні події;

8) контролювати ефективне використання нарядами поліції засобів зв'язку, технічних засобів та службового автотранспорту, забезпечувати їх належне зберігання;

9) після закінчення чергування доповідати начальникові ТВП про результати роботи підпорядкованих нарядів поліції, виявлені недоліки та подавати пропозиції щодо їх усунення з метою підвищення ефективності оперативного реагування на правопорушення або події;

10) брати участь у розробленні планів заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку. Безпосередньо керувати нарядами поліції під час введення в дію поліцейських операцій, посиленого варіанту службової діяльності, проведення цільових оперативно-профілактичних операцій, оперативно-профілактичних заходів (відпрацювань), а також проведення на території обслуговування підрозділу поліції інших заходів. У разі залучення до проведення зазначених заходів працівників інших підрозділів поліції здійснювати їх розстановку в групі реагування та забезпечувати загальне управління ними;

11) здійснювати перевірку роботи нарядів поліції на території обслуговування.

Організація реагування нарядів поліції на правопорушення або події, які не містять ознак кримінального правопорушення

Якщо заява чи повідомлення про адміністративне правопорушення або подію не потребує додаткової перевірки, поліцейський за допомогою планшетного пристрою доповнює первинну інформацію в системі ІППП відомостями про обставини події, ужиті заходи та зазначає, що звернення розглянуто на місці або відомості про подію не підтвердилися.

У разі наявності заявника або свідків адміністративного правопорушення чи події поліцейські здійснюють їх опитування, уносять відомості про абонентський номер заявника та адресу електронної пошти, а також зручний для нього спосіб отримання відповіді про результати розгляду заяви чи повідомлення (поштою, електронною поштою).

У разі відсутності технічної можливості внести зазначені відомості до системи ІПНП поліцейський викладає необхідну інформацію в рапорті, який подає оперативному черговому підрозділу поліції, на території обслуговування якого відбулася подія.

Відповідальний по ТВП (начальник СРПП) або оперативний черговий роздруковує із системи ІПНП необхідні відомості про подію, додає до них рапорт наряду, який виїжджав на місце події, та матеріали перевірки (за наявності), після чого доповідає матеріали керівнику ТВП.

Відомості про результати розгляду заяви чи повідомлення про адміністративне правопорушення або подію вносяться уповноваженою посадовою особою до системи ІПНП, а відповіді надаються заявникам у зазначений ними спосіб.

Організаційні заходи щодо забезпечення оперативного реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події

Для підтримання постійної готовності сил і засобів поліції до реагування на повідомлення про правопорушення або події в органах (підрозділах) поліції відповідно до вимог Інструкції чергової служби призначаються відповідальні по органу (підрозділу) поліції.

Для забезпечення реагування на повідомлення про правопорушення або події в органах (підрозділах) поліції формуються наряди поліції в кількості, необхідній для своєчасного їх прибуття на місце події, з урахуванням наявної штатної чисельності.

Наряди поліції несуть службу відповідно до графіків чергувань, затверджених у встановленому порядку керівниками органів (підрозділів) поліції або особами, які виконують їх обов'язки, а в разі ускладнення оперативної обстановки до несення служби долучаються додаткові наряди поліції за рішенням керівників органів (підрозділів) поліції.

Поліцейські чергової служби органів (підрозділів) поліції та поліцейські, залучені до складу нарядів поліції, повинні нести службу у визначеному однострої, мати при собі службове посвідчення та спеціальний жетон.

Склад СОГ формується відповідно до вимог Інструкції з організації взаємодії.

Наряди поліції забезпечуються планшетними пристроями з програмним забезпеченням, за допомогою якого здійснюється інформаційна взаємодія з інформаційними ресурсами системи ІПНП.

Планшетні пристрої видаються згідно з книгою видачі-приймання майна, закріпленого за черговою частиною (службою) органу (підрозділу) поліції (додаток 2 до Інструкції).

Старший наряду поліції відповідає за збереження планшетного пристрою та роботу з ним під час чергування.

Під час несення служби забороняється вимикати планшетний пристрій та змінювати будь-які налаштування. У разі виявлення збоїв у роботі планшетного пристрою старший наряду може використати інший вид зв'язку та інше кінцеве обладнання для інформування диспетчера й оперативного чергового. Налаштування планшетних пристроїв, підтримання їх програмного функціонування в робочому стані покладається на працівників управління інформаційно-аналітичної підтримки ГУНП (далі – УІАП).

При зміні з об'єктивних причин службового транспортного засобу, складу наряду, абонентського номера відповідні дані вносяться до системи ІПП за допомогою планшетного пристрою, про що старший наряду доповідає диспетчеру та оперативному черговому.

Поліцейські чергової служби органів (підрозділів) поліції під час чергування озброюються пістолетами з двома спорядженими магазинами, а поліцейські, що входять до складу нарядів поліції, крім зазначеного озброєння, – ще й засобами індивідуального захисту (бронежилетом та захисним шоломом), активної оборони (гумовим або пластиковим кийком, засобами, спорядженими речовинами сльозогінної та дратівної дії, засобами обмеження рухомості). За необхідності з дозволу начальника органу (підрозділу) поліції їм можуть видаватися автоматична зброя та інші спеціальні засоби, визначені Законом України “Про Національну поліцію”.

Забороняється включати до складу нарядів поліції осіб, за якими не закріплена табельна вогнепальна зброя.

Наряд поліції, який прибув на місце події, повинен бути екіпірований відповідно до пункту 10 цього розділу. Контроль за екіпіруванням нарядів поліції при виїзді на місце події покладається: у ГУНП – на відповідального по ГУНП, у ТВП – на начальника ТВП та відповідального по ТВП (начальника СРПП), в УПП – на відповідального по УПП, в УПО – на відповідального по УПО.

Під час чергування поліцейські, які залучені до несення служби в складі нарядів поліції, повинні перебувати на дільниці, визначеній для несення служби (зона оперативного реагування наряду поліції). У виняткових випадках, за вказівками оперативного чергового чи відповідального по підрозділу, наряди поліції здійснюють реагування на правопорушення або події, які вчинені на іншій дільниці, після інформування диспетчера. Залишати зону реагування нарядам поліції без дозволу диспетчера забороняється.

Службові завдання створюються нарядами поліції самостійно лише після попереднього інформування про це диспетчера.

Під час чергування працівники, які входять до складу СОГ (основної та додаткової), повинні перебувати у службових кабінетах; якщо службові кабінети розміщені на значній відстані від адмінбудівлі, де розташована чергова служба органу (підрозділу) поліції, – у кімнаті СОГ або приміщеннях чергової служби.

З урахуванням наявної штатної чисельності допускається перебування інспекторів-криміналістів (техніків-криміналістів), які входять до складу СОГ, у робочий час у своїх службових кабінетах, у неробочий – за місцем проживання.

СОГ чергують цілодобово. Начальник ТВП зі штатною чисельністю до 60 одиниць може дозволити членам СОГ після 20.00, з урахуванням оперативної обстановки, перебувати за місцем проживання за умови визначення порядку прибуття зазначених працівників до місця вчинення правопорушення або події.

За оперативність прибуття нарядів поліції на місце події, результати роботи на місці вчинення правопорушення або події відповідає старший наряду (для ГРПП – старший ГРПП, для СОГ – відповідальний по ТВП або слідчий (дізнавач), який входить до складу наряду).

Інструктаж чергової служби та інших нарядів поліції в центральному органі управління поліції проводить щодня перед заступанням на службу відповідальний по центральному органу управління поліцією.

Інструктаж чергової служби, СОГ та інших нарядів поліції ГУНП проводить щодня перед заступанням на службу начальник ГУНП або відповідальний по ГУНП.

У ТВП інструктаж чергової служби, СОГ, ГРПП та інших нарядів поліції в робочі дні проводить начальник ТВП або особа, яка виконує його обов'язки, та відповідальний по ТВП (начальник СРПП), у вихідні та святкові дні - відповідальний по ТВП (начальник СРПП).

Інструктаж поліцейських УПП та УПО проводить щодня перед заступанням на службу командир, заступник командира підрозділу, відповідальний по підрозділу.

Порядок збирання, опрацювання та подання інформації в ГУНП, ТВП поліції

Інформування чергової частини поліції про резонансні кримінальні правопорушення чи надзвичайні події здійснюється через чергові служби ГУНП, ТВП автоматично в електронному вигляді шляхом проставляння диспетчером (оперативним черговим) відповідної позначки в системі ІППП. При встановленні таких ознак поліцейськими, які першими прибули на місце події, старший наряду за допомогою планшетного пристрою проставляє відповідну відмітку в системі ІППП. У разі відсутності технічної можливості інформація передається телефонним або іншим видом зв'язку до чергової служби вищого рівня.

Негайно після надходження до підрозділу поліції заяв і повідомлень про резонансні кримінальні правопорушення чи надзвичайні події начальник ТВП здійснює попереднє інформування телефоном начальника ГУНП та контролює подальше інформування чергової служби ГУНП. Начальник ГУНП про обставини вчинення правопорушення або події негайно телефоном доповідає Голові Національної поліції України або особі, яка виконує його обов'язки, та контролює подальше інформування чергової частини поліції, а також заступників Голови Національної поліції України (відповідно до розподілу функціональних обов'язків).

Про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію уповноваженою особою ТВП, ГУНП готується інформаційна довідка про правопорушення або подію, зразок якої визначено додатком 3 Інструкції. Зазначена довідка розміщується в інформаційній системі ІППП.

В інформаційній довідці про правопорушення або подію відображаються такі відомості:

1) час і дата надходження заяви чи повідомлення до органу (підрозділу) поліції, номер реєстрації, номер кримінального провадження, час і дата внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР);

2) обставини вчинення правопорушення, виникнення події (дата, час, місце, мотив, спосіб, причина та інше);

3) дані про учасників (заявника, підозрюваного тощо): прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстрація місця проживання, місце перебування, місце роботи, посада, родинні стосунки з іншими учасниками події, характер отриманих тілесних ушкоджень, наявність судимості (за якими статтями Кримінального кодексу України), можлива причетність до інших кримінальних правопорушень, чи перебували особи на момент учинення правопорушення в стані алкогольного, наркотичного, токсичного або психотропного сп'яніння;

4) назва та місце розташування об'єкта злочинних посягань, вид охорони, наявність і стан охоронно-пожежної сигналізації;

5) заподіяні матеріальні збитки, викрадене майно, знаряддя кримінального правопорушення, речі, які вилучено в підозрюваних, наявність речових доказів, слідів, їх характер, чи направлені вони на дослідження та які його попередні результати;

6) кваліфікація кримінального правопорушення;

7) посади та прізвища працівників поліції, які виїжджали на місце події;

8) застосовування службових собак та проведення аудіо-, відео-, фотофіксації, залучення мобільної криміналістичної лабораторії;

9) час уведення спеціального оперативного плану, його назва (при введенні);

10) ким та коли розпочато досудове розслідування;

11) подолання наслідків надзвичайних ситуацій та інших подій:

- які заходи вживаються для подолання наслідків масштабної аварії;
- чи проводилася евакуація людей;
- чи порушено виробничий процес;
- чи була затримка руху транспорту, як він організований у цих умовах; при затримці руху на залізницях – кількість і типи поїздів, на який час затримувалися;

12) при пожежах:

- дата, час виявлення пожежі;
- місцезнаходження об'єкта;
- назва об'єкта, його підпорядкованість (прізвище, ініціали керівника чи власника об'єкта);
- чи здійснювалися роботи на об'єкті;

- площа пожежі, що саме горить (кількість, місткість, маса);
- що знищено, пошкоджено, чи вплинула пожежа на технологічні процеси;
- пряма матеріальна шкода від пожежі (визначена чи орієнтовна);
- причина пожежі (установлена чи ймовірна);
- загинуло, травмовано осіб (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстрація місця проживання місце перебування, місце роботи, посада, де перебували під час пожежі інші члени сім'ї, якщо пожежа виникла в будинку чи квартирі);
- час локалізації та ліквідації пожежі (ким і за допомогою яких засобів ліквідовано пожежу);

13) за фактами пожеж, після уточнення даних, але не пізніше 10 діб після події, подається доповнення, у якому відображаються:

- дані, які не були встановлені під час первинного інформування;
- хто здійснює досудове розслідування;
- остаточно встановлена причина пожежі;
- якщо закрито кримінальне провадження, направлено клопотання до суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності, звернення до суду з обвинувальним актом, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, то з якої причини;

14) при дорожньо-транспортних пригодах – належність транспортного засобу, марка, модель, номерний знак; категорія, клас та водійський стаж; місце роботи, а також чи є підозра щодо перебування водія в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;

15) при масових заворушеннях, групових порушеннях публічного (громадського) порядку, проявах групової непокори чи інших надзвичайних подіях в ізоляторах тимчасового тримання – назва установи, кількість учасників, прізвище, ім'я, по батькові, дата народження організаторів заворушень (про затриманих та взятих під варту осіб – вид кримінального правопорушення, у вчиненні якого вони підозрюються чи обвинувачуються), дані про потерпілих та збитки;

16) при вчиненні кримінальних правопорушень працівниками поліції та інших подіях за їх участю – назва органу (підрозділу) поліції, прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, звання, посада, з якого часу на службі, на посаді, освіта, склад сім'ї, чи був у стані алкогольного, наркотичного, токсичного або психотропного сп'яніння; наявність зброї, чи перебував в однострої, за матеріалами якого підрозділу і коли складено протокол про корупційні діяння (розпочато досудове розслідування), причини правопорушення та заходи щодо їх усунення; підрозділ, який проводить службове розслідування;

17) у разі участі іноземців – коли і з якою метою прибули в Україну (легально чи нелегально), ужиті запобіжні заходи щодо затриманих за підозрою в учиненні кримінальних правопорушень, де вони перебувають чи утримуються, стосовно загиблих (померлих) – де знаходиться тіло;

18) при самовільному залишенні військової частини зі зброєю - дата і місце призову військовослужбовця, його анкетні дані, прикмети, можливі причини

залишення військової частини, номер військової частини та адреса її розташування, вид та кількість зброї, боєприпасів;

19) під час масових заворушень, групових порушень публічного (громадського) порядку – кількість учасників, затриманих, потерпілих, об'єкти погромів і пожеж, збитки, сили та засоби, залучені до стабілізації ситуації (усього та окремих підрозділів);

20) під час страйків – повна офіційна назва підприємства, організації, установи (без скорочень), його належність, загальна кількість робітників, з них – які страйкують (за добу за кожним підприємством окремо), повний список вимог;

21) під час масових заходів (мітинг, пікетування) – час початку та закінчення, ініціатор заходів (громадська організація, профспілка, підприємство), категорія учасників (пенсіонери, студенти, робітники, особи похилого віку тощо), їх кількість, повний зміст вимог та резолюцій, час початку і закінчення блокування проїзду транспорту, як при цьому здійснювався рух, хто з керівників правоохоронних органів та органів державної влади й управління зустрічався з учасниками, чи задокументовано дії організаторів та учасників несанкціонованих заходів, які заходи вжито до порушників, сили і засоби, залучені до стабілізації ситуації;

22) стосовно вогнепальної зброї і бойової техніки – належність, кількість, марка, номер, рік випуску;

23) під час внесення відомостей до ЄРДР про зникнення особи, яка не досягла 18-річного віку, – прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстрація місця проживання, місце перебування, інформація про батьків, опікунів (піклувальників) чи осіб, з якими проживала дитина, про вжиті слідчі (розшукові) дії, спрямовані на встановлення місця перебування дитини, за якою статтею Кримінального кодексу України кваліфіковано подію, чи застосовувалася службова собака, чи вилучалися особисті речі, наявність погроз про викрадення дитини, чи були раніше факти залишення місця проживання;

24) за кожним фактом порушення порядку охорони, тримання затриманих і взятих під варту осіб в ізоляторах тимчасового тримання, а також під час їх конвоювання – назва установи, підрозділу, місце та обставини події, кількість порушників, їх прізвища, імена та по батькові, дата народження, вид кримінального правопорушення, у вчиненні якого вони підозрюються чи обвинувачуються.

За повноту та своєчасність інформування чергової служби вищого рівня про правопорушення або події безпосередньо відповідають начальники ТВП та ГУНП або особи, які виконують їх обов'язки.

Через інформаційні ресурси системи ПНП уносяться всі зміни щодо перекваліфікації правопорушення, додаткових обставин учинення, а також необхідна інформація про стан досудового розслідування кримінального провадження, встановлення осіб, причетних до його вчинення. За відсутності технічної можливості здійснення інформування в автоматичному режимі передача інформації проводиться за допомогою телефонного або іншого виду зв'язку.

Під час відпрацювання місця події слідчий (дізнавач) або визначений ним член СОГ, старший ГРПП чи іншого наряду поліції з метою належного інформування чергової служби негайно передає додаткові уточнювальні дані про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію, попередню кваліфікацію правопорушення згідно з Кримінальним кодексом України. Під час виникнення подій, які мають тривалий характер, оперативного чергового (диспетчера) інформують про їх розвиток через кожну годину, а в разі ускладнення – негайно.

Якщо в ході досудового розслідування встановлено, що про обставини вчинення кримінального правопорушення необхідно інформувати центральний орган управління поліції, за своєчасність подання інформації до чергової служби органу (підрозділу) поліції відповідає безпосередньо керівник органу досудового розслідування (дізнання) та слідчий (дізнавач), який проводить розслідування.

За своєчасність та повноту надання до чергової служби органу (підрозділу) поліції інформації про встановлення та затримання осіб, яким вручено письмове повідомлення про підозру в учиненні резонансного кримінального правопорушення, усі зміни кваліфікації такого кримінального правопорушення відповідають керівник органу досудового розслідування (дізнання) та слідчий (дізнавач), який здійснює розслідування кримінального правопорушення. Зазначена інформація надсилається до чергової служби вищого рівня у вигляді доповнення до інформаційної довідки про правопорушення або подію, зразок якого наведено в додатку 4 Інструкції.

За підготовку та своєчасне подання до чергової служби органу (підрозділу) поліції інформації про надзвичайні події, пов'язані з працівниками поліції, відповідають керівники структурних підрозділів та підрозділів кадрового забезпечення органів (підрозділів) поліції.

Порядок збирання, оброблення та подання інформації в центральному органі управління поліції

Керівники міжрегіональних територіальних органів поліції та їх ТВП у разі надходження до них інформації про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію забезпечують невідкладне (попередньо телефоном) інформування Голови Національної поліції України або особи, яка виконує його обов'язки, чергової частини поліції про такі правопорушення або події; якщо така інформація належить до підслідності Державного бюро розслідувань – територіальних управлінь Державного бюро розслідувань.

Під час надходження до чергової частини поліції інформації про резонансне кримінальне правопорушення чи надзвичайну подію оперативний черговий:

- 1) аналізує характер, суспільну небезпеку правопорушення або події, ефективність ужитих на місці заходів щодо ліквідації можливих негативних наслідків, установлення та затримання осіб, які підозрюються в їх учиненні, необхідності надання допомоги органам (підрозділам) поліції, перевіряє внесення цих відомостей до інформаційних ресурсів системи ІПП;

2) негайно доповідає про правопорушення або події, які можуть викликати суспільний резонанс, Голові Національної поліції України або особі, яка виконує його обов'язки, першому заступникові та заступникам Голови Національної поліції України (відповідно до розподілу обов'язків), начальнику ДОАЗОР, інформує керівників заінтересованих структурних підрозділів центрального органу управління поліції та (за необхідності й відповідно до розподілу обов'язків) інші заінтересовані органи державної влади, чергового Державного бюро розслідувань. У разі наявності технічної можливості таке інформування здійснюється автоматично в електронному вигляді;

3) доводить керівникам структурних підрозділів центрального органу управління поліції, начальникам міжрегіональних територіальних органів поліції, начальникам ГУНП доручення керівництва поліції про вжиття необхідних заходів у зв'язку з учиненням правопорушення або виникненням події;

4) здійснює аналіз довідкової інформації про правопорушення або події, звертаючи особливу увагу на її повноту та (за необхідності) витребує додаткові відомості.

Організація контролю за станом реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) поліції

Контроль за станом реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) поліції здійснюється уповноваженими посадовими особами, визначеними пунктом 1 та підпунктами 1, 4 пункту 2 розділу XI Інструкції чергової служби.

Перевірки стану реагування органів (підрозділів) поліції на повідомлення про правопорушення або події можуть проводитися з наданням увідних завдань про вчинені правопорушення або події, які суттєво не перешкоджатимуть повсякденній службовій діяльності органу (підрозділу) поліції, а також шляхом проведення звірок записів у реєстраційних журналах, передбачених Інструкцією чергової служби, з іншими джерелами інформації (реєстраторами документування мовленнєвої інформації, шляховими листами, бортовими журналами службових транспортних засобів).

Начальники УОАЗОР, відділів (секторів) моніторингу ТВП, а в тих територіальних підрозділах поліції, де зазначені посади відсутні, – керівники ТВП організовують щоденний контроль за станом оперативного інформування чергової служби вищого рівня.

РОЗДІЛ 6. ДИСЦИПЛІНА ТА ЗАКОННІСТЬ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

1. Поняття законності та службової дисципліни

Законність – це правовий режим точного виконання чинних законів усіма суб'єктами права у сфері правотворчості і правореалізації, в інших сферах життєдіяльності людей, режим, за допомогою якого забезпечуються права і виконуються обов'язки людиною, державою і суспільством.

Забезпечення законності в діяльності поліції – це створення адміністративно-правового режиму в суспільстві, при якому вся система органів під час виконання функцій щодо охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки, зобов'язана суворо дотримуватись вимог законів і вимагати від посадових осіб та громадян безумовного виконання законів та підзаконних нормативно-правових актів, здійснювати інші правоохоронні та правозастосовні заходи з метою зміцнення правопорядку в державі.

Формами реалізації законності в діяльності поліції є: здійснення нагляду за виконанням посадовими особами і громадянами законів та підзаконних нормативно-правових актів у сфері охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки; точне і неухильне виконання та дотримання поліцейськими правових актів, що регулюють застосування заходів адміністративного впливу; дотримання службової дисципліни.

Дотримання законності в діяльності поліції забезпечується шляхом здійснення контролю, наглядом і оскарженням дій, бездіяльності та рішень поліцейських.

Дисциплінарний статут Національної поліції України, затверджений Законом України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 р., визначає сутність службової дисципліни в Національній поліції України, повноваження поліцейських та їхніх керівників з її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження¹.

Дія Дисциплінарного статуту Національної поліції України поширюється на поліцейських та осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань, які повинні неухильно додержуватися його вимог.

Службова дисципліна – дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників.

Службова дисципліна ґрунтується на створенні необхідних організаційних та соціально-економічних умов для чесного, неупередженого і гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі і гідності поліцейського,

¹ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. Дата оновлення: 27.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>. (дата звернення: 26.03.2020).

вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом зваженого застосування методів переконання, заохочення та примусу².

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р., поліцейський зобов'язаний:

1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом³.

Службова дисципліна зобов'язує поліцейського:

1) бути вірним Присязі поліцейського, мужньо і вправно служити народу України;

2) знати закони, інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження поліції, а також свої посадові (функціональні) обов'язки;

3) поважати права, честь і гідність людини, надавати допомогу та запобігати вчиненню правопорушень;

4) безумовно виконувати накази керівників, віддані (видані) в межах наданих їм повноважень та відповідно до закону;

² Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. Дата оновлення: 27.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>. (дата звернення: 26.03.2020).

³ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. (дата звернення: 26.03.2020).

5) вживати заходів до негайного усунення причин та умов, що ускладнюють виконання обов'язків поліцейського, та негайно інформувати про це безпосереднього керівника;

6) утримуватися від дій, що перешкоджають іншим поліцейським виконувати їхні обов'язки, а також які підривають авторитет Національної поліції України;

7) утримуватися від висловлювань та дій, що порушують права людини або принижують честь і гідність людини;

8) знати і виконувати заходи безпеки під час несення служби, дотримуватися правил внутрішнього розпорядку;

9) підтримувати рівень своєї підготовки (кваліфікації), необхідний для виконання службових повноважень;

10) берегти службове майно, забезпечувати належний стан зброї та спеціальних засобів;

11) поважати честь і гідність інших поліцейських і працівників поліції, надавати їм допомогу та стримувати їх від вчинення правопорушень;

12) дотримуватися правил носіння однострою та знаків розрізнення;

13) сприяти керівникові в організації дотримання службової дисципліни, інформувати його про виявлені порушення, у тому числі вчинені іншими працівниками поліції;

14) під час несення служби поліцейському заборонено перебувати у стані алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння⁴.

Поліцейський перебуває під захистом держави. Права поліцейського та порядок їх реалізації з урахуванням особливостей служби в поліції визначаються Конституцією та законами України.

Під час виконання службових обов'язків поліцейський має право:

1) на повагу до своєї особистості, коректне ставлення з боку керівників, колег та інших осіб;

2) вимагати письмового оформлення обсягу посадових (функціональних) обов'язків за відповідною посадою та створення умов, необхідних для їх виконання;

3) приймати у межах, визначених посадовими (функціональними) обов'язками, рішення або брати участь у їх підготовці;

4) на доступ до службової інформації, необхідної для виконання обов'язків за посадою;

5) на просування по службі, збільшення грошового забезпечення з урахуванням результатів службової діяльності та рівня кваліфікації;

6) на захист персональних даних, переданих у розпорядження Національної поліції України та її територіальних органів;

7) ознайомлюватися з матеріалами особової справи, висновками службового розслідування, що проводиться стосовно нього, а також долучати до нього свої пояснення;

⁴ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. Дата оновлення: 27.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>. (дата звернення: 26.03.2020).

8) робити копії матеріалів особової справи, висновків службового розслідування за допомогою технічних засобів з урахуванням обмежень, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, законами України «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю» та іншими законами;

9) на неупереджений розгляд скарг, поданих на його рішення, дії чи бездіяльність, а також на неупереджений розгляд поданих ним скарг, у тому числі на рішення, дії чи бездіяльність його керівників;

10) на правничу допомогу та захист своїх прав під час розгляду скарг або під час проведення службових розслідувань;

11) на захист від переслідування у разі повідомлення про вчинення злочинів, здійснених керівництвом та працівниками Національної поліції України;

12) на забезпечення спеціальними засобами безпеки з урахуванням особливостей проходження служби.

2. Заохочення, як засіб підтримання службової дисципліни та його види

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 р., заохочення є засобом підтримання службової дисципліни, що полягає у відзначенні поліцейського за успішне виконання ним обов'язків, а також за інші заслуги перед державою та суспільством.

До поліцейських можуть застосовуватися такі види заохочень:

- 1) дострокове зняття дисциплінарного стягнення;
- 2) занесення на дошку пошани;
- 3) заохочення грошовою винагородою;
- 4) заохочення цінним подарунком;
- 5) надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти діб;
- 6) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Національної поліції України;
- 7) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства внутрішніх справ України;
- 8) дострокове присвоєння чергового спеціального звання;
- 9) присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою;
- 10) заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»;
- 11) заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Холодна зброя»⁵.

⁵ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. Дата оновлення: 27.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>. (дата звернення: 26.03.2020).

За мужність, відвагу, героїзм, особливі заслуги перед державою в боротьбі із злочинністю, забезпеченні публічної безпеки і порядку, зразкове виконання службових обов'язків може бути внесено подання про нагородження поліцейського державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Подання про нагородження державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України керівника Національної поліції України вносить Міністр внутрішніх справ України.

Подання про нагородження державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України інших поліцейських вносить Міністр внутрішніх справ України за поданням керівника Національної поліції України.

Подання про нагородження державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України поліцейських, які проходять службу або навчаються у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, вносить Міністр внутрішніх справ України за поданням ректора такого навчального закладу, що погоджується керівником Національної поліції України.

Подання про нагородження державними нагородами України поліцейського за виявлені мужність, відвагу, героїзм, особливі заслуги в боротьбі із злочинністю, забезпеченні публічної безпеки і порядку вноситься незалежно від наявності у поліцейського дисциплінарних стягнень.

Міністрові внутрішніх справ України належить право застосовувати до всіх поліцейських заохочення:

- 1) грошовою винагородою;
- 2) цінним подарунком;
- 3) відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства внутрішніх справ України;
- 4) відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»;
- 5) відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Холодна зброя».

Керівникові Національної поліції України належить право застосовувати заохочення, передбачені цим Статутом, до всіх поліцейських, крім відомчих заохочувальних відзнак Міністерства внутрішніх справ України.

Інші керівники поліції застосовують до підлеглих заохочення в межах повноважень, наданих їм керівником Національної поліції України.

Ректори вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, застосовують до підлеглих заохочення в межах повноважень, наданих їм Міністром внутрішніх справ України.

Керівник, не наділений повноваженнями щодо застосування заохочень, має право внести подання або порушити клопотання про заохочення підлеглого перед уповноваженим керівником.

Загальний порядок застосування заохочень

Заохочення застосовуються до поліцейських на підставі сукупної оцінки професійних якостей, результатів службової діяльності, ступеня службової активності, ініціативності та стану дотримання службової дисципліни на підставі подання про заохочення.

У поданні про заохочення зазначаються конкретні заслуги поліцейського, що стали підставою для внесення подання про застосування до нього заохочення.

Забороняється внесення підлеглими подання про заохочення їхнього керівника.

Заохочення поліцейського оформляється письмовим наказом. Зміст наказу оголошується особовому складу відповідного органу поліції та доводиться до відома поліцейського, якого заохочено.

Підстави для застосування до поліцейського заохочень, порядок представлення до заохочення, розгляд матеріалів та прийняття рішення про заохочення або про відмову в заохоченні, опис заохочення, порядок вручення, а також його позбавлення та вилучення визначаються положенням про заохочення, що затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

Рішення про заохочення поліцейського, прийняте з порушенням визначеного порядку або на підставі недостовірних відомостей, підлягає скасуванню, а виданий предмет заохочення - вилученню. За відсутності предмета заохочення його вартість відшкодовується в порядку, визначеному законодавством.

Рішення про скасування заохочення поліцейського із зазначених цієї статтею підстав приймається уповноваженим керівником за результатами проведеного в установленому порядку службового розслідування.

Особливості застосування деяких видів заохочень

Поліцейський, який має дисциплінарне стягнення, може заохочуватися лише шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення, але не раніше ніж через три місяці з дня видання наказу про застосування дисциплінарного стягнення, крім випадків заохочення такого поліцейського державними нагородами.

Дострокове зняття дисциплінарного стягнення застосовується у разі, якщо воно виконало свою виховну функцію, а поліцейський своїм ставленням до служби і поведінкою довів своє виправлення. Одноразово може бути знято лише одне дисциплінарне стягнення.

Дострокове зняття дисциплінарного стягнення до поліцейського, якому оголошено зауваження, не застосовується.

Заохочення грошовою винагородою може застосовуватися до поліцейського як окремий вид заохочення або одночасно із заохоченням відомчою заохочувальною відзнакою Національної поліції України або Міністерства внутрішніх справ України.

Дострокове присвоєння чергового спеціального звання здійснюється з дотриманням вимог Закону України "Про Національну поліцію" та може бути застосовано до поліцейського, який має стаж служби в поліції не менше п'яти років.

До поліцейського, до якого застосовано заохочення у виді дострокового присвоєння чергового спеціального звання, повторно такий вид заохочення може бути застосований не раніше ніж через три роки, крім випадків застосування зазначеного виду заохочення до поліцейських за виявлені мужність і героїзм під час рятування життя громадян або затримання особливо небезпечних злочинців.

Відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України "Вогнепальна зброя" та відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України "Холодна зброя" заохочуються поліцейські за виняткові заслуги у сфері забезпечення національної безпеки, з розкриття особливо тяжких злочинів, затримання особливо небезпечних озброєних злочинців, виявлені честь, доблесть та самопожертву під час рятування життя громадян у разі ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та в особливий період. Реєстрація, зберігання, носіння, використання і застосування зброї здійснюються відповідно до законодавства. Передача відомчої заохочувальної відзнаки іншим особам або її відчуження забороняються.

3. Дисциплінарні стягнення. Порядок проведення службових розслідувань

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 р., за порушення службової дисципліни поліцейські незалежно від займаної посади та спеціального звання несуть дисциплінарну відповідальність згідно із Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

За вчинення адміністративних правопорушень поліцейські несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України, крім випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Поліцейських, яких в установленому порядку притягнуто до адміністративної, кримінальної або цивільно-правової відповідальності, одночасно може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності згідно із Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Дисциплінарним проступком визнається протиправна винна дія чи бездіяльність поліцейського, що полягає в порушенні ним службової дисципліни, невиконанні чи неналежному виконанні обов'язків поліцейського або виходить за їх межі, порушенні обмежень та заборон, визначених законодавством для поліцейських, а також у вчиненні дій, що підривають авторитет поліції.

Дисциплінарне стягнення є засобом підтримання службової дисципліни, що застосовується за вчинення дисциплінарного проступку з метою виховання поліцейського, який його вчинив, для безумовного дотримання службової дисципліни, а також з метою запобігання вчиненню нових дисциплінарних проступків.

Дисциплінарне стягнення має індивідуальний характер та не застосовується до поліцейського, вина якого у вчиненні дисциплінарного

проступку не встановлена у визначеному порядку або який діяв у стані крайньої необхідності чи необхідної оборони.

До поліцейських можуть застосовуватися такі види дисциплінарних стягнень:

- 1) зауваження;
- 2) догана;
- 3) сувора догана;
- 4) попередження про неповну службову відповідність;
- 5) пониження у спеціальному званні на один ступінь;
- 6) звільнення з посади;
- 7) звільнення із служби в поліції.

До курсантів (слухачів), які проходять навчання у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, крім дисциплінарних стягнень, які застосовуються до поліцейських, застосовується дисциплінарне стягнення у виді призначення поза чергою в наряд – до п'яти нарядів⁶.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15 березня 2018 р., *службове розслідування* – це діяльність із збирання, перевірки та оцінки матеріалів і відомостей про дисциплінарний проступок поліцейського.

Службове розслідування проводиться з метою своєчасного, повного та об'єктивного з'ясування всіх обставин вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, встановлення причин і умов його вчинення, вини, ступеня тяжкості дисциплінарного проступку, розміру заподіяної шкоди та для підготовки пропозицій щодо усунення причин вчинення дисциплінарних проступків.

Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення.

Підставою для призначення службового розслідування є заяви, скарги та повідомлення громадян, посадових осіб, інших поліцейських, засобів масової інформації (далі – повідомлення), рапорти про вчинення порушення, що має ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції, за наявності достатніх даних, що вказують на ознаки дисциплінарного проступку.

У разі надходження до органу поліції матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення, службове розслідування не призначається, а рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається на підставі зазначених матеріалів.

Службове розслідування проводиться на засадах неупередженості та рівності всіх поліцейських перед законом незалежно від займаної посади,

⁶ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. Дата оновлення: 27.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>. (дата звернення: 26.03.2020).

спеціального звання, наявних у них державних нагород та заслуг перед державою.

У разі вчинення поліцейським більше двох дисциплінарних порушень проводиться одне службове розслідування. Якщо протягом проведення службового розслідування поліцейським вчинено інший дисциплінарний проступок, розпочинається нове службове розслідування.

У разі надходження скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо яких вже проводиться службове розслідування, така скарга долучається до матеріалів службового розслідування.

У разі надходження скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо яких є висновок дисциплінарної комісії, такі скарги не розглядаються, якщо не містять інформації, яка не була досліджена під час проведення службового розслідування. Про відмову у розгляді скарги заявник інформується у десятиденний строк.

Службове розслідування проводиться та має бути завершено не пізніше одного місяця з дня його призначення керівником.

У разі потреби за вмотивованим письмовим рапортом (доповідною запискою) голови дисциплінарної комісії, утвореної для проведення службового розслідування, його строк може бути продовжений наказом керівника, який призначив службове розслідування, або його прямим керівником, але не більш як на один місяць. При цьому загальний строк проведення службового розслідування не може перевищувати 60 календарних днів.

До строку проведення службового розслідування не зараховується документально підтверджений час перебування поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, у відрядженні, на лікарняному (у період тимчасової непрацездатності) або у відпустці.

Службове розслідування вважається завершеним у день затвердження керівником, який призначив службове розслідування, чи особою, яка його заміщує, висновку за результатами службового розслідування. Якщо закінчення строку проведення службового розслідування припадає на вихідний чи інший неробочий день, останнім днем строку є перший після нього робочий день⁷.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади)

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) є тимчасовим заходом на час проведення службового розслідування та може бути застосовано до поліцейського у разі, якщо обставини виявленого дисциплінарного проступку унеможливають виконання посадових (функціональних) обов'язків ним або іншим поліцейським, а також якщо виконання поліцейським посадових (функціональних) обов'язків перешкоджає встановленню обставин виявленого дисциплінарного проступку.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) оформляється письмовим наказом керівника, до повноважень якого належить призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, та не

⁷ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. Дата оновлення: 27.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>. (дата звернення: 26.03.2020).

може перевищувати строку, передбаченого для проведення службового розслідування або зазначеного в рішенні суду.

Поліцейський має право ознайомитися та отримати копію наказу про відсторонення його від виконання службових обов'язків (посади).

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) без видання письмового наказу керівника допускається у разі появи на роботі у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів, або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, та відмови поліцейського від проходження в установленому порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або на вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) у разі вчинення ним корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, здійснюється відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

Поліцейський, якому повідомлено про підозру у вчиненні ним злочину у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання службових обов'язків (посади) в порядку, визначеному законом.

На період відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) у поліцейського вилучається службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак, табельна вогнепальна зброя та спеціальні засоби.

Під час відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) поліцейський зобов'язаний перебувати на робочому місці, визначеному керівником, до повноважень якого належить призначення на посаду та звільнення з посади поліцейського, та сприяти проведенню службового розслідування.

Забезпечення поліцейському права на захист

Під час проведення службового розслідування поліцейський має право на захист, що полягає в наданні йому можливості надавати письмові пояснення щодо обставин вчинення дисциплінарного проступку та докази правомірності своїх дій.

Поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, має право:

1) надавати пояснення, подавати відповідні документи та матеріали, що стосуються обставин, які досліджуються;

2) подавати клопотання про отримання і залучення до матеріалів розслідування нових документів, отримання додаткових пояснень від осіб, які мають відношення до справи;

3) ознайомлюватися з матеріалами, зібраними під час проведення службового розслідування, робити їх копії за допомогою технічних засобів з урахуванням обмежень, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, законами України «Про захист персональних даних», «Про державну таємницю» та іншими законами;

- 4) подавати скарги на дії осіб, які проводять службове розслідування;
- 5) користуватися правничою допомогою.

Поліцейський, стосовно якого проводиться службове розслідування, має право відмовитися від надання пояснень. Факт такої відмови фіксується шляхом складення акта, що підписується членом дисциплінарної комісії, присутнім під час відмови, та іншими особами, присутніми під час відмови.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, не допускається, а підлягає відкладенню до його протверезіння.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває на чергуванні або патрулюванні, здійснюється лише після закінчення ним чергування, патрулювання або заміни його іншим поліцейським.

У разі відсутності поліцейського на службі дисциплінарна комісія викликає його для надання пояснень. Виклик для надання пояснень надсилається рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі.

Виклик про надання пояснень надсилається з таким розрахунком, щоб поліцейський, який викликається, мав не менше двох діб для прибуття на засідання дисциплінарної комісії.

Фактом, що підтверджує отримання або неотримання поліцейським виклику про надання пояснень, є отримання органом, що проводить службове розслідування, поштового повідомлення про вручення або про відмову від отримання такого виклику чи повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Поліцейський, який з поважних причин не може прибути для надання пояснень, зобов'язаний не менше ніж за добу до визначеного часу повідомити про це дисциплінарну комісію з наданням підтвердних документів.

Якщо поліцейський, викликаний для надання пояснень у визначеному цієї статтею порядку, не з'явився та не повідомив про причини свого неприбуття, він вважається таким, що відмовився від надання пояснень.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває під вартою, здійснюється через адміністрацію місця ув'язнення шляхом його повідомлення про необхідність надіслати пояснення на зазначену дисциплінарною комісією адресу.

Представником поліцейського може бути адвокат, повноваження якого підтверджені копією свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, ордером та копією договору із представником. Представник користується правами поліцейського, щодо якого проводиться службове розслідування, крім прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо поліцейським і не може бути доручена представнику, а також користується правами з урахуванням обмежень, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, законами України "Про захист персональних даних", "Про державну таємницю" та іншими законами, з моменту надання дисциплінарній комісії підтвердних документів.

Порядок застосування дисциплінарних стягнень

У висновку за результатами службового розслідування зазначаються:

- 1) дата і місце складання висновку, прізвище та ініціали, посада і місце служби членів дисциплінарної комісії, що проводила службове розслідування;
- 2) підстава для призначення службового розслідування;
- 3) обставини справи, зокрема обставини вчинення поліцейським дисциплінарного проступку;
- 4) пояснення поліцейського щодо обставин справи;
- 5) пояснення інших осіб, яким відомі обставини справи;
- 6) пояснення безпосереднього керівника поліцейського щодо обставин справи;
- 7) документи та матеріали, що підтверджують та/або спростовують факт вчинення дисциплінарного проступку;
- 8) відомості, що характеризують поліцейського, а також дані про наявність або відсутність у нього дисциплінарних стягнень;
- 9) причини та умови, що призвели до вчинення проступку, вжиті або запропоновані заходи для їх усунення, обставини, що знімають з поліцейського звинувачення;
- 10) висновок щодо наявності або відсутності у діянні поліцейського дисциплінарного проступку, а також щодо його юридичної кваліфікації з посиланням на положення закону;
- 11) вид стягнення, що пропонується застосувати до поліцейського у разі наявності в його діянні дисциплінарного проступку.

Висновок підписується всіма членами дисциплінарної комісії, що проводила розслідування. Члени дисциплінарної комісії мають право на окрему думку, що викладається письмово і додається до висновку.

Під час визначення виду стягнення дисциплінарна комісія враховує характер проступку, обставини, за яких він був вчинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби.

Обставинами, що пом'якшують відповідальність поліцейського, є:

- 1) усвідомлення та визнання своєї провини у вчиненні дисциплінарного проступку;
- 2) попередня бездоганна поведінка;
- 3) високі показники виконання повноважень, наявність заохочень та державних нагород;
- 4) вжиття заходів щодо запобігання, відвернення або усунення негативних наслідків, які настали або можуть настати внаслідок вчинення дисциплінарного проступку, добровільне відшкодування завданої шкоди;
- 5) вчинення проступку під впливом погрози, примусу або через службову чи іншу залежність;
- 6) вчинення проступку внаслідок неправомірних дій керівника.

Для цілей застосування конкретного виду дисциплінарного стягнення можуть враховуватися й інші обставини, що пом'якшують відповідальність поліцейського.

Обставинами, що обтяжують відповідальність поліцейського, є:

1) вчинення дисциплінарного проступку у стані алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння;

2) вчинення дисциплінарного проступку повторно до зняття в установленому порядку попереднього стягнення;

3) вчинення дисциплінарного проступку умисно на ґрунті особистої неприязні до іншого поліцейського, службовця, у тому числі керівника, чи помсти за дії чи рішення стосовно нього;

4) настання тяжких наслідків, у тому числі збитків, завданих вчиненням дисциплінарного проступку;

5) вчинення дисциплінарного проступку на ґрунті ідеологічної, релігійної, расової, етнічної, гендерної чи іншої нетерпимості.

У разі встановлення вини поліцейського за результатами проведеного службового розслідування видається письмовий наказ про застосування до поліцейського одного з видів дисциплінарного стягнення, зміст якого оголошується особовому складу органу поліції.

Під час визначення виду стягнення керівник враховує характер проступку, обставини, за яких він був вчинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби.

За кожен дисциплінарний проступок не може застосовуватися більше одного дисциплінарного стягнення. Якщо поліцейський вчинив кілька дисциплінарних проступків, стягнення застосовується за сукупністю вчинених дисциплінарних проступків та враховується під час визначення виду дисциплінарного стягнення.

У разі вчинення дисциплінарного проступку кількома поліцейськими дисциплінарне стягнення застосовується до кожного окремо.

У разі вчинення поліцейським незначного проступку керівник може обмежитися його попередженням про необхідність дотримання службової дисципліни.

У разі притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейського, який має дисциплінарне стягнення і вчинив дисциплінарний проступок, дисциплінарне стягнення, що застосовується, повинно бути суворішим, ніж попереднє.

У разі повторного вчинення поліцейським незначного проступку з урахуванням його сумлінного ставлення до виконання обов'язків за посадою або нетривалого перебування на посаді (до трьох місяців) керівник може обмежитися раніше застосованим до такого поліцейського дисциплінарним стягненням.

Дисциплінарне стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь до поліцейських, які мають первинні спеціальні звання, та у виді звільнення з посади до поліцейських, які обіймають посади найнижчого рівня, не застосовується.

Повноваження керівників щодо застосування дисциплінарних стягнень

Повноваження щодо застосування дисциплінарних стягнень мають керівники в межах, визначених Статутом.

Міністр внутрішніх справ України уповноважений застосовувати дисциплінарні стягнення, визначені Статутом, до заступників керівника Національної поліції України та порушувати перед Кабінетом Міністрів України питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності керівника Національної поліції України.

Керівник Національної поліції України уповноважений застосовувати дисциплінарні стягнення, передбачені Статутом, до всіх поліцейських.

Інші керівники застосовують дисциплінарні стягнення в межах повноважень, визначених керівником Національної поліції України.

Повноваження ректорів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, щодо застосування дисциплінарних стягнень до поліцейських, які проходять службу або навчаються в таких навчальних закладах, визначаються Міністерством внутрішніх справ України.

Керівник, не уповноважений на застосування дисциплінарних стягнень, може порушити перед уповноваженим керівником клопотання про притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності.

Керівник, який перевищив надані йому дисциплінарні повноваження, несе відповідальність відповідно до Статуту. Дисциплінарне стягнення, застосоване з порушенням вимог Статуту, скасовується як незаконне керівником, який його застосував, або прямим керівником.

Протягом двох місяців з дня підписання наказу про застосування дисциплінарного стягнення прямий керівник посадової особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, має право його скасувати, пом'якшити або застосувати суворіше дисциплінарне стягнення, якщо встановить невідповідність такого стягнення ступеню тяжкості вчиненого дисциплінарного проступку та вини.

Застосування дисциплінарного стягнення у виді звільнення із служби в поліції, звільнення з посади, пониження у спеціальному званні на один ступінь здійснюється керівниками, які уповноважені приймати на службу до поліції, призначати на посаду та присвоювати спеціальне звання.

Строки застосування дисциплінарних стягнень

Дисциплінарне стягнення застосовується не пізніше одного місяця з дня виявлення дисциплінарного проступку і не пізніше шести місяців з дня його вчинення шляхом видання дисциплінарного наказу.

У разі проведення службового розслідування за фактом вчинення дисциплінарного проступку днем його виявлення вважається день затвердження висновку за результатами службового розслідування.

Перебування поліцейського на лікарняному (у період тимчасової непрацездатності) чи у відпустці не перешкоджає застосуванню до нього дисциплінарного стягнення.

Виконання дисциплінарних стягнень

Дисциплінарне стягнення виконується негайно, але не пізніше місяця з дня його застосування, не враховуючи часу перебування поліцейського у відпустці,

відрядженні або на лікарняному (у період тимчасової непрацездатності). Після закінчення зазначеного строку дисциплінарне стягнення не виконується.

Наказ про застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення виконується шляхом його оголошення в органі (підрозділі) поліції та особистого ознайомлення поліцейського з ним. У разі відмови особи від ознайомлення з наказом про це складається акт.

Дисциплінарні стягнення у виді звільнення з посади, пониження у спеціальному званні на один ступінь та звільнення із служби в поліції виконуються (реалізуються) шляхом видання наказу по особовому складу.

Дисциплінарні стягнення у виді звільнення з посади та звільнення із служби в поліції, застосовані до поліцейського, який перебуває у відпустці чи на лікарняному (у період тимчасової непрацездатності), виконуються (реалізуються) після його прибуття до місця проходження служби.

За відсутності на службі без поважних причин поліцейського, до якого застосовано дисциплінарне стягнення у виді звільнення з посади чи звільнення із служби в поліції, таке дисциплінарне стягнення виконується, а витяги з наказів про застосування та виконання дисциплінарного стягнення надсилаються рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі. У такому разі днем ознайомлення поліцейського із зазначеними наказами є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення їх поліцейському, до якого застосовано дисциплінарне стягнення, або повнолітньому члену сім'ї такого поліцейського.

У разі якщо поліцейський, до якого застосовано дисциплінарне стягнення, відмовляється від отримання витягів з наказів про застосування та виконання дисциплінарного стягнення, днем отримання витягів з наказів є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в їх отриманні чи повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Поліцейський, до якого застосовано дисциплінарне стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь, зобов'язаний протягом семи календарних днів з дня ознайомлення з наказом здійснити заміну знаків розрізнення на однострої та службового посвідчення. Під час виконання зазначеного дисциплінарного стягнення забороняється зривання погонів, а також будь-які інші дії, що принижують гідність поліцейського.

Дисциплінарне стягнення у виді призначення поза чергою в наряд виконується шляхом несення служби в наряді позачергово в будь-який день тижня.

Поліцейський, з вини якого не виконано дисциплінарне стягнення, несе відповідальність згідно із Статутом.

Строк дії дисциплінарних стягнень та наслідки їх застосування

Строк дії дисциплінарних стягнень з моменту оголошення їх порушникові становить:

- 1) зауваження - протягом двох місяців;
- 2) догана - протягом трьох місяців;
- 3) сувора догана - протягом чотирьох місяців;

4) попередження про неповну службову відповідність - протягом шести місяців;

5) пониження у спеціальному званні на один ступінь та звільнення з посади - протягом одного року;

6) звільнення зі служби в поліції - протягом трьох років.

Дисциплінарне стягнення у виді призначення поза чергою в наряд вважається виконаним з моменту його відбуття курсантом (слухачем).

Протягом строку дії дисциплінарних стягнень до поліцейського не можуть застосовуватися заходи заохочення, крім дострокового зняття раніше застосованого дисциплінарного стягнення.

Строк дії дисциплінарного стягнення не зараховується до строків вислуги поліцейського для присвоєння чергового спеціального звання.

У місяці виконання дисциплінарного стягнення поліцейського може бути позбавлено премії повністю або частково в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Поліцейський вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо його нагороджено державною нагородою, заохочено шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення або закінчився строк дії дисциплінарного стягнення.

Закінчення строку дії дисциплінарного стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь не дає поліцейському права на поновлення у спеціальному званні, якого він був позбавлений за порушення дисципліни. Строк вислуги для присвоєння чергового спеціального звання обліковується в загальному порядку.

Закінчення строку дії дисциплінарного стягнення у виді звільнення з посади не дає поліцейському права бути поновленим на посаді, з якої він був звільнений за порушення дисципліни.

Поліцейський, звільнений з поліції за вчинення дисциплінарного проступку, не може бути прийнятий на службу до поліції протягом трьох років з дня виконання наказу про звільнення.

Оскарження дисциплінарних стягнень

Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом місяця з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку.

Розгляд рапорту про незгоду з дисциплінарним стягненням здійснюється протягом 30 календарних днів з дня його реєстрації в органі поліції шляхом проведення перевірки викладених у рапорті фактів та обставин, що, на думку поліцейського, не були враховані під час проведення службового розслідування та під час прийняття рішення про застосування до нього дисциплінарного стягнення.

У разі підтвердження фактів, викладених у рапорті, керівник, який здійснює його розгляд, зобов'язаний негайно вжити заходів до поновлення прав поліцейського, усунення обставин, що призвели до таких порушень, та вирішити питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні порушень.

Про результати розгляду рапорту уповноважений керівник письмово інформує поліцейського, який подав скаргу.

У разі поновлення порушених прав поліцейського у судовому порядку вищий керівник зобов'язаний негайно вжити заходів до поновлення прав поліцейського, усунення обставин, що призвели до таких порушень, та притягти до відповідальності осіб, винних у вчиненні порушень.

РОЗДІЛ 7. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

1. Правове регулювання соціального захисту поліцейських

Призначення системи соціально-правового захисту полягає у сприянні якісному вирішенню поставлених перед працівником завдань, що в кінцевому результаті впливає на рівень забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів громадян.

Організаційно соціально-правовий захист поліцейських складається з правового, соціального і фізичного захисту, має за мету комплектування системи висококваліфікованим персоналом, повинен не лише компенсувати важкі умови праці представників правоохоронних органів, але і довести їх до рівня загального балансу прав і обов'язків, які мають інші категорії робітників та службовців.

Заходи забезпечення соціального і правового захисту поліцейських здійснюються на основі законів України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» та інших.

Правовий захист поліцейських являє собою систему юридичних засобів реалізації та захисту життя, здоров'я, честі, гідності, особистої недоторканності, інших громадянських і політичних прав, а також власності працівників поліції та їх близьких.

Поліцейські, а також члени їхніх сімей знаходяться під захистом держави, їх безпека, честь і гідність охороняються законом.

Стаття 62 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює гарантії професійної діяльності поліцейських:

під час виконання покладених на поліцію повноважень вони є представниками держави;

їх законні вимоги є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами;

під час виконання покладених на них обов'язків працівники поліції підпорядковуються тільки своєму безпосередньому та прямому керівнику; лише такий керівник (за винятком випадків, прямо передбачених законом), може надавати будь-які вказівки, вимоги, доручення поліцейському або іншим способом втручатися в законну діяльність поліцейського;

втручання в діяльність поліцейського, перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, невиконання законних вимог поліцейського, будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського мають наслідком юридичну відповідальність;

у разі затримання поліцейського за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення або обрання щодо нього тримання під вартою як запобіжного заходу його тримають окремо від інших категорій осіб;

для забезпечення власної безпеки поліцейські мають право придбавати у

власність спеціальні пристрої (зброю) не смертельної дії.

До числа норм правового захисту працівників поліції обґрунтовано відносять можливість невиконання злочинного (неправомірного) наказу чи розпорядження і звільнення від кримінальної відповідальності за несвідоме виконання такого наказу (стаття 41 Кримінального кодексу України).

Під соціальним захистом поліцейських розуміється діяльність держави щодо встановлення та реалізації гарантій соціально-економічних і соціально-культурних прав, що спрямована на забезпечення процесу якісної діяльності, формування та розвитку професійних якостей та задоволення матеріальних та моральних потреб.

Соціальний захист поліцейських диференціюється залежно від їх категорій за статусом і реалізується в наступних формах: особливі питання проходження служби й оплати праці, державне обов'язкове особисте страхування та пенсійне забезпечення; медичне обслуговування; державна соціальна допомога; пільги та компенсації.

Так, за статтею 59 Закону України «Про Національну поліцію», час проходження служби в поліції зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

У відповідності до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року страховий стаж це період (строк), протягом якого поліцейський підлягає державному соціальному страхуванню, за якого сплачувався збір на обов'язкове державне пенсійне страхування згідно із законодавством, що діяло раніше, та/або підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню згідно з чинним законодавством і за якого сплачено страхові внески.

Під стажем роботи за спеціальністю мається на увазі час проходження служби, який надає можливість призначення пенсії на пільгових умовах, зокрема, за вислугу років, а стаж державної служби – час роботи на посадах і в органах, передбачених законодавством.

Для поліцейських устанавлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, – шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем.

Також статтею 91 Закону України «Про Національну поліцію» встановлюються особливості служби у святкові та вихідні дні; із змінним або нерівномірним графіком, у нічний час. Кожний із цих особливих графіків несення служби передбачає особливості робочого часу і часу відпочинку, оплати праці та інших компенсацій. Наприклад, поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім тих, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається протягом двох наступних місяців.

Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання. Грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно до закону.

Стаття 95 Закону України «Про Національну поліцію» гарантує поліцейським безоплатне медичне забезпечення, а стаття 96 – встановлює право надання тим працівникам, які потребують поліпшення житлових умов, надання житлової площі в першочерговому порядку.

Закон України «Про Національну поліцію» крім наведених положень урегульовує такі соціальні гарантії, як отримання одноразових допомог, першочергове зарахування на навчання дітей поліцейських, призначення пенсій за спеціальним законом.

Соціальний захист поліцейських регулюють такі нормативно-правові акти як Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 1201 «Про затвердження Порядку забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу», Наказ МВС України від 06.04.2016 № 260 «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання», Наказ МВС України від 06.02.2019 № 88 «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» та інші.

Виходячи з аналізу положень Закону України «Про Національну поліцію», запропоновано виділяти наступні гарантії соціального забезпечення працівників поліції, зокрема:

- 1) зарахування стажу в органах поліції до страхового стажу;
- 2) грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати у відповідності до законодавства України (п. 4 ч. 10 ст. 62);
- 3) під час виконання поліцейських повноважень користуються безоплатно всіма видами громадського транспорту приміського та міського сполучення (п. 7 ч. 10 ст. 62);
- 4) позачергове придбання квитків і розміщення у готелі під час виконання службових повноважень (п. 7 ч. 10 ст. 62);
- 5) безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України (ч. 1 ст. 95);
- 6) пільгове санаторно-курортне лікування, відпочинок для поліцейських та членів їх сімей (ч. 5 ст. 95);
- 7) щорічний психофізичний і фізіологічний диспансерний огляд (ч. 9 ст. 95);
- 8) позачергове отримання права на поліпшення житлових умов в разі каліцтва, інвалідності або смерті поліцейського поліцейським, або членам їх сімей (ч. 2 ст. 96);
- 9) отримання компенсації у розмірі до 3 мінімальних заробітних плат за найм житла в іншому населеному пункті у зв'язку із проходженням служби (ч. 5 ст. 96);

10) одноразова грошова допомога у разі смерті, інвалідності або каліцтва поліцейського (ст. 100);

11) зарахування поза конкурсом до системи навчальних закладів Міністерств внутрішніх справ дітей поліцейських із відповідним стажем роботи (ч. 1 ст. 103).

2. Окремі аспекти соціального захисту поліцейських

Розглянемо окремі аспекти соціального захисту поліцейських.

Житлове забезпечення поліцейських

Окрім Житлового кодексу Української РСР, житлове забезпечення поліцейських охоплюється відповідною Програмою щодо Порядку забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1201.

Поліцейський або особа рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту має право на забезпечення житлом на умовах фінансового лізингу в разі:

1) наявності вислуги не менше ніж два роки, крім осіб, які мають статус учасника бойових дій;

2) якщо до досягнення граничного віку перебування на службі залишилося не менше ніж п'ять років.

Договори фінансового лізингу та про компенсацію частини лізингових платежів укладаються на строк до дати досягнення лізингоодержувачем граничного віку перебування на службі. Строк дії таких договорів не повинен бути менше ніж п'ять років та не може перевищувати 20 років.

У фінансовий лізинг передається житло, що перебувало в експлуатації не більш як протягом 20 років чи реконструкцію (капітальний ремонт) якого здійснено не більш як за 10 років до укладення договору фінансового лізингу та яке відповідає нормативній площі житла, яка становить не більш як 21 кв. метр загальної площі на одну особу та додатково 10,5 кв. метра загальної площі житла на сім'ю, але не більш як 94,5 кв. метра.

У разі перевищення нормативної площі житла вартість понаднормативної площі житла лізингоодержувач сплачує авансовим платежем за власний рахунок згідно з умовами договору фінансового лізингу.

Вартість житла протягом строку дії договору фінансового лізингу не змінюється.

Розмір лізингових платежів, які сплачуються лізингоодержувачем, зменшується на суму компенсації частини лізингових платежів, яку перераховує на рахунок ДІУ (Державна іпотечна установа) орган забезпечення житлом.

Сума компенсації частини лізингових платежів включає частину суми, яка відшкодовує частину вартості житла, та в повному обсязі суму винагороди лізингодавцю.

Розмір частини суми, яка відшкодовує частину вартості житла, визначається з урахуванням стажу служби лізингоодержувача:

- від 5 до 10 років вислуги - 10 відсотків щомісячної суми, яка відшкодовує частину вартості житла;

- від 10 до 15 років вислуги - 20 відсотків щомісячної суми, яка відшкодовує частину вартості житла;

- від 15 і більше років вислуги - 30 відсотків щомісячної суми, яка відшкодовує частину вартості житла.

Розмір частини щомісячної суми, яка відшкодовує частину вартості житла, збільшується на:

- 5 відсотків на кожну дитину віком до 18 років, яка проживає разом із лізингоодержувачем, але не більш як на 10 відсотків;

- на відповідний відсоток, визначений згідно з цим пунктом, залежно від стажу служби іншого з подружжя (у разі, коли дружина/чоловік заявника є поліцейським або особою рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту).

Поліцейський або особа рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту може отримати житло у власність (спільну власність) відповідно до Порядку один раз.

Відпустки поліцейських за законодавством України

Щорічні чергові оплачувані відпустки. *Щорічна відпустка* – основний вид відпустки поліцейського, що надається за відпрацьований робочий рік. На час відпустки за поліцейським зберігається місце роботи та заробітна плата. Відповідно до ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію», тривалість відпусток поліцейського обчислюється подовово. Святкові та неробочі дні до тривалості відпусток не включаються.

Неврегульованим у Законі України «Про Національну поліцію» є питання про врахування часу, необхідного на дорогу до місця відпустки і назад, при визначенні тривалості щорічної відпустки. Водночас у ще чинному Положенні про проходження служби рядовим та начальницьким складом ОВС зазначено: «При визначенні тривалості відпусток не враховується час, необхідний на дорогу до місця проведення відпустки і назад...». Незважаючи на відсутність подібної норми у Законі України «Про Національну поліцію», науковці пропонують при визначенні тривалості відпустки поліцейського не враховувати час, необхідний на дорогу [1, с. 82]⁸.

Щорічна відпустка поділяється на основну і додаткову. Тривалість щорічної основної оплачуваної відпустки поліцейського становить тридцять календарних днів, якщо законом не визначено більшої тривалості відпустки. За кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного

⁸ Дрозд О.В. Тривалість щорічної відпустки поліцейського та порядок її обчислення // Вісник Чернівецького університету «Одеська юридична академія». - 2015. Вип. 4. - С. 78-88.

стажу служби поліцейському надається один календарний день додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як п'ятнадцять календарних днів (ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію»).

Черговість надання відпусток визначається графіками, які затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням із виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом, і доводиться до відома всіх працівників. При складанні графіків ураховуються інтереси виробництва, особисті інтереси працівників та можливості для їх відпочинку. Конкретний період надання щорічних відпусток у межах, установлених графіком, узгоджується між працівником і власником або уповноваженим ним органом, який зобов'язаний письмово повідомити працівника про дату початку відпустки не пізніше як за два тижні до встановленого графіком терміну (ст. 10 Закону України «Про відпустки»).

Складений графік черговості надання відпусток дає змогу роботодавцю правильно організувати працю (службу) працівників, забезпечити безперервну реалізацію завдань, покладених на установу, забезпечити реалізацію права працівників на відпочинок і здійснювати своєчасну її оплату відповідно до вимог законодавства [2]⁹.

Щорічна відпустка повинна бути перенесена на інший період або продовжена в разі: тимчасової непрацездатності працівника, засвідченої у встановленому порядку; виконання працівником державних або громадських обов'язків, якщо згідно з законодавством він підлягає звільненню на цей час від основної роботи із збереженням заробітної плати; настання строку відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами; збігу щорічної відпустки з відпусткою у зв'язку з навчанням.

Щорічна відпустка за ініціативою власника або уповноваженого ним органу, як виняток, може бути перенесена на інший період тільки за письмовою згодою працівника та за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) або іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом у разі, коли надання щорічної відпустки в раніше обумовлений період може несприятливо відбитися на нормальному ході роботи підприємства, та за умови, що частина відпустки тривалістю не менше 24 календарних днів буде використана в поточному робочому році (ч. 3 ст. 11 Закону України «Про відпустки»).

У разі перенесення щорічної відпустки новий термін її надання встановлюється за згодою між працівником і керівником. Керівнику заборонено необґрунтовано відмовляти працівнику в наданні належної йому відпустки. Така відмова є порушенням вимог законодавства про працю.

Відпустки, які невикористані поліцейськими протягом робочого року, можуть бути використані ними у наступному році. Відповідно до ч. 5 ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію», відпустка тривалістю менше 10 діб

⁹ Роз'яснення стосовно надання основної щорічної та додаткових відпусток поліцейським-жінкам, які мають двох дітей віком до 15 років.

за бажанням особи рядового або керівного складу може бути надана одночасно з черговою відпусткою в наступному році. Якщо невикористаною є відпустка більшої тривалості, вона нікуди не зникає.

Як зазначено у листі Міністерства соціальної політики України від 24.12.2013 р. № 152/13/82-13, у разі, якщо працівник з якихось причин не скористався своїм правом на щорічну відпустку в минулому році або за кілька попередніх років, він має право використати її, а в разі звільнення, незалежно від підстав, йому має бути виплачено компенсацію за всі невикористані дні відпусток (ст. 24 Закону). Чинним законодавством не передбачено терміну давності, після якого втрачається право на щорічну відпустку.

Недосконалыми є положення Закону України «Про Національну поліцію» щодо виплати поліцейському грошової компенсації за невикористані дні щорічної відпустки. Відповідно до ч. 9 ст. 92 Закону та п. 8 Наказу МВС України від 06.04.2016 р. № 260 «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання» така компенсація виплачується за невикористану в році звільнення відпустку. Чи виплачуватиметься така компенсація за невикористану відпустку у попередньому робочому році, Законом не регламентується. Застосувавши аналогію із Законом України «Про відпустки», ч. 9 ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію» доцільно викласти у такій редакції: «У разі звільнення поліцейського йому виплачується грошова компенсація за всі невикористані ним дні щорічної відпустки, а також додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину – інваліда з дитинства».

Стаття 93 Закону України «Про Національну поліцію» дає змогу поліцейським, за бажанням, використовувати відпустку частинами. Одна частина відпустки має бути не менше 10 діб. Водночас ця частина відпустки не обов'язково повинна бути першою її частиною.

Можливість поділу щорічної відпустки поліцейського – це право роботодавця, а не обов'язок. Керівник органу поліції може не погодитися поділити відпустку так, як того бажає поліцейський, а може запропонувати свої умови поділу відпустки або не поділити її взагалі. Чергова відпустка надається поліцейському, як правило, до кінця календарного року (ст. 93 Закону України «Про Національну поліцію»). Відповідно до ст. 12 Закону України «Про відпустки», невикористану частину щорічної відпустки має бути надано працівнику, як правило, до кінця робочого року, але не пізніше 12 місяців після закінчення робочого року, за який надається відпустка.

Недостатньо врегульованим питанням у Законі України «Про Національну поліцію» є порядок відкликання поліцейського з щорічної відпустки. У ст. 93 Закону міститься лише таке правило: «Відкликання поліцейського із чергової відпустки, як правило, забороняється. У разі крайньої необхідності відкликання із чергової відпустки може бути дозволено керівнику територіального органу поліції».

Більш повно порядок відкликання з відпустки встановлюється Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 230 «Про затвердження Порядку

відкликання державного службовця із щорічної відпустки». Згідно з цим Порядком, підставою для відкликання державного службовця із щорічної відпустки є необхідність виконання невідкладного завдання, про яке не було і не могло бути відомо під час надання щорічної відпустки, за умови неможливості виконання такого завдання іншою уповноваженою на це особою. Зазначення в наказі (розпорядженні) про відкликання з відпустки невідкладного завдання, яке стало підставою для відкликання державного службовця, є обов'язковим. Стосовно прийнятого рішення про відкликання та необхідності виконання невідкладного завдання служба управління персоналом державного органу повідомляє державному службовцю з використанням засобів телефонного та електронного (за наявності) зв'язку, а також поштового зв'язку не пізніше ніж за п'ять календарних днів до такого відкликання. У день прибуття на роботу служба управління персоналом державного органу ознайомлює в установленому порядку державного службовця з наказом (розпорядженням) про його відкликання та надає завірену копію такого наказу (розпорядження). У разі неможливості прибути на роботу у зв'язку із погіршенням стану здоров'я, складною транспортною обстановкою чи за наявності інших обставин, що ускладнюють прибуття на роботу, державний службовець повідомляє про виникнення таких обставин з використанням засобів телефонного або електронного (за наявності) зв'язку особу, яка прийняла рішення про відкликання, або службу управління персоналом державного органу чи безпосереднього керівника. Після закінчення відпустки державний службовець повинен подати до служби управління персоналом інформацію, документи, необхідні для підтвердження обставин, що ускладнили прибуття на роботу у зв'язку з відкликанням.

Додаткові відпустки. Крім основної подовженої відпустки, Закон передбачає збільшення кількості днів щорічної відпустки поліцейських за рахунок надання до основної ще й додаткової відпустки. В чинному трудовому законодавстві передбачено три основні види щорічної додаткової відпустки: 1) щорічна додаткова відпустка за роботу із шкідливими і важкими умовами праці; 2) щорічна додаткова відпустка за особливий характер праці; 3) інші додаткові відпустки.

Щорічна додаткова відпустка за роботу зі шкідливими і важкими умовами праці тривалістю до 35 календарних днів надається працівникам поліції, зайнятим на роботах, пов'язаних із негативним впливом на здоров'я шкідливих виробничих факторів, за списком виробництв, цехів, професій і посад зі шкідливими і важкими умовами праці, зайнятість працівників на роботах, у яких є право на щорічну додаткову відпустку, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1290.

Конкретна тривалість такої додаткової відпустки встановлюється колективним чи трудовим договором залежно від результатів атестації робочих місць за умовами праці та часом зайнятості працівника в цих умовах (порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 1.08.1992 р. № 442, а показники та критерії умов

праці, які є правовою підставою для визначення тривалості цієї додаткової відпустки – наказом Міністерства охорони здоров'я та Міністерства праці і соціальної політики від 31.12.1997 р. № 383/55.

Щорічна додаткова відпустка за особливий характер праці надається: 1) тривалістю до 35 календарних днів – окремим категоріям працівників, робота яких пов'язана з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або виконується в особливих природних географічних і геологічних умовах та умовах підвищеного ризику для здоров'я (за списком виробництв, робіт, професій і посад, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1290); 2) тривалістю до 7 календарних днів – працівникам із ненормованим робочим днем (згідно із списками посад, робіт та професій, визначених колективним договором, угодою).

Перелік посад (професій) працівників, що не мають спеціальних звань рядового та начальницького складу, яким встановлена додаткова відпустка у зв'язку з ненормованим робочим днем та особливим характером роботи в органах, установах, організаціях МВС України, затверджений наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 10.10.1997 р. № 7, наказом МВС України від 27.07.1998 р. № 551, а також визначений у Додатку 2 Галузевої угоди між МВС України, Професійною спілкою атестованих працівників ОВС України та Професійною спілкою працівників державних установ України. МВС України в свою чергу взяло на себе обов'язок забезпечувати своєчасне проведення атестації робочих місць за умовами праці працівників, зайнятих у шкідливих і важких умовах праці з метою їх поліпшення, встановлення права на одержання додаткових відпусток, інших пільг і компенсацій, розроблення заходів щодо оздоровлення працівників, державних службовців та осіб рядового і начальницького складу ОВС [3]¹⁰.

Конкретна тривалість щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці встановлюється колективним чи трудовим договором залежно від часу зайнятості працівника в цих умовах, тобто пропорційно часу, відпрацьованому на роботі, посаді, що дають право на цю відпустку. Список працівників із ненормованим робочим днем і тривалість додаткової відпустки (до 7 календарних днів) у конкретній установі, організації, на підприємстві системи МВС України встановлюється наказом керівника у межах нормативно закріпленого переліку на початку кожного року. При цьому в обов'язковому порядку враховується, що чинне законодавство встановлює працівникам із ненормованим робочим днем додаткову відпустку саме за характер праці, а не лише за роботу понад встановлену норму робочого часу. Тому при визначенні конкретної тривалості такої відпустки мають бути враховані всі перелічені фактори, а не лише фактична кількість годин роботи понад встановлену тривалість робочого часу.

¹⁰ Галузева угода між Міністерством внутрішніх справ України, Професійною спілкою атестованих працівників ОВС України та Професійною спілкою працівників державних установ України на 2012-2014 роки.

Проаналізовані вище щорічні додаткові відпустки надаються понад щорічну основну відпустку лише за однією підставою, яку може обрати сам працівник поліції. Водночас загальна тривалість щорічних основної та додаткових відпусток не може перевищувати 59 календарних днів.

Окрім проаналізованих вище, законодавство про відпустки передбачає можливість надання працівникам поліції й інших додаткових відпусток. Одним із різновидів таких додаткових щорічних оплачуваних відпусток є додаткова відпустка окремим категоріям ветеранів війни. Так, 14.05.2015 р. було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення рівня соціального захисту окремих категорій ветеранів війни», яким було внесено зміни до низки законодавчих актів України, зокрема до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо надання додаткових відпусток зі збереженням заробітної плати, Кодексу законів про працю та Закону України «Про відпустки» щодо визначення нового виду додаткової відпустки – додаткова відпустка окремим категоріям ветеранів війни (стаття 77-2 КЗпПУ та стаття 16-2 Закону України «Про відпустки»). Відтепер згідно з положеннями вказаних законодавчих актів учасники бойових дій та інваліди війни мають право на щорічну додаткову відпустку зі збереженням заробітної плати тривалістю 14 календарних днів.

Статті 13-15 Закону України «Про відпустки» визначають тривалість і порядок надання відпусток у зв'язку з навчанням: 1) у середніх навчальних закладах; 2) у професійно-технічних навчальних закладах; 3) у вищих навчальних закладах, навчальних закладах післядипломної освіти та аспірантурі. Варто зауважити, що згідно з ч. 1 ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію» на службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту. З викладеного випливає, що відпустка у зв'язку з навчанням у середніх навчальних закладах не може бути надана поліцейським. Водночас право на таку відпустку зберігається за не атестованими працівниками, які працюють в органах, установах, організаціях системи МВС України.

Керівники органів і підрозділів поліції всіх рівнів зобов'язані створювати працівникам поліції, які навчаються без відриву від служби, умови для поєднання служби з навчанням, надавати їм відпустку у зв'язку з навчанням саме в час, визначений вищим навчальним закладом. Ненадання відпустки в цей час не може бути обґрунтовано потребою служби.

Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням надаються працівникам поліції на підставі рапорту (заяви) та довідки-виклику відповідного навчального закладу. Зазначена відпустка оформляється наказом.

Таким чином, діючим законодавством передбачено, що крім основної подовженої відпустки можливо збільшення кількості днів щорічної відпустки поліцейських за рахунок надання до основної ще й додаткової відпустки. В чинному трудовому законодавстві передбачено три основні види щорічної додаткової відпустки, а саме: щорічна додаткова відпустка за роботу із шкідливими і важкими умовами праці; щорічна додаткова відпустка за особливий характер праці; інші додаткові відпустки.

Творчі відпустки. Творча відпустка – відпустка, яка надається працівникам поліції для закінчення дисертаційних робіт, написання підручника, монографії, довідника тощо (наукової праці). Тривалість, порядок, умови надання та оплати творчих відпусток встановлюються Кабінетом Міністрів України. Зокрема, постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.1998 р. № 45 визначає такі строки творчої відпустки:

1) для закінчення дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук (доктора наук згідно з новим Законом України «Про вищу освіту») – тривалістю до трьох місяців та на здобуття наукового ступеня доктора наук (доктора філософії згідно з новим Законом України «Про вищу освіту») – до шести місяців. Ця творча відпустка надається на підставі заяви працівника та рекомендації наукової (науково-технічної) ради центрального органу виконавчої влади або вченої ради вищого навчального закладу III-IV рівня акредитації чи науково-дослідного інституту відповідного профілю про доцільність надання творчої відпустки; 2) для написання підручника чи наукової праці – тривалістю до трьох місяців. Ця творча відпустка надається на підставі заяви працівника та довідки видавництва про включення підручника чи наукової праці до плану випуску видань на поточний рік.

Таким чином, творчі відпустки надаються працівникам поліції поряд з іншими відпустками, передбаченими законодавством, і оформлюються наказом керівника органу поліції. Творчі відпустки не діляться, не переносяться, а їх невикористані дні не компенсуються. Водночас за бажанням поліцейського у разі збігу термінів творчої відпустки з основною щорічною її можна переносити. На час творчих відпусток за поліцейськими зберігається їх посада та заробітна плата.

Соціальні відпустки. Соціальні відпустки – це особливий різновид відпусток, надання яких пов'язане з народженням, вихованням та доглядом за дітьми. На час соціальної відпустки працівник тимчасово звільняється від трудових обов'язків із метою виконання батьківських обов'язків і реалізації сімейних функцій, а також для покращення стану здоров'я та відновлення працездатності.

Відповідно до ст. 179 КЗпП, на підставі медичного висновку жінкам надається оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів - 70) календарних днів після пологів, починаючи з дня пологів. Тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами обчислюється сумарно і становить 126 календарних днів (140 календарних днів - у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів). Вона надається жінкам повністю незалежно від кількості днів, фактично використаних до пологів. За бажанням жінки їй надається відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку з виплатою за ці періоди допомоги відповідно до законодавства.

Підприємства, установи та організації за рахунок власних коштів можуть надавати жінкам частково оплачувану відпустку та відпустку без збереження заробітної плати для догляду за дитиною більшої тривалості. Відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею віку трьох років не надається, якщо дитина перебуває на державному утриманні, крім прийомних дітей у прийомних сім'ях та дітей-вихованців у дитячих будинках сімейного типу. У разі, якщо дитина потребує домашнього догляду, жінці в обов'язковому порядку надається відпустка без збереження заробітної плати тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку.

Відпустки для догляду за дитиною, передбачені частинами третьою, четвертою та шостою цієї статті, можуть бути використані повністю або частинами також батьком дитини, бабою, дідом чи іншими родичами, які фактично доглядають за дитиною.

За бажанням жінки або осіб, зазначених у частині сьомій цієї статті, у період перебування їх у відпустці для догляду за дитиною вони можуть працювати на умовах неповного робочого часу або вдома.

У разі надання жінкам відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами власник або уповноважений ним орган зобов'язаний за заявою жінки приєднати до неї щорічні основну і додаткову відпустки незалежно від тривалості її роботи на даному підприємстві, в установі, організації в поточному робочому році.

Відповідно до ст. 182 цього ж Кодексу, жінкам, які усиновили новонароджених дітей безпосередньо з пологового будинку, надається відпустка з дня усиновлення тривалістю 56 календарних днів (70 календарних днів - при усиновленні двох і більше дітей) з виплатою державної допомоги у встановленому порядку.

Жінкам, які усиновили дитину з числа дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування, старше трьох років, надається одноразова оплачувана відпустка у зв'язку з усиновленням дитини тривалістю 56 календарних днів (70 календарних днів - при усиновленні двох і більше дітей) без урахування святкових і неробочих днів після набрання законної сили рішенням про усиновлення дитини. Ця відпустка може бути використана також батьком дитини. Жінкам, які усиновили дитину (або одночасно двох і більше дітей), надаються відпустки для догляду за нею на умовах і в порядку, встановлених статтями 179 і 181 цього Кодексу.

Відповідно до ст. 182-1, жінці, яка працює і має двох або більше дітей віком до 15 років, або дитину з інвалідністю, або яка усиновила дитину, матері особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, одинокій матері, батьку дитини або особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, який виховує їх без матері (у тому числі у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), а також особі, яка взяла під опіку дитину або особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, надається щорічно додаткова оплачувана відпустка тривалістю 10 календарних днів без урахування святкових і неробочих днів. За наявності декількох підстав для надання цієї відпустки її загальна тривалість не може перевищувати 17 календарних днів.

Зазначена у частині першій цієї статті відпустка надається понад щорічні відпустки, передбачені статтями 75 і 76 цього Кодексу, а також понад щорічні відпустки, встановлені іншими законами та нормативно-правовими актами, і переноситься на інший період або продовжується у порядку, визначеному статтею 80 цього Кодексу.

Таким чином, за умови настання визначених у законодавстві обставин, працівники поліції мають право на будь-яку із закріплених у відповідній главі КЗпПУ та Законі України «Про відпустки» соціальну відпустку, а саме: у зв'язку з вагітністю та пологами; для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; у зв'язку з усиновленням дитини; а також додаткову відпустку у зв'язку із виховуванням дитини або повнолітньої дитини-інваліда з дитинства підгрупи А І групи.

Відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення).

Відпустки без збереження заробітної плати, або як їх ще називають «відпустки за власний рахунок», – це особливий різновид відпусток, які надаються для задоволення життєво важливих потреб й інтересів працівників поліції з підстав, що не пов'язані зі службою.

Залежно від підстав та порядку надання відпустки без збереження заробітної плати поділяються на два види: 1) відпустки, що надаються працівнику поліції за його бажанням в обов'язковому порядку: матері або батьку, який виховує дітей без матері (в тому числі й у разі тривалого перебування матері в лікувальному закладі), що має двох і більше дітей віком до 15 років або дитину з інвалідністю, - тривалістю до 14 календарних днів щорічно; чоловікові, дружина якого перебуває у післяпологовій відпустці, - тривалістю до 14 календарних днів; матері або іншим особам, в разі якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку, а в разі якщо дитина хвора на цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), - не більш як до досягнення дитиною шістнадцятирічного віку, а якщо дитині встановлено категорію «дитина з інвалідністю підгрупи А» - до досягнення дитиною вісімнадцятирічного віку; матері або іншій особі, для догляду за дитиною віком до 14 років на період оголошення карантину на відповідній території; учасникам війни, особам, на яких поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», - тривалістю до 14 календарних днів щорічно. Особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, статус яких встановлений відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», - тривалістю до 21 календарного дня щорічно; особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, - тривалістю до 21 календарного дня щорічно; пенсіонерам за віком та особам з інвалідністю III групи - тривалістю до 30 календарних днів щорічно; особам з інвалідністю I та II груп - тривалістю до 60 календарних днів щорічно; особам, які одружуються, - тривалістю до 10 календарних днів; працівникам у разі смерті рідних по крові або по шлюбу: чоловіка (дружини), батьків (вітчима, мачухи), дитини (пасинка, падчірки), братів, сестер - тривалістю до 7 календарних днів

без урахування часу, необхідного для проїзду до місця поховання та назад; інших рідних - тривалістю до 3 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця поховання та назад; працівникам для догляду за хворим рідним по крові або по шлюбу, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, - тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більше 30 календарних днів; працівникам для завершення санаторно-курортного лікування - тривалістю, визначеною у медичному висновку; працівникам, допущеним до вступних іспитів у вищі навчальні заклади, - тривалістю 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місцезнаходження навчального закладу та назад; працівникам, допущеним до складання вступних іспитів в аспірантуру з відривом або без відриву від виробництва, а також працівникам, які навчаються без відриву від виробництва в аспірантурі та успішно виконують індивідуальний план підготовки, - тривалістю, необхідною для проїзду до місцезнаходження вищого навчального закладу або закладу науки і назад; сумісникам - на термін до закінчення відпустки за основним місцем роботи; ветеранам праці - тривалістю до 14 календарних днів щорічно; працівникам, які не використали за попереднім місцем роботи щорічну основну та додаткові відпустки повністю або частково і одержали за них грошову компенсацію, - тривалістю до 24 календарних днів у перший рік роботи на даному підприємстві до настання шестимісячного терміну безперервної роботи; працівникам, діти яких у віці до 18 років вступають до навчальних закладів, розташованих в іншій місцевості, - тривалістю 12 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місцезнаходження навчального закладу та у зворотному напрямі. За наявності двох або більше дітей зазначеного віку така відпустка надається окремо для супроводження кожної дитини; працівникам на період проведення у відповідному населеному пункті антитерористичної операції, заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях з урахуванням часу, необхідного для повернення до місця роботи, але не більш як сім календарних днів після прийняття рішення про припинення антитерористичної операції, заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях. Працівникам, які навчаються без відриву від виробництва в аспірантурі, протягом четвертого року навчання надається за їх бажанням один вільний від роботи день на тиждень без збереження заробітної плати;

2) відпустки, що можуть надаватися працівнику поліції за сімейними обставинами та з інших причин за згодою сторін (ч. 2 ст. 84 КЗпП, ст. 26 Закону України «Про відпустки»): за сімейними обставинами та з інших причин працівнику може надаватися відпустка без збереження заробітної плати на термін, обумовлений угодою між працівником та власником або уповноваженим ним органом, але не більше 15 календарних днів на рік.

Види та тривалість відпусток без збереження заробітної плати, що надаються працівнику поліції за його бажанням в обов'язковому порядку, встановлюються ст. 25 Закону України «Про відпустки». Відпустки без

збереження заробітної плати можуть також надаватися працівнику поліції за згодою сторін. Так, наприклад, за сімейними обставинами та з інших причин працівнику поліції може надаватися відпустка без збереження заробітної плати на термін, обумовлений угодою між поліцейським і керівником органу поліції, але не більше 15 календарних днів на рік. Водночас для отримання такої відпустки одного лише бажання поліцейського замало. Обов'язковою умовою тут є згода керівника органу поліції. Працівник поліції у рапорті про надання зазначеної відпустки має обов'язково вказати сімейні обставини чи інші причини, що обумовлюють необхідність у наданні такої відпустки. Конкретний перелік таких причин законодавством не встановлений, оскільки їх поважність залежить від конкретних обставин у житті того чи іншого працівника. У зв'язку з цим рішення надавати чи не надавати працівникові з тієї чи іншої причини зазначену відпустку належить виключно до компетенції керівника.

Для отримання відпустки без збереження заробітної плати працівник поліції подає відповідний рапорт, до якого, як правило, додаються документи, що підтверджують конкретну причину. Надання працівнику відпустки без збереження заробітної плати оформлюється наказом керівника відповідного органу поліції з зазначенням підстав надання такої відпустки та її тривалості.

Таким чином, відпустки без збереження заробітної плати відносяться до особливого різновиду відпусток, які надаються для задоволення життєво важливих потреб й інтересів працівників поліції з підстав, що не пов'язані зі службою. Перелік підстав для надання відпустки в обов'язковому порядку вичерпно встановлює Закон України «Про відпустки». Для отримання такого виду відпустки працівник подає відповідний рапорт.

Інші види відпусток поліцейських відповідно до законодавства про відпустки

Щорічні відпустки за бажанням працівника можуть надаватись одночасно з щорічною основною відпусткою або окремо від неї. Загальна тривалість щорічних основної та додаткових відпусток не може перевищувати 59 календарних днів, а для працівників, зайнятих на підземних гірничих роботах, - 69 календарних днів.

Право працівника на щорічні основну й додаткові відпустки повної тривалості у перший рік роботи настає після закінчення шести місяців безперервної роботи на даному підприємстві (ст. 10 Закону України «Про відпустки»).

Щорічні відпустки повної тривалості до настання шестимісячного терміну безперервної роботи у перший рік роботи на даному підприємстві за бажанням працівника надаються: жінкам - перед відпусткою у зв'язку з вагітністю та пологами або після неї, а також жінкам, які мають двох і більше дітей віком до 15 років або дитину-інваліда; інвалідам; особам віком до 18 років; чоловікам, дружини яких перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами тощо; особам, звільненим після проходження строкової військової або альтернативної (невійськової) служби, якщо після звільнення зі служби вони були прийняті на роботу протягом трьох місяців, не враховуючи часу переїзду на постійне місце проживання; сумісникам - одночасно з відпусткою за основним місцем роботи;

працівникам, які успішно навчаються в закладах освіти та бажають приєднати відпустку до часу складання іспитів, заліків, написання дипломних, курсових, лабораторних та інших робіт, передбачених навчальною програмою; працівникам, які не використали за попереднім місцем роботи повністю або частково щорічну основну відпустку і не одержали за неї грошову компенсацію; працівникам, які мають путівку (курсівку) для санаторно-курортного (амбулаторно-курортного) лікування; батькам - вихователям дитячих будинків сімейного типу; в інших випадках, передбачених законодавством, колективним або трудовим договором.

Щорічні відпустки за другий та наступні роки роботи можуть бути надані працівникові в будь-який час відповідного робочого року. Черговість надання відпусток визначається графіками, що затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням з профспілковим чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом, і доводиться до відома всіх працівників. При складанні графіків ураховуються інтереси виробництва, особисті інтереси працівників і можливості для їх відпочинку. Конкретний період надання щорічних відпусток у межах, встановлених графіком, узгоджується між працівником і роботодавцем, який зобов'язаний повідомити працівника про дату початку відпустки не пізніше як за два тижні до встановленого графіком терміну. Власник або уповноважений ним орган зобов'язаний вести облік відпусток, що надаються працівникам.

Відпустка для підготовки та участі в змаганнях надається працівникам поліції, які беруть участь у всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях. Тривалість, порядок, умови надання та оплати таких відпусток встановлюються Кабінетом Міністрів України. Так, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 р. № 565 право на отримання такої відпустки надається:

- 1) для підготовки та участі у всеукраїнських спортивних змаганнях – працівникам поліції, які систематично займаються певним видом (видами) спорту та беруть участь у спортивних змаганнях, крім працівників підрозділів правоохоронних органів, які за своїми функціональними обов'язками беруть участь у всеукраїнських змаганнях із видів спорту;

- 2) для підготовки та участі у міжнародних спортивних змаганнях – працівникам поліції, які включені до основного складу національних збірних команд України, крім працівників підрозділів правоохоронних органів, які за своїми функціональними обов'язками беруть участь у міжнародних змаганнях із видів спорту.

Відпустки надаються для підготовки та участі у всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях, що включені до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України на відповідний рік.

Відпустки надаються на підставі заяви працівника та листа-виклику на відповідні спортивні змагання, який готується Мінмолодсортом.

Також відпустка надається учасникам бойових дій, постраждалим учасникам Революції Гідності, особам з інвалідністю внаслідок війни, статус

яких визначений Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», особам, реабілітованим відповідно до Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», із числа тих, яких було піддано репресіям у формі (формах) позбавлення волі (ув'язнення) або обмеження волі чи примусового безпідставного поміщення здорової людини до психіатричного закладу за рішенням позасудового або іншого репресивного органу, надається додаткова відпустка із збереженням заробітної плати тривалістю 14 календарних днів на рік.

Таким чином, інші відпустки відповідно до чинного законодавства України, надаються при наявності відповідних підстав, окремо від основної відпустки.

Захист прав та законних інтересів працівників поліції

У відповідності до ст. 104 Закону України «Про Національну поліцію» для захисту своїх прав та законних інтересів працівники поліції можуть утворювати професійні об'єднання та професійні спілки відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». У такий спосіб держава підтвердила право поліцейських об'єднуватися у профспілки для захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів поліцейських – членів профспілок. Положення ст. 27 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» вказують на те, що профспілки, їх об'єднання мають право на організацію та проведення страйків, зборів, мітингів, походів і демонстрацій на захист трудових і соціально-економічних прав та інтересів працівників відповідно до закону. Отже, норми ч. 1 ст. 104 Закону України «Про Національну поліцію» цілком кореспондуються з нормами ст. 27 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». Натомість ч. 2. ст. 104 Закону України «Про Національну поліцію» зазначає, що професійні спілки поліції здійснюють свої повноваження із урахуванням обмежень, що накладаються на працівників поліції цим Законом. Професійним спілкам працівників поліції та їх членам заборонено організовувати страйки або брати в них участь. Таким чином, законодавець свідомо позбавив поліцейські профспілки використовувати найбільш ефективний спосіб захисту прав та інтересів своїх членів – страйк [4, с. 30]¹¹.

Медичне забезпечення поліцейських

Стаття 95 Закону України «Про Національну поліцію» регламентує медичне забезпечення поліцейських, у якій зазначено, що поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. Крім того, у разі відсутності за місцем

¹¹ Самбор, М. А. Право на страйк профспілок поліції / М. А. Самбор // Актуальні проблеми юридичної науки та практики. – 2016. – № 1 (2). – С. 29-34.

проходження служби, місцем проживання або тимчасового перебування поліцейських закладу охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, необхідного для надання медичної допомоги, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я.

Також члени сімей поліцейських (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років), а також члени сімей поліцейських, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження служби в поліції (у тому числі під час участі в міжнародних миротворчих операціях), мають право на безоплатне медичне обслуговування в закладах Міністерства внутрішніх справ України.

Між іншим, поліцейські та члени їхніх сімей мають право на пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок у медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України. При цьому поліцейські сплачують 25 відсотків, а члени їхніх сімей - 50 відсотків собівартості путівки в таких закладах та інших відповідних закладах, що визначаються Міністерством внутрішніх справ України.

Медичне забезпечення поліцейських, окрім вищезгаданого закону, також регламентується Наказом МВС України № 910 від 07.11.2017 «Про затвердження Порядку медичного забезпечення поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні оперативно-службових завдань під час подолання наслідків надзвичайних ситуацій, припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень». Цей Порядок визначає механізм медичного забезпечення поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні оперативно-службових завдань під час подолання наслідків надзвичайних ситуацій, припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень, забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян, що спрямоване на запобігання або зменшення ступеня ураження поліцейських та військовослужбовців НГУ, своєчасне надання екстреної медичної допомоги та медичну евакуацію постраждалих з числа поліцейських та військовослужбовців НГУ до закладів охорони здоров'я наземним, авіаційним (повітряним) та водним транспортом, їх подальше лікування та реабілітацію, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя.

Підсумовуючи аналіз системи законодавчих гарантій соціального захисту поліцейських відзначимо, що інші її види є не менш актуальними та потребують додаткової регламентації. Зокрема, пенсійне забезпечення поліцейських, компенсаційні виплати у відповідності до законодавства України, зарахування стажу в органах поліції до страхового стажу та інші. Звичайно, вирішення проблеми соціально-правового захисту працівників поліції багато в чому залежить від можливостей держави забезпечити їх фінансовими засобами.

Однак, на наш погляд, заходи соціального захисту повинні компенсувати складність і напруженість служби в поліції, стимулювати службову діяльність співробітників, давати можливість мінімізувати корупційні правопорушення у діяльності поліцейських.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Навчально-наукова

1. Забезпечення публічної безпеки і порядку під час виборчого процесу [метод. рек.] / [уклад.: Сокурєнко В.В., Чернявський С.С., Константинов С.Ф. та інш.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 40 с.
2. Організація діяльності поліції зарубіжних країн [навч. посіб.] / [Братєль С.Г, Луговий І.О., Кузьмініх Г.Б. та ін.]; за ред. В.В. Чернєя. – К.: КНТ, 2015. – 572 с.
3. Пам'ятка працівника патрульної поліції (інформаційно-довідкові матеріали з адміністративно-правових питань) / авт. кол.: Гусаров С.М., Головка О.М., Панова О.О., Резанов С.А., Джафарова О.В., Шатрава С.О., Іванцов В.О., Завальний М.В. – Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2015. – 144 с.
4. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: Навчальний посібник / [Константинов С.Ф., Братєль С.Г., Білик В.М., Кудря В.О. та ін.] – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 336 с.
5. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник / [Константинов С.Ф., Олефір В.І., Братєль С.Г. та ін.] – К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 196 с.
6. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту / Калюк О.М., Константинов С.Ф., Куліков В.А. та ін. / за ред. Кулікова В.А. – К.: «Освіта України», 2016. – 230 с.
7. Стандартні операційні процедури: методичні рекомендації для поліцейських патрульної поліції / Департамент патрульної поліції Національної поліції України // Програмний додаток «Патруль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.patrol.in.ua/politsejskomu/standartni-operatsijni-protseduri/>.
8. Куліков В.А. «Правові засади застосування спеціальних засобів підрозділами Національної поліції» // Всеукраїнська науково-практична конференція: «Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку – 2016»: Зб. тез доповідей. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2016., – С.23-26.
9. Адміністративна діяльність Національної поліції: загальна частина: [навчальний посібник] / [В.М. Бєсчасний, О.М. Мердова, В.С. Тулінов та ін.]; за ред. В.М. Бєсчасного. – Київ: ВД «Дакор», 2017. – 248 с.
10. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / за заг. ред. В.В. Сокурєнка [В.В. Сокурєнко, О.І. Бєзпалова, О.В. Джафарова та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. – 432 с.
11. Адміністративна діяльність поліції: підруч. / за заг. ред. В.В. Середи. – Л.: ЛьвДУВС, 2017. – 776 с.
12. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О.М. Бандурки; [О.І. Бєзпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О.М. Бандурки]; МВС України, Харків., нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017 – 242 с.

13. Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: Дис. ... канд. юрид. наук (12.00.07) // Відкритий Міжнародний університет розвитку людини «Україна». – Київ: 2017 р. – 187 с.

14. Фатхутдінов В.Г. Адміністративно-правове забезпечення громадської безпеки України: дис. на здобут. наук. ступ. док. юрид. наук: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" // Фатхутдінов В.Г.; МВС України, НАВС, Київ: – 2017. – 440 с.

15. Куліков В.А. «Особливості реалізації права на проведення мирних зібрань в сучасних умовах» // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності: матер. Всеукр. наук-практ. Інтернет конференції (м. Сєвєродонецьк, 23 грудня 2016 р.); упоряд. к.ю.н., доц. В.С. Бондар, к.ю.н. М.В. Кривонос. – Сєвєродонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2017,. – С.186-189.

16. Забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення-2017»: [метод. реком.] / [В.Л. Костюк, В.Г. Сюравич, С.Ф. Константінов, В.А. Куліков, А.О. Джужа]; за заг. ред. Р.А. Сєрбина. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 61 с.

17. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: навчальний посібник / Кудря В.О., Лабунь А.В., Радзівон С.М., Феценко Л.О. та ін. / за ред. Кулікова В.А. – К.: «Освіта України», 2017. – 247с.

18. Реагування органів та підрозділів Національної поліції на повідомлення про правопорушення або інші події [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.А. Куліков, Н.В. Федоровська. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 44 с.

19. Діяльність поліцейського щодо виявлення правопорушень у громадських місцях: метод. реком. / В.С. Боровікова, І.В. Лозинська та ін. – Л: ЛьвДУВС, 2018. – 76 с.

20. Довідник поліцейського / авт.-упоряд.: С.С. Чернявський, К.Б. Левченко, В.Л. Костюк; худож.-оформлювач М.С. Мендор. – Харків: Фоліо, 2018. – 348 с.

21. Довідник працівника Національної поліції: електронний довідник «Міжнародні масові заходи» / авт. Борець Т.О., Буряк М.В., Василичук В.І., Коновалов О.В., Костюк В.Л., Стрільців О.М., Федоровська Н.В., Харечко Н.В., Крижна В.В., Підвисоцький В.В. (05.03.2018) (Об'єкт інтелектуальної власності) // <http://elar.naiaiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/5433>.

22. Ліга чемпіонів УЄФА 2017-2018: довідник патрульного: / [Укл. А.Є. Крищенко, В.Л. Костюк, Н.В. Федоровська, О.М. Стрільців, Т.О. Борець]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 288 с.

23. Забезпечення Національною поліцією публічної безпеки і порядку під час проведення фінального матчу з футболу Ліги Чемпіонів УЕФА-2018 у м. Києві: метод. рек / А.Є. Крищенко, В.Л. Костюк, Р.А. Сєрбин, В.Г. Сюравич. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 88 с.

24. Правові підстави застосування спеціальних засобів поліцейськими [Текст]: метод. рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, А.Є. Крищенко, Н.В. Федоровська. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 36 с.

25. Організація роботи дільничного офіцера поліції з особами, які перебувають на превентивному обліку: метод. рек. / В.Л. Костюк, В.М. Лисюк, В.Г. Сюрвачик, О.М. Жук. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 56 с.

26. Організація роботи дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці: метод. рек. / В.Л. Костюк, А.Є. Крищенко, О.М. Жук, В.В. Мозоль, В.В. Литвин. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 89 с.

27. Практика та законодавче забезпечення застосування спеціальних засобів у діяльності поліції (світовий досвід) [Текст]: аналіт. огляд / Костюк В.Л., Крищенко А.Є., Мозоль В.В., Литвин В.В., Копан О.В. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 93 с.

28. Організація охорони публічного порядку: навчальний посібник / Братель С.Г., Золотарьова Н.І., Кобзар К.П., Корж Є.М., Костюк В.Л., Кудря В.О., Куліков В.А., Радзівон С.М., Федоровська Н.В. / за ред. Кулікова В.А. – К.: ФОП Маслаков, 2019. – 164 с.

29. Дії поліції під час виявлення фактів незаконного поводження з небезпечними матеріалами: метод. рекомендації // МВС України, Нацполіція України, НАВС – Київ: – 2019 р. 81с.

30. Адміністративно-правовий статус керівника територіального органу Національної поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 // Крищенко Андрій Євгенович; МВС України, НАВС – Київ: – 2019 р.

31. Діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції: навч. посіб. / В.В. Аброськін; МВС України; Харків. Нац.ун-т внутр. справ. – Київ: ФОП Лопатіна О.О., 2019. – 212 с.

32. Стандартні операційні процедури щодо забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України у зв'язку з проведенням масових заходів: затверджено Головою Національної поліції України від 01 грудня 2019 р.

Нормативно-правові акти

33. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

34. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122.

35. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 20 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради. – 1994. – №52. – С. 455.

36. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 6. – С. 35.

37. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – С. 256.
38. Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 20, ст.99).
39. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 23. – С. 176.
40. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 40. – С. 338.
41. Кодекс адміністративного судочинства від 6 липня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446.
42. Про ратифікацію Європейської Конвенції «Про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів»: Закон України від 15 листопада 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 9. – С. 235.
43. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р.// (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481).
44. Про доступ до публічної інформації: Закон України 13 січня 2011р.// (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314).
45. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17 березня 2011 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 38, ст.380).
46. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст.577).
47. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458).
48. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – ст.2056.
49. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41.
50. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 р. // Відомості Верховної Ради. – 2018, № 5, ст.35.
51. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 р. // Голос України від 01.04.2020, № 60.
52. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015.
53. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова КМУ від 12 жовтня 1992 р. № 576.
54. Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власному чи іншому законному володінні зброю за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі, її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї: Постанова КМУ України від 29 березня 2002 р. № 402.
55. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи

у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658.

56. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1363.

57. Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. № 341.

58. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 року № 11.

59. Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877.

60. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878.

61. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211.

62. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р.

63. Загальна декларація прав людини: прийнята Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН 10 грудня 1948 р.

64. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: прийнятий Резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН 16 грудня 1966 р.

65. Декларація про захист усіх осіб від тортур та інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поведінки та покарання: резолюція 3452 (XXX) Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1975 р.

66. Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку. Прийнято резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р.

67. Конвенція проти тортур та інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поведінки та покарання: резолюція Генеральної асамблеї ООН від 10 грудня 1984 р.

68. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поведінню чи покаранню: прийнята Радою Європи 28 листопада 1987 р.

69. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини: прийнята Радою Європи 28 листопада 1987 р.

70. Декларація про поліцію: резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 690 (1979) від 8 травня 1979 р.

71. Європейський кодекс поліцейської етики: рекомендація Res. (2001) 10 прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 р.

72. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та

боєприпасів до неї: Наказ МВС від 31 травня 1993 р. № 314.

73. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622.

74. Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Наказ МВС України, Державного департаменту з питань виконання покарань від 4 листопада 2003 р. № 1303/203.

75. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 2 грудня 2008 р. № 638.

76. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: Наказ Міністерства молоді та спорту України, МВС України № 3131/386 від 7 вересня 2009 р.

77. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб: наказ Міністерства, МОЗ, МВС Міністерства соціальної політики України від 7 листопада 2011 р. № 429/831/769/3279/5.

78. Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 28 березня 2012 р. № 478/5/180/375/212/258.

79. Про затвердження Інструкції про роботу з громадськими формуваннями з охорони державного кордону: Наказ МВС України від 15 вересня 2014 р. № 948.

80. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів: Наказ МВС, Міністерства, ВСУ, ВССУ, ДСА України, ГПУ від 26 травня 2015 р. № 613/785/5/30/29/67/68.

81. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: Наказ МВС України від 2 липня 2015 р. № 796.

82. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 6 листопада 2015 р. № 1376.

83. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 7

листопада 2015 р. № 1395.

84. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: Наказ МВС України, МОЗ України від 9 листопада 2015 р. № 1452/735.

85. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності: Наказ МВС України від 10 грудня 2015 р. № 1560.

86. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві: Наказ МВС України від 22 січня 2016 р. № 39.

87. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50.

88. Про затвердження Положення про Департамент організації діяльності «Корпусу оперативно-раптової дії» Національної поліції України: Наказ МВС України від 3 лютого 2016 р. № 96.

89. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 1 лютого 2016 р. № 70.

90. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України: наказ МВС України від 9 лютого 2016 р. № 90.

91. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ МВС України від 16 лютого 2016 р. № 105.

92. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: Наказ МВС України від 12 березня 2016 р. №177.

93. Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції: наказ МВС України від 29 березня 2016 р. № 223.

94. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату МВС України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС України від 28 квітня 2016 р. № 326.

95. Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень: Наказ МВС України від 4 липня 2016 р. № 595.

96. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку: Наказ МВС України від 10 серпня

2016 р. № 773.

97. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: Наказ МВС України від 22 серпня 2016 р. № 859.

98. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС: Наказ МВС України від 28 квітня 2016 року № 326.

99. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ МВС України від 9 листопада 2016 № 1179.

100. Про організацію роботи із запитами на публічну інформацію в Національній поліції України: Наказ МВС України від 07 лютого 2017 р. № 95.

101. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Наказ МВС України від 31 жовтня 2016 р. № 1129.

102. Про затвердження Інструкції з питань супроводження транспортних засобів спеціалізованими автомобілями Національної поліції і забезпечення безпеки дорожнього руху під час його здійснення: Наказ МВС України від 29 листопада 2016 р. № 1259.

103. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між посадовими особами підрозділів Державної прикордонної служби України та територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях значного скупчення транспортних засобів перед пунктами пропуску через державний кордон України: Наказ МВС України від 16 лютого 2017 р. № 128.

104. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: Наказ МВС України від 23 травня 2017 р. № 440.

105. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів: Наказ МВС України від 7 липня 2017 р. № 577.

106. Порядок взаємодії органів і підрозділів поліції під час організації та виконання органами поліції охорони заходів з фізичної охорони об'єктів: Наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 577.

107. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: Наказ МВС України від 28 липня 2017 р. № 650.

108. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України: Наказ МВС України від 4 серпня 2017 р. № 689.

109. Про затвердження Порядку медичного забезпечення поліцейських та

військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні оперативно-службових завдань під час подолання наслідків надзвичайних ситуацій, припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень: Наказ МВС України від 7 листопада 2017 р. № 910.

110. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: Наказ МВС України від 15 листопада 2017 р. № 930.

111. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: Наказ МВС України від 4 грудня 2017 р. № 987.

112. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19 грудня 2017 р. № 1044.

113. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: Наказ МВС України від 1 серпня 2018 р. № 654.

114. Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій: Наказ МВС України від 06 серпня 2018 р. № 658.

115. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706.

116. Про затвердження Порядку дій органів (підрозділів) Національної поліції в разі виявлення осіб, транспортних засобів і документів, відомості щодо яких містяться в банках даних інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу: Наказ МВС України від 02 жовтня 2018 р. № 808.

117. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії»: Наказ МВС України від 26 листопада 2018 р. № 958.

118. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: Наказ МВС України від 18 грудня 2018 р. № 1026.

119. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 8 лютого 2019 р. № 100.

120. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: Наказ МВС України від 25 лютого 2019 р. № 124.

121. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: Спільний наказ Мінсоцполітики та МВС України від 13 березня 2019 р. № 369/180.

122. Про затвердження Положення про функціональну підсистему забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього

руху єдиної державної системи цивільного захисту: Наказ МВС України від 04 жовтня 2019 р. № 835.

123. Про внесення зміни до Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 18 листопада 2019 р. № 960.

124. Про порядок оформлення, видачі та обліку дозволів на встановлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв синього кольору на транспортних засобах: Наказ МВС України від 23 грудня 2019 р. № 1080.

125. Про внесення змін до Інструкції про порядок організації роботи територіальних органів з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ України щодо державної акредитації закладів, які проводять підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів, та атестації їх спеціалістів: Наказ МВС України від 23 грудня 2019 р. № 1084.

126. Про внесення змін до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 24 грудня 2019 р. № 1096.

127. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 13 січня 2020 р. № 13.

128. Про внесення змін до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 06 лютого 2020 р. № 101.

129. Про затвердження деяких нормативно-правових актів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 06 квітня 2020 року № 326.

130. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 27 квітня 2020 року № 357.

131. Про особливості забезпечення закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, зброєю, боєприпасами: Наказ МВС України від 27 квітня 2020 року № 358.

Інформаційні ресурси

132. <http://www.rada.kiev.ua> – Верховна Рада України

133. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України

134. <http://www.mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ України

- 135. <https://www.npu.gov.ua/uk/> – Національна поліція
- 136. <http://www.naiau.kiev.ua> – Національна академія внутрішніх справ
- 137. <http://www.nau.kiev.ua> – Нормативні акти України
- 138. <http://patrol.police.gov.ua/ru/site/index> – патрульна поліція

Схематична структура Національної поліції

©Офіційний сайт

Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/avtomatichna-sistema-fotovideofiksaczi-j-porushen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoji-fiksaczi-j-porushen-pravil-dorozhnogo-ruxu.html>

ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ

ПРЕВЕНТИВНІ ЗАХОДИ

- перевірка документів особи;
- опитування особи;
- поверхнева перевірка і огляд;
- зупинення транспортного засобу;
- вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- поліцейське піклування

Поліцейські заходи примусу

фізичний вплив (сила)

застосування спеціальних засобів

застосування вогнепальної зброї

Принципи забезпечення публічної безпеки та порядку під час масових заходів відповідно до Скандинавської моделі

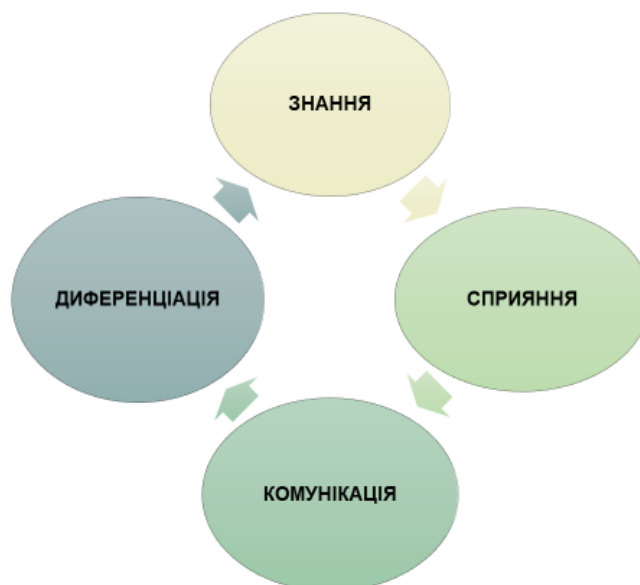
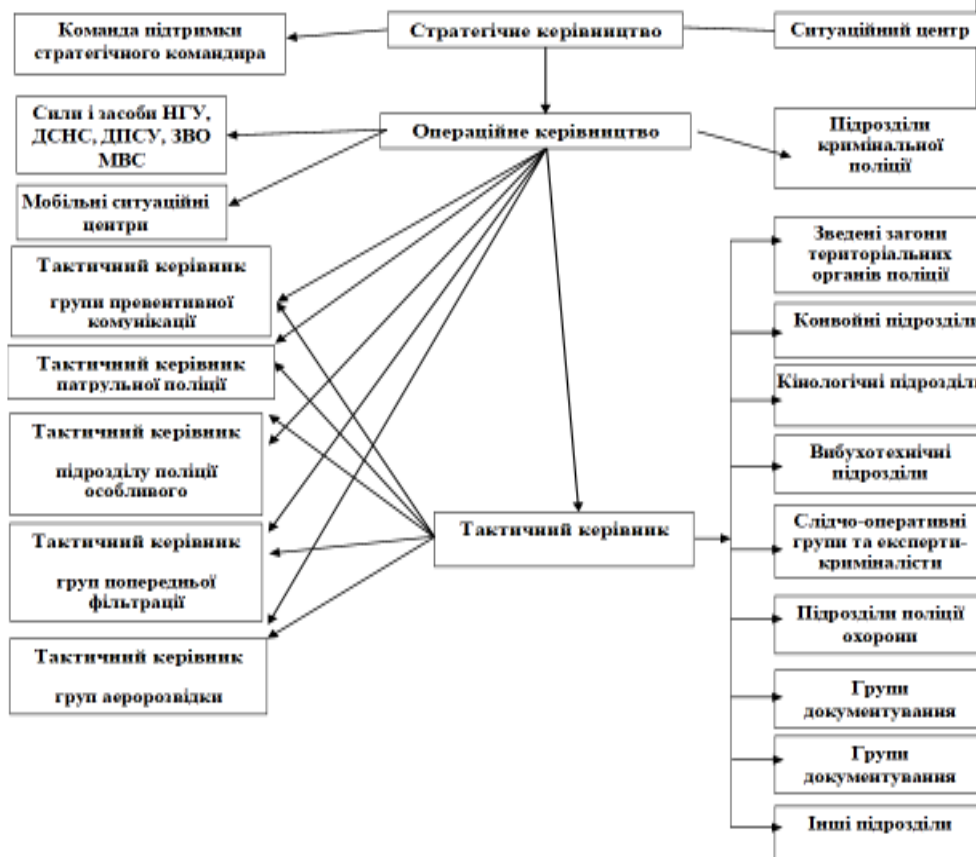

СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ КЕРУВАННЯ (УПРАВЛІННЯ)

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Басс Вікторія Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Білик Вадим Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Братель Сергій Григорович – підполковник поліції, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Варивода Василь Іванович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Гусєва Катерина Анатоліївна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри поліцейського права НАВС, майор поліції;

Дрозд Олексій Юрійович – доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу докторантури та ад'юнктури НАВС, майор поліції;

Євдокимов Дмитро Андрійович – заступник начальника Управління патрульної поліції у м. Києві Департаменту патрульної поліції, старший лейтенант поліції;

Золотарьова Наталія Іванівна – доктор юридичних наук, професор кафедри поліцейського права НАВС, полковник поліції;

Квітка Яніна Михайлівна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри поліцейського права НАВС;

Константинов Сергій Федорович – доктор юридичних наук, професор, головний спеціаліст відділу організації освітньої та наукової діяльності управління професійної освіти та науки Департаменту персоналу МВС України;

Кудря Віталій Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Куліков Володимир Анатолійович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри поліцейського права НАВС, полковник поліції;

Либаш Микола Кирилович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Лов'як Олег Орестович – професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Луговий Ігор Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права НАВС, підполковник поліції;

Павлівський Микола Климентійович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Радзівон Сергій Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, провідний фахівець групи забезпечення освітнього процесу ННІ № 2 НАВС, підполковник поліції;

Риндюк Інна Іванівна – викладач циклу поліцейського права та превентивної діяльності Київського центру первинної професійної підготовки «Академія поліції», лейтенант поліції;

Терещенко Володимир Васильович – доцент кафедри поліцейського права НАВС;

Ткаченко Наталія Михайлівна – старший лаборант кафедри поліцейського права НАВС;

Шевчук Геннадій Вадимович – доцент кафедри поліцейського права НАВС.

Навчальне видання

БАСС Вікторія Олександрівна
БЛИК Вадим Миколайович
БРАТЕЛЬ Сергій Григорович та ін.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Навчальний посібник

Матеріали подано в авторській редакції

Керівник видавничих проєктів Володимир Куліков

Підписано до друку 14.07.2020. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 16,68. Зам.№ 1407-20/2.
Наклад 50 прим.

Видавничий дім «Освіта України» ®
ФОП Маслаков Руслан Олексійович
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4726 від 29.05.2014 р.
Тел. (095) 699-25-20, (098) 366-48-27.
E-mail: osvita2005@gmail.com, www.rambook.com.ua

Виготовлювач: ФОП Поліщук О.В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2142 від 31.03.2005
07400. м. Бровари, вул. Незалежності 2, кв. 148
тел.(044) 592-13-49